

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПОДОЛЯК ОЛЕКСАНДР ЛЕОНІДОВИЧ

УДК 368:004.738.5

ДИСЕРТАЦІЯ

**РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ
ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Галузь науки: 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О. Л. Подоляк

Науковий керівник: Парубець Олена Миколаївна,
доктор економічних наук, професор,
професорка кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Чернігів – 2026

АНОТАЦІЯ

Подольак О. Л. Розвиток страхового ринку в умовах становлення цифрової економіки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (07 «Управління та адміністрування»). – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2026.

У дисертації узагальнено і поглиблено науково-теоретичні засади функціонування страхового ринку України в умовах цифрової економіки, розроблено теоретико-методичні положення забезпечення його подальшого розвитку під впливом процесів цифровізації економіки й суспільства, а також спричинених війною ризиків.

Метою дисертаційної роботи є дослідження теоретико-методичних засад та обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, посилення євроінтеграційних процесів та необхідності забезпечення повоєнної відбудови національної економіки.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки й суспільства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних засад щодо розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки.

У результаті проведеного дослідження виявлено, що страховий ринок України функціонує в складних умовах глобальних викликів, пов'язаних із цифровою нерівністю, виникненням нових ризиків і загроз, які виникають в умовах гібридної війни, що веде країна-агресор проти України. Поряд з цим існують проблеми, обумовлені посиленням регуляторних вимог до діяльності страхових компаній як основних учасників страхового ринку, зміною потреб клієнтів і їхнього попиту на страхові продукти, недостатністю ресурсів на

впровадження цифрових технологій, необхідністю прискорення імплементації європейських вимог і стандартів стосовно забезпечення прозорості, відкритості, платоспроможності та фінансової стійкості.

У дисертації досліджено теоретичні підходи науковців до сутності цифрової економіки та її впливу на розвиток держави, економіки, бізнесу і підвищення рівня життя населення. Зазначено, що в умовах цифрової економіки страховий ринок України потребує цифрової трансформації. Обґрунтовано роль і місце страхового ринку України в умовах цифрової економіки, що дало змогу виявити його вплив на забезпечення стабільності функціонування сфер і ланок фінансової системи держави.

Проведено аналіз понятійно-категоріального апарату з теми дослідження для встановлення різниці та взаємозв'язку між такими поняттями, як «цифрове страхування», «диджитал-страхування», «інтернет-страхування», «електронне страхування». Зазначено, що диджитал, або цифрове страхування, окрім розширення можливостей купівлі страхових продуктів онлайн, передбачає цифрову трансформацію страхового бізнесу під впливом активного впровадження сучасних цифрових технологій.

Виявлено, що в умовах активного впровадження цифрових технологій поряд з традиційними бізнес-моделями на страховому ринку використовуються цифрові, які базуються на InsurTech і передбачають надання персоналізованих страхових продуктів. Встановлено, що за темпами цифровізації зазначений ринок відстає від впровадження цифрових технологій в економіці та у фінансовому секторі, що негативно позначається на його конкурентоспроможності та результатах діяльності.

На основі проведеної систематизації етапів цифрової трансформації страхового ринку України та їх теоретико-практичного обґрунтування виявлено тенденції та напрями його подальшого розвитку в напрямку створення мережевих структур, розширення співпраці страхових компаній з іншими учасниками міжнародного і вітчизняного фінансового ринку, мережевими партнерами та інвесторами.

Дослідження напрямів цифрової трансформації екосистеми світового страхового ринку під впливом удосконалення цифрових технологій виявило суттєві розбіжності в законодавстві країн світу стосовно використання штучного інтелекту (ШІ) у страхуванні, а також обсягах інвестицій, що вкладаються в розвиток InsurTech. Враховуючи європейський вектор інтеграції України, розглянуто сучасний стан і перспективи посилення співпраці з Європейськими інституціями в напрямку регулювання діяльності страхового ринку.

У дисертаційній роботі обґрунтовано пріоритетне значення страхового ринку України у забезпеченні фінансової безпеки держави, територіальних громад, бізнесу і населення та залученні інвестицій для повоєнного відновлення національної економіки. Зазначено на необхідності зростання в інвестиційному портфелі страхових компаній України, які виступають інституційними інвесторами, питомої ваги облігацій внутрішньої державної позики, зокрема, військових облігацій. Вказано на роль страхового ринку в покращенні інвестиційного клімату в державі завдяки розвитку страхування військових ризиків, зокрема, страхування інвестицій в умовах війни для зменшення фінансових ризиків для інвесторів, кіберстрахування, екологічного та пенсійного страхування.

Зазначено, що в умовах цифрової економіки існуючий механізм функціонування і розвитку страхового ринку потребує суттєвої модернізації. У роботі розроблено структуру механізму цифрової трансформації страхового ринку України, під яким розуміється цілісна система взаємопов'язаних принципів, підходів, форм, методів, моделей, важелів та стимулів, на основі яких забезпечується комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності та інноваційності страхових компаній й диверсифікації їхніх страхових продуктів на основі використання сучасних цифрових технологій. Описано складові зазначеного механізму, виявлено стримуючі та стимулюючі детермінанти його розвитку. Зазначено, що цифрова трансформація страхового ринку потребує стратегічного і тактичного

планування. Серед основних етапів планування цифрової трансформації страхового ринку України виокремлено розробку і впровадження системи цифрової взаємодії страхових компаній з мережевими партнерами, обґрунтування обсягу ресурсів, необхідних для впровадження цифрових технологій, виявлення ризиків та методів їх зниження, оцінка ефективності запропонованих заходів.

Доведено, що розвиток страхового ринку в умовах цифровізації економіки й суспільства потребує розроблення методики оцінювання цифрового потенціалу страхових компаній. Розглянуто науково-теоретичні підходи вітчизняних і зарубіжних учених до визначення сутності потенціалу страхових компаній та його складових елементів. Вказано на необхідності розмежування понять «страховий потенціал» і «цифровий потенціал», під останнім в роботі розуміється здатність страхових компаній до раціонального і ефективного використання цифрових технологій та інструментів для підвищення рівня їх конкурентоспроможності, показників прибутковості, диверсифікації цифрових страхових продуктів і послуг, залучення більшої кількості клієнтів. Обґрунтовано взаємозв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з фінансовим, управлінським, технологічним, кадровим, інтелектуальним, інвестиційним, маркетинговим та інформаційним потенціалами. Запропоновано методику оцінки індикаторів та показників цифрового потенціалу страхових компаній. Зазначено на необхідності підвищення цифрової довіри до страхових компаній з боку клієнтів та проведено оцінювання її інтегрального індексу.

Встановлено, що цифрова трансформація страхового ринку України потребує розробки концепції його стратегічного розвитку в умовах цифрової економіки. Обґрунтовано сутність та складові конкурентної, операційної, інвестиційної, ESG стратегії та стратегії цифровізації.

Ключові слова: страховий ринок, цифрова економіка, Іншуртех, цифрова трансформація, цифрові технології, страхові компанії, страховий продукт, цифровий потенціал, стратегія, ризики, інвестиційний портфель, повоєнне відновлення.

ABSTRACT

Podoliak O. L. The development of the insurance market in the context of the emerging digital economy. – A qualifying research paper in manuscript form.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialisation 072 “Finance, Banking and Insurance” (07 “Management and Administration”). – Chernihiv Polytechnic National University. – Chernihiv, 2026.

In the dissertation, the scientific and theoretical foundations of the functioning of the Ukrainian insurance market in the context of the digital economy are summarised and explored in greater depth; theoretical and methodological principles for ensuring its further development in the face of the digitalisation of the economy and society, as well as the risks arising from the war, have been developed.

The aim of this dissertation is to study the theoretical and methodological foundations and to provide a rationale for scientific and practical recommendations regarding the development of the Ukrainian insurance market in the context of the digital economy, the intensification of European integration processes, and the need to ensure the post-war reconstruction of the national economy.

The subject of this study is the development of the Ukrainian insurance market in the context of the economic and social digitalisation.

The subject of this study is the set of theoretical, methodological, scientific and practical principles governing the development of the Ukrainian insurance market in the context of the digital economy.

Based on the research conducted, it has been found that the Ukrainian insurance market is operating under challenging conditions, facing global challenges linked to digital inequality and the emergence of new risks and threats arising from the hybrid war being waged by the aggressor state against Ukraine. At the same time, there are challenges arising from the tightening of regulatory requirements on insurance companies as key players in the insurance market, changes in customer needs and demand for insurance products, a lack of resources for the adoption of digital technologies, and the need to accelerate the implementation of European

requirements and standards regarding transparency, openness, solvency and financial stability.

In the dissertation, the author examines the theoretical approaches of scholars to the nature of the digital economy and its impact on the development of the state, the economy, business and the improvement of living standards. It is noted that, in the context of the digital economy, Ukraine's insurance market requires digital transformation. The role and position of Ukraine's insurance market in the digital economy have been analysed, enabling an assessment of its impact on ensuring the stable functioning of the various sectors and components of the country's financial system.

The conceptual and categorical framework of the research topic has been analysed to identify the differences and interrelationships between concepts such as “digital insurance” and “online insurance”. It is noted that digital insurance, in addition to expanding the possibilities for purchasing insurance products online, involves the digital transformation of the insurance industry driven by the active adoption of modern digital technologies.

It has been found that, against the backdrop of the widespread adoption of digital technologies, digital business models—based on InsurTech and designed to provide personalised insurance products—are being used alongside traditional business models in the insurance market. It has been established that, in terms of the pace of digitalisation, this market lags behind the adoption of digital technologies in the wider economy and the financial sector, which has a negative impact on its competitiveness and performance.

Based on the systematisation of the stages of the digital transformation of Ukraine's insurance market and their theoretical and practical justification, trends and directions for its further development have been identified, focusing on the creation of network structures and the expansion of cooperation between insurance companies and other participants in the international and domestic financial markets, as well as with network partners and investors.

A study of the trends in the digital transformation of the global insurance market ecosystem, driven by advances in digital technology, has revealed significant discrepancies in legislation across the world regarding the use of artificial intelligence (AI) in insurance, as well as in the levels of investment being channelled into the development of InsurTech. Given Ukraine's European integration trajectory, this paper examines the current state of affairs and the prospects for strengthening cooperation with European institutions in the area of insurance market regulation.

In the dissertation, the vital importance of Ukraine's insurance market in ensuring the financial security of the state, local authorities, businesses and the population, and in attracting investment for the post-war recovery of the national economy, is demonstrated. It is noted that there is a need to increase the proportion of domestic government bonds, in particular war bonds, within the investment portfolios of Ukrainian insurance companies acting as institutional investors. The role of the insurance market in improving the investment climate in the country is highlighted, thanks to the development of military risk insurance—in particular, war risk insurance to mitigate financial risks for investors—as well as cyber insurance, environmental insurance and pension insurance.

It is noted that, in the context of the digital economy, the current framework governing the functioning and development of the insurance market requires significant modernisation. This paper outlines the structure of the mechanism for the digital transformation of the Ukrainian insurance market, understood as a comprehensive system of interrelated principles, approaches, forms, methods, models, levers and incentives, on the basis of which a comprehensive approach is ensured to enhance the competitiveness and innovation of insurance companies and to diversify their insurance products through the use of modern digital technologies. The components of this mechanism are described, and the factors that hinder and promote its development are identified. It is noted that the digital transformation of the insurance market requires strategic and tactical planning. The key stages in planning the digital transformation of Ukraine's insurance market include the development and implementation of a system for digital interaction between

insurance companies and their network partners; determining the resources required to implement digital technologies; identifying risks and methods for mitigating them; and assessing the effectiveness of the proposed measures.

It has been demonstrated that the development of the insurance market in the context of the economic and societal digitalisation requires the development of a methodology for assessing the digital potential of insurance companies. Scientific and theoretical approaches adopted by domestic and foreign scholars to defining the nature of insurance companies' potential and its constituent elements are examined. The need to distinguish between the concepts of "insurance potential" and "digital potential" is highlighted; the latter being understood in this paper as the ability of insurance companies to make rational and effective use of digital technologies and tools to enhance their competitiveness, improve profitability, diversify digital insurance products and services, and attract a larger number of customers. The interrelationship between the digital capabilities of insurance companies and their financial, managerial, technological, human resources, intellectual, investment, and marketing and information capabilities has been substantiated. A methodology for assessing the indicators and metrics of insurance companies' digital potential is proposed. The need to enhance customers' digital trust in insurance companies was highlighted, and an assessment of the integrated index for this was carried out.

It has been established that the digital transformation of Ukraine's insurance market requires the development of a strategic development framework for the sector within the context of the digital economy. The nature and components of competitive, operational, investment, ESG and digitalisation strategies are explained.

Keywords: *insurance market, digital economy, InsurTech, digital transformation, digital technologies, insurance companies, insurance products, digital potential, strategy, risks, investment portfolio, post-war reconstruction.*

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в іноземних наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science

1. Dubyna M., Tarasenko A., Bilyi M., Shpomer A., **Podoliak O.** The Role of Digital Technologies in Ensuring Stable Functioning of the Financial Services Market. *Pacific Business Review International*. 2024. Vol. 17 Iss. 5. P.42–53. URL: [http://www.pbr.co.in/2024/2024_month/November/4.pdf.P.42-53.\(Web of Science\)](http://www.pbr.co.in/2024/2024_month/November/4.pdf.P.42-53.(Web%20of%20Science).). (1,3 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено особливості функціонування страхового ринку в умовах нестабільності макроекономічного середовища та використання цифрових технологій для забезпечення його стабільної роботи в умовах цифрової економіки. (0,3 друк. арк.).

Статті в наукових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Парубець О. М., **Подольак О. Л.** Теоретико-методичні підходи до оцінки цифрового потенціалу страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2025. № 7. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.34> (0,85 друк. арк.). Особистий внесок: розроблено індикатори і показники оцінки цифрового потенціалу страхових компаній (0,55 друк. арк.).

2. Парубець О., **Подольак О.** Трансформація механізму функціонування та розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 165–176. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-165-176](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-165-176) (0,75 друк. арк.). Особистий внесок: побудовано структуру механізму функціонування і розвитку страхового ринку та обґрунтовано напрями його трансформації в умовах цифрової економіки (0,5 друк. арк.).

3. Подольак О. Еволюція розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025.

№ 2(42). С. 432–443. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-432-443](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-432-443). (0,75 друк. арк.).

4. Подоляк О. Розроблення ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 412–419. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-412-419](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-412-419). (0,65 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Парубець О. М., **Подоляк О. Л.** Фінансові аспекти діджиталізації страхового ринку України. Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 70-71. (0,1 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено науково-теоретичні підходи до визначення сутності терміну «діджиталізація» в діяльності страхового ринку. (0,06 друк. арк.)

2. Парубець О.М., **Подоляк О. Л.** Розвиток цифрового потенціалу страхового ринку України в умовах цифрової економіки. Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 грудня 2024 р., м. Запоріжжя) / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. С. 185–187. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено напрямки розвитку цифрового потенціалу страхового ринку України в умовах цифрової економіки (0,1 друк. арк.).

3. **Подоляк О. Л.**, Киселиця С. В. Філософія ризиків як основа розвитку страхового ринку. Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в XXI столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 25 червня 2024 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2024. С. 36–

40. (0,3 друк. арк.) Особистий внесок: досліджено ризики функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки (0,2 друк. арк.).

4. Подоляк О. Л. Зарубіжний і вітчизняний досвід функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки. Юність науки – 2025 : збірник тез доповідей XV Міжнародної науково практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 87–88. (0,1 друк. арк.).

5. Парубець О. М., **Подоляк О. Л.** Напрями удосконалення цифрової інфраструктури страхового ринку України Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 27 лист. 2025 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2025. С. 109-111. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано сутність та складові цифрової інфраструктури страхового ринку України(0,1 друк. арк.).

6. Подоляк О. Цифрова взаємодія страхових компаній і банків в умовах трансформації фінансового сектору України. Соціальне підприємництво як інструмент відновлення України: Форум стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва (м. Чернігів, 16 вересня 2024 р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 141–142. (0,1 друк. арк.).

ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	25
1.1. Роль і місце страхового ринку України в цифровій економіці	25
1.2. Науково-теоретичні підходи до еволюції розвитку цифрової трансформації страхового ринку України	42
1.3. Зарубіжний досвід розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки та можливості його імплементації в Україні	61
Висновки до 1 розділу	85
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	87
2.1. Дослідження тенденцій розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки	87
2.2. Цифрова спроможність страхового ринку як ключового елементу забезпечення повоєнного відновлення та залучення інвестицій в Україну	106
2.3. Методичні підходи до цифровізації мережевої взаємодії страхового ринку України з партнерами та клієнтами	127
Висновки до 2 розділу	152
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	156
3.1. Науково-прикладні аспекти розробки механізму цифрової трансформації страхового ринку України	156
3.2. Оцінка ефективності цифрового потенціалу страхового ринку України	177

3.3. Концепція стратегічного розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки	193
Висновки до 3 розділу	219
ВИСНОВКИ.....	222
ЛІТЕРАТУРА	225
ДОДАТКИ.....	248

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ЄС – Європейський Союз

ЛСОУ – Ліга страхових організацій України

МТСБУ – Моторне транспортне страхове бюро України

НАСУ – Національна Асоціація страховиків України

НБУ – Національний банк України

ОСЦПВ – обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності

ФСПУ – Федерація Страхових Посередників України

ШІ – штучний інтелект

АСРР – Управління пруденційного контролю та врегулювання

AMICE – Асоціація взаємних страховиків та страхових кооперативів у Європі

WIPAR – Міжнародна асоціація страхових і перестраховальних посередників

CRCA – Регіональна комісія з контролю за страхуванням

EESC – Європейський економічний і соціальний комітет

EIOPA – Європейське управління зі страхування і пенсійного забезпечення

ENISA – Агентство Європейського Союзу з кібербезпеки

FINMA – Швейцарський орган нагляду за фінансовим ринком

FSA – Агентство з фінансових послуг

GFIA – Всесвітня федерація страхових асоціацій

IAA – Міжнародна актуарна асоціація

IAIS – Міжнародна асоціація страхових наглядачів

ICISA – Міжнародна асоціація кредитного страхування та поручительства

ICMIF – Міжнародна федерація кооперативного страхування

IIS – Міжнародне страхове товариство

Insurance Europe – Європейська федерація страхування та перестраховування

IUMI – Міжнародний союз морського страхування

NFRA – Національне управління з фінансового регулювання

PRA – Управління пруденційного регулювання

SRA – Міжнародне товариство аналізу ризиків

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Роль страхового ринку в умовах цифрової економіки зростає в міру розвитку цифрових технологій і виникнення нових ризиків, що виникають в умовах гібридної війни, яку веде країна-агресор проти України. Страховий ринок України забезпечує стабільність сфер і ланок фінансової системи, сприяє покращенню інвестиційного клімату та стану фінансової безпеки держави, територіальних громад; зменшує ризики діяльності бізнес-структур, підвищує рівень фінансового захисту майна, життя і здоров'я населення, що є особливо актуальним в умовах невизначеності та ризику, спричинених війною.

В умовах цифровізації економіки й суспільства, широкого впровадження цифрових технологій у фінансовому секторі страховий ринок України потребує суттєвої цифрової трансформації і відповідності сучасним вимогам споживачів страхових продуктів та послуг.

За рівнем впровадження цифрових технологій страховий ринок відстає від багатьох учасників фінансового ринку, зокрема, банківських установ та потребує прискорення імплементації до європейських вимог і стандартів.

Питанням дослідження цифрової трансформації фінансового сектору, зокрема страхового ринку присвячена велика кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Зокрема, цю тему досліджували М. П. Бублій [133], О. Є. Гудзь [19], М. В. Дубина [25; 26; 27; 169; 170], Ю. В. Єфімов [133], М. М. Забаштанський [31; 32], В. П. Ільчук [37], Ю. В. Масюк [60], О. М. Парубець [37; 86; 92; 94; 95], О. В. Попело [26; 103; 169], О. Т. Прокопчук [119; 120], А. О. Серенок [133], Р. Г. Соболев [133], Ю. В. Улянич [120] та ін.

Предметом активних досліджень вчених стали проблеми і перспективи впровадження цифрових технологій на страховому ринку, які розкриті в роботах В. Д. Базилевича [3; 4], О. Я. Базилінської [87; 89], О. В. Борисюк [8], А. Брауна [152], С. В. Волосович [14], М. В. Гуминської [14], М. Б. Дацюк-

Томчук [8], В. Т. Другової [24], К. Екерта [172], А. Г. Єфременко [33], Ю. М. Заволоки [33], О. М. Лобової [4], Ю. А. Малашенко [33], В. М. Мирончук [128], К. Остеррідер [172], О. І. Панченко [86; 87; 88; 89], Л. В. Попової [104], В. Постолаче [214], Н. В. Приказюк [4; 106], М. В. Пшеничної [123], В. В. Руденко [128], І. В. Садчикової [88], О. В. Смагло [128], Р. Г. Сніщенка [132], Є. М. Строкова [136], Ю. Л. Татаринцевої [136], Р. Цзя [152] та ін.

Етапи розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки досліджені в наукових працях українських учених: Л. М. Богріновцевої [70], Ю. М. Клапківа [50; 51], О. В. Ключки [70], С. В. Онишко [70], О. Л. Рудої [127], О. В. Сосновської [134], А. В. Хмельковської [143], О. Г. Черепа [143] та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених особливостям функціонування і розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, питання подальшої цифрової трансформації зазначеного ринку, розробки стратегії його цифровізації, оцінки цифрового потенціалу носять фрагментарний характер і потребують систематизації існуючого понятійно-категоріального апарату та розробки теоретико-методичних і науково-практичних підходів щодо підвищення конкурентоспроможності зазначеного ринку, оцінки його цифрового потенціалу та можливостей швидкого приєднання до єдиного цифрового простору страхового ринку ЄС. Процеси цифровізації, що відбуваються на вітчизняному страховому ринку, мають велике значення для забезпечення його прозорості, фінансової інклюзії, інвестиційної привабливості, що обумовлює підвищення його ролі у повоєнній відбудові економіки України та прискоренні європейської інтеграції. Саме це визначило актуальність обраної теми дослідження, мету, завдання, об'єкт, предмет дисертаційної роботи та обумовило необхідність проведення науково-теоретичних досліджень та обґрунтування методико-прикладних аспектів вирішення наукової проблеми, пов'язаної з розвитком страхового ринку України в умовах цифрової економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалась відповідно до науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» і є складовою частиною наступних тем: «Стратегічні детермінанти розвитку ринку фінансових послуг в умовах цифровізації національної економіки» (номер державної реєстрації 0123U104317), у межах якої автором досліджені стимулюючі і стримуючі детермінанти розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки; «Розвиток фінансової системи в умовах турбулентності та становлення цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0125U000298), де автором виявлено основні напрямки позитивного впливу цифрових технологій на забезпечення стабільної роботи страхового ринку та функціонування фінансової системи України загалом.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є дослідження теоретико-методичних засад та обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, посилення євроінтеграційних процесів та необхідності забезпечення повоєнної відбудови національної економіки.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення наступних завдань:

- дослідити сутність цифрової економіки та її вплив на цифрову трансформацію страхового ринку України;
- визначити роль страхового ринку в цифровій економіці, яка обумовлює появу нових ризиків і загроз в міру розвитку цифрових технологій;
- поглибити науково-теоретичні підходи до визначення етапів проведення цифрової трансформації страхового ринку України;
- провести системний аналіз показників діяльності страхового ринку в умовах цифровізації економіки і суспільства;
- обґрунтувати теоретико-методичні підходи до цифрової трансформації страхового ринку;

- вдосконалити систему оцінки результатів проведення цифрової трансформації страхового ринку та визначення ефектів цифрової взаємодії страхових компаній з клієнтами і партнерами;

- розробити практичні рекомендації щодо розробки стратегії розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки і суспільства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних засад щодо розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки.

Методи дослідження. Теоретичною основою дисертаційної роботи є результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з питань розвитку цифрової економіки та страхового ринку. У процесі написання дисертаційної роботи відповідно до поставлених завдань були використані загальнонаукові та специфічні методи дослідження: історичний – для виявлення передумов використання цифрових технологій на вітчизняному страховому ринку та дослідження етапів розвитку його цифровізації (п.п. 1.2); аналізу, синтезу, узагальнення – для уточнення існуючого понятійно-категоріального апарату та конкретизації сутності понять «цифрове страхування», «цифрова трансформація страхового ринку» (п.п. 1.1), «цифровий потенціал страхових компаній» (п.п. 3.2); індукції, дедукції – при аналізі регуляторних норм, цифрової стратегії страхових компаній, клієнтського досвіду користування цифровими страховими продуктами (п.п. 2.2); метод порівнянь – при дослідженні зарубіжного досвіду розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки та можливості його використання у вітчизняній практиці (п.п. 1.3); економіко-статистичний, аналітичний, графоаналітичний – для аналізу показників діяльності страхового ринку в умовах зміни попиту клієнтів під впливом процесів цифровізації (п.п. 2.1); наукової абстракції – при побудові механізму цифрової трансформації страхового ринку (п.п. 3.1); стратегічного планування – при

проведенні SWOT-аналізу цифрової трансформації страхових компаній України (п.п. 2.3) та розробці напрямів стратегічного розвитку страхового ринку України (п.п. 3.3).

Інформаційну та фактологічну основу дослідження склали законодавчі акти, нормативно-правові документи України та Директиви Європейського Союзу в сфері регулювання страхового ринку, підвищення його платоспроможності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності в умовах розвитку цифрової економіки, дані національних і міжнародних рейтингових агентств, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері проведення цифрової трансформації зазначеного ринку, а також ресурси інтернету.

Статистичну основу дисертаційної роботи складають матеріали Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, Національної асоціації страховиків України, Ліги страхових організацій України, Міжнародної асоціації органів страхового нагляду, Всесвітньої федерації страхових організацій, Європейської Комісії, Європейської федерації страхування та перестрахування, Європейського управління зі страхування та професійних пенсій та ін.

Наукова новизна одержаних результатів. Обґрунтовані у дисертаційній роботі теоретико-методичні засади, а також науково-практичні рекомендації спрямовані на забезпечення розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки та підвищення його конкурентоспроможності. Результати отримані в ході виконаного дослідження, що формують низку елементів наукової новизни, полягають у наступному:

вперше:

– запропоновано теоретико-методичні підходи до оцінки цифрового потенціалу страхових компаній України в умовах розвитку цифрової економіки, обґрунтовано визначення сутності зазначеного потенціалу, вказано на його залежність від розробленої стратегії цифрової трансформації страхового ринку та визначено сукупність територіальних, інфраструктурних,

технологічних, економічних та фінансових факторів, що здійснюють вплив на його стан та перспективи зростання, визначено індикатори і показники оцінювання цифрового потенціалу на рівні страхових компаній, зазначено на необхідності збільшення цифрового потенціалу страховими компаніями в напрямку в напрямку протистояння кіберзагрозам і прискорення розвитку ринку кіберстрахування;

удосконалено:

– науково-теоретичні підходи до систематизації етапів цифровізації страхового ринку України, виокремлено ключові етапи його розвитку, такі як: розвиток онлайн-страхування; створення страховими компаніями мобільних додатків та вебсервісів; впровадження і розвиток Insurtech та Інтернету речей у страхування; диджитал-революція у страхуванні; цифрова трансформація екосистеми страхування, що дало змогу чітко простежити ключові тенденції цифрової трансформації страхового ринку та визначити напрями його подальшого розвитку в умовах цифровізації економіки і суспільства;

– структуру механізму цифрової трансформації страхового ринку України, визначено його сутність та складові елементи, обґрунтовано стримуючі і стимулюючі детермінанти розвитку зазначеного механізму, надано рекомендації щодо оцінки очікуваних результатів та взаємопов'язаних ефектів від його практичного впровадження і функціонування, що сприятиме використанню можливостей інноваційного розвитку зазначеного ринку; розвитку співробітництва з мережевими партнерами; ефективному управлінню ризиками і капіталом та задоволенню зростаючих потреб споживачів страхових продуктів;

– концептуальний підхід до розробки стратегії розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, виокремлено в її складі конкурентну, інвестиційну, операційну стратегії, а також стратегію цифровізації. Особливу увагу приділено необхідності розробки і впровадження EGS стратегії, яка спрямована на забезпечення паритету загальнодержавних інтересів з інтересами учасників страхового ринку;

набуло подальшого розвитку:

– визначення ролі і місця страхового ринку в цифровій економіці, що дало змогу виявити вплив на його діяльність низки ризиків пов'язаних з цифровізацією, основними серед яких є ризики використання цифрових технологій, браку фахівців у сфері розроблення, впровадження і використання цифрових технологій у страхуванні, кіберризики, а також інфраструктурні ризики поява яких обумовлена диспропорціями розвитку цифрової інфраструктури та ін. Для зменшення або усунення зазначених ризиків запропоновано створення адекватної сучасним вимогам і реаліям цифрової інфраструктури страхового ринку, надано визначення її сутності та обґрунтовано складові елементи;

– наукове обґрунтування необхідності переходу страхового ринку від використання маркетингоорієнтованої моделі до клієнтоорієнтованої, яка базується на розробці персоналізованих страхових продуктів, потреба в яких визначається на основі аналізу страхової поведінки споживачів в умовах цифрової економіки і продовження війни на території України;

– встановлено ключові напрями впливу цифрової трансформації страхового ринку на стабілізацію фінансової системи України, зазначено на необхідності розвитку таких напрямків у сфері цифровізації діяльності страхових компаній як кіберстрахування, страхування інвестицій від військових ризиків, екологічне та пенсійне страхування тощо.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в дисертаційній роботі наукові результати мають практичне значення для проведення цифрової трансформації страхового ринку України та використовуються в діяльності Приватного акціонерного товариства «Страхова група «ТАС» при здійсненні оцінки цифрового потенціалу страхової компанії, дослідженні можливостей і економічної доцільності впровадження цифрових технологій; визначенні обсягу і структури витрат пов'язаних з цифровим маркетингом, а саме підвищенні цифрової довіри клієнтів до онлайн-страхування, розширення співпраці з маркетплейсами,

залучення до реклами страхових продуктів інфлюєнсерів; впровадження клієнтоорієнтованих та ризикоорієнтованих підходів для підвищення рівня її конкурентоспроможності та фінансової стійкості (довідка № ГО 1800-1139 від 12.02.2026 р.).

В діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «Арсенал страхування» при проведенні кластеризації з метою виявлення найближчих конкурентів серед страхових компаній за обсягами валових страхових премій та за основними страховими продуктами; вдосконаленні механізму функціонування та розвитку страхової компанії в умовах її переходу на цифрову модель та впровадження цифровізації основних бізнес-процесів; розробці напрямів стратегії цифровізації спрямованої на впровадження цифрових технологій і диверсифікації цифрових страхових продуктів та ESG стратегії для прискорення імплементації діяльності страхової компанії до європейських вимог у сфері відповідності екологічним, соціальним, управлінським стандартам, умовам страхування ризиків з метою розширення співпраці з мережевими партнерами та зростанні клієнтської мережі (довідка №11-2026/443 від 10.03.2026 р.).

Окремі положення та рекомендації дисертаційної роботи використані у навчальному процесі Національного університету «Чернігівська політехніка» при розробці методичних матеріалів, проведенні лекційних і практичних занять з таких навчальних дисциплін як: «Страхові послуги», «Страхування», «Страхування фінансових ризиків» (довідка № 202/08-836 від 12.05. 2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою, отримані і сформульовані в ній наукові положення, теоретико-методичні підходи, результати та висновки, що виносяться на захист сформульовані автором самостійно. З опублікованих у співавторстві наукових працях, використані власні матеріали досліджень автора, що конкретизовано у списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи та її результати були представлені на

міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема XIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в XXI столітті” (Рівне, 25 червня 2024 р.). Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії» (5-6 грудня 2024 р., м. Запоріжжя), XV Міжнародної науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки – 2025» (м. Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.), II Всеукраїнський науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» (м. Кропивницький, 27 листопада 2025 р.), Форумі стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва «Соціальне підприємництво як інструмент відновлення України» (м. Чернігів, 16 вересня 2024 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць, серед яких 1 стаття в іноземному науковому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 4 статті у наукових фахових виданнях України, що входять до наукометричних баз даних, 6 публікацій у виданнях апробаційного характеру. Загальний обсяг наукових праць становить 5,3 друк. арк., з яких 3,31 друк. арк. належить автору особисто.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 270 сторінок друкованого комп’ютерного тексту. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 209 сторінках. Робота містить 23 таблиці та 38 рисунків. Перелік використаних джерел із 230 найменувань розміщено на 23 сторінках, додатки на 23 сторінках.

РОЗДІЛ 1**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ
ЕКОНОМІКИ****1.1. Роль і місце страхового ринку України в цифровій економіці**

Страховий ринок України перебуває у стані цифрової трансформації, зумовленої розвитком цифрової економіки. Розвиток цифрової економіки зумовлює появу глобальних проблем, основними серед яких у сучасних умовах є зміна економічної і політичної ситуації, клімату, зростання кіберзагроз, фінансові й воєнні ризики тощо. Для зменшення зазначених проблем і ризиків та досягнення фінансової стабільності й безпеки необхідно забезпечити відповідність рівня цифровізації страхового ринку тенденціям розвитку цифрової економіки та потребам споживачів страхових продуктів і послуг.

Вперше термін «цифрова економіка» в науковий обіг увів Дон Тапскотт, який у 1995 році опублікував книгу «Цифрова економіка: перспективи та небезпеки в епоху мережевого інтелекту» [221]. Попри активний розвиток цифрової економіки, сьогодні в економічній літературі немає чіткого визначення поняття «цифрова економіка», також різняться підходи вітчизняних і зарубіжних учених до тлумачення її складових.

У чинному Законі України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» відсутнє визначення цифрової економіки, натомість основна увага приділяється організаційно-правовим та фінансово-економічним засадам функціонування правового режиму Дія Сіті, для стимулювання її розвитку [115].

Серед основних пріоритетів економічної політики держави, зазначених в Національній економічній стратегії до 2030 року, наголошено на необхідності розвитку цифрової економіки та створення цифрової сервісної держави [110].

Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації розкриває сутність понять цифрова економіка, цифровізація, цифрові технології, цифрова інфраструктура. У зазначеному нормативно-правовому документі України зазначено, що цифрова економіка базується на інформаційно-комунікаційних та цифрових технологіях, а її основним ресурсом виступають цифрові дані, що забезпечують розвиток електронно-комунікаційної взаємодії [117].

З поняттям «цифрова економіка» часто ототожнюють і використовують такі терміни, як «електронна», «хмарна», «віртуальна», «мережева», «інформаційно-мережева» та «інтернет-економіка», що потребує проведення аналізу існуючого понятійно-категоріального апарату.

Л. З. Кіт, досліджуючи еволюцію розвитку мережевої економіки, зазначає, що до її складу входять інформаційна економіка, економіка високих технологій, економіка знань та цифрова економіка, які тісно взаємодіють між собою. Цифрова економіка як складова мережевої економіки передбачає трансформаційні зміни в усіх секторах економіки, що зумовлено перенесенням інформаційних ресурсів та знань на комп'ютерні платформи з метою їх подальшого використання [49].

На думку М. О. Кизим, В. Є. Хаустової та Н. В. Трушкіної, мережева економіка є новим видом економічного середовища, яке формується в процесі диджиталізації зв'язків між «економічними агентами, різними категоріями стейкхолдерів, цифровими технологіями, інформаційними системами, пристроями, електронними мережами» [45].

О. А. Гриценко досліджує термін «цифрова економіка» у вузькому і широкому розумінні. У вузькому значенні цифрова економіка передбачає виробництво програмних продуктів. Досліджуючи функціональні форми існування цифрової економіки, авторка вказує на використання інших взаємопов'язаних з нею понять, а саме: «інформаційна економіка», основним ресурсом якої є інформація, що виступає фактором розвитку цифрової економіки; «інтернет-економіка», яка базується на використанні

інформаційних технологій через мережу Інтернет; «хмарна економіка» – завдяки використанню комп'ютерного обладнання забезпечує мережевий доступ до інформаційних ресурсів; «віртуальна економіка» – це простір функціонування цифрової економіки; «розумна економіка», яка використовує новітні комп'ютерні програми й забезпечує реалізацію інтелектуальної дійсності [17].

У широкому розумінні цифрова економіка передбачає здійснення діяльності в розрізі окремих галузей економіки й базується на використанні нових технологічних продуктів. При цьому вказується, що з позицій економічної теорії більш доцільним є використання поняття «інформаційно-мережева економіка», при якій функціонування механізму організаційно-господарських зв'язків здійснюється на основі децентралізованих протоколів та соціальних мереж [17].

С. В. Коляденко вказує на те, що цифрова економіка базується на цифрових комп'ютерних технологіях і комп'ютерних мережах, саме завдяки останнім здійснюється виробництво, продаж і постачання продуктів. При цьому цифрова економіка тісно переплітається з традиційною економікою, і її ще називають інтернет-економікою, новою економікою, або вебекономікою [55].

М. П. Войнаренко та Л. В. Скоробогата досліджують різницю між вищезазначеними термінами, які ототожнюються з поняттям «цифрова економіка». Автори стверджують, що електронна економіка включає дві складові, а саме інтернет-економіку й цифрову економіку. На думку авторів, цифрова економіка відрізняється від інтернет-економіки тим, що торгівля реальними товарами відбувається не в мережі Інтернет, а передбачає виробництво й реалізацію електронних товарів і послуг, оплата яких здійснюється електронними грошима [13].

І. Г. Ханін, В. С. Білозубенко та Є. О. Сопін під цифровою економікою розуміють новий тип господарювання, який заснований на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та передбачає

цифровізацію всіх галузей економіки та сфер суспільного життя. Автори виокремлюють чотири основні підходи до визначення сутності цифрової економіки, а саме політекономічний, технологічний, ресурсно-факторний, підприємницький, вказуючи при цьому на важливість оцінки наслідків розвитку цифрової економіки на різних рівнях [141].

На основі дослідження наукових підходів вітчизняних і зарубіжних учених до визначення терміна «цифрова економіка» Т. М. Янковець провела їх систематизацію і виділила технолого-системно-інноваційний; еволюційно-технологічний; інформаційно-мережевий; комунікативний; функціонально-організаційний; інституціональний підходи. Надаючи власне визначення цифрової економіки, авторка зазначає, що вона базується на використанні сучасних цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій, передбачає трансформацію бізнес-моделей та взаємодії у цифровому середовищі, що сприяє формуванню ринку покупця, розвитку цифрових галузей [146].

Цікавим є підхід П. Р. Пуцентейло та О. О. Гуменюк [122] до дослідження сутності цифрової економіки як «автоматизованого управління господарством на основі передових інформаційних технологій» та нових економічних відносин, «що засновані на ефективному інформаційному управлінні системою виробництва в межах міста, регіону, країни, економічного союзу кількох держав». На думку авторів, в умовах цифрової економіки відбувається цифрова трансформація бізнесу, що потребує реформування існуючих бізнес-процесів і впровадження нових підходів роботи з клієнтами.

На думку Є. Боброва, цифрова економіка, як складова сучасного глобального розвитку, передбачає трансформацію економічних процесів завдяки використанню цифрових технологій, даних, алгоритмів, платформ та змінює існуючі моделі виробництва, розподілу та споживання. Саме розвиток цифрової економіки виступає «стратегічним ресурсом для економічного зростання та інтеграції України у глобальні ринки» [7].

О. В. Пустовойт під цифровою економікою розуміє «сукупність видів економічної діяльності, що забезпечують виробництво, обіг і споживання цифрових та ІКТ-товарів і послуг у національному господарстві» і зазначає, що саме в такому тлумаченні вона створює можливості для проведення аналізу її макроструктурних рівнів, а саме «базової цифрової економіки» на основі якої можуть визначатися показники «вузької» та «широкої» цифрових економік [121].

М. Дубина, О. Попело та О. Тарасенко виокремлюють базові особливості цифрової економіки, до яких належать: вплив на розвиток суспільства і країни світу загалом; використання бізнес-структурами інформації як основного ресурсу забезпечення їх економічного розвитку; цифровізація бізнесу; розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, трансформація моделі обслуговування клієнтів банківських і небанківських установ, автоматизація і роботизація процесу надання фінансових послуг тощо [26].

О. Трохимець, В. Томарева-Патлахова та А. Семенов зазначають, що для «розуміння цифрової економіки потрібен комплексний і узгоджений підхід і залучення держав, бізнесу, організацій та населення до цього процесу». При цьому авторами акцентується увага на необхідності проведення цифрової трансформації традиційних галузей національної економіки, яка передбачає поєднання інформаційних та комунікаційних технологій і базується на врахуванні сучасних потреб споживачів і тенденцій розвитку ринку [137].

Саме з таких позицій будемо проводити дослідження стосовно впливу цифрової економіки на цифрову трансформацію страхового ринку України, діяльність якого повинна бути спрямована на забезпечення фінансової безпеки держави, територіальних громад, бізнес-структур, населення. Особливо роль зазначеного ринку зростає в умовах цифровізації економіки та суспільства, а також невизначеності та ризиків, спричинених війною. Поряд

з традиційними видами страхування актуальності набувають нові, спрямовані на захист від воєнних ризиків, а також ризиків, пов'язаних з впровадженням цифрових технологій.

Сьогодні відсутнє визначення сутності страхового ринку на законодавчому рівні. Це зумовлює існування різних підходів щодо його трактування в науковій літературі. Основні підходи до визначення дефініції поняття «страховий ринок» наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Дефініція поняття «страховий ринок»

Автори	Визначення поняття «страховий ринок»
В. Д. Базилевич	Складова фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист й формуються попит та пропозиція на нього [3].
Н. Г. Метеленко, І. В. Сіліна, К. В. Жовнір-Василенко	Сегмент фінансового ринку, який формує попит і пропозицію на страхові послуги та пов'язані з ними фінансові потоки, що так чи інакше використовуються домогосподарствами, нефінансовими корпораціями, банками та державними установами [62].
Ю. В. Кривенко	Невід'ємна частина фінансової системи країни, яка взаємодіє з іншими фінансовими установами, такими як банки та фондові ринки, що сприяє забезпеченню додаткової стабільності фінансового сектору та сприяє його інтеграції в глобальні фінансові ринки [57].
В. Вовк, Ю. Жежерун, В. Костогриз	Економіко-правові відносини між суб'єктами страхового ринку, які виникають в процесі балансування попиту та пропозиції на страхові послуги [12].
Н. С. Ситник, А. В. Стасишин, Д. В. Попович	Сукупність економічних відносин між його учасниками щодо купівлі, продажу страхових послуг, у процесі яких формуються попит, пропозиція й ціна на страхові послуги, укладають договори страхування та виконують зобов'язання згідно з ними [135].
І. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва та ін.	Співвідношення і пропорції між різними інститутами, суб'єктами (страхові компанії, страхові посередники і страхувальники) і об'єктами (види і технології страхування) страхового ринку, які виникають і відтворюються у зв'язку з процесом страхування [69].

Джерело: складено автором на основі [3; 12; 57; 62; 69; 135].

Наведені в таблиці 1.1 трактування поняття «страховий ринок» притаманні його традиційній моделі функціонування. На нашу думку, в умовах цифрової економіки сутність страхового ринку трансформується під впливом процесів всеосяжної цифровізації бізнес-процесів і суспільства загалом. Погоджуємося з думкою науковців, які вважають, що страховий ринок і фінансовий ринок це два окремі ринки, які тісно взаємодіють один з одним для покращення якості фінансових і страхових послуг, що надаються споживачам, використовуючи при цьому сучасні цифрові технології. При цьому активізація процесів цифровізації призводить до появи нових термінів, таких як «диджитал-страхування», «інтернет-страхування», «електронне страхування», «цифрове страхування».

Л. В. Попова розглядає термін «цифрове страхування» як «частину економічних відносин та як спосіб реалізації страхового захисту на основі цифрових технологій» [104].

В. Постолаче досліджує цифрове страхування з двох позицій. Згідно з першою зазначений вид страхування являє собою частину економічних відносин, які спрямовані на надання страхових послуг за допомогою сучасних цифрових технологій. Друга позиція базується на тому, що в умовах цифрової економіки виникають різноманітні ризики й саме цифрове страхування спрямоване на їх мінімізацію [214].

Визначаючи «цифрове страхування як комп'ютеризацію традиційних страхових послуг», автори роботи [15] вказують, що зазначене страхування «дає клієнтам доступ до різноманітних страхових продуктів і послуг через електронну або онлайн-платформу».

Н. М. Євтушенко, Ю. В. Кривенко та Д. І. Стеценко ототожнюють поняття «цифрове страхування» та InsurTech, розуміючи під ними використання цифрових технологій у галузі страхування з метою автоматизації процесів оцінки ризиків та збитків, надання інноваційних страхових продуктів, покращення якості обслуговування клієнтів [28].

На нашу думку, таке ототожнення не є коректним, оскільки InsurTech, будучи складовою FinTech, передбачає широке використання цифрових технологій на страховому ринку, забезпечуючи його цифрову трансформацію та розвиток цифрового страхування.

Автори роботи [29], досліджуючи особливості діджитал-страхування, під останнім розуміють «новий вид страхування, який за допомогою інтернету, мобільних пристроїв та інших цифрових носіїв тісніше працює з клієнтами та надає їм послуги».

О. Кнейслер, Н. Спасів та С. Король [53] зазначають, що диджитал-страхування, поєднує в собі застосування новелізаційних технологій у страховій діяльності, його поширенню сприяють розвиток нових технологій, оптимізація витрат, посилення конкуренції і підвищення вимог споживачів страхових послуг.

М. М. Забаштанський та М. Л. Рубан, досліджуючи особливості онлайн-страхування вказують на те, що його появі сприяє розвиток цифрових технологій. До основних переваг онлайн-страхування автори відносять можливість розрахунку клієнтами суми страхового внеску, отримання онлайн-консультацій, онлайн-укладання та онлайн-супроводження договорів страхування [31].

На думку О. Є. Губар, Digital-страхування є новою бізнес-моделлю, яка передбачає продаж страхових продуктів дистанційно без участі страхових агентів через інтернет або контакт-центри-та передбачає укладання електронних полісів страхування [18].

О. В. Катерняк під електронним страхуванням (e-insurance) розуміє «застосування цифрових технологій для укладення та управління страховими полісами через онлайн-платформи», вказуючи на те, що в умовах розвитку цифрових технологій воно є невід'ємною частиною диджиталізації страхового ринку [44].

Ю. М. Заволока, А. Г. Єфременко та Ю. А. Малащенко визначають інтернет-страхування як систему економічних відносин, що спрямовані на співпрацю страхових компаній та професійних учасників страхового ринку з клієнтами і наданні останнім послуг зі страхового захисту на основі використання мережі Інтернет [33].

На нашу думку, онлайн та інтернет страхування є складовими елементами диджитал або цифрового страхування, яке є більш широким поняттям, оскільки окрім можливості купівлі страхових полісів через сайти, мобільні додатки, інтернет передбачає трансформацію страхового бізнесу під впливом широкого впровадження сучасних цифрових технологій.

В. Д. Базилевич, Н. В. Приказюк та О. М. Лобова [4], досліджуючи вплив цифровізації на підвищення конкурентоспроможності страхових компаній, вказують, що «цифрові технології змінюють бізнес-модель страхової галузі» і потребують розробки нових стратегій взаємодії страхових компаній зі споживачами страхових послуг, забезпечуючи максимальну персоналізацію пропозицій страхових продуктів із використанням багатоканального підходу.

У роботі [142] автори акцентують увагу на необхідності подальшого розвитку страхового ринку на парадигмі цифрової економіки, що можливо досягти «за умови усунення законодавчих, інституційних, фіскальних бар'єрів; широкого використання інструментів заохочення інноваційної діяльності, а також створення умов для вільного залучення венчурних інвестицій».

Є. Гудзь, досліджуючи перспективи розвитку страхування в умовах цифрової економіки, зазначає, що впровадження нових інструментів і методів управління ризиками «є вигідним при великомасштабному інциденті збою чи компрометації ІКТ-системи, та сприяє економічним суб'єктам підтримувати економічну стабільність і мінімізувати втрати» [19].

О. І. Панченко та І. В. Садчикова вказують, що трансформація страхового ринку передбачає перехід на онлайн-страхування і впровадження InsurTech-стартапів, що дозволяє страховим компаніям відповідати вимогам сучасного цифрового світу [88].

Автори роботи [160] вважають, що за останні роки у сфері страхування відбулась цифрова революція, що дозволила збирати та зберігати великі обсяги інформації. Для цілей страхування великі дані використовуються для впливу на андерайтинг, визначення рейтингу страховиків, формування цін на страхові продукти, маркетинг і розгляд претензій. Також автори наголошують на ролі штучного інтелекту у страхуванні, а саме в розробленні алгоритмів машинного навчання, аналізі даних, які допомагають актуаріям розробляти більш точні оцінки ризиків і прогнози.

Для розуміння процесів, що відбуваються визначимо роль і місце страхового ринку в цифровій економіці (див. рис. 1.1).

Страховий ринок тісно взаємодіє з усіма складовими фінансової системи України, забезпечуючи страхування ризиків, майна, здоров'я, життя, відповідальності. Відставання страхового ринку від процесів цифровізації, що відбуваються в інших сферах і ланках фінансової системи, негативно позначається на забезпеченні її стабільності за рахунок несвоєчасного реагування на виклики й загрози, що виникають на макро- і мікрорівнях. Під впливом цифрових технологій відбувається трансформація традиційної моделі функціонування страхового ринку України і її заміна на цифрову модель [95].

Страхові компанії, як основні учасники страхового ринку в умовах швидкого розвитку технологічного прогресу, повинні здійснити цифрову трансформацію та впровадити цифрову модель бізнес-процесів у свою діяльність для підтримки конкурентоспроможності та відповідності діяльності вимогам цифрової епохи [205].

Перехід на цифрову модель страхування потребує не тільки впровадження цифрових моделей бізнес-процесів, моделей цифрового маркетингу, а також створення розвинутої цифрової інфраструктури, яка в умовах цифровізації економіки і суспільства повинна відповідати сучасним вимогам споживачів страхових послуг.

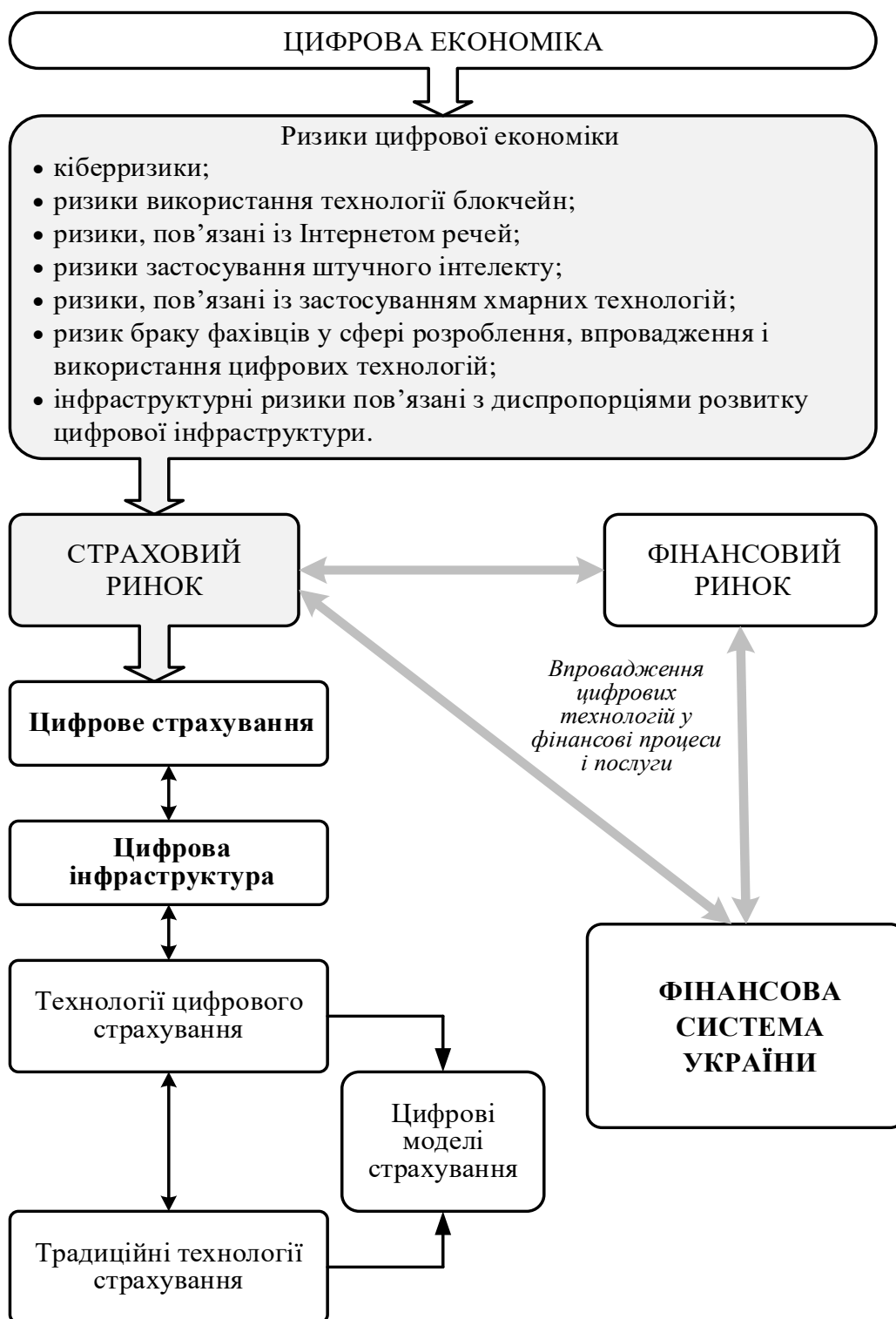

Рис. 1.1. Роль і місце страхового ринку в цифровій економіці

Джерело: розроблено автором.

Л. О. Українська та Л. І. Шифріна зазначають, що цифрова інфраструктура є складовою інформаційної інфраструктури. При цьому остання в сучасних умовах базується на використанні цифрових технологій,

тому авторки роботи [140] роблять висновок, що «поняття інформаційної інфраструктури та цифрової інфраструктури можна визнати рівнозначними».

На думку авторів роботи [56], цифрова інфраструктура поділяється на два види – опорну (тверду) та сервісну (м'яку). До складу опорної інфраструктури автори включають фіксовану інфраструктуру широкосмугового доступу до Інтернету, радіоінфраструктуру, інфраструктуру супутникового зв'язку, обчислювальну та мобільну інфраструктури, інфраструктури кібербезпеки. Сервісна інфраструктура складається з інфраструктури життєзабезпечення, державних послуг, е-комерції та е-бізнесу, блокчейну, відкритих даних, транзакційно-процесингової тощо. Значну роль у створенні умов для розвитку цифрової інфраструктури автори відводять саме державі.

З урахуванням вищезазначеного, на нашу думку, цифрова інфраструктура страхового ринку включає цифрові технології та процеси, за допомогою яких безпосередні учасники страхового ринку, а саме страхові компанії і страхові посередники можуть отримувати, аналізувати, зберігати та передавати цифрову інформацію, а страхувальники – отримувати сучасні цифрові страхові послуги і продукти. Цифрова взаємодія між усіма учасниками страхового ринку потребує створення адекватної сучасним вимогам і реаліям цифрової інфраструктури, основні складові елементи якої наведені на рис. 1.2 [90].

Розглянемо кожен складову наведеної на рис. 1.2 цифрової інфраструктури окремо. Розвиток ІТ-інфраструктури страхового ринку потребує значної суми коштів на її програмне забезпечення та технічну підтримку. При недостатності власних коштів і інвестицій у розвиток ІТ-інфраструктури страхові компанії можуть використовувати ІТ-аутсорсинг і передавати функції з підтримки й розвитку зазначеної інфраструктури ІТ-компаніям [133].

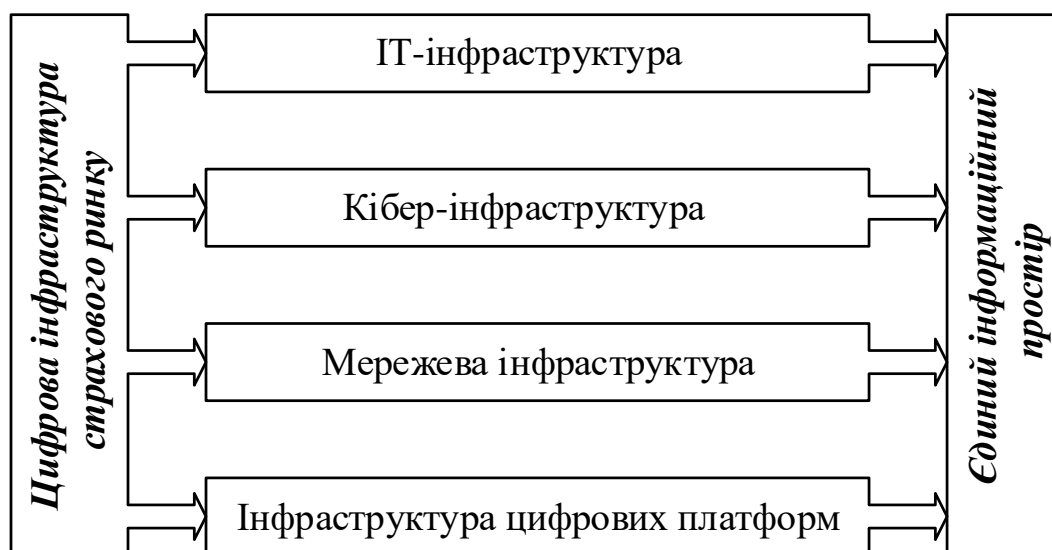

Рис. 1.2. Складові цифрової інфраструктури страхового ринку України

Джерело: складено автором на основі [90].

Особливого значення в умовах зростання кіберзагроз і ризиків кібератак на страхові компанії та споживачів страхових послуг набувають питання розвитку кіберінфраструктури, яка передбачає використання сучасних кіберінструментів для захисту кіберпростору та розвитку кіберстрахування [37].

Мережева інфраструктура передбачає створення інфраструктури корпоративної мережі страхових компаній, страхових посередників, а також мереж їх взаємодії зі споживачами цифрових страхових послуг. У сучасних умовах на страховому ринку використовуються різноманітні цифрові платформи, а саме платформи онлайн-страхування, підтримки страхових компаній та страхових посередників, корпоративні, взаємодії з клієнтами і партнерами. Розрізненість зазначених платформ потребує створення відповідної інфраструктури для забезпечення їх прозорості, відкритості, спрощення доступу та кібербезпеки [90].

Відповідність цифрової інфраструктури страхового ринку України вимогам цифрової економіки та споживачів страхових послуг потребує дослідження напрямів її удосконалення, основними серед яких є:

- розробка цифрової стратегії і тактики розвитку страхового ринку;

- ефективне і продуктивне використання цифрових технологій у страхуванні;
- впровадження єдиних вимог і стандартів до функціонування складових цифрової інфраструктури страхового ринку;
- збільшення інвестицій у розвиток зазначеної інфраструктури;
- розроблення дорожньої карти цифрового захисту учасників страхового ринку в умовах зростання кіберзагроз;
- підвищення рівня цифрової обізнаності і компетенції персоналу страхових компаній [90].

Цифрова інфраструктура страхового ринку, з одного боку, повинна враховувати тенденції цифрової трансформації споживачів страхових послуг, а з іншого – розвиток цифрової екосистеми страхування відповідно до європейських вимог і стандартів. Відсутність або недостатній рівень розвитку цифрової інфраструктури страхового ринку України гальмує впровадження нових цифрових технологій і продуктів, обмежуючи його конкурентоспроможність і можливості розвитку. Страховий ринок, будучи регульованим, потребує державної підтримки розвитку його цифрової інфраструктури, особливо в напрямку проведення на державному рівні заходів з підвищення рівня страхової культури й цифрової грамотності споживачів цифрових страхових послуг, а також внесення змін у чинні нормативно-законодавчі акти стосовно визначення складових цифрової інфраструктури та надання податкових преференцій учасникам страхового ринку, які активно впроваджують цифрові страхові послуги і продукти, сприяючи тим самим стабілізації фінансової системи держави та прискоренню євроінтеграційних процесів [90].

На рис. 1.3 наведено основні нормативно-законодавчі акти, що регулюють діяльність страхового ринку України, в умовах розвитку цифрової економіки.

Рис. 1.3. Нормативно-правове регулювання страхового ринку України в умовах цифрової економіки

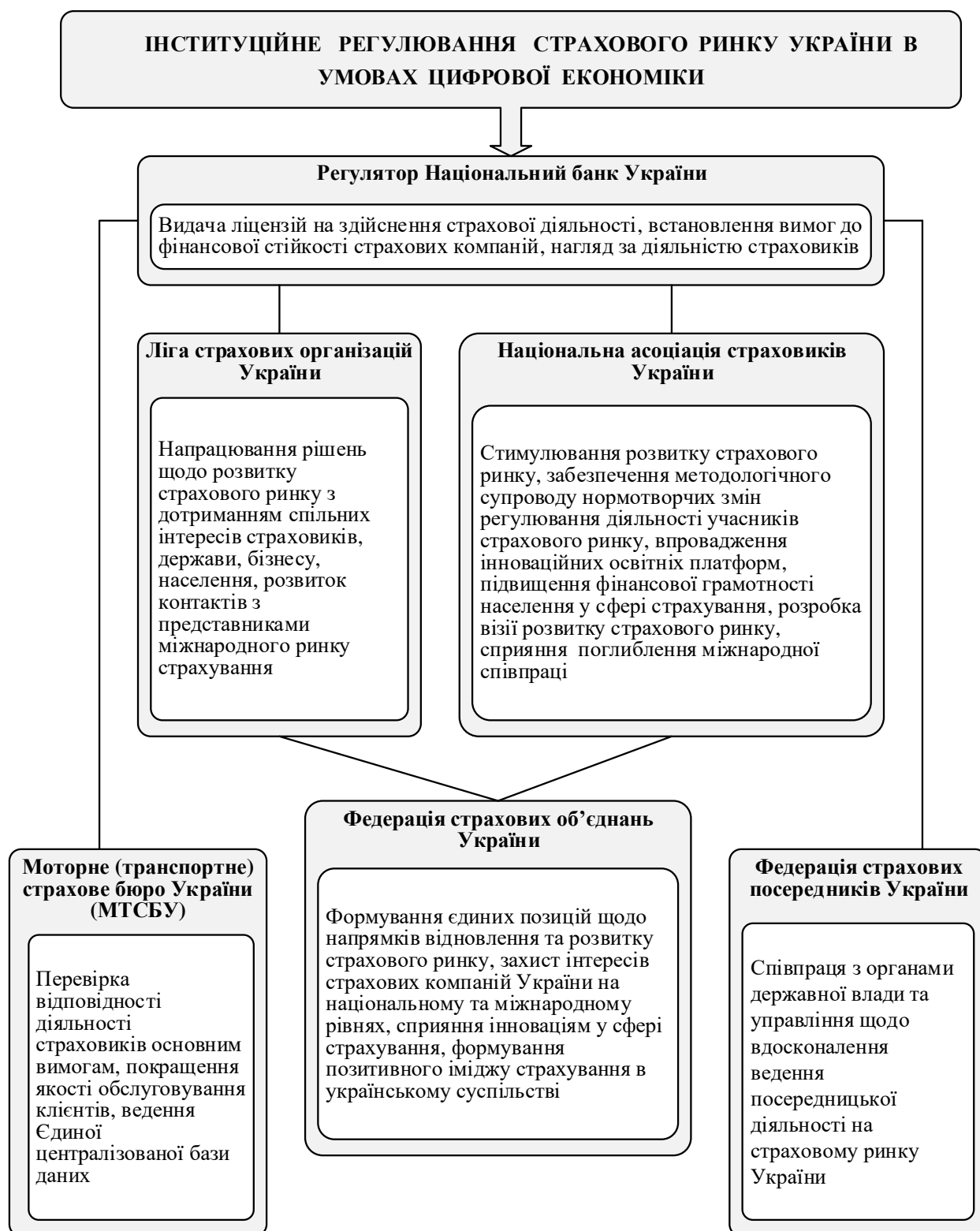
Джерело: складено автором на основі [77].

Функції основного регулятора страхового ринку України були передані Національному банку України (НБУ) у липні 2020 році згідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» [108] і закріплені в новій редакції Закону України «Про страхування», який було введено в дію на початку 2024 р. НБУ формує законодавче підґрунтя для підвищення конкуренто- і платоспроможності вітчизняного страхового ринку, забезпечуючи при цьому нагляд за результатами його діяльності та захист прав споживачів страхових послуг. Крім НБУ, діяльність страхового ринку в умовах цифровізації економіки регулюють:

- Ліга страхових організацій України;
- Національна асоціація страховиків України;
- Моторне (транспортне) страхове бюро України;
- Федерація страхових посередників України;
- Федерація страхових об'єднань України.

Остання організація, а саме Федерація страхових об'єднань України була створена у січні 2025 р. за ініціативи Ліги страхових організацій України та Національної асоціації страховиків України для забезпечення стабільного розвитку страхового ринку України в умовах війни та розвитку цифрової економіки. Основні функції і завдання зазначених організацій у сфері регулювання діяльності страхового ринку України наведені на рис. 1.4.

Цифрова економіка потребує впровадження нових підходів та нових рішень, що стануть запорукою динамічного впровадження цифрових технологій учасниками страхового ринку. В умовах цифрової економіки цифрова трансформація страхового ринку є необхідною складовою підвищення його конкурентоспроможності, прогнозування і планування подальшого розвитку, особливо під впливом невизначеності й ризиків, спричинених війною.

**Рис. 1.4. Органи інституційного регулювання страхового ринку України
їх функції та завдання**

Джерело: складено автором на основі [74; 76; 77; 78; 85].

Успішна діяльність страхового ринку в умовах цифрової економіки потребує не тільки зусиль страхових компаній, спрямованих на впровадження сучасних цифрових технологій, але і відповідних дій з боку держави і регуляторних органів, що передбачають насамперед удосконалення нормативно-правового і інституційного регулювання діяльності страховиків в умовах цифрової економіки, розроблення стандартизованих правил та методик оцінки показників їх цифрового потенціалу та ефективності проведення цифрової трансформації. Саме ці напрями будуть розглянуті в подальших розділах наведеної дисертаційної роботи.

1.2. Науково-теоретичні підходи до еволюції розвитку цифрової трансформації страхового ринку України

Страховий ринок України є однією з найважливіших складових фінансової системи держави, діяльність якого спрямована на забезпечення фінансової безпеки держави, територіальних громад, бізнес-структур, населення. Особливо роль зазначеного ринку зростає в умовах цифровізації економіки та суспільства, а також невизначеності та ризику, спричинених війною. Поряд із традиційними видами страхування актуальності набувають нові, спрямовані на захист від воєнних ризиків для фізичних і юридичних осіб у таких сегментах, як страхування рухомого і нерухомого майна, агрострахування, медичне страхування, від ризиків кібератак – кіберстрахування.

Цифрова трансформація страхового ринку зумовлює необхідність використання страховими компаніями сучасних технологій для оптимізації процесів, покращення якості наявних і пропонування нових видів страхових продуктів, адаптованих до потреб цифрової економіки.

Перш ніж перейти до дослідження етапів розвитку цифрової трансформації страхового ринку, розглянемо наукову думку щодо трактування таких понять, як «диджиталізація», «цифровізація» та «цифрова трансформація» (див. табл. 1.2).

**Трактування понять «диджиталізація», «цифровізація» та
«цифрова трансформація» страхового ринку**

Автор (и)	Визначення
<i>Диджиталізація страхового ринку</i>	
І. Д. Самошкіна О. П. Подра, Н. Я. Петришин	Формує нові вимоги до клієнтів, які зацікавлені у простоті використання, цілодобовому доступі, чіткій та зрозумілій інформації про страховий продукт чи послугу, інновації індивідуальних послуг, що надаються цифровими технологіями [102, 130].
Ю. В. Масюк	Економічні відносини, поява і розвиток яких обумовлені задоволенням потреб клієнтів у страхових послугах, завдяки використанню сучасних диджитал-технологій [60].
І. А. Шубенко	Процеси оцифрування інформації та поширення її через сучасні канали телекомунікації та впровадження нових телекомунікаційних технологій для поліпшення обслуговування клієнтів страхової організації [144].
<i>Цифровізація страхового ринку</i>	
Р. Г. Соболев, Ю. В. Єфімов, М. П. Бублій, А. О. Серенок,	Важливий елемент антикризового публічного управління, що потребує модернізації нормативної бази, інвестицій у технології та розвитку цифрових компетенцій у працівників і споживачів [133].
Н. О. Крихівська, О. М. Ромашко	Інструмент підвищення ефективності операційної діяльності страхових компаній, оптимізації їх бізнес-процесів, переходу до використання клієнтоорієнтованого підходу та вдосконалення системи управління ризиками [58]
<i>Цифрова трансформація страхового ринку</i>	
М. В. Дубина, О. В. Попело, М. Швець	Це невід’ємна частина формування цифрової економіки і цифровізації усього сектору фінансових послуг [169].
О. І. Панченко, О. Я. Базилінська	Охоплює процеси, які здійснюються протягом всього циклу реалізації страхових послуг від пошуку нових клієнтів і андерайтингу до виплати відшкодування та адміністрування і обробки претензій [87].

Джерело: складено автором на основі [58; 60; 87; 102; 130; 133; 144; 169].

О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич та М. М. Мирошніченко серед елементів цифровізації страхового ринку, яка є основою цифрової трансформації, виокремлюють інтернетизацію, індивідуалізацію та диджиталізацію. Під

диджиталізацією автори розуміють використання цифрових технологій у бізнес-процесах страхових компаній, які призводять до розвитку диджитал-страхування та зазначають, що диджитал-трансформація є стратегічним пріоритетом розвитку страхового ринку. Автори вказують, що цифрова трансформація страхового ринку передбачає реформування традиційних бізнес-процесів страхових компаній на основі використання цифрових інструментів і зумовлює появу нових інноваційних страхових продуктів. При цьому не надається обґрунтування відмінності між поняттями цифрова трансформація та диджитал-трансформація, або того, що, на думку авторів, ці поняття є тотожними [120].

М. С. Михровська зазначає на некоректне вживання вищезазначених термінів і вказує, що «диджиталізація» це «цифровізація», а «цифрова трансформація» є більш широким поняттям [63].

К. Екерт та К. Остеррідер [172] проаналізували вплив сучасних цифрових технологій на ефективність страхового бізнесу, а саме штучного інтелекту, блокчейну, інтернету речей, хмарних обчислень та великих даних і зробили висновок, що цифрова трансформація набуває все більшого значення для бізнес-моделей страхових компаній, особливо для ІТ-відділів.

Цифрова трансформація страхового ринку стає трендом підвищення його конкурентоспроможності, розширення співпраці з учасниками фінансового ринку, підвищення довіри до страхових компаній з боку бізнесу й населення, прискорення входження до єдиного цифрового та страхового ринку Європейського Союзу. У цьому дослідженні під цифровою трансформацією страхового ринку будемо розуміти процес комплексного впровадження і інтеграції цифрових технологій страхових компаній відповідно до темпів цифровізації органів регулювання, партнерів та споживачів страхових послуг.

Досліджуючи аспекти цифрової трансформації страхового ринку, Л. С. Морозова та І. С. Микитюк [64] зазначають, що цей ринок є консервативним, і його учасники не дуже активно впроваджують нові цифрові технології в його діяльність.

Попри активний розвиток останнім часом процесів цифровізації на страховому ринку України, за рівнем впровадження цифрових технологій страхові компанії відстають від банківських установ як основних партнерів у сфері банкострахування, яке найчастіше використовується у випадках страхування кредитних ризиків, страхування власників платіжних карток від шахрайських дій, обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників, особистого страхування клієнтів банків тощо. Неохопленим в умовах зростання ризиків і загроз залишаються напрями цифрової взаємодії між страховими компаніями і банками у сфері розвитку страхування кіберризиків та страхування заставного рухомого і нерухомого майна в умовах війни. Враховуючи необхідність повоєнного відновлення національної економіки, перспективним напрямом цифрової взаємодії між зазначеними суб'єктами є страхування прямих інвестицій, вкладених у відновлення інфраструктурних об'єктів, житлово-комунального господарства, а також цінних паперів від воєнних та політичних ризиків [101].

На сьогодні страховими компаніями й банками широко використовуються фінансові технології (FinTech). Складовими елементами ринку FinTech для страхових компаній є ринок цифрового страхування (InsurTech), для банківських установ – ринок цифрового банкінгу (Digital Banking) та ринок цифрового кредитування (LendTech). У напрямі розвитку цифрової взаємодії страхові компанії і банки повинні активно розширювати напрями застосування сумісних технологій, а саме цифрового управління капіталом (WealthTech), цифрових платіжних послуг (PayTech), регуляторні технології (RegTech) [9; 11; 52].

С. Сінгредді трактує InsurTech як термін, що використовується для визначення цифрових технологій які трансформують традиційні процеси функціонування страхової галузі і забезпечують впровадження нових страхових послуг та зменшення витрат часу на їх надання клієнтам. При цьому вказується на взаємозв'язок InsurTech як страхових технологій з іншими процесами цифровізації страхового бізнесу, такими як фінансові технології

FinTech та навчальні технології Edutech, використання яких дає змогу реорганізувати діяльність страхових компаній і перенести її в цифровий простір. Авторка наголошує на важливості дослідження цифровізації світового страхового ринку в історичному контексті та виокремлює такі основні етапи розвитку [216]:

- 1960-1970 рр. впровадження під тиском державних регуляторів централізованих систем обробки даних з метою формування стандартизованої звітності, початок автоматизації робочих процесів у страхуванні та створення перших баз даних, створення комерційних систем обробки даних;

- 1970-1990 рр. поширення автоматизації робочих процесів у страхуванні на агентські мережі, початок використання комп'ютерів для обробки претензій;

- 1990-2000 рр. інноваційний розвиток страхових компаній здійснювався на основі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що обумовило зниження операційних витрат, підвищення показників ефективності діяльності страхових компаній;

- 2000-2015 рр. поява перших Isurtech-компаній, нових бізнес-ідей, використання Інтернет-маркетингу для просування страхових продуктів. Зміна концепції збирання та обробки даних у напрямку збільшення їхніх обсягів, інвестиції у аналітичну підтримку та хмарні технології;

- 2015 р. і по цей час. Масштабна трансформація страхового ринку як відповідь на зростання ролі Інтернету та соціальних мереж у комунікаціях, поширення використання населенням планшетів та смартфонів, поява нових комерційних цифрових каналів, застосування страховими компаніями технологій штучного інтелекту, Big Data, аналітики, активний розвиток IsurTech.

Обґрунтовуючи перспективи розвитку процесів цифровізації страхового ринку, авторка акцентує увагу на значному зростанні обсягів даних, посиленню конкуренції та регуляторних вимог, що може викликати додатковий фінансовий тиск на страхові компанії [216].

Дж.-А. Тарр, Д. Вілкінсон та А. Тарр [222], досліджуючи перспективи еволюції глобального страхового ринку, наголошують на необхідності врахування страховими компаніями розвитку цифровізації технологічних систем, які можуть змінити підходи до визначення ризиків та відповідальності, що потребує в окремих випадках вдосконалення законодавчого врегулювання. Автори для прикладу вказують на проблеми визначення відповідальності у разі ДТП, спричиненої транспортним засобом з автоматичним керуванням; аварій та інших страхових подій з використанням роботів у промисловості; збоїв у роботі складного програмного забезпечення у фінансовій сфері і т. ін. Асиметрія інформації щодо можливих страхових подій у найближче десятиріччя, на думку авторів, впливатиме на всі процеси страхування.

А. Дуейн вважає, що в найближчі 5-10 років трендами страхового ринку будуть цифровізація, пошук креативних працівників, здатних пропонувати нові цифрові рішення для вивчення потреб клієнтів. При цьому дотримання регуляторних вимог в умовах посилення тиску з боку як національних, так і міжнародних регуляторів може суттєво гальмувати процеси цифрової трансформації страхового ринку. Для запобігання останнім автор рекомендує страховим компаніям не чекати нових нормативно-правових вимог, а самим ініціювати відповідні рамкові угоди регуляторам [168].

О. О. Серeda [131] досліджуючи сучасні тенденції розвитку глобального страхового ринку зазначає, що він знаходиться в стані трансформації і виділяє такі етапи його функціонування, як інтернаціоналізація страхового бізнесу; цифровізація страхових послуг; розвиток кіберстрахування; сталий розвиток та ESG-орієнтація; диверсифікація страхових продуктів і персоналізація; зростання ролі перестрахування та управління глобальними ризиками.

Найбільш поширеними на страховому ринку є такі цифрові технології, як інтернет речей, блокчейн, технологія великих даних (BigData), регуляторні (RegTech) технології, штучний інтелект, хмарні технології, роботизація, телематика тощо. Впровадження зазначених цифрових технологій відбувалося

поступово й у різні періоди та сприяло переходу від масових страхових продуктів до впровадження персональних підходів надання страхових послуг та електронних страхових полісів відповідно до потреб споживачів [97; 128].

Ю. Л. Татаринцева та Є. М. Строков [136] виокремлюють роль штучного інтелекту у підвищенні ефективності діяльності страхових компаній у таких напрямках як:

- оцінка ризиків та тарифікація;
- автоматизація підписання полісів;
- врегулювання збитків;
- клієнтський сервіс та обслуговування;
- боротьба зі страховим шахрайством [136].

М. В. Пшенична серед переваг використання штучного інтелекту у страхуванні вказує на клієнтоорієнтований підхід, формування унікальних та персоналізованих страхових продуктів, диверсифіковане ціноутворення, розробку і впровадження інноваційних рішень для кризових ситуацій. [123].

С. В. Волосович та М. В. Гуминська зазначають, що впровадження технологій штучного інтелекту на страховому ринку зменшує час на аналіз претензій клієнтів, знижує витрати страхових компаній, при цьому можуть виникнути проблеми, пов'язані з несумісністю штучного інтелекту з застарілими інформаційними системами страхових компаній [14].

На думку Р. Г. Сніщенко, використання штучного інтелекту в процесі надання страхових послуг потребує значного обсягу матеріальних та інтелектуальних ресурсів, а також висококваліфікованих працівників, які мають необхідні знання і навички у сфері кібертехнологій [132].

В. В. Руденко, В. М. Мирончук та О. В. Смагло [128] зазначають, що InsurTech є «драйвером розвитку страхування», що поєднує технологічні аспекти спрямовані на впровадження сучасних технологій з інституційними, які передбачають активне використання цифрових технологій страховими компаніями.

В. Другова [24] основною складовою цифровізації у страхуванні вважає InsurTech, до якого відносить технології машинного навчання, штучного інтелекту, розробки у сфері кібербезпеки, аналіз великих даних, технологію блокчейн, інтернет речей та програми для смартфонів, які допомагають страховикам збирати, аналізувати дані про клієнтів та покращують процес прийняття рішень.

Досліджуючи цифрові технології в страхуванні, А. Браун та Р. Цзя зазначають, що в умовах цифрової трансформації окремі страхові компанії будуть продовжувати використання традиційних підходів до тих пір, поки вартість цифрових технологій буде вищою за вартість існуючих інновацій в наданні страхових послуг [152].

О. Борисюк та М. Дацюк-Томчук під цифровими технологіями у страхуванні розуміють «інноваційні інструменти та рішення, які використовуються для покращення процесів, продуктів і взаємодії з клієнтами в страховій галузі», впровадження яких змінює традиційні підходи до страхування, підвищує ефективність та створює нові можливості. Основними перевагами цифровізації автори вважають автоматизацію та прискорення процесів оцінки ризиків, прогнозування збитків, визначення страхових премій та надання послуг клієнтам. До проблем цифровізації у страхуванні відносять низький рівень страхової культури, недостатнє правове регулювання, відставання у сфері впровадження цифрових технологій, відсутність єдиних стандартів ефективності онлайн-каналів страхових компаній, низький рівень розвитку фінансових та технологічних знань у населення, зростання кількості кіберзагроз та кіберзлочинів [8].

Розвиток цифрових технологій сприяє появі нових ризиків цифрової економіки, мінімізувати які можливо завдяки страхуванню. Цифровізація економіки й суспільства зумовлює зростання потреби в страховому захисті та розуміння еволюції і перспектив розвитку впровадження цифрових технологій на страховому ринку. Це зумовлює необхідність цифрової трансформації функціонування страхового ринку України, його відповідності потребам

споживачів страхових послуг та вимогам національного і європейського законодавства. Для розуміння проблем, ризиків і перспектив використання цифрових технологій страховими компаніями необхідно передусім дослідити еволюцію розвитку цифрової трансформації страхового ринку України [101].

О. Руда [127] зазначає, що розвиток страхового ринку України включає основні чотири етапи. Перший етап (з 1991 по 1993 рр.) – екстенсивного розвитку страхового ринку без врегулювання його діяльності на законодавчому рівні. Другий етап (1993-1996 рр.) – прийняття перших нормативно-правових актів у сфері регулювання і нагляду за страховою діяльністю, зростання кількості страхових компаній. Третій етап (з 1996 р. по 2001 рр.) – характеризується законодавчим врегулюванням діяльності учасників страхового ринку, поділом видів страхування на обов'язкове і добровільне, встановленням вимог до розміру статутного фонду страхових компаній, поділом на страхові компанії зі страхування ризиків та життя тощо. Останній четвертий етап розпочався з 2001 р. і триває по цей час. Основними його характерними рисами є внесення змін до Закону України «Про страхування», що сприяло подальшому розвитку страхового ринку. При цьому авторка більшу увагу концентрує на організаційно-управлінських та фінансових аспектах розвитку страхового ринку, не акцентуючи увагу на процесах його діяльності в умовах цифрової економіки.

Автори роботи [70] зазначають, що страховий ринок як складова фінансової системи України зазнав суттєвих трансформаційних змін і потребує адаптації до європейських стандартів. На думку авторів, розвиток страхового ринку України характеризується наступними етапами:

- 1 етап (1991-1993 рр.) характеризувався відсутністю нормативно-законодавчої бази регулювання страхового ринку; контролю з боку держави за його діяльністю;
- 2 етап (1993-1996 рр.), впродовж якого було визначено структуру страхового ринку та нагляд за його діяльністю, вимоги до страховиків;

– 3 етап (1996-2001 рр.) – прийняття Закону України «Про страхування», у якому було визначено вимоги до показників діяльності страхових компаній, види страхування;

– 4 етап (2001-2019 рр.), протягом якого було внесені зміни в законодавчу базу регулювання страхового ринку, спрямовані на посилення вимог до статутного капіталу і платоспроможності страхових компаній, збільшилися можливості їхньої інвестиційної діяльності та обсяги операцій перестрахування;

– 5 етап (2019-2023 рр.) – основні функції регулятора страхового ринку передано Національному банку України, побудова нової моделі функціонування і регулювання зазначеного ринку з урахуванням положень директив Європейського Союзу, міжнародних принципів IAIS, кращих світових практик;

– 6 етап (з 1 січня 2024 року по теперішній час) – прийняття нового Закону України «Про страхування», основні положення якого спрямовані на забезпечення платоспроможності, прозорості та доброчесності страховиків щодо споживачів страхових послуг.

Обґрунтовуючи зазначені етапи розвитку страхового ринку України, автори більше уваги приділили саме питанням зміни його нормативно-правового регулювання та наближення вітчизняного законодавства до вимог Європейського Союзу, впровадженню нових регуляторних вимог, підвищенню показників платоспроможності, надійності страхових компаній тощо. Проте питання стосовно етапів цифрової трансформації страхового ринку України авторами розглянуті не були.

Досліджуючи еволюцію диджиталізації ринку страхових послуг, Ю. М. Клапків [51] виокремлює п'ять основних етапів, які об'єднує у три групи:

– перша група під назвою «внутрішня диджиталізація» охоплює три періоди, а саме до 1960-х років – існування єдиного каналу дистрибуції, відсутність інтеграційних систем; 1960-1980 рр. – функціонування подвійних

каналів дистрибуції страхових продуктів, розвиток часткової внутрішньої інтеграції систем; 1980-2010 рр. – використання декількох каналів продажу, інтеграція внутрішніх систем;

– друга – «Орієнтована на провайдера диджиталізація» тривала з 2010 до 2020 року і передбачала інтеграцію зовнішніх постачальників нефінансових послуг в умовах розвитку аутсорсингу бізнес-процесів;

– третя група – «Орієнтована на споживача диджиталізація» розпочалася з 2020 року і передбачає широке використання Insurtech, зміну дизайну страхових продуктів, широке впровадження страховими компаніями клієнтоорієнтованих підходів.

У наукових працях О. В. Сосновської [134], О. Т. Прокопчук [119], О. Г. Черепа, А. В. Хмельковської [143] наводяться п'ять основних етапів у розвитку страхових технологій в Україні, які можна узагальнити таким чином:

– «паперовий» – страхові компанії використовували паперовий документообіг;

– «перші цифрові технології» – впровадження страховими компаніями цифрових технологій, автоматизація їхньої діяльності;

– «базисна цифровізація» – створення страховими компаніями вебсайтів, використання цифрового маркетингу;

– «активна цифровізація» – розвиток телематики у страхуванні, інтегрованих партнерських мереж;

– «прогресивна цифровізація» – цифрова трансформація діяльності страхових компаній, розширення спектра використання цифрових страхових продуктів та цифрових технологій. При цьому, конкретних періодів реалізації цих етапів за роками автори не наводять.

Відсутність у науковій літературі єдиних підходів до дослідження еволюції розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки зумовлює необхідність систематизації основних етапів його цифрової трансформації та їх теоретико-практичного обґрунтування [97].

Еволюцію розвитку страхового ринку в Україні в умовах цифрової економіки можна поділити на декілька етапів, наведених на рис. 1.5.

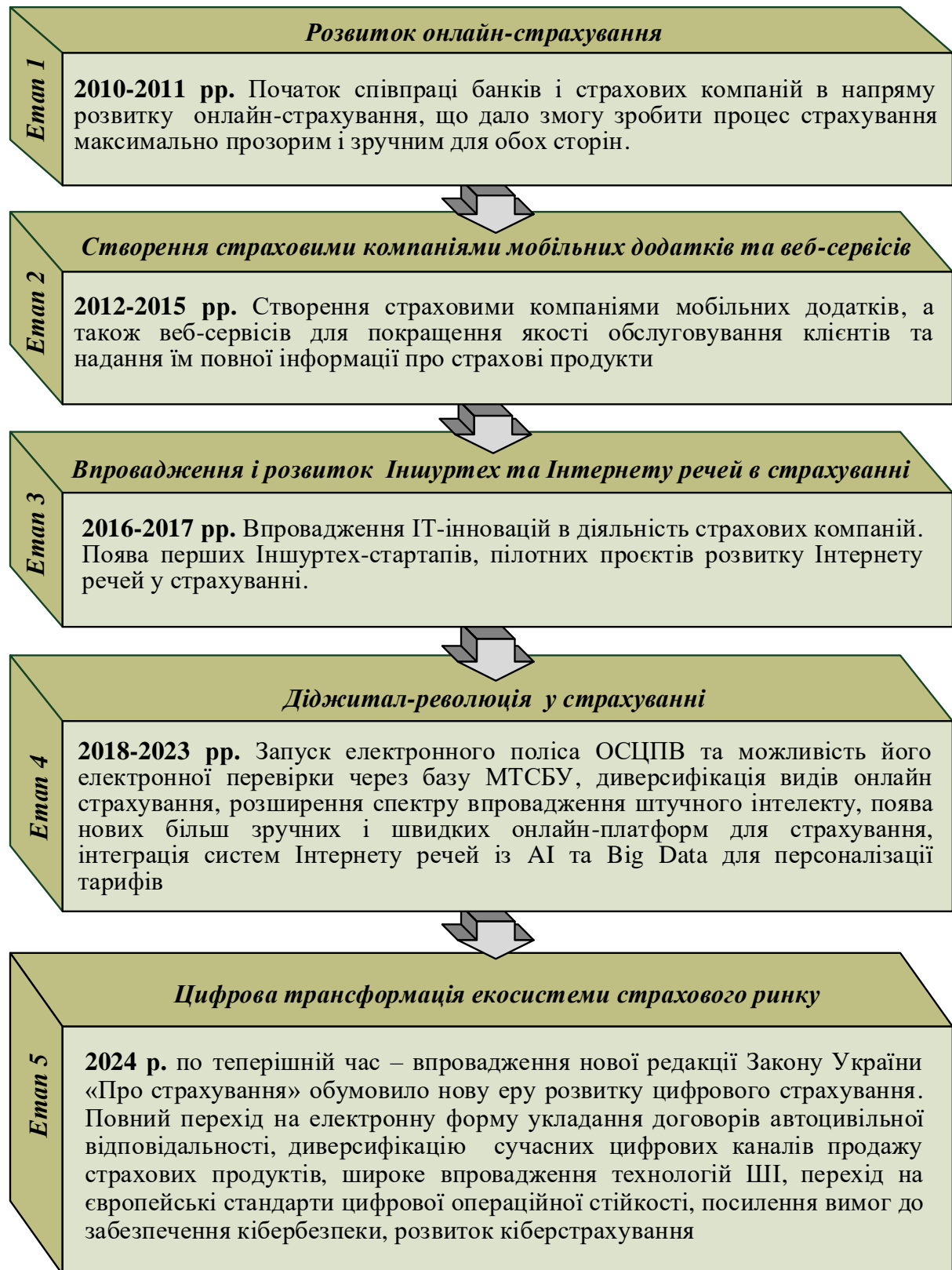

Рис. 1.5. Етапи цифрової трансформації страхового ринку України

Джерело: розроблено автором.

Проведемо дослідження особливостей розвитку кожного із зазначених на рис. 1.5 етапів розвитку цифровізації страхового ринку України. Перші зрушення в напрямку використання інноваційних технологій на страховому ринку під впливом розвитку цифровізації економіки розпочалися у 2010 році [97].

Незважаючи на прийняття у 2003 році Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», у 2005 році Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року, у якій було зазначено на необхідність впровадження нових інформаційних технологій у систему управління страховою діяльністю та звітності учасників страхового ринку в електронній формі, тільки з 2010 року моделі функціонування страхових компаній починають набувати ознак цифровізації. Наприкінці 2010 року в Україні почало розвиватися онлайн-страхування. У період 2010-2011 рр. з'являються перші онлайн-сервіси, за допомогою яких відбувалося порівняння страхових продуктів. Завдяки використанню нових каналів продажу та диверсифікації банківських і страхових продуктів це зумовило розвиток банкострахування та розширення співпраці між банками та страховими компаніями. Наприклад, у 2011 році ПриватБанк запустив сервіс «Приват24» і розпочав надання пропозицій онлайн-страхування своїм клієнтам [97].

Період 2012-2015 рр. характеризувався створенням страховими компаніями власних вебсайтів для оформлення страхових полісів, використання мобільних застосунків, а також вебсервісів для покращення якості обслуговування клієнтів та надання їм повної інформації про страхові продукти [97].

Протягом зазначеного періоду відбулося активне використання банківських і агентських мереж, пропозиція послуг онлайн-страхування через фінтех-платформи. На заваді розвитку онлайн-продажів страхових продуктів ставали проблеми, пов'язані з відсутністю відповідної законодавчої бази, низьким рівнем довіри споживачів до зазначеного виду страхування, спричинене недостатнім рівнем цифрової грамотності. Кардинальні зміни на

страховому ринку почали відбуватися у 2016-2017 рр. під впливом розвитку Insurtech, що зумовило спрощення бізнес-процесів страхових компаній завдяки впровадженню ІТ-інновацій. У цей період з'являються перші агрегатори страхових послуг та цифрові брокери, відбувається інтеграція страхових сервісів із банками, мобільними операторами, мережами автозаправних станцій для захисту майнових та особистих інтересів клієнтів, офіційна підготовка до впровадження електронних полісів ОСЦПВ. Також реалізуються пілотні проєкти щодо розвитку застосунків Інтернету речей у сегменті автострахування [97].

З 2018 року в Україні відповідно до розпорядження Національної комісії регулювання ринків фінансових послуг запрацювала система «Електронний поліс». Це дало поштовх для подальшої співпраці банків і страхових компаній у напрямку оформлення електронних полісів автоцивільної відповідальності (ОСЦПВ). У 2019 році починається розвиток страхової телематики в автострахуванні та медицині, відбувається широке впровадження чатботів у страхуванні, диверсифікація використання застосунків Інтернету речей у різних сегментах страхування, таких як страхування автомобілів, майна, життя та здоров'я. Початок коронакризи, спричиненої COVID-19, у 2020 році зумовив пришвидшення переходу страхових компаній в онлайн-режим, розширення спектра використання цифрових страхових технологій і продуктів, зокрема, на базі технологій штучного інтелекту [97].

За ініціативою Міністерства цифрової трансформації України з 2021 року було впроваджено функціонал «Дія» у сфері страхових послуг. На сьогодні інтеграцію з «Дією» налаштували одинадцять страхових сервісів. У 2022-2023 рр. продовжився період тестування цифрових страхових полісів у застосунку «Дія». Страхові компанії почали використовувати персональні дані клієнтів для дистанційного оформлення полісів ОСЦПВ. Онлайн-агрегатори, через які відбувався продаж страхових продуктів, почали інтегруватися з АРІ «Дії», що спростило процес верифікації та отримання копій цифрових документів та обмін інформацією між різними системами [22].

У 2021 році Національна асоціація Страховиків України (НАСУ) реалізувала «Проект розкриття інформації. Моніторинг та аналіз» (ПРІМА), який дав змогу доступу до відкритої і прозорої інформації про регуляторну звітність non-life страхових компаній, які є учасниками зазначеної асоціації [78].

З вересня 2022 року запрацювала електронна система «Зелена карта», що дало змогу страховим компаніям укладати договори міжнародного автомобільного страхування в електронному вигляді. Повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну спричинило необхідність розвитку страхування воєнних ризиків для захисту бізнесу і громадян, об'єктом якого виступає життя і здоров'я військових та цивільних осіб, комерційне і некомерційне майно. У вересні 2023 року страхова компанія АРКС однією з перших в Україні почала надання страхового продукту КАСКО «Залізний купол», зокрема, і в електронній формі. Новий вид страхування передбачає захист автомобілів від воєнних ризиків, а саме від пошкодження до повного знищення і покриває збитки від пошкодження автомобіля від ракет, безпілотників, боєприпасів, уламків будівель. Нині більшість вітчизняних страхових компаній надають зазначений вид страхового продукту тільки разом з іншими видами страхування [43].

З 2024 року починається активний період цифрової трансформації екосистеми страхового ринку України. Прийнятий 21 вересня 2024 року Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», який набрав чинності з 1 січня 2025 року, передбачав підвищення якості страхових послуг до рівня країн Європейського Союзу та посилення захисту прав споживачів. Нововведення на ринку страхування зумовлені запровадженням повноцінного використання електронного формату страхового сертифіката «Зелена картка» у форматі PDF у всіх країнах-членах системи. На сьогодні до міжнародної системи страхування «Зелена картка» за даними МТСБУ входять 50 країн Європи, Північної Африки та Близького Сходу, включаючи й Україну, що дозволяє

більш ніж 500 мільйонам транспортних засобів здійснювати міжнародні поїздки. При цьому, враховуючи вимоги чинного законодавства, до 2026 року страхові компанії мають повністю перейти на електронну форму укладання договорів автоцивільної відповідальності (ОСЦПВ) [65].

На актуальність розширення сфер застосування вітчизняними страховими компаніями екосистемного підходу вказують і автори роботи [67], зазначаючи, що такий підхід передбачає подальшу інтеграцію страхових послуг із фінансовими та сервісними продуктами та розвиток співпраці страхових компаній з банками, закладами охорони здоров'я, організаціями з надання технічного сервісу.

Переломним у дослідженні перспективних напрямів використання технологій штучного інтелекту (ШІ) страховими компаніями та їх практичним використанням у сфері андеррайтингу, прямого врегулювання збитків, виявлення страхового шахрайства стане 2026 рік. Як зазначають експерти Асоціації «Страховий бізнес» [72], наступна хвиля цифрової трансформації страхового ринку буде охоплювати широке впровадження в діяльність страхових компаній технологій ШІ, а також агентів зі штучним інтелектом, що дасть змогу підвищити ефективність і точність прийняття рішень в процесі укладення договорів страхування, розгляду страхових випадків, забезпечуючи покращення рівня обслуговування клієнтів та масштабування діяльності.

Визначаючи пріоритетність розвитку страхування майна від воєнних ризиків на порталі «Дія» з початку 2026 р. запрацював новий механізм прямого відшкодування втрат для юридичних осіб, що здійснюють свою діяльність у прифронтових регіонах та часткової компенсації страхових платежів для представників бізнесу в розрізі областей України. Участь юридичних осіб в механізмі компенсації втрат є добровільною і передбачає співпрацю з Експортно-кредитним агентством через яке держава буде здійснювати компенсацію збитків у разі пошкодження, знищення майна юридичних осіб або компенсувати частину страхового тарифу за договорами страхування майна від воєнних ризиків, що були укладені зі страховими компаніями [105].

В експертному документі, підготовленому Національною асоціацією страховиків України, а саме «Стратегічний дайджест страхового ринку», зазначено, що 2026-2028 рр. стануть періодом завершення трансформації зазначеного ринку. Серед напрямів, які безпосередньо стосуються цифрової трансформації екосистеми страхового ринку, можна виділити перехід на європейські стандарти цифрової операційної стійкості, посилення вимог до забезпечення кібербезпеки, зокрема використання хмарних послуг, цифровізація бухгалтерського обліку страхових компаній [78].

Враховуючи безперечні переваги використання цифрових страхових технологій і продуктів, зокрема штучного інтелекту, впродовж реалізації періоду цифрової трансформації екосистеми страхування необхідно враховувати нові геополітичні і внутрішні ризики й загрози та їхній вплив на стан страхового ринку в Україні. Особливу актуальність на цьому етапі розвитку страхового ринку набувають захист персональних даних клієнтів, конфіденційність наданої інформації, відповідальне впровадження технологій штучного інтелекту, створення систем захисту від кібератак, розвиток повнофункціональної моделі кіберстрахування, розширення меж інтеграційних партнерських мереж, прискорення наближення процесів цифровізації страхового ринку України до вимог європейського законодавства [37].

На сучасному етапі розвитку страховий ринок передбачає необхідність проведення цифрової трансформації екосистеми страхування для підвищення його конкурентоспроможності й ефективності діяльності в умовах невизначеності і ризиків, спричинених війною, постійної зміни факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Цифрова трансформація екосистеми страхування передбачає створення мережових структур на ринку страхування, взаємодії страхових компаній з учасниками міжнародного й вітчизняного фінансового ринку, партнерами, інвесторами, готовими вкладати інвестиції в розвиток цифрових страхових технологій та продуктів і систем їхнього захисту від кібератак. Надання якісних страхових продуктів споживачам

потребує розвитку цифрового страхування, особливо воєнних ризиків; цифрових маркетингових комунікацій; цифрових каналів просування страхових продуктів та послуг; цифрової взаємодії з клієнтами для підвищення рівня довіри до страхових компаній; посилення співпраці з міжнародними страховими компаніями в напрямку розвитку ринку перестрахування [97].

Перевагами цифрової трансформації екосистеми страхового ринку України є [95]:

- для страхових компаній – підвищення рівня конкурентоспроможності, прибутковості та надійності, зростання ділової активності і формування позитивного іміджу; спрощення бізнес-процесів, розвиток співпраці з ІТ-компаніями та Insurtech-стартапами, диверсифікація страхових послуг; зниження витрат на утримання офісу, персоналу, друкування договорів страхування; створення електронної бази страхових полісів; підвищення якості надання страхових послуг; зменшення впливу людського фактору та випадків шахрайства; співпраця страховиків з маркетплейсами дає змогу отримувати постійний потік клієнтів;

- для споживачів страхових послуг – економія часу та коштів на придбання страхових послуг, врахування потенційних індивідуальних потреб страхувальників, неможливість підробки електронного поліса страхування; доступ до окремих видів страхування через застосунок «Дія»; зменшення терміну виплати страхового відшкодування тощо.

Поряд із зазначеними вище безперечними перевагами цифрова трансформація екосистеми страхового ринку України має певні проблеми, які в умовах цифровізації економіки й суспільства потребують швидкого вирішення.

Серед недоліків можна виділити такі: значні витрати на ІТ супровід договору страхування, створення та підтримку вебсайтів страхових компаній; системи забезпечення безпеки персональних даних страхувальників; витрати на підвищення кваліфікації працівників страхових компаній; складності з

дистанційною оцінкою вартості предмета страхування, що в окремих випадках призводить до заниження суми страхових виплат або, навпаки, їх суттєвої переоплати; обмежений перелік об'єктів онлайн-страхування [25; 93; 130].

Також серед недоліків, на нашу думку, можна виділити нерівномірність доступу страхувальників до цифрового страхування через обмежений доступ до мережі Інтернет, низький рівень фінансової та цифрової грамотності, недовіри населення до цифрових послуг і технологій страхового ринку через вірогідність виникнення ризиків, пов'язаних з витоком особистих даних [95].

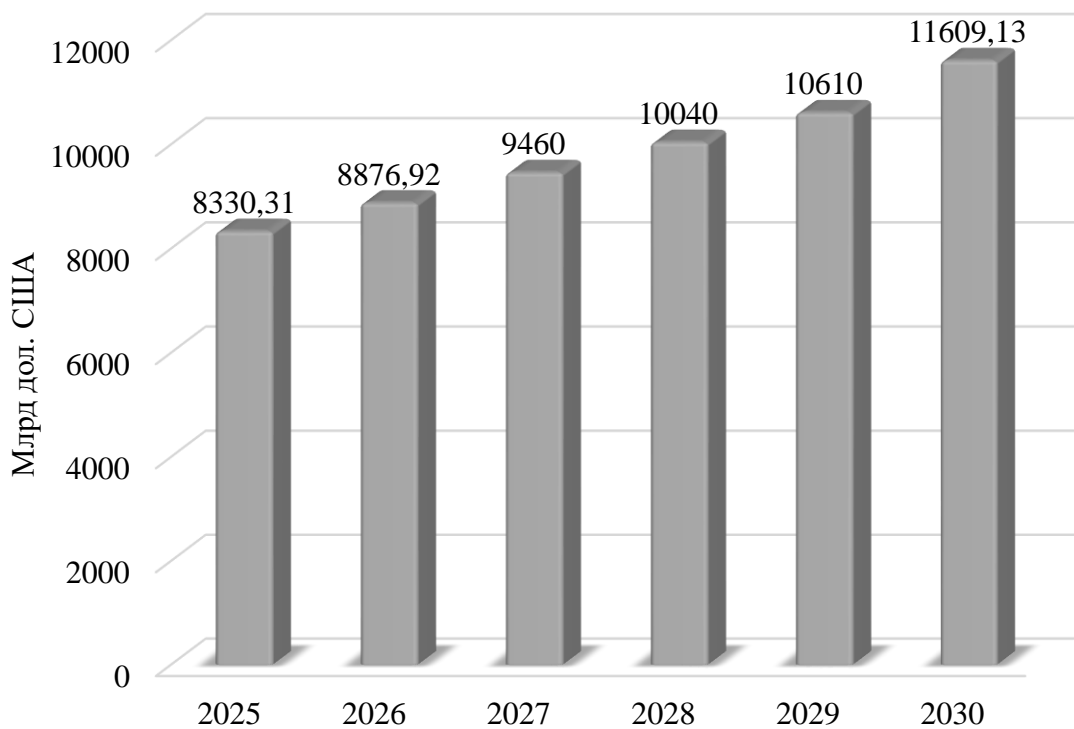
Цифрова трансформація екосистеми страхового ринку потребує суттєвих змін у системі навчання і мотивації персоналу, індивідуалізації страхових послуг, конвергенції цифрових технологій, платформізації, тобто створення онлайн-платформ для оптимізації бізнес-процесів, хмарних платформ для підвищення якості збору інформації та узгодження претензій, розвитку співробітництва з ІТ-компаніями, маркетинговими, юридичними компаніями та іншими бізнес-партнерами.

Фінансове забезпечення процесу цифрової трансформації екосистеми страхового ринку передбачає не тільки необхідність залучення значних інвестицій на впровадження цифрових технологій та розвиток цифрової інфраструктури, розробку дорожньої карти цифрового захисту від кібератак, але й партнерство з Insurtech-компаніями і стартапами, участь у грантових програмах. Затягування з розробкою і практичним впровадженням стратегій цифрової трансформації на рівні страхових компаній України може призвести до втрати потенційних можливостей їхнього розвитку, неоптимального використання ресурсів, зростання ризиків страхового шахрайства та кібератак, що призведе до зниження їх конкурентоспроможності як на вітчизняному, так і міжнародному страховому ринку.

1.3. Зарубіжний досвід розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки та можливості його імплементації в Україні

Світовий страховий ринок є драйвером підвищення конкурентоспроможності світової економіки, стійкості світової фінансової системи, забезпечуючи вирішення глобальних економічних, фінансових, соціальних та екологічних проблем шляхом надання страхового захисту юридичним та фізичним особам.

У світі зростає попит на страхові послуги. За прогнозними оцінками в період 2025-2030 рр. щорічне зростання світового страхового ринку буде на рівні 6,9 % (див. рис. 1.6).

**Рис. 1.6. Динаміка зростання світового страхового ринку
у 2025-2030 рр., млрд дол. США**

Джерело: складено автором на основі [155]

Останніми роками швидкими темпами відбувається трансформація екосистеми світового страхового ринку (див. рис. 1.7), особливо під впливом розвитку цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту (ШІ).

Рис. 1.7. Трансформація екосистеми світового страхового ринку під впливом процесів цифровізації

Джерело: розроблено автором.

У 2026 році світова цифрова економіка може досягти 28 трлн дол. США, або 22 % світового ВВП.

У звіті «Цифрова трансформація страхового ринку 2023-2032 рр.», підготовленому Allied Market Research, наведено поділ глобального ринку цифрової трансформації страхового ринку за такими класифікаційними ознаками:

- за компонентами - ринок рішень і ринок послуг;
- за моделями – локально на рівні страхових компаній або у хмарі;
- за розміром страхових компаній – малі, середні, великі;
- за технологіями – штучний інтелект, хмарні обчислення, блокчейн, великі дані та бізнес-аналітика, кібербезпека тощо;
- за регіонами – Північна Америка, Європа, Азіатсько-Тихоокеанський, Латинська Америка, Близький Схід та Африка [166].

Суттєва розбіжність у законодавстві країн світу може призвести до розпаду глобальної цифрової екосистеми, що зумовлено спрямуванням політики США на дерегуляцію та досягнення лідерства на світовому ринку, пріоритетність заходів Європейського Союзу, спрямованих на зниження ризиків та посилення координації у промисловій політиці Китаю.

Зазначені тенденції створюють бар'єри на шляху транскордонного розвитку ІІІ, який за період кінця 2022 року і по 2025 рік включно показував безпрецедентні темпи зростання, що в підсумку може призвести до суттєвого цифрового розриву між країнами світу. За показниками Індексу мережевої готовності 2025 серед 127 країн світу до десятки країн-лідерів увійшли США, Фінляндія, Сінгапур, Данія, Швеція, Нідерланди, Німеччина, Велика Британія, Швейцарія, Республіка Корея. Україна в зазначеному Індексі за результатами 2025 р. посіла 46-те місце, що свідчить про активний розвиток процесів цифровізації, зокрема на страховому ринку [207].

За прогностичними оцінками, обсяг світового ринку фінансових технологій на основі використання ІІІ у 2025 році становитиме 17,93 млрд дол. США, у 2026 р. – 36,61 млрд дол. США, 2031 р. – 99,09 млрд дол. США [157].

До 2025 р. близько 34 % страхових компаній у світі планують впровадити ШІ у свою діяльність. При цьому витрати страхових компаній на впровадження ШІ у 2026 році можуть становити 374,88 млрд дол. США зі щорічним приростом на рівні 11,1 % до 2030 р. [157].

Використання чатботів та розмовного ШІ забезпечує високий рівень задоволеності клієнтів якістю страхових послуг, що надаються. Розширення сфери використання телематики забезпечить зростання обсягу світового ринку автострахування до 5,89 млрд дол. США [157].

На рис. 1.8 представлена тенденція зростання світового ринку ШІ у страхуванні.

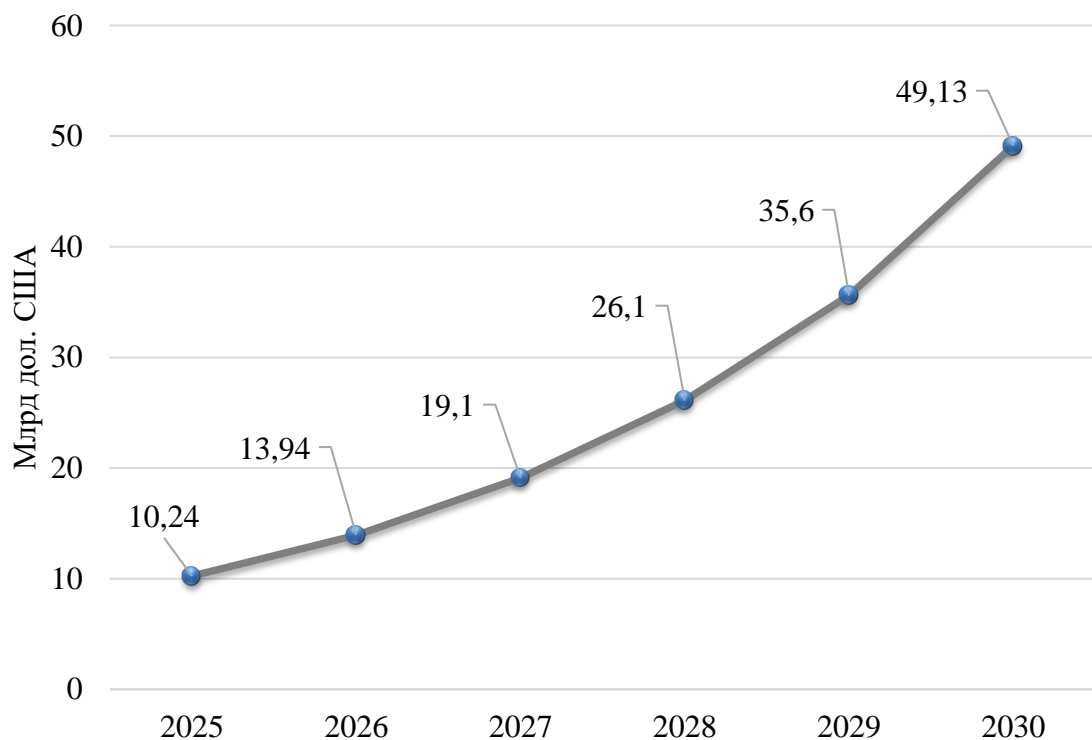

Рис. 1.8. Динаміка обсягу світового ринку ШІ в страхуванні

Джерело: складено автором на основі [156; 154].

У 2025 році Європейське управління страхування та професійних пенсій (ЕЮРА) провело ґрунтовне дослідження використання технології штучного інтелекту (ШІ) страховими компаніями. На основі опитування 347 страхових компаній 25 країн ЄС та країн Європейської економічної зони та даних

опитування Eurobarometer 2025 року були зроблені такі висновки: 65 % опитаних страхових компаній широко використовують генеративний ШІ, 64 % впроваджують ШІ здебільшого для покращення внутрішніх організаційних процесів, 36 % для покращення обслуговування клієнтів. При цьому в наступні 3 роки 64 % страхових компаній планують використовувати ШІ для виявлення шахрайства, 59 % для управління претензіями та у сфері продажів і дистрибуції. У звіті зазначається, що використання ШІ страховими компаніями створює низку нових ризиків, а саме ризик «галюцинацій», ризики кіберзагроз, ризик залежності від сторонніх постачальників послуг, ризик шахрайства, ризик дискримінації, ризики концентрації [185].

У 2024 р. у ЄС набрав чинності Закон «Про штучний інтелект», у якому зазначені вимоги та зобов'язання стосовно використання ШІ. Для виконання положень зазначеного Закону та формування спільної європейської політики використання ШІ були створені Європейська рада зі штучного інтелекту, Європейський офіс штучного інтелекту. У жовтні 2025 р. Україна отримала статус спостерігача і взяла участь у засіданні Європейської ради зі штучного інтелекту, підкріпивши тим самим свої прагнення розвитку ШІ, впровадження принципів Єдиного цифрового ринку ЄС та заявивши про плани розробки Національної Стратегії ШІ до 2023 р., створенні регулятивних інституцій, реалізації Білої книги ШІ розробленої Міністерством цифрової трансформації України та дорожньої карти з регулювання ШІ [75;139].

Суттєві зміни відбуваються і на світовому ринку InsurTech, особливо в напрямку зменшення інвестицій в його розвиток (див. рис. 1.9).

Як видно з даних, наведених на рис. 1.9, у порівнянні з 2021 роком, де обсяг інвестицій в InsurTech становив 15,8 млрд дол. США, з 2022 року починається їх суттєве скорочення до 2024 р. включно. У 2025 р. відбулося зростання на 0,83 млрд дол. США, або на 19,5 % у порівнянні з 2024 роком. Значний обсяг інвестицій в InsurTech у 2025 році був спрямований на розробку ШІ [197].

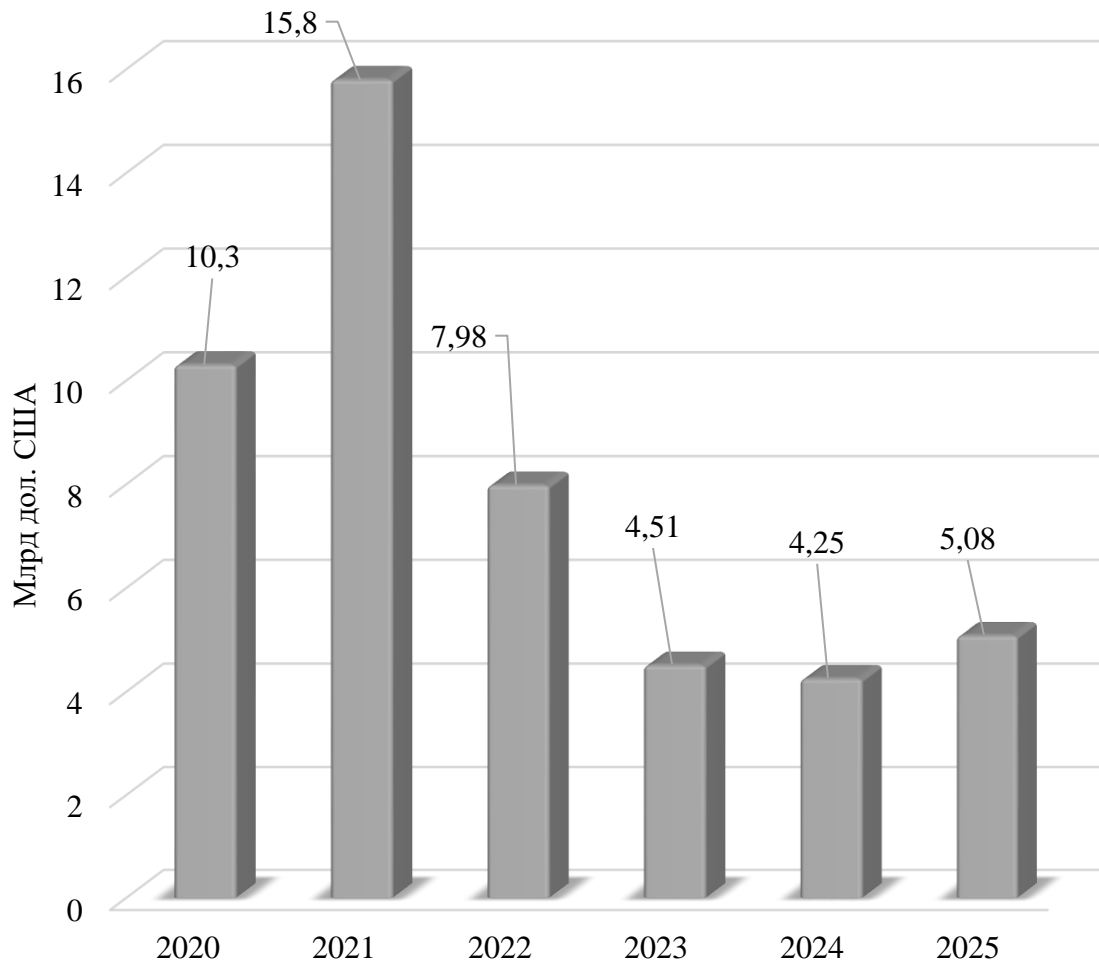

Рис. 1.9. Обсяг інвестицій страхових компаній в розвиток в InsurTech

Джерело: складено автором на основі [197].

Активними темпами розвивається співпраця страхових компаній з фінтех компаніями в напрямку використання вбудованих фінансів завдяки інтеграції в цифрові платформи. Ринок вбудованого страхування може досягти у 2026 р. 138,08 млрд дол. США, а до 2030 р. зрости до 277,67 млрд дол. США [154].

Використання цифрових страхових платформ дозволяє зменшити до 60 % операційні й адміністративні витрати, скоротити до 65 % час на обробку страхових випадків, знизити витрати на андеррайтинг до 50 % [157].

Про швидке впровадження цифрових технологій свідчить індекс цифровізації страхових компаній, який в розрізі країн складає: США – 88 %, Німеччина – 80 %, Японія – 77 %, Великобританія – 75 %, Франція – 70 %,

Індія – 68 %, Австралія – 65 % [154]. Серед сегментів світового страхового ринку найбільшими темпами зростає страхування життя, яке до 2030 р. може зрости до 70 млрд дол. США [154].

На українському ринку страхування традиційно найбільшу питому вагу займає автострахування – близько 61 %, тоді як страхування життя, яке переважає в багатьох країнах світу, не отримало відповідного розвитку через незавершене реформування пенсійної системи, зокрема накопичувального рівня пенсійного забезпечення та невідповідності вітчизняного законодавства міжнародним вимогам. Саме на внутрішньому ринку ОСЦПВ рівень цифровізації за підсумками 2025 року становив 99,7 %, у порівнянні з 2024 рр. був на рівні 76,8 %, що свідчить про його повний перехід у цифровий формат надання страхових послуг [76].

На сьогодні на стан світового страхового ринку впливають як екзогенні, так і ендогенні фактори, що знижують показники ефективності його діяльності й обмежують можливості цифрової трансформації. Серед основних екзогенних факторів можна виділити нестабільність геополітичної ситуації у світі, виникнення збройних конфліктів, економічну невизначеність, зростання ймовірності виникнення торговельних війн, соціальну напругу, природні та екологічні катастрофи, зростання кіберзагроз. Ендогенними факторами впливу виступають невідповідність темпів цифровізації глобального страхового ринку цифровим трансформаціям в інших секторах світової економіки та сегментах світового фінансового ринку, диспропорції в розвитку окремих його складових, неефективність існуючих інструментів регулювання тощо.

За оцінками аналітиків групи Swiss Re Institute, яка є одним із провідних світових постачальників послуг страхування та перестрахування у світі, у 2024 році загальна сума збитків від природних та техногенних катастроф становила 137 млрд дол. США і була найвищою за останні десять років. При цьому, за прогнозами на 2025 рік, сума глобальних збитків може бути на рівні 145 млрд дол. США, а до кінця 2026 року перевищити суму в 300 млрд дол. США, у зв'язку з чим необхідно розвивати ринок перестрахування [220].

Суттєве зростання в період 2025-2026 рр. буде спостерігатися на ринку страхування життя, де прогнозується зростання глобальних премій на 3 %, що практично вдвічі перевищить темпи зазначених показників за останні 10 років. При цьому прогнозується, що загальний обсяг світових страхових премій із зазначеного виду страхування до 2035 року може досягнути 4,8 трлн дол. США переважно за рахунок підвищення відсоткових ставок. За підсумками 2024 року цей показник становив 3,1 трлн дол. США. Також прогнозується збільшення показників прибутковості на ринку страхування майна та відповідальності.

Зростання загального обсягу світових страхових премій впродовж 2025-2026 рр. буде на рівні 2,6 %, що значно менше в порівнянні з відповідним показником 2024 р. – 4,6 %, але вище за попередні показники 2019-2023 рр., де він становив 1,6 %. Найбільш розвиненими сегментами світового страхового ринку є Азійський, Північноамериканський, Західноєвропейський та Китайський ринки страхування, у розрізі яких за період 2025-2026 рр. прогнозується зростання обсягу страхових премій на 2,2, 5,2, 2,7 та 7,5 % відповідно [220].

З одного боку, використання цифрових технологій учасниками світового страхового ринку дає змогу підвищити їхню конкурентоспроможність, диверсифікувати страхові продукти та збільшити кількість споживачів, з іншого – зазначені технології можуть спровокувати появу ризиків цифрової економіки.

У рекомендаціях Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) щодо впливу великих даних та штучного інтелекту (ШІ) у секторі страхування зазначено, що цифрові технології у страховому бізнесі можуть викликати появу олігополістичних ринкових структур. Штучний інтелект та великі дані (Big Data) можуть призвести до такої класифікації ризиків страховика, яка обмежить доступ до страхування вразливих верств населення. Комітет OECD зі страхування та приватного пенсійного забезпечення (IPPC) здійснює нагляд за розвитком страхового ринку з метою

своєчасного надання політичних рекомендацій для урядів країн світу. Також у рекомендаціях зазначається, що без участі експертів аналітика великих даних може стати предметом помилкової кореляції, тому слід бути обережним при інтерпретації даних [209].

С. Нолланд та А. Кавурі зазначають, що штучний інтелект став стратегічно важливою технологією, у тому числі й у страхуванні. Однак ажіотаж навколо його використання маскує етичні, правові та нормативні проблеми його використання. Особливої актуальності вказана проблема набуває в тих видах страхування, де є додаткова конфіденційність, правила захисту даних, наприклад, у сфері страхування життя та здоров'я, фінансових операцій, комерції. Регуляторні аспекти використання штучного інтелекту у страхуванні мають бути збалансовані з потребою в інноваційному оновленні, інакше клієнти можуть втратити довіру до страхової компанії [189].

Д. Досс вважає, що цифрова революція, яка актуалізувала нові цифрові технології, змінила й індустрію страхування, надала інноваційні способи вимірювання збитків, контролю та ціноутворення. Використання інструментів Insurtech спроможне збільшити клієнтську базу та підвищити операційну ефективність страхової компанії. Однак цифрові технології приховують небезпеку залежності від ІТ-компаній поряд зі зростаючим ризиком кібербезпеки. Усе це не заперечує необхідності цифрових інновацій, але потребує відповідних бізнес-рішень [167].

Найбільш вірогідними і такими, що мають тенденцію до зростання в світі вважаються кіберризики, які пов'язані із збоями в роботі ІТ-систем, атаки програм-вимагачів та програм витоку даних [150]. У звіті, підготовленому Cybersecurity Ventures [210] зазначено, що глобальні втрати від кіберзлочинів у світі зростають доволі швидкими темпами, якщо у 2021 році вони складали 6 трлн дол. США, то у 2025 році зросли до 10,5 трлн дол. США. В умовах широкого впровадження цифрових технологій у всі сфери світової економіки витрати на продукти і послуги в сфері кіберзахисту до 2026 року складуть більше 520 млрд дол. США і до 2031 року можуть досягнути 1 трлн дол. США.

Одним із ефективних засобів боротьби з кіберризиками є розвиток кіберстрахування. У звіті провідної платформи з аналітики й моделювання кіберризиків CyberCube зазначено, що в умовах цифровізації світової економіки в найближчі десять років швидкими темпами буде розвиватися ринок кіберстрахування, обсяг якого у 2023 році був на рівні 16,7 млрд дол. США, за підсумками 2024 року становив вже 21 млрд дол. США і до 2032 р. може зрости до 120 млрд доларів США [163].

За оцінками Swiss Re Institute, зростання попиту на кіберстрахування призведе до збільшення розміру світових кіберпремій із 16 млрд дол. у 2023 році, до 25 млрд дол. до 2026 року. При цьому зазначено, що це повинно спонукати страхову галузь до збільшення обсягу інвестицій в інноваційні продукти і технології з метою адаптації до ризиків, зумовлених розвитком цифрової економіки [219].

Невтішною є статистика щодо кіберзлочинів і в Україні. У звіті Microsoft Digital Defense Report 2025 зазначено, що Україна посіла п'яте місце у світі і третє місце серед європейських країн за кількістю здійснених кібератак [203].

За даними Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, у 2024 р. було зафіксовано 4315 кіберінцидентів, у 2025 р. їх кількість зросла до 5927. Найбільша кількість кібератак була здійснена на органи місцевої влади, урядові організації, сектор безпеки та оборони, енергетичний та ІТ-сектори. На сьогодні зазначена служба тісно співпрацює з Агентством Європейського Союзу з кібербезпеки (ENISA) та Європейською Комісією в напрямку підвищення рівня цифрової грамотності населення [73].

У роботі [37] автори зазначають, що розвиток ринку кіберстрахування в Україні потребує удосконалення інституційного механізму управління інноваційною діяльністю страхових компаній.

На нашу думку, в умовах розвитку цифрової економіки суттєвого удосконалення потребує не тільки ринок кіберстрахування, а загалом існуючий механізм функціонування і розвитку страхового ринку України.

Сучасні тенденції розвитку світового страхового ринку в умовах активізації глобалізаційних і інтеграційних процесів, цифровізації світової економіки викликають необхідність створення глобального страхового простору і входження до його складу страхового ринку України.

Світовий страховий ринок регулюється міжнародними та європейськими органами страхового нагляду. Входження органів регулювання і надзору за діяльністю страхового ринку України до міжнародних і європейських організацій у страховій сфері сприяє відповідності показників його діяльності встановленим вимогам і стандартам і розширює перспективи розвитку співробітництва вітчизняних та зарубіжних страховиків і перестраховальників (див. рис. 1.10).

Міжнародна асоціація страхового нагляду (IAIS) створена у 1994 році для розробки стандартів і принципів нагляду за страховим сектором, підтримки страхових ринків та захисту прав страхувальників. З 2021 року Національний банк України є членом зазначеного органу, що свідчить до приведення діяльності вітчизняного страхового ринку до міжнародних вимог і стандартів.

Всесвітня федерація страхових асоціацій (GFIA) створена в жовтні 2012 року з метою надання повної і своєчасної інформації про стан розвитку світового страхового ринку міжнародним регулюючим органам та об'єднує національні асоціації страховиків із 69 країн світу, на частку яких припадає 89 % загального обсягу світових страхових премій.

В опублікованій у 2025 році доповіді GFIA «Шляхи до захисту від проблем до можливостей страхування» вказано на необхідність координації дій усіх учасників світового страхового ринку в напрямку усунення існуючих проблем в забезпеченні страхового захисту населення та підприємств, особливо в умовах зростання економічних, демографічних, кіберризиків [223].

МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО СТРАХОВОГО РИНКУ

Рис. 1.10. Міжнародні та європейські органи регулювання світового страхового ринку

Джерело: складено автором на основі [77; 196].

Для цього необхідно розширювати межі співробітництва між урядами країн, органами регулювання і надзору за страховою діяльністю, учасниками страхового ринку та суспільством для забезпечення фінансової безпеки і стійкості у світі. Серед основних рекомендації щодо досягнення зазначених заходів є впровадження цифрових інструментів для зростання географічного охоплення, інвестування в інфраструктуру, забезпечення прозорості ринку перестраховування, підвищення рівня фінансової грамотності споживачів страхових послуг [223].

Впровадження зазначених заходів є актуальним і для України, яка, не будучи членом GFIA, також повинна долучатися до їх реалізації.

Європейська федерація страхування та перестраховування (Insurance Europe) спрямовує свою діяльність на підвищення конкурентоспроможності й відкритості європейського страхового ринку, захист прав європейських споживачів страхових послуг. У березні 2023 року Національна асоціація страховиків України (НАСУ) стала асоційованим членом зазначеної організації, що сприяє прискоренню інтеграції страхового ринку до єдиного європейського страхового простору [78; 195].

Європейська Комісія регулює страхову діяльність шляхом розробки єдиних правил та директив діяльності страхових компаній на території Європейського Союзу (ЄС) та захисту споживачів страхових послуг. Отримання в 2022 році Україною статусу кандидата на вступ до ЄС дало змогу активізувати співпрацю з Європейською Комісією в напрямку гармонізації діяльності страхового ринку відповідно до вимог ЄС. НБУ активно впроваджує вимоги Директиви Solvency II (2009/138/ЄС) для реформування страхового ринку України, яка передбачає врегулювання діяльності у сфері страхування та перестраховування, перехід до ризикоорієнтованого нагляду за діяльністю страхових компаній, підвищення вимог до розміру їхнього мінімального капіталу та капіталу платоспроможності, забезпечення прозорості їхньої діяльності, побудову ефективних систем управління ризиками, а також забезпечення їхньої цифрової стійкості та технічної трансформації завдяки переналаштуванню ІТ-систем [176].

З урахуванням вимог Міжнародної організації актуаріїв та Європейської актуарної асоціації НБУ розробив Положення № 187 від 25.12.2023, яке регулює діяльність актуарних організацій та набрало чинності з 1 січня 2024 року. Відповідно до нього НБУ встановлює кваліфікаційні вимоги та авторизує осіб, які здійснюють актуарну діяльність у сфері страхування відповідно до міжнародних вимог і стандартів [111].

Впровадження міжнародних, а особливо європейських стандартів у діяльність страхового ринку України дасть змогу забезпечити прозорість і відкритість його діяльності, розширити співпрацю з міжнародними страховими компаніями особливо в напрямку розвитку страхування воєнних ризиків, інвестицій на повоєнне відновлення економіки, а також ринків перестрахування та кіберстрахування.

На думку Л. В. Боровік, А. С. Карнаушенко та В. С. Петренко, у світі не існує універсальної та загальноприйнятої моделі розвитку страхового ринку. Кожна країна при моделюванні структури страхового ринку враховує національні аспекти його державного та саморегулювання, які залежать від стадії розвитку зазначеного ринку та поведінки його основних учасників. При цьому розвиток зазначеного ринку дозволяє ефективно розпоряджатися коштами державного бюджету, зменшуючи видатки держави на соціальний захист населення, компенсацію збитків від настання форс-мажорних подій та сприяє забезпеченню національної безпеки держави. Серед основних факторів, які в сучасних умовах впливають на стан світового та вітчизняного страхового ринку, автори виділяють: високий рівень конкуренції, зростання впливу міжнародних компаній, посилення тенденцій регіоналізації світового страхового ринку та впровадження інформаційних технологій, які дають змогу усунути географічні бар'єри між страховими компаніями та споживачами страхових послуг [41].

Безперечним лідером світового страхового ринку є США, що підтверджується обсягом страхових премій, які на кінець 2024 року перевищили 1 трлн дол. США та кількістю договорів добровільного

страхування, укладених громадянами країни, з яких 92 % приходить на медичні страхові поліси та 54 % на страхові поліси від роботодавців. У сфері страхування працює біля 3 млн осіб. Страховий ринок США демонструє зростання, особливо у секторі страхування життя, що пов'язано з широким впровадженням цифрових технологій. Інвестиційні активи страховиків перевищують 9 трлн дол. США. Загальна кількість страхових компаній перевищує 3800 одиниць [196].

США є лідерами з розвитку Insurtech, особливо у сфері андерайтингу та управління ризиками [16].

Регулювання страхового ринку здійснюється на рівні штатів, де створені відповідні підрозділи – департаменти, відділи, управління з страхування тощо. Зазначені керівні органи, як правило, очолюють страхові комісари, які входять до Національної асоціації страхових комісарів (NAIC) та координують свою діяльність у напрямку регулювання страхового ринку, створенні галузевих стандартів тощо. У кожному штаті регулюючі органи контролюють фінансовий стан страхових компаній, затверджують тарифи, видають ліцензії та ін. Як дорадчий орган у США функціонує Федеральне управління зі страхування (FIO), яке є підрозділом Міністерства фінансів США та здійснює моніторинг страхового ринку [206].

Департаменти страхування у штатах при координації дій з NAIC встановлюють стандарти використання страховиками цифрових технологій та штучного інтелекту на предмет відповідності законодавству США з захисту прав споживачів, захисту персональних даних. Для організації зворотного зв'язку страхових компаній з регуляторами в цьому напрямку NAIC кожні два роки здійснює опитування щодо використання страховиками штучного інтелекту та машинного навчання у страхових продуктах та їх вплив на споживачів. Федеральне управління по страхуванню рекомендує для контролю за цифровізацією використовувати нагляд за її впливом на страховий ринок як на рівні штатів, так і федеральних органів [206].

Стрімке поширення цифрові технології у страхуванні набувають у Азійському регіоні, де лідерами є Китай та Японія. Регулювання та контроль за цифровою трансформацією страхового ринку у Китаї здійснює Національне управління з фінансового регулювання NFRA, створене у 2023 році і яке є правонаступником Китайської комісії з регулювання банківської та страхової діяльності CBIRC і підпорядковується Держраді КНР. Вказане управління має у своєму складі 28 департаментів та відділів, які мають за основні цілі розроблення стандартів, законів, правил, стратегій тощо для нагляду за страховим ринком [208].

NFRA контролює використання цифрових технологій у страховому бізнесі Китаю у напрямках безпеки даних, управління ризиками поряд зі сприянням технологічним інноваціям. Так, наприкінці 2025 року NFRA розробило план щодо розвитку цифрових фінансів у банківському та страховому секторах Китаю. План пропонує 33 робочих завдання, серед яких основними є:

- наукове обґрунтування планів розвитку цифрових фінансів;
- сприяння високоякісним цифровим фінансовим послугам;
- впровадження у фінансову сферу штучного інтелекту;
- будівництво цифрової інфраструктури;
- вдосконалення механізмів управління даними;
- сприяння цифровому реінжинірингу регуляторних процесів [208].

Вказаний план є відповіддю регулятора на зростання цифрової грамотності населення Китаю поряд з посиленням інтеграції штучного інтелекту та автоматизації у технології оброблення страхових випадків, збільшенням частки страхових угод, укладених онлайн [208].

У Японії регулюванням відносин на страховому ринку здійснює Агентство з фінансових послуг (FSA) як зовнішній орган Кабінету міністрів Японії. Високий рівень консолідації японського страхового ринку (94 страхових компанії, з яких 42 займаються страхуванням життя, 52 – страхуванням майна та відповідальності, 87 % сектору страхування майна

контролюють три фінансові групи) дозволяє уряду країни здійснювати ефективний нагляд за розвитком страхового ринку, який є одним з найбільших страхових ринків у світі. Значна увага урядових структур до страхування, особливо у сфері страхування життя пояснюється демографічною ситуацією в країні, а саме значними темпами старіння населення. Страховий бізнес у Японії регулюються численними нормативно-правовими актами, основним серед яких є Закон про страховий бізнес, згідно до якого прем'єр-міністр Японії має право контролювати компанії та осіб, пов'язаних зі страхуванням. Однак на практиці значну частину своїх повноважень прем'єр-міністр делегує комісару (голови) FSA, який, у свою чергу, передає повноваження директорам Бюро місцевих фінансів. Особливу увагу регулятор приділяє отриманню страховиками ліцензій, для чого останнім потрібно докладно розписати умови ведення бізнесу, скласти фінансові плани не менш ніж на 10 років, мати достатні фінансові активи [179].

Реакцією на цифрові виклики суспільства стало рішення уряду Японії створити у 2026 році у структурі FSA нового бюро з криптовалют та цифрових фінансів, на яке буде покладено обов'язки нагляду за безпекою використання цифрових технологій у фінансовій сфері, а особливо у страхуванні. Планування такої реорганізації викликане визнанням урядом факту, що цифровізація фінансової сфери, а особливо, страхування, потребує постійного докладного нагляду поряд з забезпеченням захисту інвесторів, населення та підтримки зростання ринку. Оголошено мету такої реорганізації – стати лідером у сфері цифрових фінансів у Азійському регіоні [198].

У країнах ЄС впровадження цифрових технологій на страховому ринку набуває активного поширення, регуляторними органами діяльності зазначеного ринку виступають загальноєвропейські страхові структури, наведені на рис. 1.10.

Однак, кожна країна ЄС розвиває страховий бізнес з врахуванням національних особливостей. Особливістю страхового ринку Франції є значна роль міжнародної співпраці. Так, у Франції регулювання страхового ринку

здійснює Управління пруденційного контролю та врегулювання (ACPR), яке є адміністративним органом та має пряме підпорядкування Банку Франції. ACPR здійснює нагляд за банківським та страховим сектором, координує зв'язки з EIOPA. Також французькі страхові компанії здійснюють активну діяльність у країнах так званої зони СІМА – 14 країн переважно Західної Африки, що входили до колоніальної Франції. Регулювання страхового ринку вказаної зони здійснює Регіональна комісія з контролю за страхуванням CRCA. Значну частку страхового ринку країн зони СІМА контролюють французькі страхові компанії AXA та Allianz, хоча сама Франція до цієї зони не входить, однак, відігравала ключову роль у формуванні страхового ринку у цих країнах. Основними напрямками регулювання є вирішення проблем впливу на страховий ринок інфляції, кліматичних змін, соціальних питань, та, останнім часом, цифровізації економіки. Особлива увага приділяється страховим компаніям, які спеціалізуються на будівельному та кредитному страхуванні як таким, що в сучасних умовах найбільш схильні до економічних втрат. Також ACPR відстежує обсяги страхових премій та їх вплив на фінансовий стан страхових компаній [149].

Регулювання страхового ринку Франції має два рівні. На першому рівні здійснюється пруденційний нагляд, метою якого є забезпечення фінансової стійкості національних страхових компаній. На другому рівні знаходиться захист прав споживачів страхових послуг та контроль за ціноутворенням на страховому ринку. Загалом метою такого дворівневого регулювання є забезпечення ефективності фінансової системи країни в цілому [149].

Значну увагу ACPR також приділяє співробітництву з європейськими колегами, закладаючи у стратегію розвитку страхового ринку країни імплементацію положень програми Solvency II. Основними напрямками контролю цифровізації у страхуванні з позицій ACPR є зміна стратегій розвитку страхових компаній, які мають переосмислити засади конкуренції з урахуванням цифрових викликів, взаємовідносин з інноваційною екосистемою, контролю цифрових ризиків, внутрішньої трансформації. У

ключових дослідженнях ACPR зазначається, що більшість страхових компаній потребують рекомендацій та настанов з діяльності в умовах поширення цифрових технологій, особливо штучного інтелекту. З середини 2025 року ACPR посилило нагляд за страховим бізнесом, особливу увагу приділивши кібербезпеці та штучному інтелекту, запровадило обов'язкову звітність щодо кіберінцидентів та нові правила здійснення страховими компаніями дистанційного консультування та зберігання інформації [202].

Особливістю регулювання страхового ринку Швейцарії є відносна незалежність регулятора, яким є Швейцарський орган нагляду за фінансовим ринком (FINMA). Основними функціями FINMA є захист інвесторів, кредиторів, страхувальників та ефективне функціонування фінансових, у тому числі страхового, ринків [181; 199].

Функціонально FINMA не залежний від уряду, який не може прямо втручатись у його діяльність. Опосередковано парламент Швейцарії контролює діяльність FINMA через його звітність. Така незалежність забезпечується тим, що FINMA утримується за рахунок окремих зборів за наглядову діяльність та відрахувань компаній, які знаходяться під наглядом. Також FINMA має право делегувати частину своїх повноважень аудиторським фірмам та залучати до роботи незалежних фахівців. Загальне управління FINMA здійснюється радою директорів [181].

Важливою особливістю управління процесами цифровізації страхування з боку FINMA є надання консультаційної допомоги, організація конференцій та інших заходів, метою яких є зменшення можливої шкоди від кіберризиків, а також рекомендації щодо розвитку у відповідності до стратегій розвитку цифровізації у Швейцарії [218].

Особливістю регулювання страхового бізнесу у Німеччині на відміну від Швейцарії, навпаки, є потужний державний контроль діяльності страхових компаній. Основним регулятором у цій сфері є Федеральне управління фінансового нагляду (BaFin), яке здійснює нагляд за приватними страховими компаніями з приводу дотримання ними своїх зобов'язань, готує нормативно-

правові документи відповідно до своїх повноважень, може ініціювати судові впровадження щодо порушників. BaFin є незалежним державним регулятором, однак, контролюється Міністерством фінансів Німеччини. Контроль за використанням цифрових технологій страховими компаніями здійснюється структурним підрозділом BaFin, який відповідає за нагляд використання фінансовими установами штучного інтелекту, запобігання кіберризикам, застосуванням цифрових платіжних систем, стан відносин зі сторонніми постачальниками ІТ-технологій, звітність щодо фактів кіберінцидентів, а також здійснює ІТ-аудит страхових компаній [151].

Досліджуючи відмінності у регулюванні страхового бізнесу в умовах цифрової економіки, неможливо не відмітити Велику Британію, яка посідає п'яте місце у світі за розвитком страхового ринку. У країні існує два регулятори – Управління з фінансового нагляду (FCA) та Управління пруденційного регулювання (PRA). Перше спеціалізується на захисті прав споживачів та діяльності страхових компаній, друга – на фінансовій стійкості та безпеці останніх. FCA є окремим державним органом нагляду, PRA – відокремленим структурним підрозділом Банку Англії. Спільна діяльність вказаних регуляторів має за мету забезпечення мінімізації ризиків як клієнтів фінансових компаній, у тому числі і страхових, так і економіки країни в цілому [178; 228].

Стосовно контролю за процесами цифровізації у страхуванні, Велика Британія не здійснює централізованого нагляду за ними. Регулятори спостерігають за впровадженням технологій Insurtech та штучного інтелекту у діяльності страхових компаній і діють чітко у межах своїх повноважень щодо нагляду за такими процесами. На сьогодні регулятори занепокоєні особливо ризиками використання страховиками штучного інтелекту, серед яких основними вважають такі:

- ризик дискримінації. Алгоритми штучного інтелекту можуть містити фактори щодо расової та етнічної приналежності клієнтів, що суперечить нормам діючого законодавства;

- ризик фінансової ізоляції. Штучний інтелект може деяких клієнтів віднести до таких, з якими не рекомендовано укладати страхові договори;
- ризик відповідальності. Страхові компанії мають відповідати за рішення з використанням штучного інтелекту, часто не усвідомлюючи сутність алгоритмів прийняття таких рішень;
- ризик розуміння. У більшості випадків нейронні мережі діють за кібернетичною моделлю «чорної шухляди», тому результати штучних рішень не завжди можна перевірити.
- інші ризики. Регулятори також акцентують увагу на можливості помилкових рішень, підготовлених за допомогою штучного інтелекту, а також зростання залежності у майбутньому від нейронних мереж та втрата кваліфікації персоналу [224].

Дослідження державного регулювання процесів цифровізації у страхуванні на прикладі країн – лідерів щодо розвитку страхового ринку доводить занепокоєність урядів ризиками безконтрольного використання сучасних цифрових технологій, особливо штучного інтелекту. Не зважаючи на різні підходи до здійснення нагляду за такими процесами, наголошується на необхідності розроблення дієвих заходів щодо державного контролю за цифровою трансформацією страхових компаній, особливо у сфері використання штучного інтелекту.

Н. Г. Метеленко, І. В. Сіліна та К. В. Жовнір-Василенко [62] вказують на те, що розвиток страхового ринку України в сучасних умовах відбувається на основі поєднання «євроінтеграційних процесів, виконання програми МВФ, адаптації до військових ризиків».

На думку М. О. Житар, відставання тенденцій розвитку страхового ринку України в порівнянні з країнами Європейського Союзу в умовах погіршення соціально-економічного стану держави, бізнесу, рівня життя населення зумовленого війною, потребує зменшення податкового тягара на

страхові компанії, впровадження розстрочки оплати страхових внесків, введення нових видів страхування, а саме страхування вторинних військових ризиків [30].

О. Кнейслер, Г. Кулина та І. Федорович зазначають, що для підвищення конкурентоспроможності на світовому страховому ринку страхові компанії України повинні входити до складу страхових альянсів та будувати нові технологічні бізнес моделі [54].

Створена на початку 2025 року Федерація страхових об'єднань України в жовтні цього ж року відкрила представництво у Європейському економічному і соціальному комітеті (EESC), який є консультативним органом ЄС. Це дасть змогу розширити межі співробітництва українських страхових компаній з європейськими, привести діяльність страхового ринку України у відповідність із вимогами директив ЄС, зокрема Solvency II [74; 78].

Отримання Україною статусу кандидата на членство у ЄС створює можливості надання їй режиму внутрішнього ринку для торгівлі фінансовими послугами, що передбачає приєднання до Директив ЄС у сфері регулювання страхового ринку та діяльності страхових компаній, а саме Директиви № 2009/138/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року, Директиви № 2009/103/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 вересня 2009 року щодо страхування від цивільної відповідальності щодо використання автотранспортних засобів та забезпечення виконання зобов'язань щодо страхування такої відповідальності, Директиви Ради ЄС № 91/674/ЄЕС від 19 грудня 1991 року щодо про річну і консолідовану звітність страхових підприємств, Директиви № 2002/92/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 9 грудня 2002 року про посередництво у страхуванні, Директиви № 2003/41/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 червня 2003 року про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд за ними.

На практиці отримання Україною режиму внутрішнього ринку ускладняється запровадженням в ЄС централізованого нагляду за діяльністю учасників страхового ринку. Це призводить до неможливості впровадження

окремих стандартів ЄС в Україні, оскільки європейські регуляторні і наглядові органи не мають права здійснювати свою діяльність поза межами ЄС. Також на шляху виходу на ринок ЄС для вітчизняних страхових компаній існують бар'єри, такі як: домінування на європейському страховому ринку великих компаній, відставання у впровадженні сучасних цифрових технологій, небажання клієнтів змінювати страхову компанію, великі витрати на відкриття офісів за кордоном. При цьому треба зазначити, що страхові компанії ЄС нині вже здійснюють свою діяльність на вітчизняному страховому ринку, а такі найбільші страхові компанії, як УНІКА є дочірньою компанією австрійської UNIQA Insurance Group, PZU входить до PZU Group (Польща), «Княжа VIC», «Українська страхова група» належить до складу австрійської страхової групи Vienna Insurance Group, «Євроінс» – до болгарської Euroins Insurance Group [38; 138].

Значну технічну допомогу Національному банку України надає Світовий банк у межах проєкту «Україна: фінанси для зростання» (Finance for Growth), реалізація якого розрахована на період з 01.06.2025 р. до 31.12.2028 р. У сфері страхування проєкт передбачає внесення змін до Закону України «Про страхування» відповідно до вимог і стандартів ЄС та вдосконалення існуючої системи страхування від воєнних ризиків [77; 193].

Наприкінці 2025 року Міжнародна фінансова корпорація (IFC), яка входить до групи Світового банку, придбала по 20 % акцій страхових компаній «Княжа VIC» та Української страхової групи. Інвестування в цінні папери зазначених страхових компаній дасть змогу здійснити диверсифікацію їхніх страхових продуктів, залучити нових клієнтів, особливо суб'єктів малого бізнесу та внутрішньо переміщених осіб, прискорити процеси цифровізації та підвищити показники їхньої платоспроможності [193].

На сьогодні стан страхового ринку України можна охарактеризувати двояко. З одного боку, необхідно забезпечити імплементацію міжнародних стандартів і європейських директив у сфері страхування та страхового нагляду

в національне законодавство, з іншого – Україна може поділитися власним досвідом стабільного функціонування страхового ринку в умовах впровадження воєнного стану та діяльності в кризових ситуаціях з іншими країнами світу. Завдяки використанню цифрових технологій суттєво змінюються підходи до розробки, продажу та управління страховими полісами. У міру того як нормативно-правова база адаптується до нових моделей і міжнародних вимог та стандартів, дедалі активніше у вітчизняній практиці впроваджуються цифрові технології і інструменти, при цьому потенціал для зростання залишається надзвичайно високим і повинен максимально відповідати запитам споживачів страхових послуг [98].

Як зазначає Голова правління НБУ А. Пишний, «страховий ринок – це не джерело ризиків, а платформа для подальшого розвитку» та залучення іноземних інвестицій в Україну, а також розвитку системи страхування воєнних ризиків [77].

Підсумовуючи вищенаведений матеріал, можна зазначити, що попри складні умови функціонування і ризики, що стоять перед страховим ринком України в умовах війни, він показав свою стійкість, забезпечивши прозорість і відкритість, спрямованість на адаптацію до вимог європейського законодавства та розвиток співпраці зі страховими компаніями ЄС. Незважаючи на це, за рівнем впровадження цифрових технологій вітчизняний страховий ринок відстає від багатьох країн світу, особливо від країн ЄС, що обмежує можливості його розвитку відповідно до темпів цифровізації економіки, бізнес-середовища, суспільства, впровадженням цифрових технологій у діяльність страхових компаній.

Саме аналізу показників діяльності страхового ринку України, проблем та перспектив його розвитку буде присвячений наступний розділ дисертаційної роботи.

Висновки до 1 розділу

Дослідження науково-теоретичних підходів щодо визначення ролі і місця страхового ринку в цифровій економіці дають змогу зробити наступні теоретико-практичні узагальнення:

1. Виявлено, що розвиток цифрової економіки обумовлює появу нових ризиків і потребує цифрової трансформації страхового ринку, яка повинна бути спрямована на забезпечення фінансової безпеки держави, територіальних громад, бізнес-структур, населення. Зазначено, що поряд з традиційними видами страхування актуальності набувають нові, спрямовані на захист від воєнних ризиків, а також ризиків, пов'язаних з впровадженням цифрових технологій і активізацією кібератак, що потребує надійної системи страхового захисту з використанням сучасних цифрових технологій.

2. Визначено роль і місце страхового ринку в цифровій економіці, зазначено, що під впливом цифрових технологій відбувається трансформація традиційної моделі функціонування страхового ринку України і її заміна на цифрову модель, яка потребує не тільки впровадження цифрових моделей бізнес-процесів, моделей цифрового маркетингу, а також створення розвинутої цифрової інфраструктури, основними складовими якої є ІТ-інфраструктура, кібер-інфраструктура, мережева інфраструктура та інфраструктура цифрових платформ.

3. Проведено аналіз існуючих в науковій літературі підходів до систематизації етапів цифровізації страхового ринку України, на основі якого було виявлено відсутність єдиних підходів до дослідження еволюції розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки, що обумовило необхідність здійснення систематизації основних етапів його цифрової трансформації та їх теоретико-практичне обґрунтування.

4. Досліджено еволюцію розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки, що дало змогу виокремити ключові етапи його розвитку, такі як: розвиток онлайн-страхування; створення страховими компаніями мобільних

додатків та вебсервісів; впровадження і розвиток Insurtech та Інтернету речей у страхуванні; діджитал-революція у страхуванні; цифрова трансформація екосистеми страхового ринку. Розглянуто перспективи цифрової трансформації екосистеми страхового ринку, пов'язані з активним розвитком технологій штучного інтелекту у сфері андеррайтингу, прямого врегулювання збитків, виявлення страхового шахрайства, переходу на європейські стандарти цифрової операційної стійкості, посилення вимог до забезпечення кібербезпеки.

5. Виявлено тенденції щорічного зростання світового страхового ринку, які обумовлюються зростанням попиту на страхові послуги, швидким впровадженням учасниками зазначеного ринку цифрових технологій, зокрема, штучного інтелекту, розвитком співпраці страхових компаній з фінтех компаніями в напрямку використання вбудованих фінансів завдяки інтеграції в цифрові платформи. Розглянуто функції і завдання міжнародних та європейських органів нагляду за світовим страховим ринком, проаналізовано напрями їх співпраці з органами регулювання і надзору за діяльністю страхового ринку України.

6. Зазначено, що за рівнем впровадження цифрових технологій вітчизняний страховий ринок відстає від багатьох країн світу і, особливо, країн ЄС, що обмежує можливості розширення співпраці з міжнародними страховими компаніями в напрямку розвитку страхування воєнних ризиків, залучення інвестицій на повоєнне відновлення економіки, а також розвитку ринків перестрахування та кіберстрахування. Обґрунтовано необхідність прискорення імплементації до європейських стандартів і вимог для забезпечення прозорості і відкритості функціонування страхового ринку України, відповідності його діяльності темпам цифровізації економіки і суспільства.

Основні результати дослідження наведено у опублікованих дисертантом наукових працях [90; 93; 97; 98; 101; 170].

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Дослідження тенденцій розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки

Цифрова трансформація страхового ринку приводить до зростання конкуренції, суттєвого зменшення кількості страхових компаній, які не використовують резерви підвищення ефективності своєї діяльності й не впроваджують сучасні цифрові технології [97].

Ключовим індикатором, який показує частку страхового ринку в економіці держави, є показник проникнення страхування, який визначається як співвідношення розміру валових страхових премій до валового внутрішнього продукту. Динаміка зазначеного показника за період 2020-2024 рр. наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показник проникнення страхування

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Рівень проникнення страхування, % до ВВП	1,4	0,91	0,76	0,72	0,69
Оптимальний рівень проникнення страхування, % до ВВП	8-12	8-12	8-12	8-12	8-12

Джерело: складено автором на основі [74; 78].

Як видно з наведених у табл. 2.1 даних, за період 2020-2024 рр. спостерігається постійна тенденція зниження показника проникнення страхування, що свідчить про недостатню роль страхового ринку в розвитку економіки держави. Це зумовлено зниженням попиту клієнтів, особливо на

добровільне страхування з причини економії коштів в умовах війни, недобросовісною конкуренцією з боку інших страхувальників, яка призводить до зниження довіри до страхових компаній. За цим показником страховий ринок України суттєво відстає від багатьох країн Європейського Союзу і для його зростання необхідно проведення його цифрової трансформації.

Для виявлення потенційних можливостей зростання страхового ринку в умовах цифрової економіки проведемо аналіз основних показників його діяльності за період 2020-2024 рр. Спочатку проаналізуємо зміни, що відбулися в кількості учасників страхового ринку (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Кількість учасників страхового ринку України

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Усього страхових компаній, з них	210	155	128	101	65
страхові компанії non-life	190	142	116	89	55
страхові компанії life	20	13	12	12	10

Джерело: складено автором на основі [77; 78].

Як видно з наведених у таблиці 2.2 даних, за період, що аналізується, суттєво зменшилася кількість страхових компаній як основних учасників зазначеного ринку. За період 2020-2024 рр. загальна кількість страхових компаній зменшилася у 3,2 раза, при цьому найбільше скорочення майже у 3,5 раза спостерігалось по страхових компаніях non-life. Також удвічі зменшилась кількість страхових компаній life. Впродовж 2024 року залишили ринок 34 страхові компанії в сегменті ризикового страхування і 2 компанії зі страхування життя. Серед основних причин виходу страхових компаній з ринку можна назвати суттєві зміни в законодавчій базі, які стосуються зростання вимог регуляторів, особливо щодо досягнення обов'язкових фінансових нормативів, таких як забезпеченість активами, мінімальний розмір статутного капіталу, платоспроможність, достатність капіталу та ін. [97].

Концентрація страхових компаній призводить до зростання позицій страховиків, які на сьогодні є лідерами за показниками зростання активів,

страхових премій, а також активно використовують цифрові технології для підвищення якості надання страхових послуг споживачам та забезпечення їхньої безпеки в умовах війни та зростання кіберзагроз. Усе це зумовлює зростання конкурентоспроможності страхових компаній, диверсифікації страхових продуктів і послуг, збільшення розміру їхнього страхового портфеля за рахунок споживачів страхових послуг страхових компаній, які з тих чи інших причин пішли зі страхового ринку і припинили свою діяльність. Вихід зі страхового ринку слабких страхових компаній приводить до підвищення фінансових результатів діяльності страховиків, зростання їхньої фінансової стійкості, що дає змогу отримувати доходи та інвестувати їх у подальшу цифровізацію.

Кількість укладених договорів страховими компаніями наведена на рис. 2.1. Суттєве зменшення договорів страхування відбувається у 2022 році, що пов'язане з початком повномасштабних військових дій. Впродовж останніх двох років їх кількість стабілізувалася, хоча у 2024 р. в порівнянні з 2023 р. спостерігається зниження їх кількості на 4460 тис. од., або 4,7 %.

Відповідно, на страховому ринку мають місце процеси, коли клієнти страхових компаній, які залишають ринок, переходять до інших компаній. Це пояснюється значною часткою страхових договорів за обов'язковим страхуванням, коли клієнти вимушені укласти договори відповідно до чинного законодавства. Також у регіонах і територіальних громадах України, які найбільш потерпають від ворожих обстрілів, набуває популярності страхування від військових ризиків. При цьому треба враховувати вплив економічної, політичної та соціальної невизначеності на стабільність і перспективи розвитку страхового ринку в Україні. Руйнація економіки та об'єктів інфраструктури потребуватиме значних коштів на відновлення.

Частина працездатного населення України, особливо молодь, виїхали за кордон, і хто з них повернеться – невідомо. Отже, відсоток пенсіонерів значно збільшиться, що викличе старіння населення та додаткове навантаження на пенсійну систему.

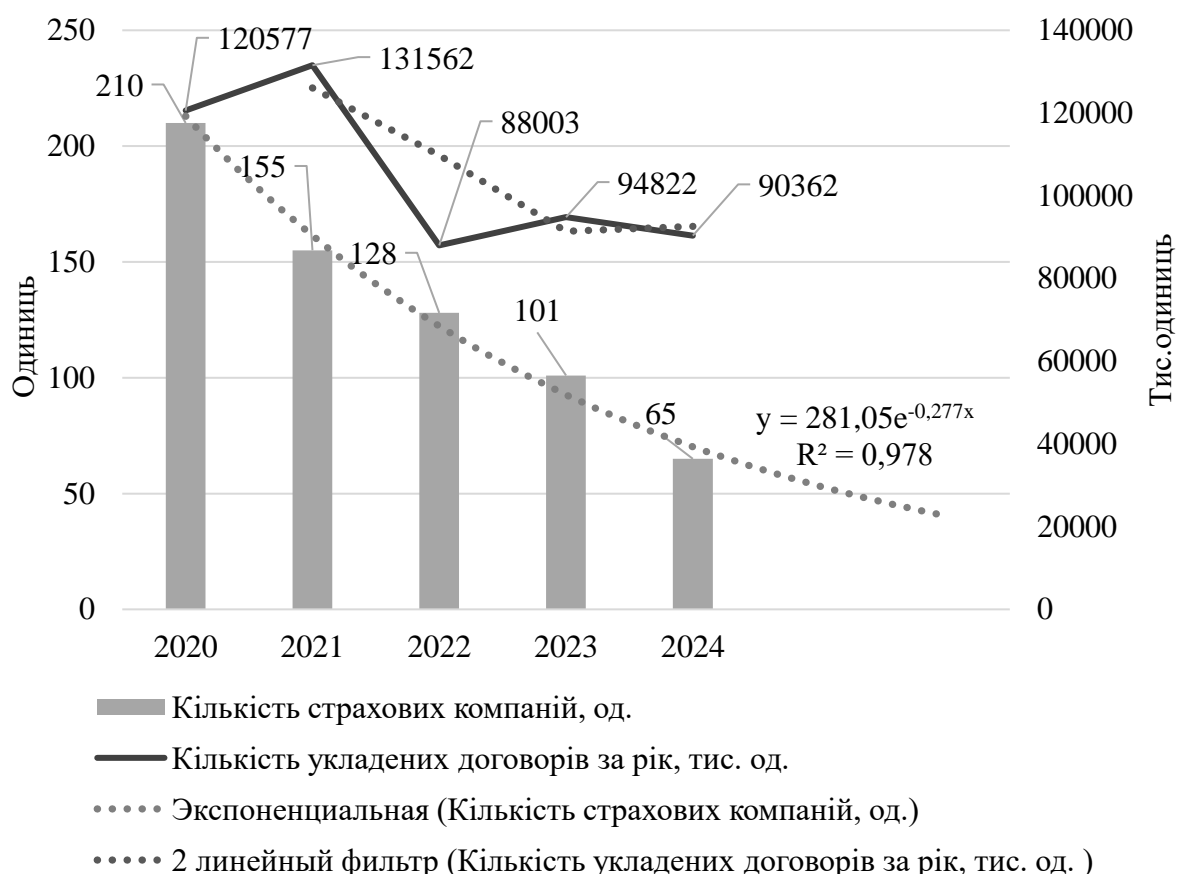

Рис. 2.1. Динаміка кількості страхових компаній та укладених договорів за 2020-2024 рр.

Джерело: складено автором за [77].

Також зниження життєвого рівня населення спричинить збільшення кількості верств населення, які потребують соціального захисту і допомоги і через відсутність достатньої суми доходів не можуть бути потенційними клієнтами страхових компаній.

Враховуючи вищезазначене, страхові компанії України з великою часткою вірогідності будуть працювати в умовах посиленої конкурентної боротьби, у якій переможцями будуть ті компанії, які активно впроваджують сучасні цифрові технології та використовують клієнтоорієнтовані підходи. Для страхових компаній важливим буде утриматись на верхніх рівнях рейтингів і максимізувати за можливістю отримання страхових премій.

Проаналізуємо обсяг активів, капіталу та страхових резервів страхових компаній України й дані зведемо в таблицю 2.3.

**Обсяг активів, капіталу та страхових резервів
страхових компаній України, млрд грн**

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Активи	64,9	64,2	70,3	74,4	72,5
Власний капітал та резерви	24,7	22,2	22,8	20,7	25,5
Статутний капітал	9,7	7,9	6,7	5,9	5,5
Страхові резерви	34,2	36,6	41,0	46,8	36,6

Джерело: складено автором на основі [77].

Як видно з наведених у табл. 2.3 даних, попри суттєве скорочення у 2024 р. кількості страхових компаній на 145 од. в порівнянні з 2020 роком, їхні активи протягом періоду, що аналізується, зросли на 7,6 млрд грн, або 11,7 %.

Це свідчить про запас міцності страхових компаній для виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками. При цьому у звітному році в порівнянні з 2023 роком спостерігається незначне зменшення розміру активів на 1,9 млрд грн, або 2,5 %. Більша частка активів страхових компаній належить до високоліквідних і вкладена в акції, облігації, зокрема, державної позики, банківські депозити, грошові кошти на поточному рахунку тощо.

Розмір власного капіталу й резервів у 2024 році збільшився на 4,8 млрд грн, або 23,2 % в порівнянні з 2023 р. і на 0,8 млрд грн, або на 3,2 % проти 2020 р. При цьому за роками періоду, що аналізується, спостерігається тенденція до зменшення розміру статутного капіталу страховиків, який входить до складу їхнього власного капіталу. Це зумовлено виходом зі страхового ринку нестійких і неплатоспроможних страхових компаній, реорганізацію існуючих, покриттям збитків минулих періодів.

У зв'язку з посиленням вимог до платоспроможності страхових компаній у новій редакції Законі України «Про страхування» визначено мінімальний розмір статутного капіталу в розмірі 48 млн грн для страховиків, які отримали ліцензію за одним чи декількома з класів страхування життя, здійснення діяльності з вхідного перестрахування, страхування відповідальності внаслідок

використання наземного транспортного засобу, повітряного судна, водного судна; страхування іншої відповідальності, а також кредитів і поруки. Страхові компанії, що мають ліцензію на здійснення діяльності з прямого страхування за одним чи декількома з класів страхування іншого, ніж страхування життя, крім класів страхування, зазначених вище не можуть формувати мінімальний розмір статутного капіталу нижче ніж 32 млн грн [116].

Страхові резерви, що утворюються страховими компаніями для гарантування виплат страхового відшкодування і страхових сум, у звітному році в порівнянні з 2023 роком зменшились на 10,2 млрд грн, або 22 % і ця тенденція зберігається з 2022 року. У порівнянні з 2020 роком у 2024 році спостерігається незначне збільшення зазначених резервів, а саме на 2,4 млрд грн, або на 7 %. Динаміка зміни розміру валових і чистих страхових премій та валових і чистих страхових виплат наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

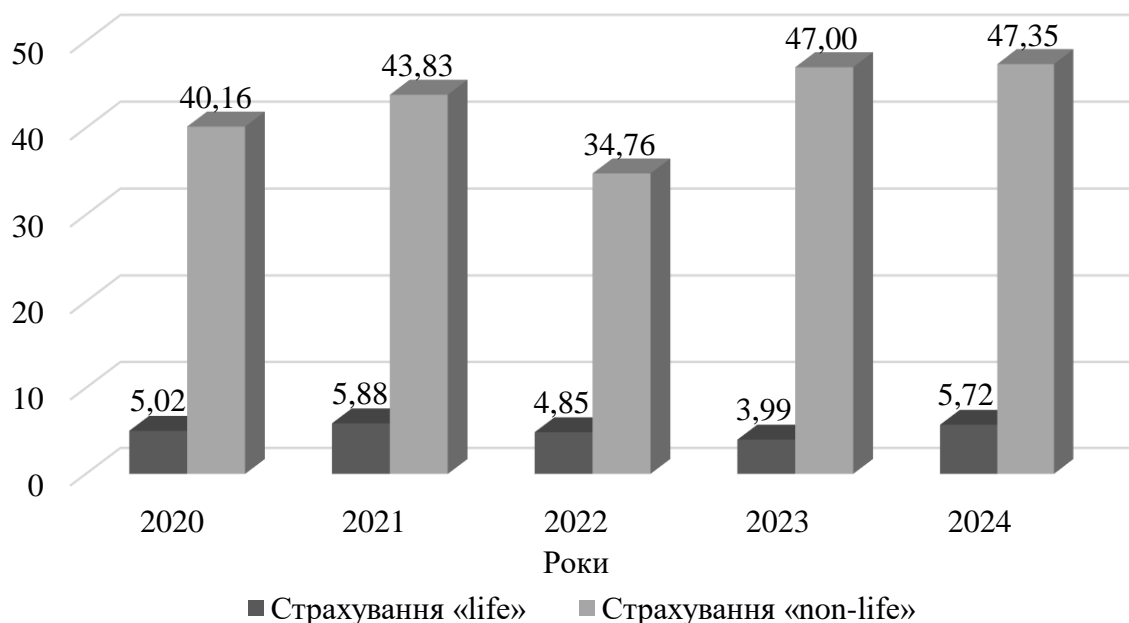
**Динаміка зміни розміру валових і чистих страхових премій,
валових і чистих страхових виплат**

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Валові страхові премії, млрд грн, з них	45,2	49,7	39,7	47,0	53,3
від страхувальників юридичних осіб, фізичних осіб підприємців	18,4	19,9	14,1	17,3	20,1
від страхувальників фізичних осіб	22,6	27,9	24,5	28,7	32,9
від перестраховальників	4,2	1,9	1,1	1,0	0,3
Валові страхові виплати, млрд грн	14,8	17,9	13,0	16,9	20,9
Юридичним особам, фізичним особам-підприємцям	7,5	8,7	5,8	7,7	7,0
Фізичним особам	6,9	8,9	7,0	9,1	13,8
Перестраховальникам	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1
Чисті страхові премії, млрд грн	41,1	46,0	38,5	46,0	48,7
Чисті страхові виплати, млрд грн	14,4	17,7	12,8	16,7	19,0

Джерело: складено автором на основі [77].

Позитивним моментом є тенденція до зростання розміру валових страхових премій, які у порівнянні з 2023 роком збільшилися на 6,3 млрд грн, або на 14,3 %, що свідчить про підвищення рівня довіри клієнтів до страхових компаній і їхніх страхових продуктів. Найбільша частка валових премій отримана від страхувальників фізичних осіб за підсумками 2024 року, це 61,7 %, страхувальників – юридичних осіб, фізичних осіб підприємців – 37,8 % та перестраховальників усього 0,6 %. Порівняно з попередніми періодами у 2024 році спостерігається і зростання валових виплат, особливо фізичним особам. Рівень валових виплат за роками становив у 2020 р. – 32,9 %, у 2021 р. – 36,1 %, у 2022 р. – 32,8 %, у 2023 р. – 35,9 %, у 2024 р. – 39,2 %. У додатку А наведено динаміку валових страхових премій за 2020-2024 рр. у розрізі основних класів страхування.

Динаміка валових страхових премій, наведена на рис. 2.2, дає змогу зробити висновки, що за підсумками 2024 р. з non-life страхування становила 47,35 млрд грн, з life страхування 5,72 млрд грн, або 89,2 % та 10,8 % до загальної суми валових страхових премій відповідно [74].

**Рис. 2.2. Динаміка валових страхових премій
від страхування life та non-life, млрд грн**

Джерело: розроблено автором за [77].

Зросла і сума зібраних страховими компаніями чистих премій у 2024 р. на 2,7 млрд грн, або на 5,9 % в порівнянні з 2023 роком, що переважно зумовлено зростанням тарифів. Аналогічна тенденція спостерігається і під час здійснення чистих страхових виплат, розмір яких збільшився на 2,3 млрд грн, або на 13,8 %. При цьому рівень чистих виплат у 2024 р. становив 39,0 %, що на 3,3 % більше, ніж у 2023 р.

З метою визначення пріоритетів розвитку страхового ринку України виокремимо такі види страхової діяльності, які дають чисті страхові премії більше 500 тис. грн (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Види страхової діяльності, які дають чисті страхові премії
понад 500 тис. грн, 2024 р.**

Назва показника	Чисті зароблені премії, тис. грн	Страхові виплати, тис. грн	Різниця між виплатами та преміями, тис. грн	Різниця між виплатами та преміями, %	Структура різниці між виплатами та преміями, %
Здоров'я (крім медичного страхування)	1 728 155	375 593	1 352 562	78,27	7,03
Здоров'я (медичне страхування)	6 414 868	4 320 209	2 094 659	32,65	10,89
ОСЦПВ	8 595 789	4 745 985	3 849 804	44,79	20,02
Зелена картка	4 095 951	2 183 401	1 912 551	46,69	9,95
Інша моторна відповідальність	604 297	147 955	456 342	75,52	2,37
КАСКО	11 700 890	6 318 760	5 382 129	46,00	27,99
МАТ майно, відповідальність	1 206 783	150 315	1 056 467	87,54	5,49
Майно	2 114 323	644 011	1 470 313	69,54	7,65
Відповідальність	762 532	51 720	710 812	93,22	3,70
Фінансові ризики	957 659	184 673	772 985	80,72	4,02
Інше ризикове страхування життя	538 399	370 642	167 757	31,16	0,87
Сума	38 719 646	19 493 265	19 226 381	49,66	100,00

Джерело: складено автором за [77].

З наведених у таблиці 2.5 даних видно, що найбільш прибутковими для страховиків є такі страхові продукти, як ОСЦПВ та КАСКО, які разом становлять 48,01 %. Слід зауважити, що ОСЦПВ є обов'язковим видом страхування і найбільш прибутковим з усіх інших видів обов'язкового страхування (деяких категорій медичних працівників, пасажирів авіаційного, водного, залізничного транспорту, спортсменів вищих категорій та інші види згідно з чинним законодавством). На другому місці серед обов'язкових видів страхування є «Зелена картка» – страхування відповідальності водія у разі виїзду на власному автомобілі за межі України – майже 10 %.

Така структура страхових продуктів на сьогодні докорінно відрізняється від структури страхових продуктів країн ЄС, де страхові премії від страхування життя та здоров'я вдвічі перевищують страхові премії від страхування транспорту та відповідальності водіїв. Трендами розвитку страхових продуктів у більшості європейських країн є накопичувальне страхування, пенсійне страхування, страхування від наслідків кліматичних змін, кіберстрахування. Відповідно, і цифровізація, а особливо використання штучного інтелекту, зокрема генеративного, має свою специфіку, яка проявляється в полегшенні здійснення рутинних операцій, автоматизації розрахунків за договорами на відносно незначні суми коштів, андеррайтинг [174]. Отже, українські реалії сьогодення дещо інші.

З метою виявлення найближчих конкурентів проведемо кластеризацію страхових компаній за обсягами валових страхових премій за основними страховими продуктами. Для попередніх розрахунків визначимо, яку частку той чи інший страховий продукт складає в загальному обсязі валових страхових премій. Метою кластеризації у даному дослідженні є виявлення страхових компаній, які мають подібні за розміром обсяги валових страхових премій по кожному страховому продукту. Це дозволить з'ясувати, які страхові компанії є найближчими конкурентами у кожному кластері. У додатку Б наведені розрахунки питомої ваги валових страхових премій страхових компаній України, які посідають провідні позиції на страховому ринку.

Для проведення кластерного аналізу використаємо програмний продукт IBM SPSS Statistics V. 31. Для наочності взаємозв'язків між страховими компаніями побудуємо за допомогою вищезазначеної програми дендрограму, яка демонструє процес кластеризації (див. рис. 2.3).

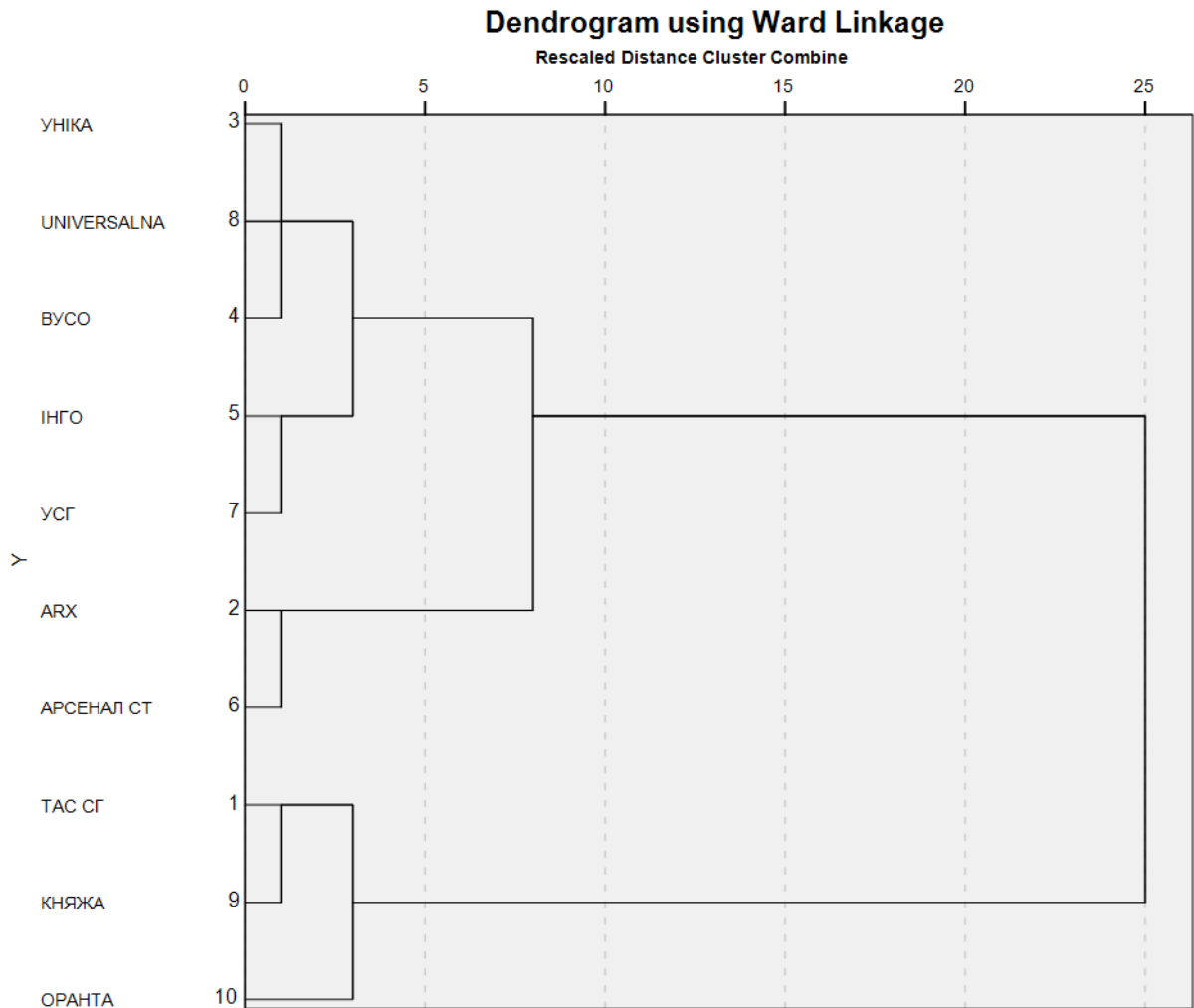

Рис. 2.3. Дендрограма процесу кластеризації

Джерело: розраховано автором.

Знімок екрана розрахунків кластеризації у програмі IBM SPSS Statistics V. 31. та кроки агломерації кластерів наведені у додатку В.

Кроки агломерації являють собою роздруківку порядку об'єднання елементів у кластери. З таблиці В1 видно, що у кластери на першому кроці програма об'єднала компанії УНІКА та УНІВЕРСАЛЬНА, потім на другому кроці – АРКС та АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ і так далі.

Ця таблиця є важливою для визначення оптимальної кількості кластерів. Методичні поради по використанню програми IBM SPSS Statistics V. 31 рекомендують таку кількість кластерів, яка дорівнює різниці статистичних спостережень (у випадку даного дослідження – кількості видів страхування – 11) та номеру етапу, за яким йде стрімке зростання відстані між двома кластерами – етап 8 кроків агломерації, таким чином отримуємо на основі проведених розрахунків три кластери [192]. Процес кластеризації потрібно зупинити на етапі, коли його подальше проведення недоцільно, оскільки до кластерів будуть включені спостереження з великими математичними відстанями.

На основі проведених розрахунків було визначено три кластери. У першому кластері лідером є ТАС СГ, у другому – АРКС, у третьому – УНІКА. У першому кластері страхові компанії надають перевагу полісам ОСЦПВ та частково добровільному медичному страхуванню, з низьким охопленням фінансових та вогневих ризиків. У другому кластері перевага надається страхуванню КАСКО, недостатньо охоплено страхування здоров'я. До третього кластера увійшли компанії з менш вираженими перевагами у страхових продуктах із незначним акцентом на страхуванні здоров'я.

Результати кластеризації відповідно до проведених розрахунків наведені в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Розподіл страхових компаній за кластерами

Показники	Кластери		
	1	2	3
Страхові компанії	ТАС СГ, Княжа Вієнна Іншуранс Груп, ОРАНТА	АРКС, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	УНІКА, ВУСО, ІНГО, УСГ, УНІВЕРСАЛЬНА
Основні страхові продукти	ОСЦПВ, добровільне медичне страхування (ДМС)	КАСКО	Страхування здоров'я

Джерело: розраховано автором.

На основі цього можна зробити висновок, що найбільша конкуренція має місце саме в межах кластера, однак у подальших часових періодах склад кластерів може змінитись. Такі зміни з найбільшою вірогідністю можуть бути спричинені саме цифровою трансформацією страхових компаній та доступом клієнтів до цифрових страхових продуктів.

Про розвиток страхового ринку, підвищення реальних доходів та фінансової стійкості страхових компаній свідчить зростання чистого фінансового результату, який у 2024 році в порівнянні з 2023 роком зріс на 0,8 млрд грн, або 25,8 % (див. рис. 2.4).

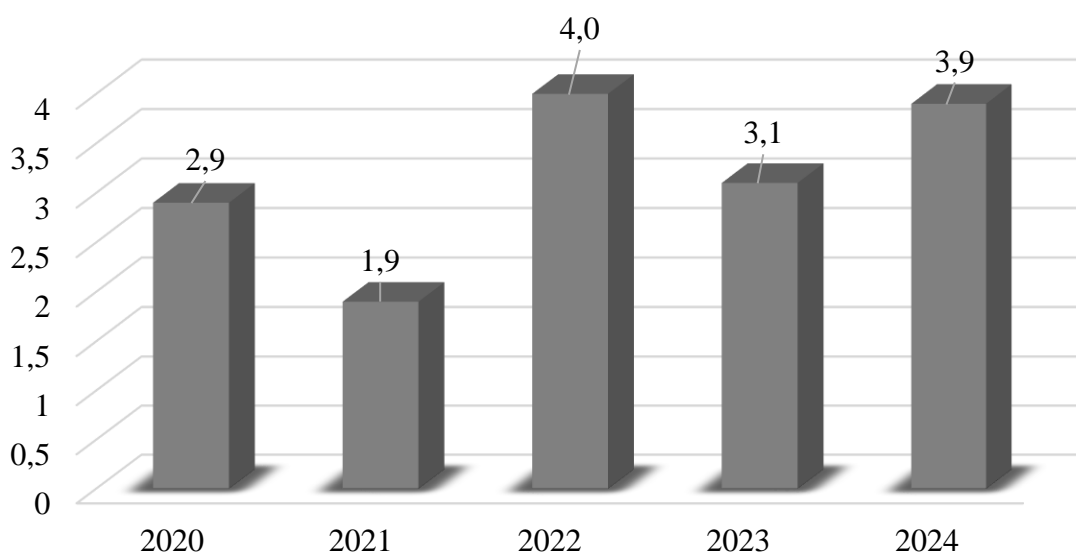

Рис. 2.4. Чистий фінансовий результат страхових компаній, млрд грн

Джерело: складено автором на основі [77].

У 2024 році чистий прибуток страхових компаній з non-life страхування становив 2,5 млрд грн, що на 31 % більше, ніж у 2023 р., з life страхування був у розмірі 1,4 млрд грн і зріс майже вдвічі порівняно з попереднім роком.

З метою оцінювання прозорості діяльності, надійності, фінансової стійкості, якості обслуговування клієнтів складаються рейтинги страхових компаній України за різними показниками, на основі яких клієнти обирають страхову компанію. Для останніх показників рейтингу є основою для підвищення конкурентоспроможності, зокрема завдяки впровадженню цифрових технологій.

Згідно з рейтингом, складеним сервісом аналізу ринків VKURSI Market BI у 2024 році найприбутковішими компаніями в галузі non-life-страхування були: УНІКА – 465,45 млн грн, ARX – 452, 84 млн грн, ІНГО – 271,06 млн грн, ПАТ «Експортно-кредитне агентство» – 261,71 млн грн, УНІВЕРСАЛЬНА – 233,86 млн грн, ОРАНТА – 183,46 млн грн, Колоннейд Україна – 157,52 млн грн, ТАС – 157,08 млн грн, ВУСО – 118,12 млн грн, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ – 120,21 млн грн [227].

Розглянемо десятку лідерів non-life страхових компаній, які посідають передові позиції за валовими страховими преміями, за рейтингом розробленим порталом FORINSURER на кінець 2024 року і порівняємо з показниками попередніх рейтингових оцінок (див. рис. 2.5).

Відповідно до наведених на рис. 2.5 даних видно зміни, які відбувалися в рейтинговій оцінці страхових компаній за розміром їх валових страхових премій. Якщо у 2020-2021 рр. першу позицію в рейтингу займала страхова компанія ARX, другу УНІКА, третю ТАС, то в 2022 році на перше місце з четвертого вийшла компанія ВУСО. За підсумками 2023 р. АРКС знову посідала провідну позицію в рейтингу, за нею йшли страхові компанії ТАС та УНІКА. У 2024 р. перше місце посіла страхова компанія ТАС, друге – АРКС, третє – УНІКА.

Реальну спроможність страхових компаній виконувати свої зобов'язання по виплаті за страховими випадками клієнтам відображає рейтинг страхових компаній за розміром валових страхових виплат. На рис. 2.6 наведено десятку лідерів страхових компаній за підсумками 2024 року в зазначеному рейтингу та їхнє значення за попередні роки починаючи з 2020 р.

На основі вищенаведених даних прослідковується тенденція, що передові позиції в рейтингу обіймають страхові компанії, які входять до вітчизняних або зарубіжних провідних страхових або фінансово-промислових груп і досягають конкурентних переваг за рахунок впровадження сучасних цифрових технологій, що дає їм змогу диверсифікувати страхові продукти та збільшувати коло клієнтів.

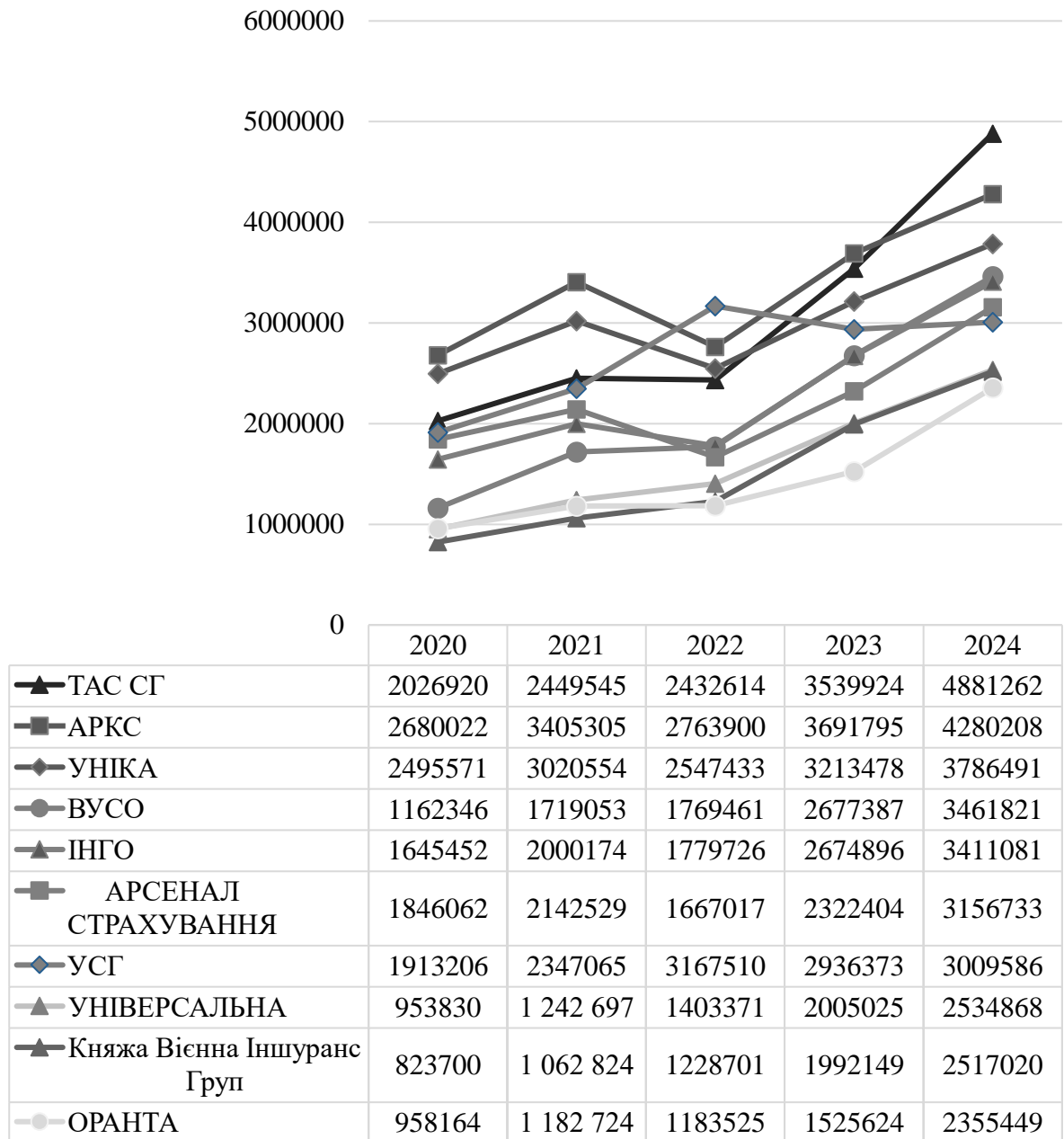

Рис. 2.5. Динаміка страхових компаній України за валовими страховими преміями, тис. грн

Джерело: складено автором за [182].

Для аналізу взаємозалежностей активів, гарантійних фондів, валових страхових премій проведемо дослідження відповідних статистичних показників страхових компаній України, які увійшли до десятки лідерів компаній за обсягами валових страхових премій за підсумками 2024 р. Розрахунки кореляцій здійснювались за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel (додаток Г). Результати розрахунків наведені в таблиці 2.7.

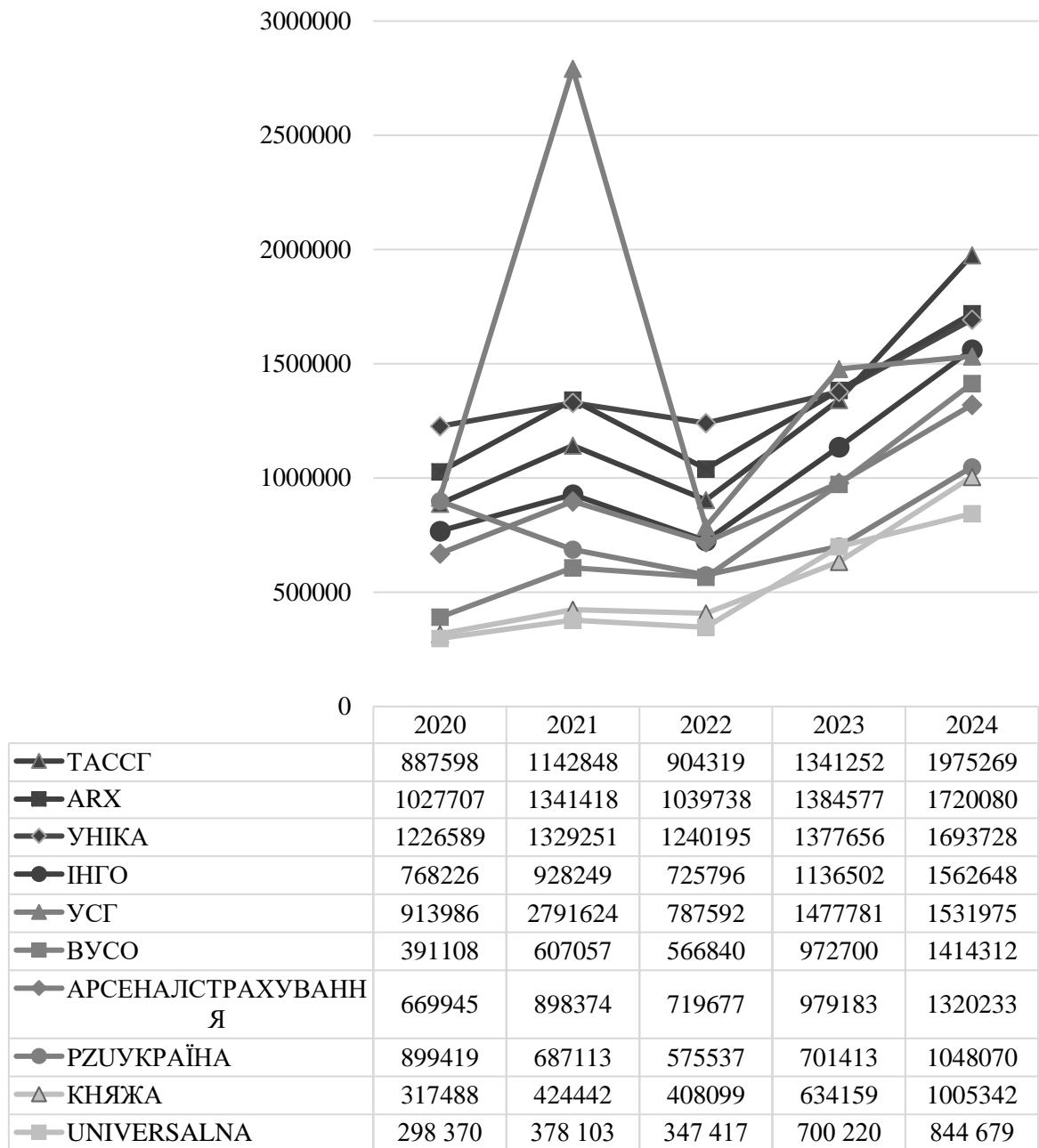

Рис. 2.6. Рейтинг страхових компаній

за розміром валових страхових виплат, тис грн

Джерело: складено автором на основі [182].

Результати розрахунків свідчать про те, що практично всі страхові компанії, показники діяльності яких досліджувались, показали високий рівень залежності гарантійних фондів від активів та валових страхових премій, окрім страхової компанії УСГ.

Результати розрахунку кореляцій десятки лідерів страхових компаній України за активами, гарантійними фондами та валовими страховими преміями впродовж 2020–2024 рр.

Страхові компанії	Рейтинг за валовими страховими преміями на кінець 2024 р.	Значення кореляції		
		активи та гарантійні фонди	активи та валові страхові премії	гарантійні фонди та валові страхові премії
ТАС СГ	1	0,932	0,931	0,928
АРКС	2	0,882	0,625	0,814
УНІКА	3	0,901	0,667	0,857
ВУСО	4	0,518	0,974	0,654
ІНГО	5	0,965	0,746	0,851
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	6	0,985	0,839	0,865
УСГ	7	-0,049	-0,685	0,757
УНІВЕРСАЛЬНА	8	0,768	0,707	0,988
Княжа Вієнна Іншуранс Груп	9	0,899	0,795	0,545
ОРАНТА	10	0,999	0,978	0,973

Джерело: складено автором за [182]

Високу кореляцію мали досліджувані показники за період 2020–2024 рр. у таких страхових компаній, як ТАС, АРКС, УНІКА, ІНГО, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, УНІВЕРСАЛЬНА, Княжа Вієнна Іншуранс Груп, ОРАНТА, що свідчить про їхню фінансову стабільність, дотримання політики формування активів та гарантійних фондів. Дещо нижчу кореляцію мали показники активів та валових страхових премій у порівнянні з гарантійними фондами у компанії ВУСО, аналіз динаміки яких мав розбіжності у 2022 році, що можна пов'язати з початком повномасштабних військових дій на території України.

Щодо значень кореляції за аналогічними показниками компанії УСГ, то остання, незважаючи на відносну стабільність динаміки валових страхових премій і намагання утримувати стабільним гарантійний фонд, мала хаотичну динаміку формування активів – від нарощування у 2020 р. до стрімкого падіння у 2021 р., нарощування у 2022 р., падіння у 2023 р. та нарощування у 2024 р., що і призвело до низьких значень кореляції.

Проведені розрахунки дозволяють зробити такі висновки:

- страхові компанії, які мають високий рівень кореляції валових страхових премій, активів та гарантійних фондів, є більш стійкими до змін факторів зовнішнього середовища та проводять стабільну політику розподілу фінансових ресурсів;
- страхові компанії з низкою кореляцією вищезазначених показників є більш чутливими до змін навколишнього середовища і мають проблеми, пов'язані з прогнозуванням фінансових результатів діяльності.

Оскільки вартість основних страхових продуктів у різних компаніях відрізняється незначно, то можна припустити, що кількість укладених договорів, а отже, і кількість клієнтів страхової компанії пропорційна валовим страховим преміям. Отже, вказані страхові компанії дотримуються схожих стратегій формування активів.

Бізнес-портал Delo.ua та журнал «ТОП-100. Рейтинги найбільших» щорічно визначають позиції страховиків у різних номінаціях. За підсумками 2025 року на початку 2026 р. було опубліковано рейтинг «ТопФінанс-2026». Серед страхових компаній, що мають найкращий клієнтський сервіс та врегулювання збитків відповідно до вказаного рейтингу лідерами є ІНГО, АРКС, Експрес Страхування, ВУСО, Євроінс Україна. Лідерами зі страхування воєнних ризиків у номінації найкращий корпоративний страховий партнер відзначено АРКС, ІНГО, УНІВЕРСАЛЬНА, ВУСО, Княжа Вієнна Іншуранс Груп [66].

У таблиці 2.8 наведено 5 страхових компаній, які є лідерами за окремими класами страхування.

Також в рейтингу вперше визначено лідерів Insurtech, до яких віднесено такі страхові компанії як ВУСО, АРКС, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, УНІКА, ТАС СГ [66]. Проведемо дослідження особливостей цифрової трансформації вищезазначених страхових компаній, які є лідерами Insurtech.

Таблиця 2.8

П'ять кращих страхових компаній за окремими класами страхування

Показник	Номінація					
	Автостраховик року в КАСКО	Автостраховик року з автоцивілки	Лідер медичного страхування	Лідер зі страхування воєнних ризиків	Страховик року у страхуванні життя	Автостраховик року з зеленої картки
Назва страхових компаній, що увійшли до п'ятірки лідерів	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, АРКС, УНІВЕРСАЛЬНА, ВУСО, Експрес Страхування	ТАС СГ, ОРАНТА, Княжа Вієнна Іншуранс Груп, ІНГО, Євроінс Україна	УНІВЕРСАЛЬНА, ІНГО, ВУСО, ТАС СГ, Європейський страховий альянс	ІНГО, АРКС, УНІВЕРСАЛЬНА, Арсенал Страхування, ТАС СГ	Метлайф, АРКС Life, ТАС СГ, Княжа Лайф Вієнна Іншуранс Груп, KD Life	ТАС СГ, УСГ, ПЗУ Україна, Княжа Вієнна Іншуранс Груп, Перша страхова

Джерело: складено автором на основі [66].

Страхова компанія ВУСО є першою в Україні з впровадження системи продажу електронних полісів страхування, обіймає провідні позиції в розвитку інтернет-страхування. Використовує власну in-house розробку, що дає змогу швидкого і якісного ухвалення ІТ-рішень, спрямованих на впровадження якісних цифрових страхових продуктів.

Компанія відзначається високим рівнем задоволення клієнтів цифровим сервісом, а саме мобільним застосунком ВУСО Страхування, який створений для забезпечення зручності та доступності клієнтів до страхових послуг. Також ВУСО використовує сервіс електронного документообігу «Вчасно» [81].

Друге місце в рейтингу посіла страхова компанія АРКС, яка активно використовує технології штучного інтелекту (ШІ) та Big Data для автоматизованого андерайтингу та дистанційної оцінки пошкоджень, актуарного моделювання, виявлення шахрайства. У сфері страхування автотранспорту за моделлю pay-as-you-drive застосовується технологія Telematics та дистанційне обслуговування клієнтів телеврегулювання, сервіс Audasmart, що дозволяє клієнту самостійно оцінити завдані збитки при ДТП і швидко отримати страхове відшкодування.

Створено цифровий офіс у смартфоні, а саме застосунок MyARX, який дозволяє керувати страхуванням та сервіс «Автоконсьєрж» для комплексної допомоги водіям 24/7 всіх полісів автоцивілки від АРКС [79].

Арсенал Страхування використовує власну цифрову платформу Easy Peasy Insurtech, яка дозволяє сплачувати за КАСКО тільки за фактично проїхані кілометри за допомогою телематики, технології ШІ для здійснення моніторингу ринку, підготовки внутрішніх документів, аналізу конкурентів, андерайтингу, запровадження медичного AI-асистента. Впровадження мобільного застосунку Arsenal IC дозволяє клієнтам управляти медичною страховкою тощо [80].

Ключовими завданнями страхової компанії УНІКА є активний розвиток цифрових технологій, спрямованих на цифрову доступність до страхових послуг клієнтів з обмеженими фізичними можливостями. Для підвищення ефективності обслуговування клієнтів створений мобільний застосунок My UNIQA Ukraine, що дає змогу здійснювати управління страховими полісами онлайн. Користувачі зазначеного застосунку мають особистого медичного асистента на основі ШІ – Symptomate [84].

Інноваційні рішення для клієнтів є одним з основних напрямів діяльності страхової компанії ТАС СГ, яка значну суму коштів інвестує в цифрові технології. На сьогодні створено мобільний застосунок «Мій ТАС», що дозволяє клієнтам керувати полісами добровільного медичного страхування, телеграм-боти СГ ТАС, «Повний житлозахист», «ТАС – митні гарантії», пропонується врегулювання страхових випадків для відшкодування через Viber-бот або чат, інтеграція з «Дією» дає можливість клієнтам оформлювати страхові поліси онлайн через «Дія.Підпис» [83].

На основі аналізу використання цифрових технологій вищезазначеними страховими компаніями можна зробити висновок, що конкурентна боротьба на страховому ринку впевнено переміщується у цифровий простір. Актуалітетами розвитку страхового ринку в сучасних умовах є збільшення інвестицій в ІТ-рішення і цифрові технології, впровадження клієнтоорієнтованих підходів і надання персоналізованих страхових продуктів, подальша цифровізація каналів збуту страхових продуктів.

2.2. Цифрова спроможність страхового ринку як ключового елементу забезпечення повоєнного відновлення та залучення інвестицій в Україну

В умовах цифровізації економіки, бізнесу, суспільства страховий ринок України не може відставати за рівнем впровадження сучасних цифрових технологій, що впроваджуються на рівні держави та інших секторів економіки.

Згідно з рейтингом GovTech Maturity Index 2025 (GTMI), який щорічно складається Світовим банком і визначає статус країн світу у сфері цифрової трансформації державного сектору України віднесено до групи А – висока зрілість урядових технологій. Оцінювання здійснюється на основі чотирьох ключових напрямів, значення яких наведені за 2025 р.:

- розвитку базових урядових цифрових систем – хмарні рішення та сумісність реєстрів – 0,749 бала (В);
- якості онлайн-послуг, що надаються – зручність та доступність сервісів для населення 0,974 (А);
- рівня цифрової участі громадян – інструменти електронної демократії та залучення населення до процесу ухвалення рішень 0,895 (А);
- наявність драйверів цифрових змін – інституційні механізми, стратегії та інноваційне середовище 0,844 (А).

Це свідчить, що Україна є одним зі світових лідерів цифрової трансформації державного сектору з найбільш розвиненими та ефективними цифровими рішеннями [226].

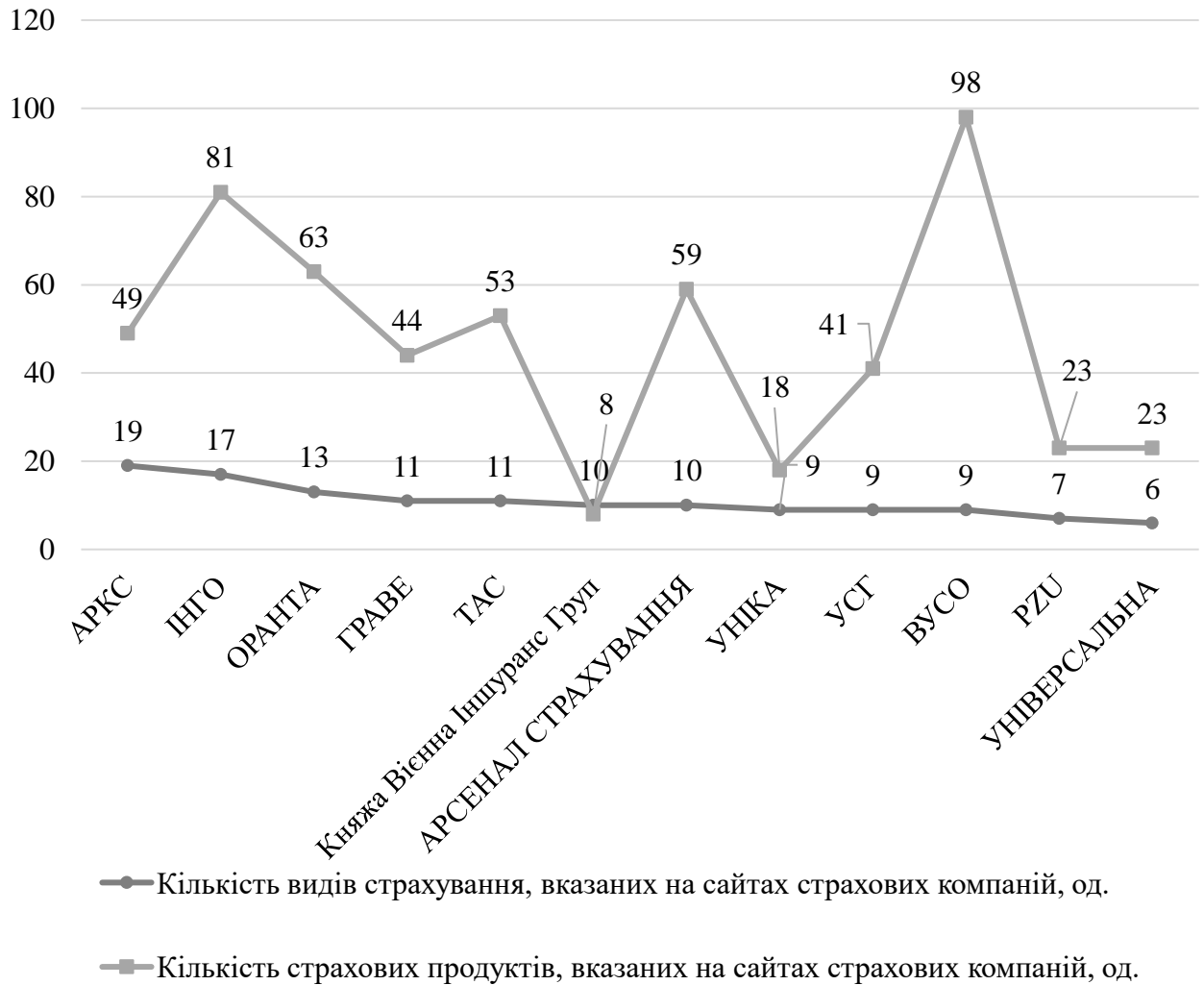
Ключовим драйвером цифрової трансформації стала розбудова екосистеми цифрових державних послуг «Дія», розробленої Міністерством цифрової трансформації України [230]. Портал «Дія» надає 77 послуг і 33 цифрові документи й охоплює майже 24 млн користувачів, зокрема надаючи державні послуги на базі використання штучного інтелекту [75; 105].

На сьогодні на порталі Дія можна замовити страхові послуги через такі онлайн-платформи, фінансові онлайн-супермаркети, застосунки та агрегатори онлайн-страхування, як Finance.ua, Страхування, Polis.ua, Ukasko, lilo. Інтеграцію з Дією здійснили такі страхові компанії, як TAS Life, АРКС, УСГ, Форте Лайф, Респект, Схід-Захід та Інноваційний Страховий Капітал [105].

Відповідно до рейтингу аналітичної компанії Ukrainian Business Award складеному разом з аналітичними партнерами Serpstat, Clarity Project у 2025 році за показниками діяльності страхових компаній за 2024 р. визначено ТОП-12 страховиків, які активно здійснюють цифрову трансформацію. Остання

потребує відкритості і прозорості інформації представленої на сайтах страхових компаній стосовно основних аспектів їхньої діяльності в умовах цифрової економіки [124, 215, 158].

Інформація щодо представленості видів страхування на сайтах страхових компаній наведена на рисунку 2.7.

**Рис. 2.7. Представленість видів страхування
на сайтах страхових компаній**

Джерело: складено автором на основі [124].

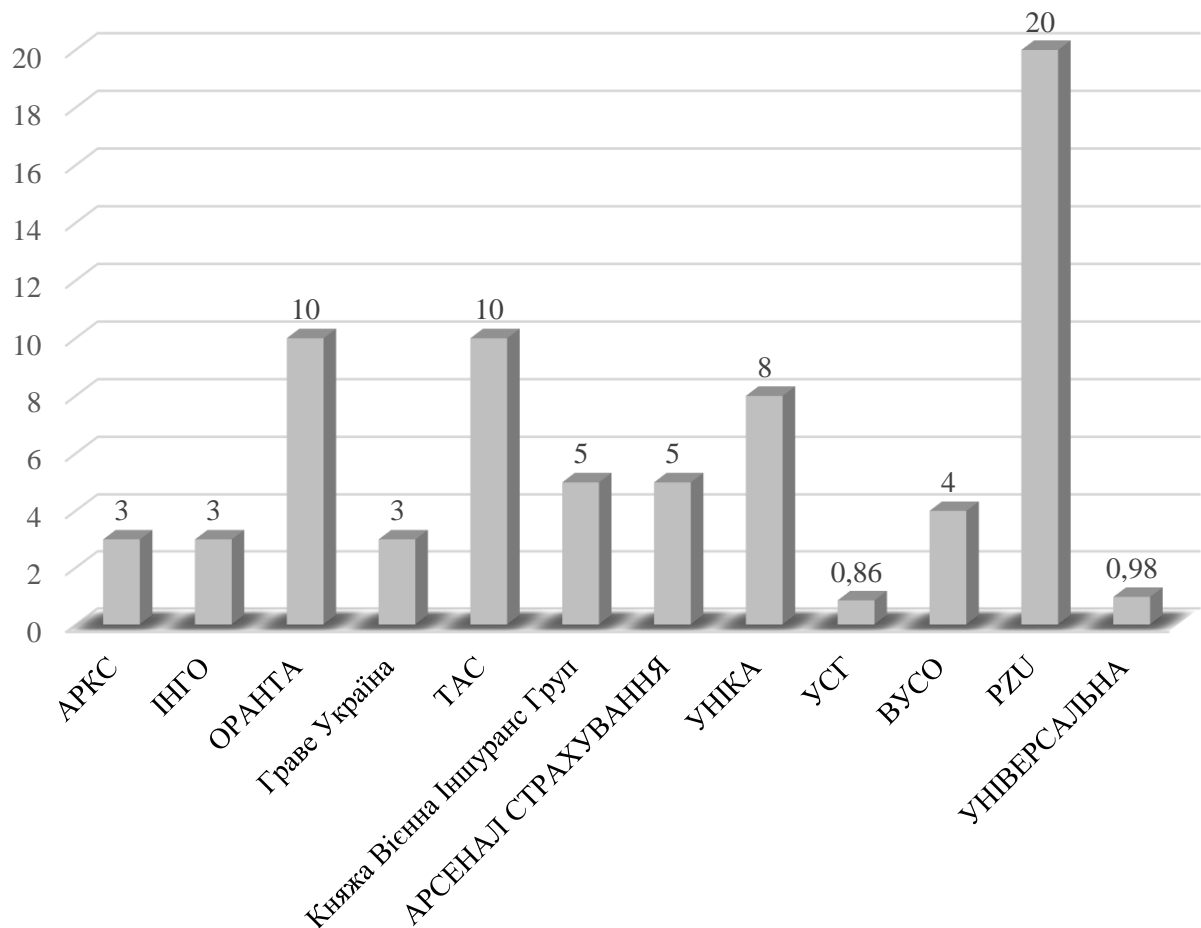
Наведені на рис. 2.7. дані вказують на те, що за кількістю видів страхування, вказаних на сайтах лідирують такі страхові компанії як АРКС – 19, ІНГО – 17, ОРАНТА – 13 та ТАС – 11. За кількістю страхових продуктів, представлених на сайтах, перше місце в рейтингу обіймає Арсенал

Страхування – 59, далі йдуть АРКС – 49, ТАС – 53 та ОРАНТА – 44 од. Зазначені показники вказують на те, що страхові компанії широко впроваджують у свою діяльність клієнтоорієнтовані підходи, розширюють межі співпраці з клієнтами як юридичними, так і фізичними особами, пропонуючи їм широкий спектр страхових продуктів для задоволення їхніх потреб у страхуванні [124].

Вищезазначене підтверджує і значення індексу клієнтоорієнтованості (Customer Experience Index – CX), який характеризує задоволеність клієнтів від взаємодії зі страховими компаніями і рівень якого оцінюється від 1 до 10. За вказаним індексом безперечним лідером є страхова компанія Арсенал Страхування з оцінкою 10 балів. Інші страхові компанії відповідно до місця в рейтингу умовно можна поділити на три групи. До першої групи увійшли страхові компанії з рейтинговою оцінкою 9 балів, до них належать Граве Україна, ВУСО, РЗУ. Другу групу з оцінкою 8 балів представляють такі страхові компанії, як АРКС, ІНГО, ОРАНТА, ТАС, УСГ, УНІВЕРСАЛЬНА. Третя група страхових компаній з оцінкою 6 балів включає страхові компанії Княжа Вієнна Іншуранс Груп та УНІКА. Як зазначено на сайті Ukrainian Business Award, зазначені компанії згідно з їхнім високим рівнем клієнтоорієнтованості «формують еталон страхової компанії нового покоління» [124].

Ступінь цифрової взаємодії страхових компаній із клієнтами наочно показує кількість запитів останніх у пошуковій системі Google за назвою страхової компанії. Лідерами за запитами клієнтів в Google є ТАС – 10397, ОРАНТА – 10065, УНІКА – 7778, АРКС – 3018, ВУСО – 3845 одиниць, що свідчить про підвищення інтересу клієнтів до страхових продуктів зазначених страхових компаній [124].

Ефективний розвиток страхового ринку в умовах цифрової економіки потребує підвищення рівня довіри клієнтів до страхових компаній. Про зростання рівня довіри клієнтів свідчить трафік кількості відвідувань сайту, значення якого в розрізі страхових компаній наведено на рис. 2.8.

**Рис. 2.8. Відвідування сайтів страхових компаній України,
тис. у середньому за місяць**

Джерело: складено автором на основі [124].

Як видно з наведених на рис. 2.8 даних, клієнти більше відвідували сайти страхових компаній PZU, ОРАНТА та ТАС. Найбільшу частку позитивних відгуків клієнтів у відсотках до їх загальної кількості мають PZU – 95 %, УНІВЕРСАЛЬНА – 94 %, Граве Україна – 90 %, ВУСО – 89 %, АРКС – 85 % [124].

Цифровізація страхових компаній передбачає створення ними цифрових платформ для розширення присутності в соціальних мережах. За кількістю онлайн-платформ передові позиції посідають такі страхові компанії, як АРКС, ВУСО, ОРАНТА – чотири платформи, Граве, АрсеналСтрахування – три платформи і ТАС – дві платформи, що сприяє відкритості і прозорості їхньої діяльності [124].

На основі оцінки цифрової активності страхових компаній, впровадження ними клієнтоорієнтованих підходів та фінансових результатів їхньої діяльності було визначено 12 лідерів страхового ринку України. Перші місця в рейтингу посіли страхові компанії ТАС, ОРАНТА, АРКС, ВУСО, РЗУ (див. додаток Д) [124].

В аналітичному звіті «Ринок відкритих даних України: стан, динаміка та вплив», підготовленому Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у співпраці з InfoSapiens зазначається, що сфера відкритих даних в Україні як складова державної політики цифрової трансформації розвивалася швидкими темпами з 2015 р., коли було створено Єдиний державний вебпортал відкритих даних. В умовах війни частина реєстрів була закрита для забезпечення національної безпеки України, що призвело до деяких ускладнень і зумовило зміну потреб користувачів. При цьому у звіті наголошується на важливості відкритості й доступності даних та забезпеченні їх прозорості та безпеки [126].

Стосовно сфери страхування зазначається, що відкриті дані є ключовим елементом цифрової трансформації страхового ринку (див. табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Напрями використання відкритих даних
страховими компаніями України**

Частка відкритих даних у бізнес-моделях страхових компаній	Напрями використання
20–50 %	Андеррайтинг, виявлення шахрайства, оцінка базових ризиків.
80–100%	Комплаєнс, AML/KYC, санкційні перевірки, робота зі структурою власності.
70–80%	Ризикове страхування.
30–40%	Особисте страхування.

Джерело: складено автором на основі [126].

Використання відкритих даних страховими компаніями сприяє побудові на їхньому рівні моделі «data-driven», яка забезпечує прийняття останніми рішень на основі аналізу статистичних даних, результатів фінансової звітності, виконання регуляторних показників. Впровадження зазначеної моделі сприяє підвищенню ефективності стратегічного планування, прискоренню розвитку процесів цифровізації страхових компаній і персоналізації страхових продуктів для клієнтів [126].

В умовах гібридної війни, що ведеться країною-агресором проти України, зростає кількість кібератак на пріоритетні сектори національної економіки, зокрема, і на фінансовий сектор. Передусім це стосується втручання в роботу цифрових сервісів страхових компаній та їхніх партнерів.

У звіті компанії Microsoft Digital Defense Report 2025 зазначено, що за кількістю кібератак Україна увійшла до п'ятірки перших країн світу. За показниками за перше півріччя 2025 р., на базі яких було складено зазначений рейтинг, перші п'ять позицій у відсотках до загального обсягу кібератак посіли США – 24,8 %, Велика Британія – 5,6 %, Ізраїль – 3,5 %, Німеччина – 3,3 % та Україна – 2,8 % [203].

В умовах широкого впровадження страховими компаніями цифрових технологій збільшується вірогідність зростання кіберзагроз, які можуть здійснити негативний вплив на їхню операційну та фінансову стійкість. Оскільки страхові компанії співпрацюють із багатьма партнерами здійснення кібератак на цифрові ресурси останніх також безпосередньо впливає і на фінансові результати страховиків і на ступінь довіри до них з боку клієнтів.

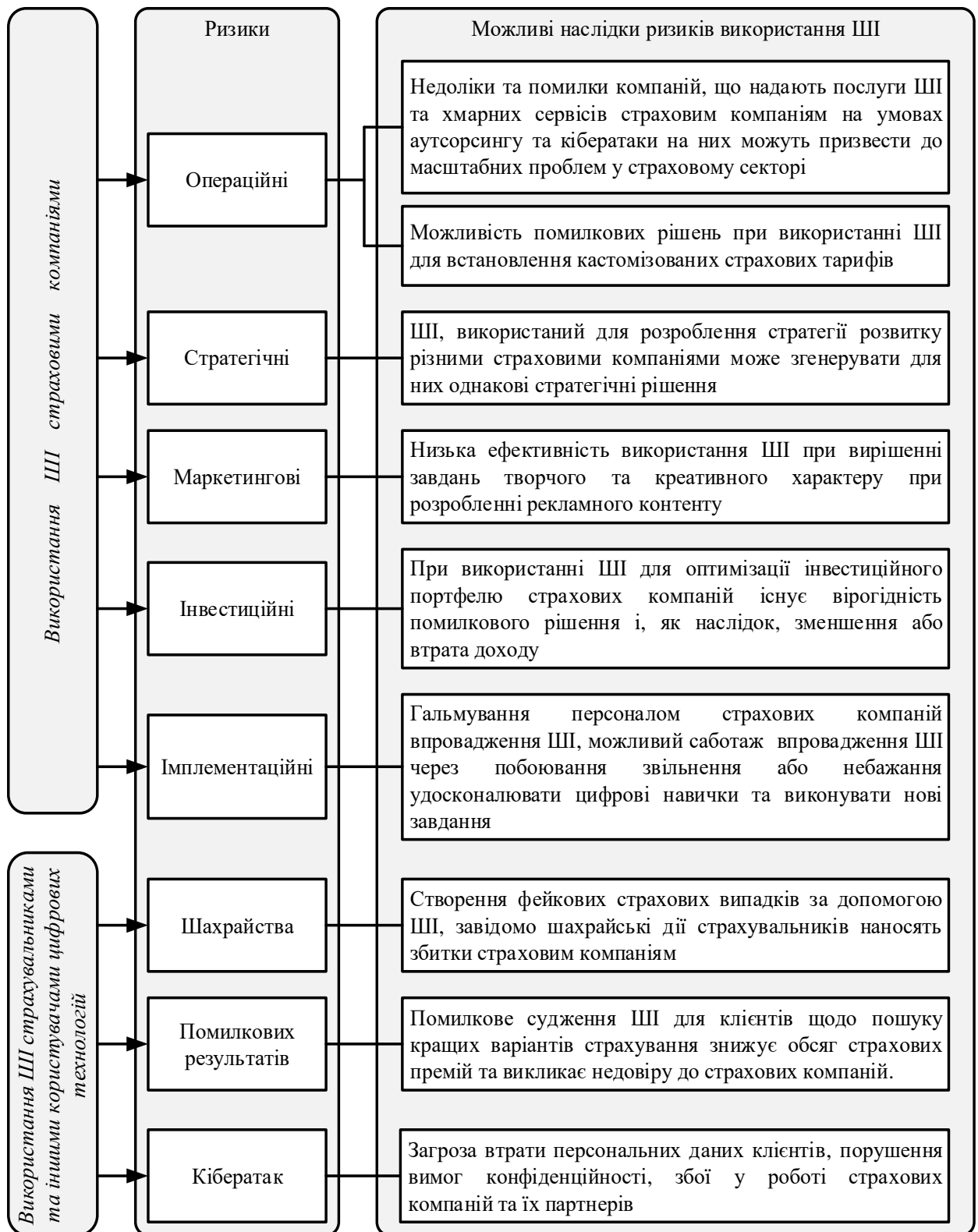
Одна із найпотужніших кібератак на страховий сектор відбулася 14 січня 2022 р. на Моторне транспортне страхове бюро України (МТСБУ) і призвела до втрати низки зовнішніх інформаційних ресурсів. Одночасно кібератака була здійснена і на портал «Дія», де зберігається інформація про поліси ОСЦПВ. При цьому мережева кібератака не призвела до витоку персональних даних про українських автовласників [76].

Інформація щодо кількості кібератак на страхові компанії і їх наслідків є конфіденційною і не розголошується страховиками. Основними причинами зростання загроз кібератак на страхові компанії є такі:

- взаємодія страхових компаній із партнерами, на сайти яких можуть бути здійснені кібератаки;
- залежність від ІТ-компаній, які є технічними провайдерами та розробниками програмного забезпечення;
- порушення кібергігієни персоналом страхових компаній;
- отримання конфіденційної інформації через інтернет-шахрайство, різновидом якого є фішинг, соціальна інженерія;
- зростання атак програм-вимагачів, що обумовлено використанням страховими компаніями хмарної інфраструктури та технологій ІІІ.

Технології ІІІ активно впроваджуються страховими компаніями, але поряд з безперечними перевагами мають і недоліки, які у першу чергу пов'язані з ризиками його використання (див. рис. 2.9).

У Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки» зазначено, що основними суб'єктами її забезпечення поряд з іншими установами є Національний банк України, а також суб'єкти господарювання, до яких належать і страхові компанії, які здійснюють діяльність у сфері надання електронних послуг. НБУ встановлює порядок і вимоги до забезпечення кібербезпеки та оцінює стан їх дотримання усіма учасниками ринку фінансових послуг, зокрема і страховими компаніями. Фінансове забезпечення реалізації заходів з кібербезпеки для державних страхових компаній, таких як ОРАНТА, може бути здійснено за кошти державного бюджету, для приватних страхових компаній або компаній з іноземним капіталом – за рахунок власних коштів, кредитів банків, міжнародної технічної допомоги тощо. Перспективним напрямом у сфері забезпечення кібербезпеки страхових компаній є розвиток міжнародного технічного партнерства [114].

**Рис. 2.9. Ризики використання технологій III
у діяльності страхових компаній**

Джерело: розроблено автором.

В Україні страхування кіберризиків здійснює обмежене коло страхових компаній і окремі страхові брокери. Серед страхових компаній послуги зі страхування кіберризиків надають АІГ Україна, АСКА, УПСК. Страхування відповідальності ІТ-спеціалістів здійснює страхова компанія Колоннейд Україна. Послуги з кіберстрахування надають страхові та перестрахові брокери «ГРЕКО Україна», «Аон Фінленд Оі» та ін.

Розвиток ринку кіберстрахування як сегмента страхового ринку України потребує вдосконалення чинного законодавства, розвитку міжнародного співробітництва і значної суми коштів на розбудову цифрової інфраструктури.

Для цього необхідно забезпечити розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній, формування і диверсифікацію їхніх інвестиційних портфелів. На рисунку 2.10 наведено динаміку довгострокових фінансових інвестицій та інших фінансових інвестицій у складі інвестиційного портфеля страхових компаній за період 2020-2023 років.

Рис. 2.10. Інвестиційні портфелі страхових компаній, млн грн

Джерело: складено автором на основі [77].

Як видно з наведених на рис. 2.10 даних, обсяг довгострокових фінансових інвестицій страхових компаній, вкладених у капітал інших підприємств за період, що аналізується, мав тенденцію до постійного зниження і у 2023 р. в порівнянні з 2020 роком зменшився на 1395,6 млн грн, або у 5,3 раза. Обсяг інших фінансових інвестицій у декілька разів перевищує розмір довгострокових фінансових інвестицій страхових компаній. У 2023 році в порівнянні з 2022 роком він зріс на 500,6 млн грн, або на 4,5 %.

На рисунку 2.10 не наведено показники за 2024 рік через зміни, що відбулися в нормативно-правовій базі стосовно подання фінансової звітності страхових компаній. Більш деталізована структура інвестиційного портфеля страхових компаній за 2024 р. наведена в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

**Інвестиційний портфель страхових компаній України станом
на початок і кінець 2024 року, млн грн**

Показники	На початок року	На кінець року
Внески страховика, що є учасником фінансової групи, до статутних капіталів інших страховиків – учасників цієї фінансової групи	588,4	553,3
Акції, з них:	138,3	84,6
акції українських емітентів	107,7	56,9
акції іноземних емітентів	30,6	27,7
Облігації, з них:	22170,2	23324,8
облігації внутрішніх місцевих позик	3,03	0
облігації зовнішніх місцевих позик	0	0
іпотечні облігації	0	0
корпоративні облігації українських емітентів	1206,3	962,3
корпоративні облігації іноземних емітентів	16,2	18,0
облігації міжнародних фінансових організацій	0	0
облігації внутрішніх державних позик України	18171,1	20675,3
облігації зовнішніх державних позик України	2773,5	1669,1
Інші інвестиції (резиденти)	112,8	67,7
Інші інвестиції (нерезиденти)	56,6	449,6
у тому числі цінні папери іноземних держав-емітентів	56,6	449,65
Банківські вклади (депозити)	18240,9	23936,9

Джерело: складено автором на основі [77].

Для визначення змін, що відбулися в інвестиційному портфелі страхових компаній України, проведемо аналіз його структури (див. рис. 2.11).

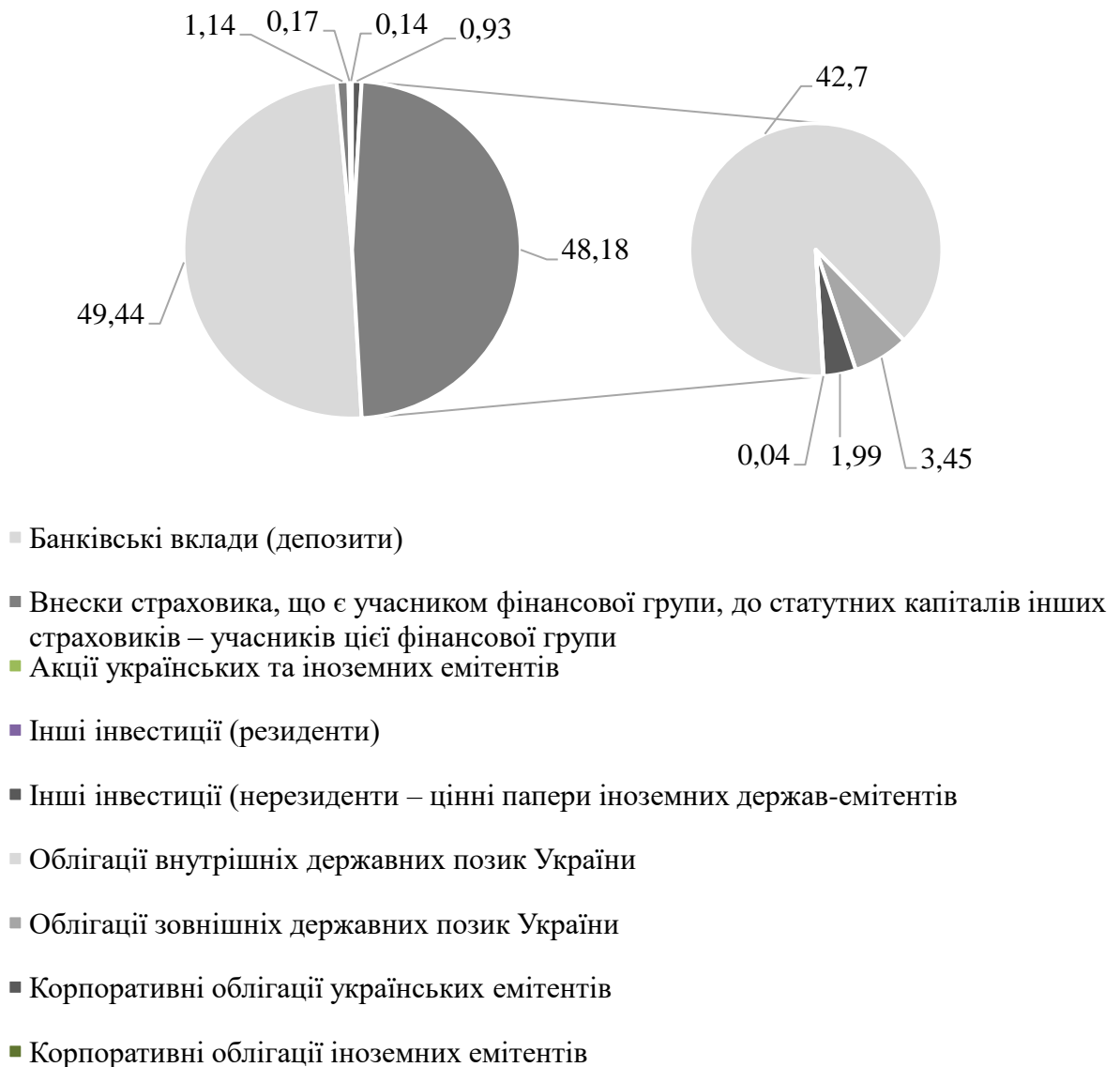

Рис. 2.11. Структура інвестиційного портфелю страхових компаній України за 2024 р., %

Джерело: складено автором на основі [77].

З наведених на рис. 2.11 даних видно, що найбільшу частку в інвестиційному портфелі страхових компаній займають банківські депозити – 49,44 % та облігації – 48,18 %, з них 42,7 % – це кошти, вкладені в купівлю облігацій внутрішньої державної позики.

Попри значну питому вагу в інвестиційному портфелі страхових компаній облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), їхня частка в загальному обсязі ОВДП, які знаходилися в обігу на суму понад 1861 млрд грн станом на кінець 2024 р., складала всього 1,1 %. Для порівняння, частка комерційних банків в купівлі ОВДП була на рівні 47,6 %.

У багатьох країнах світу страхові компанії є основними інституційними інвесторами. Враховуючи необхідність розвитку євроінтеграційних процесів проаналізуємо структуру інвестиційного портфелю страхових компаній ЄС (див. рис. 2.12).

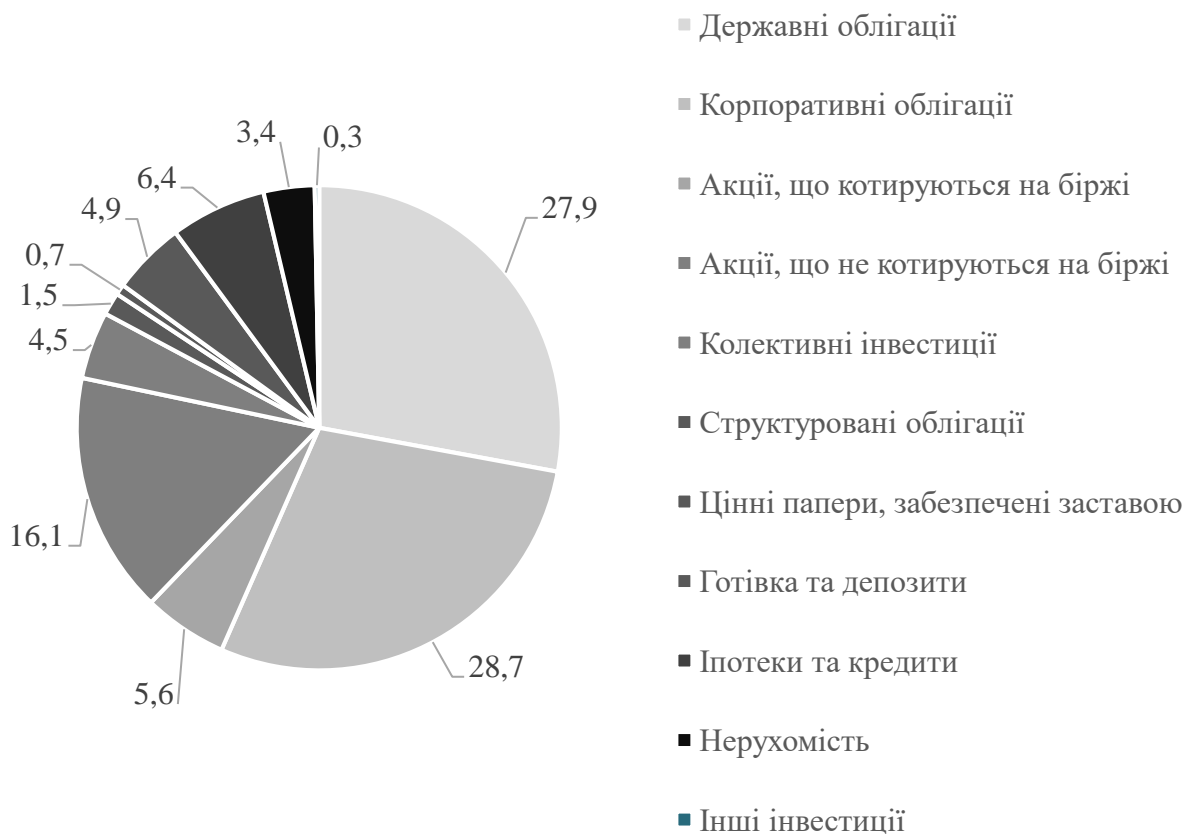

Рис. 2.12. Структура інвестиційного портфелю страхових компаній країн ЄС на кінець 2024 р.

Джерело: складено автором за [173].

Як видно з наведених на рис. 2.12 даних, в інвестиційних портфелях страхових компаній ЄС 27,9 % займають державні облігації, які належать до активів із фіксованими доходами та низьким рівнем ризику. Частка інвестицій,

вкладених у корпоративні облігації, становить 28,7 %, що свідчить про дотримання страховими компаніями ЄС консервативної інвестиційної стратегії.

Глобалізація страхової та інвестиційної діяльності наражає страхові компанії ЄС на валютні ризики. Так, впродовж 2024 року у структурі інвестиційного портфеля страхових компаній 24,9 % займали акції компаній США, 13,4 % – корпоративні облігації США. Також із 27,9 %, що припадають на державні облігації, 4,4 % займали державні облігації США. Наприкінці 2024 р. на 7 % виріс курс долара США щодо євро, і, як наслідок, страхові компанії країн ЄС зазнали втрат через коливання обмінного курсу [173].

Інвестиційні активи європейських страховиків на кінець 2024 р. склали більше 5 трлн євро, що за розміром вдвічі перевищувало інвестиції пенсійних фондів, майже дорівнювало обсягу інвестицій банківських установ. За розміром інвестицій страхові компанії поступилися тільки інвестиційним фондам, де обсяг інвестицій склав більше 15 трлн євро. У випадку необхідності термінового виконання своїх зобов'язань в інвестиційних портфелях страхові компанії мають високоліквідні короткострокові облігації, доходи по яким найчастіше спрямовуються для відшкодування збитків, спричинених стихійними лихами, особливо повеннями, від яких потерпають деякі країни ЄС [162].

Зростання інвестиційної активності страхових компаній ЄС зумовлено збільшенням розміру валових страхових премій страхування життя на 13,8 % до рівня 758 млрд євро, а також зростанням показника медіанної рентабельності активів ROA до 0,7 % [173].

Роль і значення страхового ринку особливо зростає в умовах війни, зокрема шляхом розвитку страхування воєнних ризиків і повоєнного відновлення національної економіки завдяки залученню інвестицій та сприянню покращення інвестиційного клімату. Згідно до П'ятої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб України (RDNA5), яка була проведена Урядом України разом з Організацією Об'єднаних Націй, Групою Світового

банку та Європейською комісією, загальний обсяг коштів на відновлення та реконструкцію на найближчі десять років становить 588 млрд доларів США, розмір прямих руйнувань оцінюється у 195 млрд доларів США, соціально-економічні втрати перевищують 667 млрд доларів США [225].

У зазначеному документі вказується, що 40 % потреб України на відновлення економіки можливо забезпечити за рахунок приватних інвестицій, залучення яких потребує покращення інвестиційного клімату й надання гарантій захисту прав інвесторів. Також наголошено на першочерговості відновлення сільського господарства, промисловості, торгівлі, туризму, фінансового сектору. Зокрема, рекомендовано продовжувати започатковані у Плані «Ukraine Facility» реформи, спрямовані на страхування найбільш обтяжливих видів ризиків – військових, політичних, регуляторних, будівельних та активізувати зусилля щодо підвищення темпів цифровізації бізнесу, зокрема й страхового. Проведення реформ потрібно не тільки для відновлення економіки України, а й для вступу до ЄС [96; 225].

Роль страхового ринку для зменшення ризиків в умовах війни та забезпечення зростання обсягу інвестицій для повоєнного відновлення економіки України суттєво зростає (див. рис. 2.13).

Держава використовує страховий ринок для прискорення входження до ЄС, страхування ризиків в умовах війни, покращення інвестиційного клімату завдяки зменшенню фінансових ризиків для інвесторів.

Для забезпечення ефективної і стабільної роботи страхового ринку на рівні держави необхідно розробити стратегію його розвитку, прискорити процес імплементації міжнародних і європейських вимог та стандартів у національну практику страхування, стимулювати цифрову трансформацію страхового ринку, надаючи кредитні та податкові стимули.

Основними учасниками страхового ринку України є страхові компанії, які виступають в ролі інституційних інвесторів, купуючи ОВДП, а також акції державних підприємств та банківських установ.

Рис. 2.13. Страховий ринок як системоутворюючий елемент повоєнного відновлення та залучення інвестицій в економіку України

Джерело: розроблено автором.

При цьому страхові компанії залучають значний обсяг інвестицій від Міжнародних фінансових організацій та бізнес-структур, що також здійснює позитивний вплив на покращення інвестиційного клімату й перспектив розвитку міжнародного співробітництва в страховій галузі.

Збільшення страхових премій та чистого фінансового результату страхових компаній зумовлює їхню роль як платників податків у збільшенні доходів державного бюджету. У 2025 р. страховими компаніями України було сплачено до бюджету податків на суму 3 млрд грн [74].

Демографічна криза в Україні зумовлює старіння населення та додаткове навантаження на Пенсійний фонд України (ПФУ), якому були передані всі функції із забезпечення системи державного соціального страхування. Реформа пенсійної системи передбачає формування трьох рівнів, а саме солідарної, професійної або обов'язкової накопичувальної та добровільної накопичувальної системи. Остання являє собою модель недержавного пенсійного забезпечення, що регулюється Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення» та передбачає можливість відкриття персональних пенсійних рахунків у Накопичувальному фонді, створеному ПФУ, недержавних пенсійних фондах, банках, а також шляхом здійснення страхових внесків до страхових компаній. Зазначені інституції є конкурентами на ринку недержавного пенсійного забезпечення, які змагаються між собою за залучення коштів громадян, використовуючи різноманітні сучасні інструменти. Безперечною перевагою страхових компаній є поєднання довгострокового накопичення коштів із захистом від ризиків, пов'язаних з отриманням інвалідності або у випадку смерті страхувальника.

У багатьох країнах світу, зокрема країнах ЄС, недержавні пенсійні фонди та банківські установи розвивають партнерство зі страховими компаніями у сфері підвищення гарантування якості надання послуг з недержавного пенсійного забезпечення і виступають основними постачальниками клієнтів для придбання полісів пенсійного страхування. Це зумовлює тенденції зростання на зарубіжних страхових ринках частки

страхування життя, пенсійного та медичного страхування, які в більшості випадків належать до добровільних форм. Вітчизняна практика свідчить про значну частку обов'язкового страхування, особливо автомобільного страхування і низький рівень особистого добровільного страхування, що обумовлюється низкою причин, пов'язаних із погіршенням життєвого рівня населення, недовірою до страхових продуктів, низьким рівнем фінансової і страхової грамотності клієнтів. Використання передового зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці потребує внесення змін до чинного національного законодавства стосовно створення однакових умов формування і захисту пенсійних активів, розвитку добросовісної конкуренції на ринку недержавного пенсійного забезпечення. Це дасть змогу збільшити інвестиційний потенціал як пенсійної, так і економічної системи, оскільки кошти будуть інвестуватися в різноманітні фінансові інструменти, включаючи ОВДП.

У зв'язку зі зміною геополітичної ситуації у світі, завданими збитками аграрному сектору України в умовах війни виникає загроза продовольчої кризи. Враховуючи агропромислову спеціалізацію України, продукція сільського господарства відіграє вирішальну роль у внутрішньому попиті та її реалізації на експорт. Збільшення експорту зазначеної продукції сприяє отриманню валютного виторгу та позитивно впливає на стан державного бюджету та платіжного балансу. Зазначене вказує на необхідність розвитку страхування сільськогосподарської продукції. У 2026 році запрацювала нова державна програма підтримки агровиробників, на реалізацію якої планується виділити 60 млн грн.

Виробники сільськогосподарської продукції, які відповідають вимогам чинного законодавства, мають право на відшкодування (компенсації) частини вартості страхового поліса при укладанні договорів страхування сільськогосподарської продукції. Така компенсація у розмірі до 60 % надається агровиробникам-страхувальникам, які здійснюють господарську діяльність на прифронтових територіях. Інші страхувальники можуть

отримати компенсацію до 45 % для інших територій, підконтрольних Україні. Перелік як видів сільськогосподарської продукції, так і відповідних територій затверджується Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України та Міністерством розвитку громад та територій України. Для реалізації зазначеної програми обрано три страхові компанії, а саме ІНГО, Універсальна та ВУСО, які мають високий рівень надійності та забезпечення виплат у разі настання страхового випадку [113].

У цьому напрямку важлива співпраця держави зі страховими компаніями. Недовіра сільгоспвиробників до страхових компаній, висока вартість страхових полісів у сфері страхування сільськогосподарської продукції, низький рівень обізнаності серед безпосередніх клієнтів про страхові продукти, складність методики оцінки ризиків і збитків від настання страхових подій здійснюють негативний вплив на розвиток зазначеного виду страхування. Виходячи з цього і враховуючи зростання ризиків агровиробників у сучасних умовах, до яких, крім воєнних, природно-кліматичних, добавилися ще і ризики, пов'язанні зі зростанням вартості палива, мінеральних добрив, потрібно розширення кількості страхових компаній, які б могли брати участь у цій програмі. Для цього необхідно спростити підходи до критеріїв їх відбору, розмістити їх у відкритому доступі для ознайомлення страхових компаній.

Розвиток «зеленої економіки», «зелених фінансів» потребує підвищення уваги до питань забезпечення екологічної безпеки, яка здійснює безпосередній вплив на економічну й фінансову безпеку держави в цілому. Значні збитки, завдані екології, пов'язані з руйнуванням екосистеми, радіаційною небезпекою, забрудненням повітря, ґрунтів, водних ресурсів спричинила війна. Покращення інвестиційного клімату, прискорення входження України як рівноправного члена до ЄС, буде потребувати розвитку екологічного страхування, участі страхових компаній у підтримці фінансування екологічних проєктів та залученні «зелених» інвестицій на повоєнне відновлення економіки.

Забезпечення фінансової безпеки та збереження економічної стабільності в державі потребує розвитку страхування воєнних ризиків. З січня 2026 р. в Україні згідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1541 [20] запроваджено новий механізм страхування зазначених ризиків, який передбачає добровільну участь підприємств, розташованих на прифронтових територіях та реалізується ПрАТ «Експортно-кредитне агентство».

За участь у програмі підприємства сплачують одноразовий внесок у розмірі 0,5 % від суми ймовірного збитку у випадку пошкодження майна та впродовж 30 днів після настання страхового випадку отримують компенсацію, розмір якої не може перевищувати 10 млн грн [105].

Якщо підприємства уклали договір страхування майна від військових ризиків зі страховими компаніями вони можуть отримати компенсацію частини страхового тарифу від держави в сумі яка перевищує 1 % і складає до 1 млн грн. При цьому передбачена сплата внеску на рахунок Експортно-кредитного агентства в сумі 5 000 грн. [105].

В умовах війни різноманітні програми страхування воєнних ризиків для юридичних і фізичних осіб надають такі страхові компанії, як АРКС, ІНГО, Універсальна, ВУСО. Страхова компанія ВУСО пропонує страхування майна, що належать підприємствам та підприємцям, а також громадянам від воєнних ризиків; ТАС СГ – програму «Повний бізнес-захист», що передбачає військовий захист, «Військовий автозахист»; Арсенал Страхування – страховий продукт «Комплексне страхування майна від воєнних ризиків»; УНІКА – КАСКО від військових ризиків та ін. Страхові продукти відрізняються між собою умовами, страховими внесками, сумою страхового відшкодування тощо.

Наприкінці 2024 року НБУ направив на розгляд до Верховної Ради України законопроект «Про систему страхування воєнних ризиків», який окреслює основні вимоги до такого страхування та передбачає в окремих випадках обов'язкове страхування. Також законопроект передбачає створення

Державної агенції зі страхування воєнних ризиків під контролем НБУ, яка має забезпечувати єдині підходи страхових компаній до страхування воєнних ризиків і створювати стандартизовані страхові продукти [118].

Соціальний захист військовослужбовців та їхніх сімей гарантується державою, яка бере на себе зобов'язання щодо прямого фінансування компенсаційних виплат із Держбюджету у випадку поранення або смерті захисника.

Страхові компанії ТАС Лайф, МетЛайф, здійснюють страхування військових від нещасних випадків на територіях поза межами бойових дій, при цьому не здійснюють страхування військовослужбовців у зонах бойових дій. Також більшість страхових компаній надають суттєві знижки військовим на свої страхові продукти, надаючи, наприклад, право на отримання знижки за договорами ОСЦПВ.

У підсумку можна зазначити, що в умовах війни страховий ринок України схильний до постійних викликів і загроз. Це потребує його адаптації до різноманітних ризиків, впровадження нових страхових продуктів з урахуванням потреб клієнтів в умовах впровадження воєнного стану, проведення цифрової трансформації. Страховий ринок підлягає регулюванню з боку держави в особі НБУ. Завдяки проведенню ефективної політики НБУ щодо реформування страхового ринку його діяльність стала більш прозорою, відкритою, підвищилися показники платоспроможності та фінансової стійкості. Роль і значення страхового ринку в умовах війни і, особливо, повоєнного відновлення економіки постійно зростає, що зумовлює необхідність внесення відповідних змін до нормативно-правових актів стосовно надання різноманітних преференцій страховим компаніям, перегляду його ролі в забезпеченні реформування системи державного соціального страхування, а також комплексного захисту військових.

2.3. Методичні підходи до цифровізації мережевої взаємодії страхового ринку України з партнерами та клієнтами

Цифрова трансформація страхового ринку України потребує розвитку мережевої взаємодії між усіма учасниками зазначеного ринку, а також партнерами в єдиному цифровому полі. В умовах посилення євроінтеграційних процесів цифровий простір страхового ринку України повинен інтегруватися у єдиний цифровий простір страхового ринку ЄС, що потребує адаптації до вимог європейського законодавства. Цифровий простір зазначеного ринку складається з правового, податкового, тарифного, інформаційного, інноваційного та інвестиційного просторів, які наведені на рис. 2.14.

Створення єдиного цифрового ринку та впровадження цифрових технологій є стратегічними напрямками розвитку ЄС. У Програмі «Цифрове десятиліття 2030» зазначено основні напрями її реалізації, спрямовані на підвищення цифрових навичок населення, розвиток цифрової інфраструктури, цифрову трансформацію бізнесу та цифровізацію державних послуг [177].

Враховуючи євроінтеграційні наміри України, ЄС активно підтримує проведення цифрових реформ, завдяки реалізації проєктів, спрямованих на цифрову трансформацію, зокрема, у сфері розбудови цифрової інфраструктури і надання електронних державних послуг на основі врахування європейських вимог і стандартів. Наближенню страхового ринку України до європейських вимог сприяє внесення з 1 січня 2025 р. змін до Закону України «Про страхування» [116] у частині введення нових вимог до страхових посередників, які підлягають обов'язковій авторизації в Реєстрі страхових посередників НБУ.

Зазначене нововведення спрямоване на усунення недобросовісної конкуренції в сфері торгівлі страховими полісами і підвищення довіри клієнтів до страхового ринку.

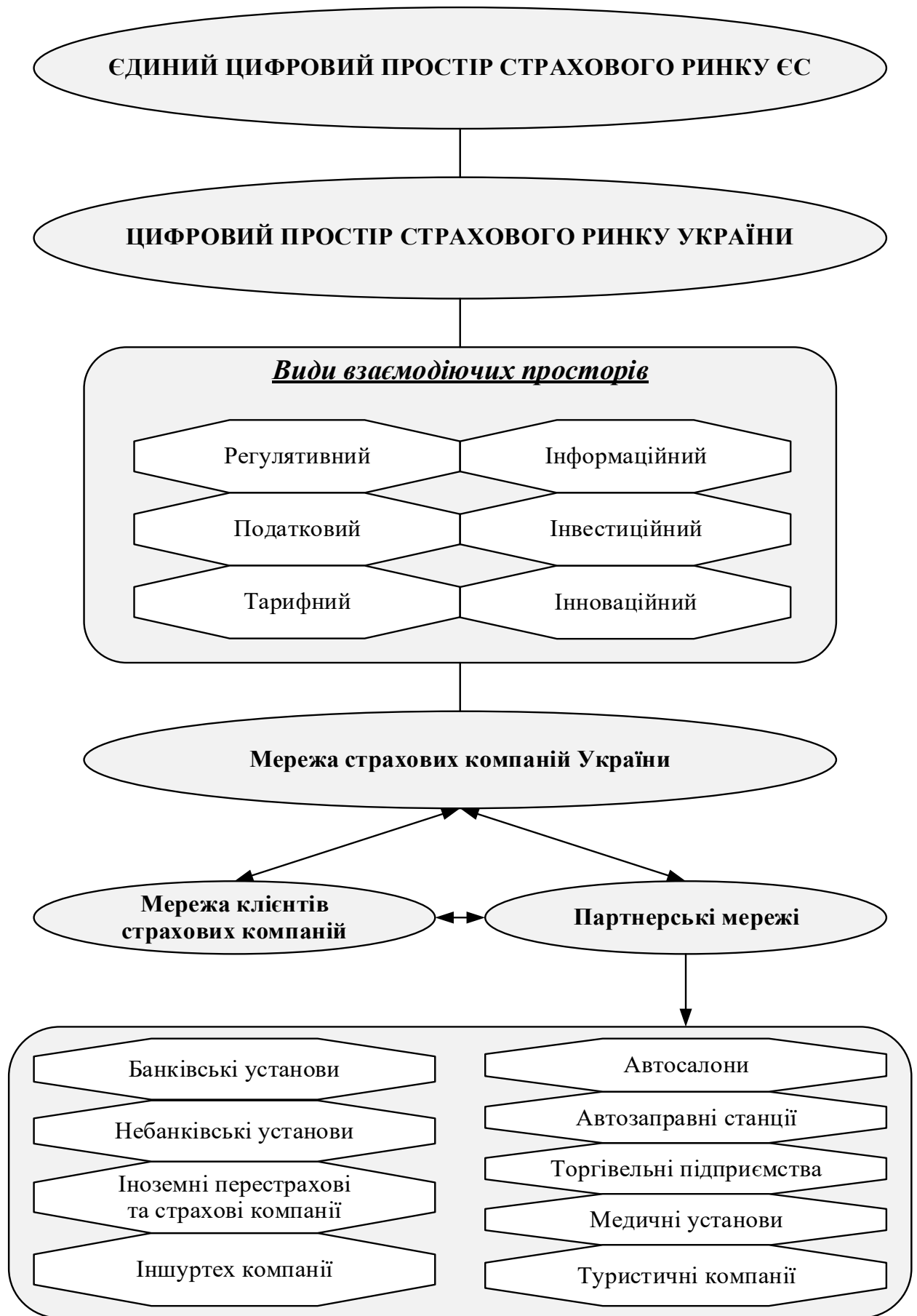

Рис. 2.14. Цифровий простір страхового ринку України

Джерело: розроблено автором.

Для створення гармонізованого цифрового простору страхового ринку необхідно забезпечити його тісну взаємодію з іншими видами просторів, що сприятиме взаємодії між мережами страхових компаній, клієнтів та партнерськими мережами. На практиці побудова такого простору для забезпечення взаємодії між зазначеними мережами стикається з проблемами, пов'язаними з різним рівнем впровадження сучасних цифрових технологій на рівні їхніх учасників та рівнем сумісності між ними.

Коло мережевих партнерів страхових компаній постійно зростає і це потребує проведення цифрової трансформації останніх. З метою оцінювання слабких і сильних сторін, можливостей і перспектив цифрової трансформації страхових компаній проведемо SWOT-аналіз, враховуючи особливості їхньої мережевої взаємодії з клієнтами та партнерами в умовах цифрової економіки. Результати SWOT-аналізу наведені на рис. 2.15.

Відповідно до проведеного SWOT-аналізу основними напрямками цифрової трансформації страхових компаній України мають бути такі:

- розвиток підсистеми цифрового маркетингу страхового бізнесу, який передбачатиме використання цифрових технологій, а саме: штучного інтелекту – для створення рекламного контенту; Біг дата – для автоматизації створення персональних пропозицій для клієнтів, враховуючи їхні уподобання та потреби; телематики – для кастомізації страхових продуктів, фото та відеоматеріалів щодо виявлення випадків шахрайства та фальсифікації страхових випадків; технологій SMM (Social Media Marketing) та CRM (Customer Relationship Management) для поширення страхових продуктів через соціальні мережі;

- впровадження VR та AR технологій для дистанційного проведення страхової експертизи та огляду об'єктів страхування, що дозволить працівникам страхової компанії та залученому персоналу виконувати технічні завдання з більшою ефективністю, швидкістю, продуктивністю.

S (Strengths, сильні сторони)	W (Weaknesses, слабкі сторони)
Наявність електронних полісів, хмарні рішення, ERP/CRM-системи, автоматизація процесів виплати, обробки заявок, оцінювання ризиків, мобільні застосунки, онлайн-портали для клієнтів, високий рівень цифрової безпеки та захисту даних, наявність внутрішньої команди розробників або ІТ-департаменту, високий рівень цифрової грамотності персоналу, налагоджена аналітика даних та прогнозування.	Низька адаптивність до нових цифрових технологій, застаріле програмне забезпечення, недостатній рівень цифрових навичок персоналу, відсутність або слабка інтеграція з цифровими каналами продажів страхових продуктів, низький рівень інвестицій в цифрову трансформацію, проблеми з кібергігієною і кібербезпекою, низький рівень цифрового обслуговування клієнтів.
O (Opportunities, можливості)	T (Threats, загрози)
Розвиток телематичних продуктів (наприклад, страхування авто з моніторингом), інтеграція штучного інтелекту (наприклад, у чат-боти, оцінку збитків, андерайтинг), використання Big Data для кращої оцінки ризиків і персоналізації продуктів, співпраця з InsurTech-стартапами, зростання попиту на онлайн-страхування серед клієнтів, використання блокчейну, розширення сфери надання персоналізованих страхових продуктів.	Кібератаки та витоки даних, регуляторні обмеження щодо цифрових технологій або обробки персональних даних, швидкі темпи змін у технологіях, що потребують постійних інвестицій, негативна реакція клієнтів та партнерів на цифрові зміни, зростання конкуренції з боку InsurTech-стартапів.

**Рис. 2.15. SWOT-аналіз цифрової трансформації
страхових компаній України**

Джерело: складено автором на основі [92].

З урахуванням вищенаведеного основним трендом розвитку страхових компаній має бути цифрова трансформація як поступовий безперервний процес впровадження цифрових технологій у всі сфери їхньої діяльності, відстеження пропозицій Insurtech-компаній, переорієнтація на індивідуальні страхові пропозиції для клієнтів. Страхові компанії мають чітко розуміти, що клієнт обирає такий варіант отримання страхового полісу, який у разі настання страхового випадку вирішить його проблеми та максимально компенсує втрати, а в разі ненастання такого випадку не буде фінансово обтяжливим. При цьому вартість страхового полісу клієнт має вважати справедливою стосовно об'єкта страхування.

Наприклад, медичне страхування може враховувати значні обсяги особливостей умов роботи та поведінки страхувальника, для чого потрібно збирання та зберігання великих обсягів даних. Для збирання та зберігання потрібна технологія Big Data, для безпеки та запобігання втрати даних – блокчейн, для швидкої обробки та отримання результату – штучний інтелект.

Цифровізація змінила і ставлення клієнтів до реклами страхових компаній і пошуку на їхніх сайтах необхідної інформації. Роль реклами щодо пропозиції страхових продуктів різними страховими компаніями в цифровому інформаційному просторі значно зросла. Якщо раніше достатньо було найпростіших демографічних даних, то в сучасних умовах збираються та аналізуються CTR (Click-Through Rate) – коефіцієнт кліків, який показує, який відсоток відвідувачів сайту «клікнули» на рекламу або посилання, CPC (Cost Per Click) – вартість кліку, коли аналізується співвідношення вартості реклами на сайті до кількості кліків на цю рекламу, і таким чином визначається ефективність реклами. Клікабельність реклами останнім часом набуває все більшої вагомості. Користувачі інтернету дедалі частіше ігнорують рекламу. Популярні браузері Chrome, Opera, Firefox мають плагіни, які блокують рекламу, також є мобільні застосунки, які блокують рекламу на смартфонах та планшетах. Такі плагіни та додатки розроблені, виходячи із запитів користувачів, які мають на рекламу негативну реакцію. Відповідно, сучасний

підхід до створення рекламного контенту страхових компаній передбачає використання креативних підходів та оцінку їхньої результативності.

Одним із факторів, які показують рівень використання цифрових технологій страховими компаніями, є наявність мобільних додатків, кількість їх завантажень користувачами та відгуків на них. Розглянемо страхові компанії України, що входять у рейтинг 20 страхових компаній-лідерів за валовими страховими преміями. З таких компаній не мають мобільних додатків: Княжа Вієнна Іншуранс Груп, ПЕРША, ГАРДІАН, ЕКСПРЕС СТРАХУВАННЯ, Колоннейд Україна, ЄВРОІНС Україна, UPSK, КРАЇНА, UTICO. Страхові компанії, які мають мобільні додатки для смартфонів та планшетів на базі Android, згруповані за кількістю завантажень та відгуків на рис. 2.16.

На рис. 2.16 виокремлено чотири квадранти за кількістю завантажень мобільних додатків та відгуків на них. Найкращим є квадрант з більшою кількістю завантажень та відгуків, оскільки вони свідчать про вищий рівень корисності мобільних додатків та цікавості до них клієнтів страхових компаній, відповідно, гірший – з найменшою кількістю завантажень та відгуків. Так, кращі мобільні додатки мають компанії УНІКА, АРКС, ТАС СГ, ВУСО, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, УНІВЕРСАЛЬНА, ІНГО. Гірші додатки мають компанії PZU Україна та ББС ІНШУРАНС.

У свою чергу, кожний із виокремлених квадрантів поділяється за аналогічним принципом на чотири сектори, що дозволяє виокремити страхові компанії з найкращими мобільними застосунками – УНІКА та АРКС. Найгірший мобільний додаток за відгуками клієнтів має компанія ББС ІНШУРАНС.

Тому для страхових компаній, важливо потрапити на перші позиції в пошукових системах, для чого існують спеціальні технології. Технологія SEO (оптимізація сайту для пошукових систем) передбачає певні дії, як правило ІТ-фахівців, які допомагають зробити сайт компанії максимально адаптованим до запитів користувачів та алгоритмів пошукових систем.

		Кількість відгуків			
		0 – 10	10 – 100	100 – 1000	>1000
Кількість завантажень	>50000			ВУСО	УНІКА АРКС
	10000 – 50000		ОРАНТА	ТАС СГ АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНА ІНГО	
	5000 – 10000	PZU Україна	УСГ		
	1000 – 5000	ББС ІНШУРАНС			

- 1 квадрант – найбільша кількість завантажень та відгуків
 2 квадрант – найбільша кількість завантажень та найменша відгуків
 3 квадрант – найменша кількість завантажень та найбільша відгуків
 4 квадрант – найменша кількість завантажень та відгуків

Рис. 2.16. Матриця використання мобільних застосунків клієнтами страхових компаній-лідерів за валовими страховими преміями
 Джерело: розроблено автором за [187].

Однак, страхові компанії повинні враховувати, що конкуренти також можуть використовувати засоби оптимізації сайтів. Зрозуміло, що двох перших позицій на сторінці пошукової системи бути не може. Практика використання пошуку інформації в інтернеті показує, що пересічний користувач найчастіше переглядає до 10 посилань, тому для оптимізації сайту

у пошуковій системі достатньо потрапити у ці перші 10 результатів пошуку. Також важливо, щоб і відвідування сайту користувачем дало позитивний результат. Існує BR (Bounce Rate) – показник відмов, що показує відсоток відвідувачів сайту, які покинули його, не зробивши ніяких дій на ньому, що свідчить про незадовільну якість головної сторінки сайту.

Досвід використання сучасних цифрових технологій залучення та утримання клієнтів має показник, який можна рекомендувати як основний при оцінюванні ефективності взаємодії клієнтів зі страховою компанією – LTV (Lifetime Value) – довгострокова цінність клієнта, який показує, скільки коштів клієнт приніс компанії за весь термін співпраці. Цей показник має стати основним при розробленні персоналізованих страхових пропозицій для клієнтів.

В умовах цифровізації суспільства клієнти страхових компаній підвищують рівень своїх цифрових навичок і потребують відповідного рівня цифровізації страхових продуктів для зручності користування ними. За даними Міністерства цифрової трансформації України, цифрові навички мають 96 % українців, з них у 58 % вони знаходяться на базовому або вищому від нього рівні, що відповідає середнім показникам по ЄС. При цьому 42 % дорослого населення користуються ІІІ, серед підлітків цей показник зростає до 70 % [75].

Це свідчить про те, що якщо раніше потенційні клієнти – фізичні особи, що потребували придбання страхового полісу, здійснювали вибір на основі рекомендацій власного оточення – родичів, знайомих, колег або просто знали назви кількох страхових компаній і робили вибір навмання, оскільки вартість та склад страхових продуктів у різних компаній майже не відрізнялися, то в умовах розвитку цифровізації економіки й суспільства ситуація докорінно змінилась. Будь-який потенційний клієнт – юридична або фізична особа, здійснивши у мережі інтернет відповідний запит на послуги зі страхування, отримає різноманітні варіанти. Особливо цікавими є результати пошуку – пропозиції на страхових маркетплейсах, які пропонують не тільки

ознайомитись з рейтингами страхових компаній, а й порівняти страхові продукти за різними параметрами та придбати страховий поліс online.

В умовах цифрової трансформації відбуваються суттєві зміни в каналах збуту страхових продуктів. Проаналізуємо основні канали продажу страхових послуг, дані аналізу наведемо в додатку Е.

За підсумками 2024 року серед каналів продажу страхових послуг найбільшу питому вагу займають агентські мережі, на які припадає 59 % усіх продажів у non-life та 78,2 % у сегменті life-страхування. У розрізі окремих класів страхування значну питому вагу займають прямі продажі, а також продажі через банки та брокерів. Традиційно основними каналами збуту страхових продуктів через оналайн-агрегатори залишаються «Зелена картка» та обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), на частку яких припадало 16 і 11 % відповідно. З наведених даних можливо зробити висновок, що попри цифровізацію суспільства, найбільша частка страхових послуг реалізується через агентську мережу, що потребує диверсифікації цифрових каналів збуту, зокрема, через мобільні застосунки, маркетплейси, прямі онлайн-продажі.

Найбільша кількість договорів страхування в електронній формі укладається за внутрішніми договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), аналіз даних по яких зведено в табл. 2.11.

Як видно з даних, наведених у таблиці 2.11, у 2024 році в порівнянні з попереднім роком збільшилася на 0,43 млн од., або 5,6% кількість договорів ОСЦПВ. При цьому спостерігається суттєве зростання кількості зазначених договорів в електронній формі на 0,93 млн од., або 17,5 %. Також збільшилася сума нарахованих страхових платежів на 2,28 млрд грн, або 26 %.

Особливо значне зростання, а саме на 2,47 млрд грн, або 37,5% відбулося за електронними договорами. Якщо у 2020 році питома вага електронних договорів страхування ОСЦПВ становила 37,1 % в їх загальній кількості, то за підсумками 2024 року їхня частка займала 76,8 %, що свідчить про вагому цифрову трансформацію зазначеного виду страхування.

Показники здійснення ОСЦПВ за внутрішніми договорами

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість договорів, що розпочали дію, млн од.	8,32	9,02	7,18	7,67	8,10
у т.ч. електронних договорів страхування, млн од.	3,10	4,54	4,44	5,29	6,22
Сума нарахованих страхових платежів, млрд грн.	6,14	7,19	7,01	8,75	11,03
у т.ч. за електронними договорами страхування, млрд грн.	2,58	4,02	4,79	6,60	9,07
Питома вага електронних договорів страхування, %	37,1	50,4	61,8	69,0	76,8

Джерело: складено автором на основі [76].

У 2025 році у зв'язку з прийняттям Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» відбулися значні зміни на ринку міжнародного автострахування «Зелена картка». Як зазначено на сайті Моторного транспортного бюро України, у 2025 році «Зелена картка» в електронному форматі стала визнаватися усіма країнами-учасницями зазначеної системи, що призвело до 100 % оформлення страхових сертифікатів в електронній формі. Зазначені нововведення безумовно сприяють зростанню доступності даного виду страхування для водіїв, які займаються міжнародними перевезеннями та підвищує рівень їх страхового захисту у випадку настання дорожньо-транспортних пригод (ДТП) [76].

Основні результати діяльності міжнародного страхування ОСЦПВ «Зелена картка» наведено в таблиці 2.12.

Показники діяльності міжнародного страхування ОСЦПВ
«Зелена картка»

Показники	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість укладених договорів міжнародного страхування, тис. од	596,91	766,30	1635,98	1624,54	1488,95
Сума нарахованих страхових премій за договорами, млн грн	1177,90	1564,36	4089,51	5206,61	5715,93
Кількість сплачених вимог, од.	60058	5311	7693	15122	15080
Сума сплачена за вимогами у звітному періоді, млн. євро	16,5	13,75	19,72	46,66	50,59

Джерело: складено автором за [76]

Скорочення кількості міжнародних договорів «Зелена картка» і обсягу страхових премій у 2024 році в порівнянні з 2023 роком обумовлюється, в основному, зменшенням обсягів міжнародних перевезень та реєстрацією транспортних засобів у країнах постійного перебування. За підсумками 2024 року в п'ятірку лідерів по кількості укладених договорів та страхових премій міжнародного страхування «Зелена картка» входять такі страхові компанії як: ТАС, ОРАНТА, Княжа Вієнна Іншуранс Груп, ПЗУ Україна, ВУСО та ін. (див. додаток Ж). При цьому у 2024 році у порівнянні з 2023 роком спостерігається збільшення суми страхових відшкодувань за ДТП, спричинених українськими водіями за кордоном до понад 50,5 млн євро, врегульовано 15 926 справ, що на 5,32 % більше у порівнянні з попереднім роком. Найбільша кількість врегульованих ДТП за участю українських водіїв в розрізі країн світу за 2024 рік наведена в таблиці 2.13.

Відповідно до проведеного вище аналізу стосовно каналів збуту страхових продуктів в умовах цифрової економіки було виявлено недостатній рівень використання онлайн-агрегаторів як вебплатформ, завдяки яким збирається, структурується і систематизується інформація стосовно страхових

продуктів. До онлайн-агрегаторів відносяться маркетплейси і присутність на них страхових компаній є важливим чинником зростання продажів їх страхових продуктів.

Таблиця 2.13

**Кількість врегульованих ДТП з вини українських водіїв
за кордоном та суми страхового відшкодування потерпілим**

Країна	Показники		
	Кількість врегульованих справ, од.	Відсоток випадків, %	Сума страхового відшкодування потерпілим, млн євро
Польща	5503	35,1	11,12
Німеччина	3194	20,0	15,26
Румунія	1017	6,3	3,75
Чехія	977	6,1	3,01
Італія	648	4,0	3,01

Джерело: складено автором на основі [76].

Оскільки одним із найбільших за розмірами валових страхових премій та електронними договорами є поліси ОСЦПВ, розглянемо пропозиції страхових компаній по зазначеному виду страхування на маркетплейсах (див. табл. 2.14).

Маркетплейси переважно заробляють на комісійних винагородах, розміщенню реклами та оплаті за потрапляння в категорії Топ та вищі позиції у рейтингах. При цьому страхувальники не мають можливості оцінити справедливість таких рейтингів. Відтак, переважно від зусиль страхових компаній залежить їхня позиція на маркетплейсі. Наведений у таблиці 2.14 приклад показує пропозиції страхових компаній на популярних маркетплейсах. З досліджуваних 10 кращих компаній за результатами 2024 р. на маркетплейсі Hotline Finance відсутні пропозиції компаній АРКС та УНІВЕРСАЛЬНА, а в рейтингу «за популярністю» на першому місці компанія ВУСО, на другому – ОРАНТА, яка у рейтингу валових страхових премій Forinsurer [182] посідає останнє місце.

Таблиця 2.14

Присутність страхових компаній на маркетплейсах з ОСЦПВ

Страхові компанії	Hotline Finance			FinBest		Polis.ua		Parasol.ua	Hotpolis
	Відгуків			Відгуків	Рейтинг	Відгуків	Рейтинг		
	Усіх	Позитивних	Негативних						
ТАС СГ	18	2	1	190	4,0	62	3,94	+	—
АРКС	—	—	—	—	—	45	4,36	+	+
УНІКА	44	2	1			38	4,05	+	+
ВУСО	79	20	3	0	0	54	3,94	+	+
ІНГО	16	0	1	0	0	48	4,4	+	+
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	11	1	0	545	4,5	52	4,46	+	+
УСГ	51	1	3	343	3,8	37	4,03	+	+
УНІВЕРСАЛЬНА		—	—	—	—	74	4,38	+	+
Княжа Вієнна Іншуранс Груп	21	0	3	115	3,3	—	—	+	+
ОРАНТА	136	7	5	0	0	351	4,69	+	+

Джерело: складено автором за [180, 190, 191, 211, 213].

На маркетплейсі FinBest перше місце в рейтингу посідає компанія АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, на Polis.ua – ОРАНТА, маркетплейси Parasol.ua та Hotpolis рейтинг не вказують, а тільки фіксують пропозиції страхових компаній, залишаючи вибір за клієнтами.

Також слід зазначити, що більшість загальних пропозицій за вартістю поліса ОСЦПВ відрізняються незначно, більше розбіжностей є у додаткових послугах. Як приклад, компанія ВУСО пропонує безкоштовні послуги евакуатора до 1000 грн (на більшу суму з доплатою), що може стати у пригоді водіям, що керують автомобілем з автоматичною коробкою швидкостей, які буксирувати не рекомендовано. І таку інформацію страхувальники можуть знайти на маркетплейсах.

Часто маркетплейси визначають як лідерів, так і аутсайдерів серед страхових компаній. Відповідно потенційний клієнт, який має намір придбати страховий поліс, має можливість обирати такий варіант, який йому суб'єктивно вважається кращим. Отже, в умовах зростання онлайн-продажів страхових продуктів використання цифрових технологій для взаємодії з маркетплейсами в сучасних умовах стає одним з першочергових завдань.

Деякі цифрові технології, що використовуються у страхуванні, не враховують національні особливості та менталітет клієнтів страхових компаній, умови дорожнього руху й не дають очікуваного позитивного ефекту. Так, поширення у світі телематики, яка дозволяє визначати стиль водіння, для коригування вартості страхового поліса водіїв автомобілів в Україні не набуло відповідного розвитку. Більш сучасним напрямом страхової телематики є збирання інформації з телекамер електромобілів, якими, наприклад, користуються водії автомобілів «Тесла». Однак обробка такої інформації потребує значних фінансових ресурсів і порушує особистий інформаційний простір людини. Зважаючи на те, що 36,4 % автовласників у світі використовують телематику [161], вказаний напрям цифровізації не набув популярності в Україні. Частково це пов'язано з тим, що в Україні КАСКО не набуло такого поширення, як у розвинутих країнах світу, де значна

кількість автомобілів купується у кредит або лізинг, і таке страхування є обов'язковою умовою при укладанні договорів. До того ж умови використання телематики залишають можливості для шахрайства з боку водіїв, яка часто не враховує реальну поведінку останніх на дорозі.

Попри те, що страхові компанії здійснюють продажі страхових продуктів, сучасні тенденції торговельного бізнесу та використання для цього цифрових технологій у більшості випадків ігнорується. Якщо торговельні підприємства використовують цифрові технології для розвитку маркетингу, більшого врахування потреб споживачів, нарахування різноманітних балів і бонусів постійним покупцям, то страхові компанії в цьому напрямі дещо відстають.

Досліджуючи витрати страхових компаній на маркетинг у 2024 р. (див. табл. 2.15), можна зауважити на їх недостатній для сучасних умов рівень.

Таблиця 2.15

**Частки витрат на проведення маркетингових та рекламних заходів
щодо страхових продуктів за складовими, %**

Страхові продукти	Витрати на маркетингову та рекламну діяльність			Співвідношення загальних маркетингових витрат до чистої заробленої премії
	Частка витрат на ведення та обслуговування страхової діяльності	Часта витрат на врегулювання збитків	Частка інших аквізаційних витрат	
1	2	3	4	5
Здоров'я (крім медичного страхування)	2,03	0,08	11,04	0,84
Здоров'я (медичне страхування)	1,25	0,06	6,76	0,38
ОСЦПВ	1,07	0,03	8,15	0,65
Зелена картка	0,40	0,01	25,24	2,12
Інша моторна відповідальність	2,59	0,06	7,85	1,08
КАСКО	3,81	0,04	3,59	0,59

Закінчення таблиці 2.15

1	2	3	4	5
МАТ майно, відповідальність	4,09	0,02	4,48	0,86
Майно	4,96	0,01	7,68	1,22
Відповідальність	4,42	0,03	9,45	1,46
Фінансові ризики	17,99	0,00	13,76	2,15
Інше ризикове страхування життя	1,07	6,50	4,23	1,04
Середнє значення	2,83	0,06	8,61	0,85

Джерело: складено автором за [77].

Витрати на маркетингову та рекламну діяльність у фінансовій звітності страхових компаній розподілені за трьома напрямками:

- витрати на ведення та обслуговування страхової діяльності;
- витрати на врегулювання збитків;
- інші аквізаційні витрати.

Сучасні цифрові технології дозволяють найкращим чином використовувати сайти страхових компаній. Технічне обслуговування сайтів здійснюється ІТ-фахівцями, наповнення та структура сайтів враховує вимоги страхових компаній, і більшість сайтів не є достатньо інформативними та не використовують всі можливості інтернет-торгівлі. Безперечним є факт, що торгівля страховими продуктами через маркетплейси вигідна не тільки страховим компаніям, а й маркетплейсам, оскільки останні отримують за продажі зі своїх платформ комісійну винагороду, плату за рекламу та ін. Тобто страховий продукт на сайті страхової компанії мав би бути дешевшим, ніж на маркетплейсі. Однак на прикладі страхової компанії «ІНГО» має місце ситуація, коли на маркетплейсі «Провідний електронний страховий сервіс (ПЕСС)» вартість страхового полісу ОСЦПВ менша, ніж на сайті страхової компанії – 3279 грн проти 3684 грн. Також на сайті компанії в описі страхового продукту відсутня пропозиція знижки залежно від віку водія, яка по вказаній страховій компанії зазначена на маркетплейсі «Парасоль» – для

водія старше за 49 років передбачає вартість страхового полісу 2357 грн, тобто на 35 % менше, ніж на сайті компанії (див. додаток І).

Слід зауважити, що впровадження знижки та страховий поліс ОСЦПВ за віком водія не можна вважати оптимальним рішенням. Так, водій віком 40 років з водійським стажем 20 років отримає дорожчий страховий поліс, ніж водій віком 50 років із водійським стажем 5 років. Отримати відомості щодо водійського стажу можна з відповідного посвідчення. Проте навіть врахування водійського стажу не може остаточно вирішити проблему справедливого надання знижки на такий страховий поліс, оскільки останній передбачає поширення дії полісу на усіх, хто має законне право на управління транспортним засобом. Таким чином, скористатись пільговою страховкою власника автомобіля віком 50 років із водійським стажем 30 років зможе, наприклад, його син віком 20 років з водійським стажем два роки.

Більшість страхових компаній не відстежують страхову історію власних клієнтів, крім нагадувань про продовження дії страхового поліса. По суті, страхувальник – водій, який багато років страхує свою відповідальність і жодного разу не був у ДТП, має мінімальну кількість штрафів за порушення правил дорожнього руху, знаходиться в однакових умовах зі страхувальником, який нещодавно став клієнтом страхової компанії і має численні порушення правил дорожнього руху у минулому, у тому числі й за водіння в нетверезому стані.

Для пересічного водія, який не дуже орієнтується в роботі маркетплейсів і може не мати достатньої довіри до купівлі на них страхових полісів, найкращим варіантом було б придбання полісу на офіційному сайті страхової компанії, де ціна такого полісу повинна бути найнижчою та враховувати пропозицію усіх знижок, а сайти страхових компаній повинні бути максимально адаптовані до потреб клієнтів.

Страхові компанії недостатньо використовують цифрові можливості реалізації принципу кастомізації, який полягає в максимально можливій персоналізації вартості страхових полісів. При укладанні договорів страхування ОСЦПВ VIN-код автомобіля дозволяє отримати важливі для

страховика дані, а саме участь у ДТП, страхові випадки, іноді реальний пробіг, частково – сервісну історію, історію реєстрацій, на основі яких приймається рішення про надання додаткових преференцій страхувальнику.

Конкурентна боротьба між страховими компаніями ще не набула значних масштабів з причини вектора інерції клієнтів, які не звикли самостійно ухвалювати рішення щодо страхування і користуються пропозиціями страхових агентів, а цінові пропозиції більшості страхових компаній відрізняються незначно. Однак з моменту відміни МТСБУ фіксованих тарифів на страхові послуги минуло ще мало часу, щоб клієнти почали самостійно шукати кращі варіанти страхових полісів. Як тільки це станеться, конкурентна боротьба на страховому ринку посилиться, і страхові компанії будуть вимушені шукати напрями зменшення вартості страхових полісів для формування кращих пропозицій з урахуванням клієнтоорієнтованих підходів. Оскільки цифровізація у страхуванні має дві основні цілі – по-перше, зробити пошук та отримання страхових продуктів для клієнтів більш зручним і доступним, а по-друге, за допомогою цифрових технологій зменшити ризики страхових компаній та вартість страхових продуктів для максимізації прибутку та посилення конкурентних позицій.

Одним з резервів зниження вартості страхового полісу є комісійна винагорода. При цьому комісійна винагорода посередникам за 2024 р. по ОСЦПВ складала 19,9 %, для КАСКО – 24,1 % (розраховано як відношення суми комісійної винагороди страхових посередників до суми страхових премій за даними) [77].

Порівняємо комісійні винагороди при продажі полісів страхування (див. табл. 2.16).

З даних, наведених у табл. 2.16, видно, що розподіл комісійних витрат як за полісами ОСЦПВ, так і КАСКО, показує значну перевагу виплат страховим агентам. Оскільки значна кількість полісів КАСКО реалізується через банківські мережі, то майже 30 % комісійної винагороди припадає саме на них. На цьому фоні враховуючи прямі продажі страхових компаній їх власна комісія (3,38 та 4,57 %) є незначною.

**Структура комісійної винагороди страхових посередників
за полісами ОСЦПВ та КАСКО, %**

Реалізація страхових послуг	ОСЦПВ		КАСКО	
	млн грн	відсоток від суми комісійних винагород, %	млн грн	відсоток від суми комісійних винагород, %
Агентська мережа (фізичні, ФОП та юридичні особи)	1626,44	75,55	1801,98	53,52
Інший страховик	10,65	0,49	4,16	0,14
Прямі продажі страховика	70,62	3,28	153,11	4,57
Банк (у т.ч. банківський агрегатор)	207,58	9,64	1000,36	29,72
Туристичний оператор (туроператор) та/або туристичне агентство	0,47	0,02	0,09	0,01
Торгова мережа	0	0,00	0,78	0,04
Автосалон	9,90	0,46	352,42	10,48
Онлайн агрегатори	221,91	10,31	8,79	0,27
Страховий/перестраховий брокер	5,32	0,25	41,65	1,25
Усього комісійної винагороди	2152,83	100	3367,64	100

Джерело: розраховано автором за [77].

Цифрова трансформація страхових компаній має бути комплексною і при її здійсненні врахувати наступне:

– деякі посередники одночасно пропонують страхові продукти різних страхових компаній, тому цифрові технології, що використовують страхові компанії, мають бути сумісними з цифровими технологіями посередників;

– на сьогодні основна реклама страхових продуктів здійснюється на платформах маркетплейсів, які самостійно дбають про перші місця на сторінках пошукових систем в інтернеті, однак вони не надають переваги страховим компаніям щодо пропозицій страхових продуктів, що посилює конкурентну боротьбу між страховими компаніями;

– відсутня системна реклама страхових продуктів на офіційних сайтах страхових компаній, а також спілкування через чатботи.

Цифровізація дозволяє клієнтам самостійно отримувати інформацію щодо страхових продуктів. Заохочення до тривалої співпраці клієнтів зі страховими компаніями має ґрунтуватись не тільки на довірі, але й на матеріальному заохоченні тривалих взаємовідносин, основою яких є знижки від вартості базового страхового продукту. Однак постає питання, як само встановлювати знижки для обопільної вигоди страхувальників і страховиків. Просте накопичення відсотків знижки може бути вигідно страхувальнику при значній щорічній накопичувальній знижці, але не вигідно страховику, яке при тривалому наданні суттєво зменшить страхову премію. Зниження щорічного відсотку нівелює вигоду страхувальника, яка переміститься в доволі віддалений період.

Пропонується для визначення розміру знижки клієнтам страхових компаній при купівлі ними страхових продуктів використовувати логістичну криву, яка створена для опису динаміки біологічних популяції і набуває широкого застосування в різних галузях науки, у тому числі й в економіці, а саме для побудови моделей розвитку, життєвого циклу продукції [36].

Особливість логістичної кривої полягає в тому, що швидкість зростання показника, залежного від змінної, варіюється з часом – спочатку поступово зростає, потім темп зростання збільшується і наприкінці уповільнюється. При цьому зростання є обмеженим до певного порогового значення. Різниця переважно стосується математичного опису кривої та трактування її форми. На нашу думку, при формуванні знижок для клієнтів страхових компаній для побудови логістичної кривої, будемо використовувати наданий С. Кінгсландом [200].

Адаптуємо логістичну криву С. Кінгсланда до формування знижок на страхові продукти для клієнтів (див. формулу 2.1).

$$V_t = \frac{K}{1+e^{a-rt}}; \quad (2.1)$$

де V_t – розмір знижки залежно від терміну співпраці;

K – обмеження знижки;

t – термін співпраці, років;

e – експонента (основа натуральних логарифмів);

r – коефіцієнт, який визначає швидкість зростання логістичної кривої;

a – довільний коефіцієнт, що визначає константу інтегрування.

Трансформуємо формулу 2.1 до вигляду, зручного для подальшого моделювання з урахуванням $e^a = V_0$.

$$V_t = K \frac{e^{rt}}{V_0 + e^{rt}}; \quad (2.2)$$

де V_0 – початкова знижка на страхові продукти, %.

Для проведення розрахунків по вищезазначеній формулі встановимо розмір початкової знижки для клієнтів після першого року співпраці зі страховою компанією в розмірі 5 %, після десяти років максимальний розмір знижки буде складати до 30 % і далі буде незмінним впродовж подальшої співпраці. Розрахунки проведемо з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel. Проведемо розрахунки можливих знижок від базової ціни страхових продуктів, варіюючи коефіцієнтом r , який відповідає за «розтягування» у часі логістичної кривої (див. табл. 2.17).

Наочна ілюстрація динаміки знижок на страхові продукти для постійних клієнтів наведена на рис. 2.17.

Згідно з наведеними на рис. 2.17 розрахунками видно, що при коефіцієнті швидкості зростання логістичної кривої $\epsilon 0,3$, страхові компанії будуть надавати знижки клієнтам на страхові продукти за практично лінійною залежністю, тобто відсоток знижки зростає рівномірно по роках зазначеного періоду.

**Розрахунок розміру знижок на базові страхові продукти
залежно від терміну співпраці з страхувальником, %**

Час співпраці	Коефіцієнт швидкості зростання логістичної кривої		
	r=0,3	r=0,5	r=0,8
1	5	5	5
2	6,38	7,45	9,26
3	8,03	10,6	14,98
4	9,92	14,23	20,7
5	12,01	17,95	24,98
6	14,23	21,34	27,52
7	16,48	24,08	28,84
8	18,67	26,12	29,47
9	20,7	27,52	29,76
10	22,52	28,45	29,89

Джерело: розраховано автором.

При коефіцієнті 0,5 у перші шість років розмір знижки зростає швидшими темпами, ніж при коефіцієнті 0,3; після 7 року зростання уповільнюється. Значення коефіцієнта 0,8 показує, що в перші шість років динаміка зростання знижок буде максимально наближена до S-подібної кривої, що дає змогу клієнтам отримувати більший розмір знижок за роками періоду, що досліджується. Далі темп зростання знижок уповільнюється. Таким чином, можна зробити висновок, що для страхових компаній найбільш доцільним буде використання коефіцієнта 0,5 при наданні знижок клієнтам на страхові послуги. Використання коефіцієнта 0,3 може призвести до переходу клієнтів в інші страхові компанії, які будуть надавати більший розмір знижок. Коефіцієнт 0,8 є більш вигідним для клієнтів через швидке зростання розміру знижок, але для страхових компаній призводить до зниженні фінансових результатів діяльності. Враховуючи вищезазначене, оптимальним для страхових компаній і клієнтів буде коефіцієнт швидкості зростання логістичної кривої 0,5, який дасть змогу утримати й залучити нових клієнтів, отримувати стабільний розмір валових премій та підвищити рівень конкурентоспроможності.

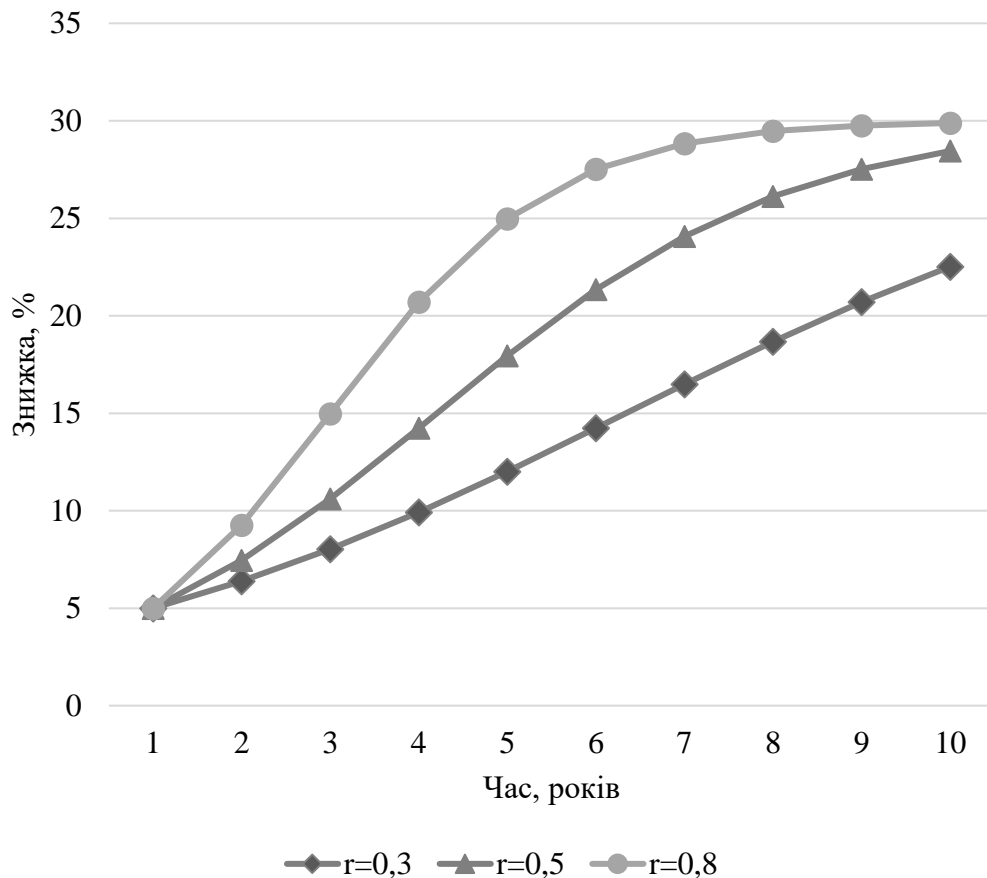

Рис. 2.17. Залежність знижок на страхові продукти для постійних клієнтів від коефіцієнту швидкості зростання логістичної кривої

Джерело: розроблено автором.

Страхові компанії повинні розуміти, що краща персоналізація страхового продукту не може обмежуватись тільки однією знижкою. Інші знижки будуть залежати безпосередньо від специфіки страхового продукту. Для отримання максимально персоналізованих пропозицій клієнт має бути зареєстрований на сайті компанії в особистому кабінеті.

Як приклад, на популярний страховий поліс ОСЦПВ можливо додатково використовувати знижки за водійський стаж, вік водія, при встановленні телематичного обладнання чи програм за стиль керування автомобілем. Цифрові технології також дозволяють встановлювати вартість страхових полісів ОСЦПВ чи КАСКО залежно від використання автомобіля за минулий рік. Контролювати пробіг автомобіля можна через заправки паливом на

партнерських автозаправочних станціях або, що набагато простіше, через вимогу зафіксувати на початку дії страхового поліса фото панелі приладів автомобіля. Наступного року можна отримати додаткову знижку. Запобігти підробленню фото з метою шахрайства можна за допомогою використання технологій штучного інтелекту.

Страхові поліси є доволі специфічним продуктом, оскільки клієнти купують те, чим можуть і не скористатись, якщо страхова подія не настане. Відповідно, купуючи страховий поліс, клієнти засвідчують свою довіру до страхової компанії, яка, на їхній погляд, є надійною. При цьому клієнти навряд чи будуть купувати страхові поліси в компаній, які мають у соціальних мережах або на спеціалізованих сайтах велику кількість негативних відгуків навіть за умови найнижчої вартості поліса. Саме персоналізація страхових продуктів створює у клієнтів відчуття врахування їхніх потреб при укладанні договору страхування. Підвищенню довіри клієнтів до страхових компаній сприяє і рівень поінформованості про співпрацю з партнерами при вирішенні питань стосовно розміру страхових сум. Наприклад, перелік мережевих партнерських станцій технічного обслуговування (СТО) наведено на сайтах більшості страхових компаній, але карти їх розташування для наочності і швидкого пошуку наведені тільки на сайті страхової компанії АРКС.

Це ще раз підтверджує висновок про те, що більшість сайтів страхових компаній мають низький рівень інформативності для потенційних і постійних клієнтів та потребують наповненості, зручності навігації та адаптивності до сучасних вимог.

Цифрові технології дозволяють у режимі реального часу відстежувати всі напрямки діяльності страхових компаній – від кількості договорів до страхових премій та виплат. Оскільки для страхових компаній в умовах конкуренції особливо важливим є збереження існуючих та залучення нових клієнтів, тому пропонується використовувати коефіцієнт залучення страхувальників $K_{зс}$:

$$K_{зс} = \frac{N_{дi}}{N_{дi-1}} \quad (2.3)$$

де $N_{дi}$ – кількість договорів, укладених у звітному році;

$N_{дi-1}$ – кількість договорів, укладених у році, попередньому до звітного.

Якщо вказаний коефіцієнт менше за одиницю, це свідчить про втрату клієнтів. Коефіцієнт залучення страхувальників $K_{зс}$ доцільно розраховувати щодо кожного центра отримання валової страхової премії (ЦОСТ), під яким розуміється кожний відокремлений підрозділ страхової компанії, інший посередник, маркетплейс, сайт компанії тощо. Таким чином, можна визначати перспективи реорганізації підсистеми збуту страхових продуктів, виявляти вузькі місця в каналах їх збуту та покращувати конкурентні позиції страхових компаній.

На основі вищезазначеного можна зробити наступні висновки. Цифрова трансформація страхового ринку потребує створення єдиного цифрового простору, що дасть змогу розвинути співпрацю в сфері цифровізації мережевої взаємодії зі страховим ринком ЄС, мережею клієнтів, а також партнерськими мережами. В умовах цифровізації суспільства зростають цифрові навички клієнтів страхових компаній, що потребує від останніх розвитку цифрових каналів збуту страхових продуктів зокрема шляхом використання маркетплейсів, збільшення витрат на проведення рекламних заходів та підвищення рівня інформативності сайтів і мобільних застосунків.

Здійснення цифрової трансформації неможливе без розвитку взаємодії з партнерськими мережами, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності страхових компаній і збільшенню рівня задоволення клієнтів від комплексу послуг пов'язаних із повним супроводженням у випадку настання страхових випадків та гарантії отримання виплат по них.

Зростання конкурентної боротьби між страховими компаніями в умовах цифровізації призводить до необхідності надання системи додаткових знижок на страхові поліси залежно від класу страхування для утримання постійних клієнтів або залучення нових. Розмір таких знижок страхові компанії можуть визначити на основі запропонованої методики використання логістичної кривої.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі дисертаційної роботи проведено аналіз фінансово-економічних показників функціонування страхового ринку України в умовах розвитку цифрової економіки та визначено його роль як ключового елемента в забезпеченні повоєнного відновлення національної економіки та залучення інвестицій.

1. На основі дослідження показника проникнення страхування за період 2020-2024 рр. було виявлено низьку частку страхового ринку України в розвитку економіки держави. Встановлено, що за вищезазначеним показником страховий ринок суттєво відстає від багатьох країн Європейського Союзу, що в умовах розвитку цифровізації економіки й суспільства потребує проведення його цифрової трансформації.

2. Введення в дію з січня 2024 року нової редакції Закону України «Про страхування», яким було запроваджено 23 класи страхування, змінило підходи до оцінки платоспроможності страхових компаній, посиливши контроль з боку основного регулятора, а саме Національного банку України, та розширивши права споживачів страхових послуг. Посилення регуляторних вимог спричинило зменшення кількості страхових компаній, особливо у сфері ризикового страхування, що призвело до виходу з ринку неплатоспроможних та ненадійних компаній. Це обумовило концентрацію страхових компаній та підвищення рівня конкурентної боротьби між ними.

3. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності страхових компаній засвідчив, що переможцями в конкурентній боротьбі виступають страхові компанії, які активно впроваджують сучасні цифрові технології, використовують клієнтоорієнтовані підходи, впроваджують нові страхові продукти відповідно до потреб клієнтів в умовах впровадження воєнного стану, що дає їм змогу утримуватися на верхніх позиціях в різноманітних рейтингах та максимізувати розмір страхових премій та прибутку.

4. Встановлено, що позиції страхових компаній у рейтингах змінюються за роками періоду, що аналізується, і для виявлення найближчих конкурентів у роботі проведена кластеризація страховиків за обсягами валових страхових премій у розрізі основних страхових продуктів. На основі проведених розрахунків було виокремлено три кластери і страхові компанії, які посідають у них провідні позиції. Визначено, що в першому кластері, до якого входять страхові компанії, що надають перевагу полісам ОСЦПВ та частково добровільному медичному страхуванню, лідером є ТАС СГ. У другому кластері, де страхові компанії надають перевагу страхуванню КАСКО, провідні позиції посідає ARX. Третій кластер представляють страхові компанії з менш вираженими перевагами у страхових продуктах та із незначним акцентом на страхуванні здоров'я, і вищі позиції тут займає УНІКА.

На основі проведеної кластеризації було зроблено висновок, що у страховому портфелі вітчизняних страхових компаній найбільшу частку займає страхування транспорту, та відповідальності водіїв, а саме ОСЦПВ, КАСКО, «Зелена картка», на відмінну від практики країн ЄС, де переважають страхові премії від страхування життя та здоров'я і які вдвічі перевищують страхові премії від страхування транспорту та відповідальності водіїв. Зазначені тенденції у вітчизняній практиці зумовлені зниженням попиту клієнтів, особливо на добровільне страхування через зменшення рівня доходів населення та економії коштів в умовах війни, а також випадків недобросовісної конкуренції з боку інших страхувальників, яка призводить до заниження розміру страхових виплат та позначається на зростанні недовіри до страхових компаній.

5. Впровадження європейських вимог і стандартів в практику діяльності страхового ринку України та підвищення його ролі в повоєнному відновленні та залученні інвестицій у економіку потребує розвитку добровільних видів страхування, зокрема, пенсійного страхування, страхування сільськогосподарської продукції. Виявлено, що в умовах війни страховий ринок стикається з новими викликами і загрозами, які спричиняють появу

нових ризиків і потребують диверсифікації існуючих та впровадження нових страхових продуктів, зокрема, страхування воєнних ризиків, страхування військовослужбовців. Зростання кібератак на державні установи, органи місцевого самоврядування, бізнес-структури та фінансовий сектор потребує розвитку кіберстрахування. Зазначено, що для забезпечення ефективної і стабільної роботи страхового ринку на рівні держави необхідно розробити стратегію його розвитку, прискорити процес імплементації міжнародних і європейських вимог та стандартів у національну практику страхування, стимулювати цифрову трансформацію страхового ринку надаючи преференції та стимули страховим компаніям.

6. Зазначено, що цифрова трансформація страхового ринку України потребує розвитку мережевої взаємодії між усіма його учасниками, а також партнерами у єдиному цифровому полі. Обґрунтовано необхідність в умовах посилення євроінтеграційних процесів інтеграції цифрового простору страхового ринку України у єдиний цифровий простір страхового ринку ЄС. Вказано, що для створення гармонізованого цифрового простору страхового ринку необхідно забезпечити його тісну взаємодію з іншими видами просторів, а саме правовим, податковим, тарифним, інформаційним, інноваційним та інвестиційним, що сприятиме покращенню взаємодії між мережами страхових компаній, клієнтів та партнерськими мережами. Визначено, проблеми побудови зазначеного простору, які пов'язані з різними темпами впровадження сучасних цифрових технологій на рівні їхніх учасників та сумісності між ними.

7. Проведений в роботі SWOT-аналіз дав змогу виявити слабкі і сильні сторони, можливості та перспективі цифрової трансформації страхових компаній, враховуючи особливості їх мережевої взаємодії з клієнтами та партнерами в умовах цифрової економіки. На основі дослідження використання цифрових технологій страховими компаніями, виявлено, що більшість із них в умовах цифровізації не мають мобільних застосунків, їхні страхові продукти не представлені на маркетплейсах, витрати на

маркетингову та рекламну діяльність мінімальні або взагалі відсутні. Це ускладнює для клієнтів пошук інформації про поліси страхування та їхні умови, а також унеможлиблює укладання договорів страхування онлайн.

8. У роботі запропоновано використання принципу кастомізації для персоналізації вартості страхових полісів та побудови логістичної кривої з метою визначення розміру знижки на базові страхові продукти залежно від терміну співпраці клієнтів зі страховими компаніями. Обґрунтовано, що оптимальним для страхових компаній і клієнтів буде коефіцієнт швидкості зростання логістичної кривої 0,5, який дасть змогу утримати наявних і залучити нових клієнтів, отримувати стабільний розмір валових премій та підвищити рівень конкурентоспроможності.

Основні результати дослідження наведено у опублікованих дисертантом наукових працях [93; 98; 97; 99101; 170].

РОЗДІЛ 3**МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО
РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ****3.1. Науково-прикладні аспекти розробки механізму цифрової
трансформації страхового ринку України**

Геополітичні, економічні, фінансові, екологічні кризи, швидкий розвиток цифрових продуктів і технологій, зростання конкуренції між фінансовими установами та боротьба за клієнтів, дефіцит спеціалістів у сфері розроблення, впровадження і використання цифрових технологій на рівні страхових компаній, зміни потреб споживачів страхових послуг під впливом процесів цифровізації приводять до необхідності цифрової трансформації, реформування структури існуючого механізму функціонування і розвитку страхового ринку України [95].

На сьогодні існує значна кількість досліджень стосовно функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки, впровадження страховими компаніями сучасних цифрових технологій і страхових продуктів. Незважаючи на великий науковий доробок, присутня фрагментарність досліджень стосовно модернізації існуючого механізму функціонування і розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки, що зумовлює необхідність його цифрової трансформації [95].

У цьому дослідженні під механізмом цифрової трансформації страхового ринку України будемо розуміти цілісну систему взаємопов'язаних принципів, підходів, форм, методів, моделей, важелів та стимулів, на основі яких забезпечується комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності й інноваційності страхових компаній та диверсифікації їхніх страхових продуктів на основі використання сучасних цифрових технологій. Функціонування і розвиток зазначеного механізму забезпечується завдяки

розробці стратегії цифровізації та формуванні єдиного цифрового простору. Структура та складові елементи механізму цифрової трансформації страхового ринку України наведені на рис. 3.1.

Метою розроблення механізму цифрової трансформації страхового ринку України є використання можливостей інноваційного оновлення, розвиток співробітництва з мережевими партнерами, ефективне управління ризиком і капіталом, задоволення зростаючих потреб споживачів страхових продуктів. Суб'єктами цифрової трансформації є регуляторні органи, страхові та перестрахові компанії, бізнес-партнери та споживачі страхових продуктів. Об'єктами є цифрові технології, що впроваджуються на страховому ринку і сприяють появі нових страхових продуктів [95].

Визначимо основні детермінанти, під якими будемо розуміти чинники та фактори внутрішнього і зовнішнього середовища, що здійснюють вплив на розробку і практичне впровадження механізму цифрової трансформації страхового ринку України. Залежно від впливу на зазначений механізм наведені на рис. 3.2 детермінанти можуть бути як стримуючими, так і стимулюючими.

Стримуючі детермінанти обмежують можливості цифрової трансформації страхового ринку, знижують його конкурентоспроможність, та збільшують вірогідність виникнення ризиків. Натомість стимулюючі детермінанти спрямовані на активізацію розвитку механізму цифрової трансформації страхового ринку та інтеграцію останнього до єдиного цифрового поля страхового ринку ЄС. В основі стимулюючих детермінантів закладено вибір моделі цифрової трансформації страхового ринку і страхових компаній, обґрунтування економічної, фінансової, соціальної ефективності проведення цифрової трансформації.

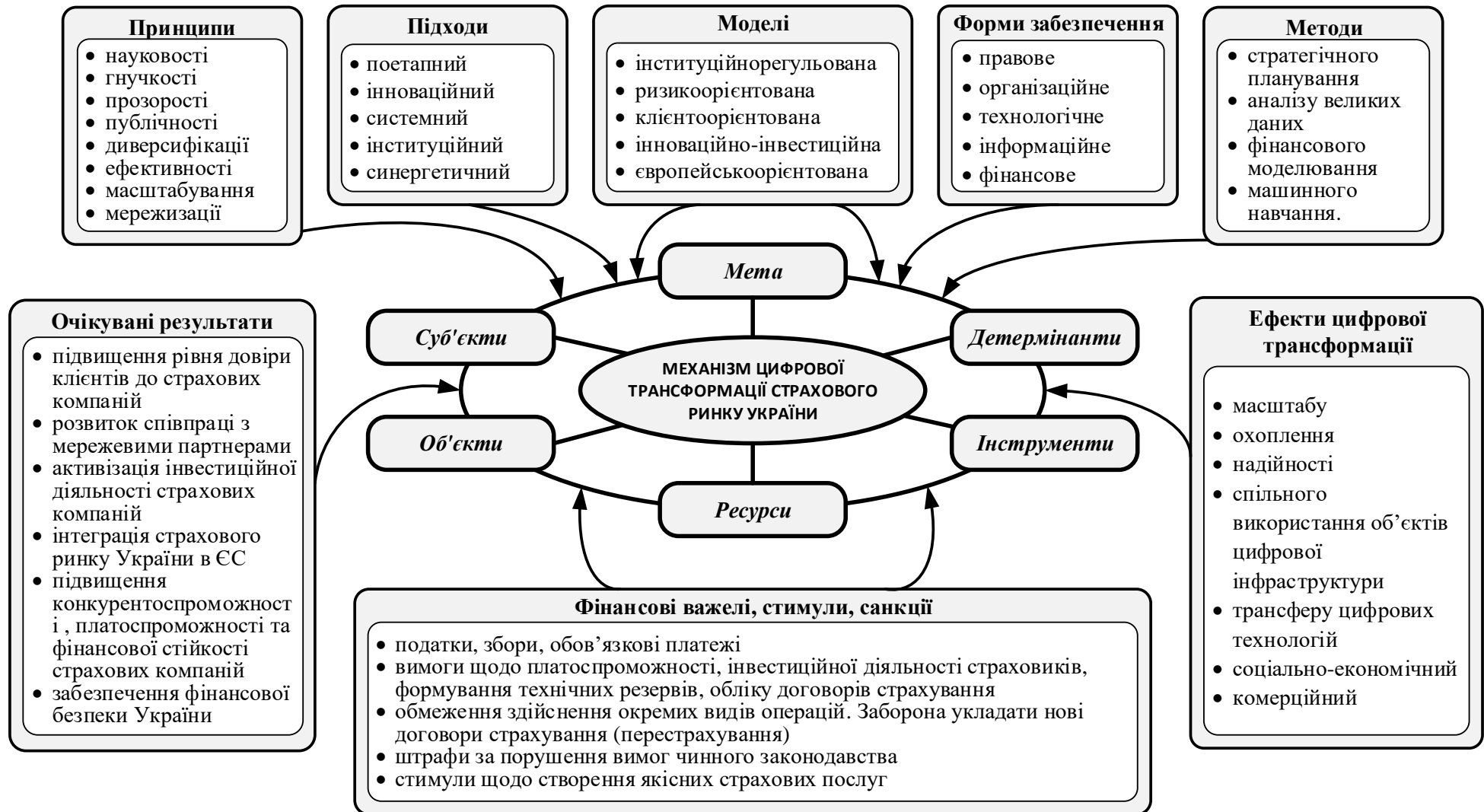

Рис. 3.1. Механізм цифрової трансформації страхового ринку України

Джерело: розроблено автором

Рис. 3.2. Стримуючі і стимулюючі детермінанти розвитку механізму цифрової трансформації страхового ринку України

Джерело: складено автором на основі [77; 95; 170].

В умовах неузгодженості розвитку інформаційних технологій регуляторів і учасників страхового ринку виникає необхідність розробки стратегії цифровізації страхового ринку на державному рівні, а також на рівні страхових компаній з урахуванням вимог європейського законодавства і базуючись на європейський інтеграційний вектор України.

В оприлюдненій і затвердженій у серпні 2023 року Стратегії розвитку фінансового сектору України, яка є безстроковою, на відмінну від попередньої, яка була розрахована до 2025 року, зазначено про необхідність технологічного розвитку фінансових послуг для забезпечення кібербезпеки, імплементації національного законодавства до європейських вимог і стандартів [77].

Однією із зазначених у Стратегії цілей є розвиток сучасних фінансових послуг, а саме розвиток інфраструктури цифрових фінансових послуг, автоматизація і безпаперові технології їх надання, регулювання віртуальних активів, цифрова оборона фінансового сектору, відновлення фінансової інфраструктури [21].

Швидке поширення процесів цифровізації у фінансовому та інших секторах національної економіки потребує розвитку цифрової комунікації, співпраці та партнерства страхових компаній із регуляторними органами, іншими учасниками страхового ринку, міжнародними партнерами – особливо у випадку перестрахування ризиків за межами країни. Також необхідно розробити законодавчі норми регулювання розвитку ринку кіберстрахування, взаємодії страховиків і страхувальників в умовах розвитку цифрових технологій та цифровізації страхового ринку, розбудови цифрової інфраструктури, а саме мобільної, хмарної, а також інфраструктури кібербезпеки [95].

Цифрова трансформація страхового ринку потребує здійснення стратегічного і тактичного планування, етапи реалізації якого наведені на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Етапи планування цифрової трансформації страхового ринку України

Джерело: розроблено автором.

Стратегічне планування починається з проведення детального аналізу напрямів цифровізації фінансової і страхової сфери визначених у стратегічних документах на рівні держави та чинних нормативно-законодавчих актах. Після моніторингу тенденцій цифровізації на міжнародному й вітчизняному страховому ринку, оцінюванні цифрових технологій конкурентів страхові компанії розробляють напрями стратегії цифрової трансформації враховуючи потреби й цифрові можливості споживачів страхових послуг.

Для цього етапу характерним є чітке визначення цілей цифрової трансформації, які можуть передбачати стратегії зростання, підвищення рівня конкурентоспроможності, диверсифікації цифрових страхових продуктів, виходу на нові ринки збуту, збільшення кола клієнтів, розвиток співпраці з мережевими партнерами, зайняття перших позицій у рейтингу страхових компаній за рівнем цифровізації тощо. Зазначені цілі є взаємопов'язаними між собою і здійснюють комплексний вплив на фінансові результати діяльності страхових компаній.

Складним етапом є визначення попиту споживачів на цифрові страхові продукти. В умовах постійної зміни ендегенних і екзогенних факторів у значної кількості клієнтів – юридичних осіб зростають витрати, знижуються показники прибутковості діяльності, що обмежує їхні можливості укладати додаткові договори страхування. Зниження життєвого рівня населення України призводить до поширення сталої практики укладання договорів обов'язкового страхування, при цьому добровільні види страхування не набувають відповідного розвитку. Для зміни ситуації необхідно об'єднання зусиль НБУ та страхових компаній в напрямку створення за аналогією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Фонду гарантування страхових виплат.

В Україні протягом тривалого періоду ідуть дискусії стосовно необхідності створення зазначеного фонду, на розгляд було подано законопроект «Про Фонд гарантування страхових виплат за договорами страхування життя», але його положення на практиці так і не були реалізовані. В умовах війни та повоєнного відновлення економіки постає проблема

залучення значного обсягу приватних інвестицій як резидентів, так і нерезидентів. Зростає роль і значення страхового ринку в покращенні інвестиційного клімату в Україні, а також страхування різноманітних ризиків. Враховуючи це, діяльність Фонду гарантування страхових виплат повинна бути зосереджена не тільки на страхових виплатах за договорами страхування життя, зокрема пенсійного страхування, але й передбачати гарантії для інвесторів щодо страхування інвестицій від воєнних ризиків у разі настання неплатоспроможності страховиків.

Особливої актуальності створення такого фонду набуває в умовах посилення євроінтеграційних процесів, вимог до платоспроможності страхових компаній і суттєвого скорочення їх кількості в останні роки. Останнє сприяє посиленню недовіри з боку юридичних і фізичних осіб до страхового ринку. Це обумовлює необхідність розроблення на рівні НБУ та окремих страхових компаній стратегій підвищення довіри клієнтів. На фоні низького рівня фінансової та страхової грамотності українців підвищення довіри до цифрових страхових послуг буде нелегкою задачею. Сьогодні за кошти клієнтів поряд зі страховими компаніями борються і банківські установи, які по впровадженню цифрових банківських послуг та роботі з клієнтами на основі використання сучасних цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, йдуть попереду.

Підвищення довіри клієнтів є одним із стратегічних напрямів цифрової трансформації страхового ринку, досягти яких можливо саме завдяки впровадженню цифрових технологій. Останні сприяють забезпеченню прозорості і відкритості діяльності страхового ринку та його безпосередніх учасників, надають інформацію клієнтам щодо вибору надійних страхових компаній та якісних страхових продуктів.

Вирішення проблеми підвищення довіри до страхового ринку потребує застосування комплексного підходу, який передбачає підвищення інституціональної довіри, учасників зазначеного ринку до державних інститутів, регулюючих органів; рівня довіри між мережевими партнерами, а

також між страховими компаніями і їхніми потенційними й реальними клієнтами. Довіра передбачає розвиток партнерства на взаємовигідних умовах і є рушієм змін в умовах цифрової трансформації страхового ринку.

Основними інструментами регулювання зазначеного механізму виступають андерайтинг, комплаєнс, забезпечення кібербезпеки у сфері страхування, а також цифрові інструменти, що сприяють автоматизації бізнес-процесів страхових компаній, підвищують ефективність їх взаємодії з клієнтами та партнерами, прискорюють визначення розміру та терміни виплати страхового відшкодування тощо.

Реалізація механізму цифрової трансформації страхового ринку потребує ресурсного забезпечення. Крім фінансових ресурсів, здійснення цифрової трансформації передбачає використання людських, інтелектуальних, технологічних, інформаційних ресурсів. Цифрова трансформація страхового ринку передбачає внесення суттєвих змін в систему навчання і мотивації персоналу, індивідуалізації страхових послуг, конвергенції цифрових технологій, платформізації, тобто створення онлайн-платформ для оптимізації бізнес-процесів, хмарних платформ для підвищення якості збору інформації та узгодження претензій, розвитку співробітництва з ІТ-компаніями, маркетинговими, юридичними компаніями, та іншими бізнес-партнерами.

Впровадження цифрових продуктів і технологій на страховому ринку України потребує значної суми коштів. Фінансове забезпечення процесу цифровізації страхового ринку передбачає не тільки необхідність залучення значних інвестицій на впровадження цифрових технологій та розвиток цифрової інфраструктури, але і коштів на проведення оцінки стану кібербезпеки на рівні страхових компаній, розроблення дорожньої карти цифрового захисту страховиків і страхувальників з метою підвищення рівня їхнього захисту від кібератак [95].

Цифрова трансформація страхового ринку потребує зміни існуючих та впровадження нових моделей його функціонування і розвитку. Зазначені у складі вищенаведеного механізму моделі за ступенем регулювання є ліберальними, тобто орієнтуються на вільну конкуренцію, обмеження державного регулювання страхового ринку, розвиток саморегулювання зазначеного ринку, захист прав споживачів страхових продуктів тощо. Розглянемо більш детально кожен з наведених на рис. 3.1 моделей у структурі механізму функціонування і розвитку страхового ринку України.

Інституційно регульована модель базується на поєднанні функцій регуляторних органів, саморегулюючих організацій з вимогами національного законодавства та створює умови для функціонування і нагляду за діяльністю страхового ринку, забезпечує підвищення його конкурентоспроможності, фінансової стійкості та прискорення цифрової трансформації, а також входження до єдиного страхового ринку ЄС.

Функції головного регулятора страхового ринку України покладені на НБУ, який здійснює регуляторний нагляд, встановлює вимоги до платоспроможності, фінансової стійкості та надійності страхових компаній, розробляє і пропонує пропозиції до зміни законодавства у сфері страхування. Одним із нововведень НБУ є розробка законопроекту «Про реалізацію страхових та перестрахових продуктів», що передбачає виключення з чинного Закону України «Про страхування» норм стосовно дистрибуції страхових і перестрахових послуг. У законопроекті вказується на необхідність розвитку транскордонного співробітництва основних учасників страхового ринку, підвищення ефективності управління страховими продуктами, покращення маркетингової діяльності, консультаційних послуг на рівні страховиків і страхових посередників [77].

Однією із основних функцій страхового ринку є зменшення ризиків, що спрямовано на забезпечення фінансової безпеки на рівні держави, а також споживачів страхових послуг [99].

В умовах цифрової економіки впровадження ризико-орієнтованої моделі на страховому ринку забезпечує підвищення зовнішнього контролю за його діяльністю з боку НБУ, Державної служби фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг), а також внутрішнього контролю на рівні страхових компаній.

Відповідно до вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» страхові компанії відносяться до «суб'єктів первинного фінансового моніторингу», нагляд за отриманням доходів яких здійснює НБУ і Державна служба фінансового моніторингу України (Держфінмоніторинг). При цьому страхові компанії повинні забезпечити контроль джерел надходження коштів своїх клієнтів, особливо у випадку страхування життя у великих сумах та при виявленні нелегальних джерел отримання доходів, повідомити зазначені вище органи [109].

У звіті опублікованому Держфінмоніторингом вказується, що страховий ринок в умовах зростання ризиків, обумовлених війною, може бути залученим до схем відмивання нелегальних доходів через причину диверсифікації страхових продуктів та проведення недостатньо ефективного контролю за доходами клієнтів. У зазначеному документі наведено конкретні приклади участі страхових компаній у взаємодії з іншими небанківськими фінансовими установами у виведенні прибутку та доходів підприємств реального сектору економіки, а також підприємств з фіктивними ознаками. Зрозуміло, що такі дії здійснюють негативний вплив на розвиток інтеграційних процесів зі страховим ринком ЄС та унеможливають використання страхового ринку України державою для страхування інвестицій, які спрямовуються на відновлення економіки [125].

На відмінну від банківських установ страхові компанії не беруть активну участь у звітуванні стосовно фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу, що потребує розробки на основі вимог чинного законодавства

внутрішніх документів проведення фінансового моніторингу, методики оцінювання ризиків та ідентифікації клієнтів. При розмірі вартості страхового продукту понад 400 тис. грн, наявності ознак причетності клієнтів до країни агресора або країн, що підтримують агресію проти України, здійсненні переказу коштів до офшорних зон, укладання поліса страхування з політично значущими особами або членами їхніх родин, страхування електронних резидентів, які зареєстровані як фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності або отримання валових премій готівкою на велику суму, зазначені операції страхових компаній повинні належати до операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу [109; 145].

Ризик-орієнтована модель спрямована на управління ризиками, особливо у сфері кіберстрахування, страхування військових ризиків тощо (рис. 3.4). Ризики, що здійснюють вплив на діяльність страхового ринку України можна поділити на дві групи: ризики прямого та опосередкованого впливу.

Серед ризиків прямого впливу основне місце займають фінансові ризики. До останніх, враховуючи специфіку страхової діяльності та цифрову трансформацію страхового ринку, відносяться наступні види ризиків:

- неплатоспроможності страхових компаній – необґрунтоване збільшення витрат страхових компаній на впровадження цифрових технологій в порівнянні з надходженням валових премій може призвести до появи ознак ймовірності настання їх банкрутства і неспроможності виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та партнерами;

- ліквідності – неможливість страхових компаній при недостатності коштів на проведення цифрової трансформації швидко трансформувати активи у грошові кошти;

- недостатності резервів – виникає у випадку помилок при оцінюванні страхового відшкодування з використанням цифрових технологій, збільшенні кількості страхових випадків при недостатності сформованих страхових та технічних резервів;

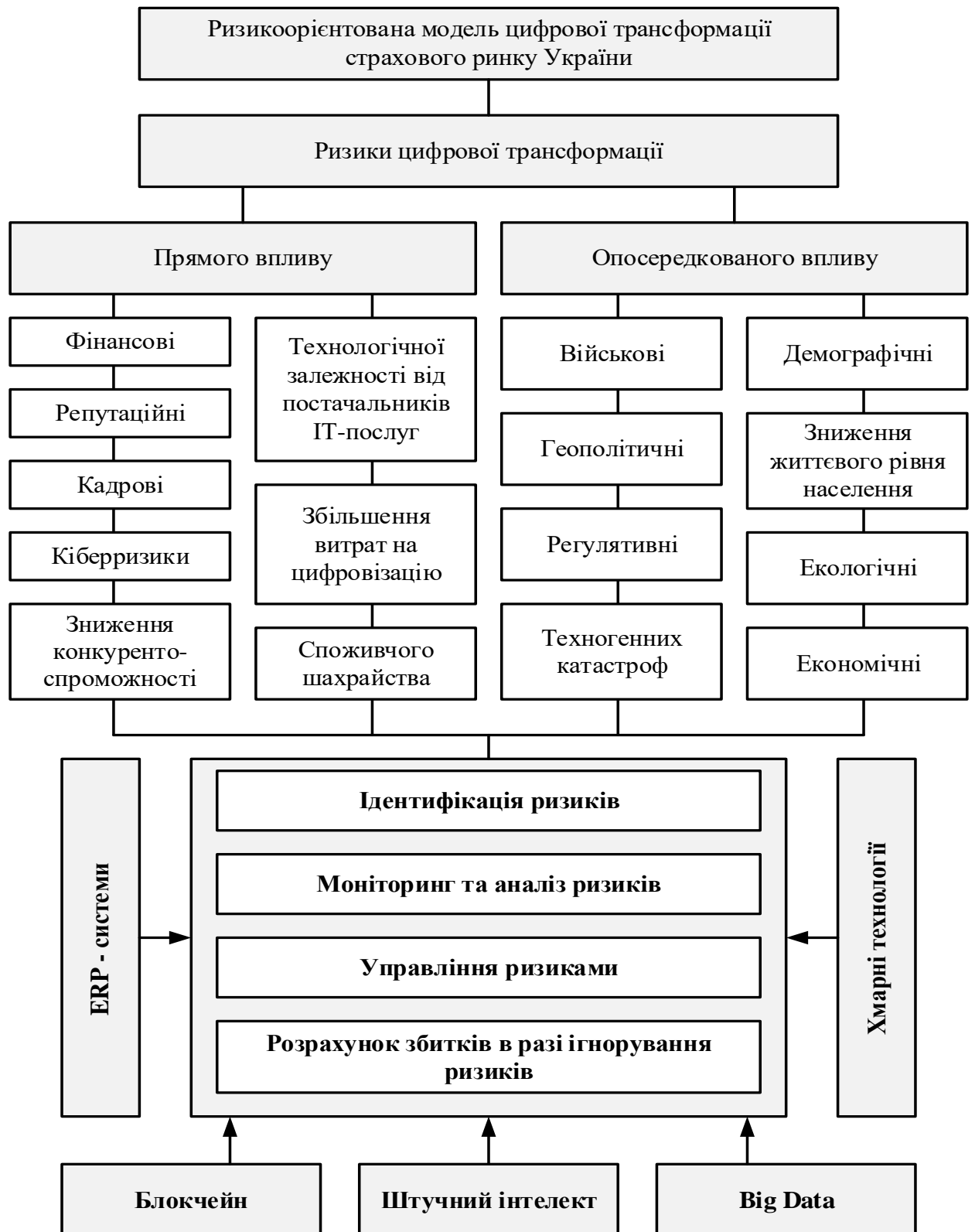

Рис. 3.4. Ризик-орієнтована модель цифрової трансформації страхового ринку України

Джерело: складено автором на основі [50].

– несплати страхових платежів клієнтами – при заключенні договорів онлайн-страхування у випадку несплати страхувальником страхового платежу, страхова компанія перестає виконувати зобов'язання по страховому захисту на наступний день після дня прострочення такого платежу, але втрачає клієнтів і страхові премії [99].

Репутаційні ризики в умовах цифровізації, зростання конкуренції набувають особливого значення. Репутація страхових компаній визначає етичні та ціннісні характеристики, які складаються у клієнтів на підставі поширених у суспільстві думок та поглядів. Доволі справедливим є твердження про те, що репутація формується повільно, однак втратити її можна дуже швидко. У контексті страхової компанії репутація означає насамперед дотримання зобов'язань щодо виплат по страхових полісах в обсягах, що задовольняють втрати клієнтів. Оцінка репутації часто розповсюджується неофіційними каналами, а в умовах поширення використання соціальних мереж та електронних засобів масової інформації охоплює значні аудиторії. Навіть поодинокі випадки непорозумінь, викладені в соціальні мережі незадоволеними клієнтами, можуть завдати значної репутаційної шкоди. При цьому помилка одного працівника впливає на репутацію всієї страхової компанії.

Специфіка реакції клієнтів на відгуки про конкретну страхову компанію показує незначну увагу на позитивні відгуки та збільшену на негативні. Різке висвітлення реального або штучно створеного негативного досвіду спілкування зі страховою компанією може завдати значної шкоди її репутації. Система управління репутаційними ризиками страхових компаній має враховувати всі можливості цифрової економіки для налагодження сталих і продуктивних відносин із клієнтами та партнерами.

Кадрові ризики, пов'язані з персоналом страхових компаній, можна умовно поділити на дві складові. Перша пов'язана з цифровою грамотністю працівників, яка в умовах цифрової трансформації має відповідати кваліфікаційним вимогам програмного забезпечення, що використовується у

роботі страхових компаній. Мінімальними вимогами найчастіше є впевнене користування пакетом Microsoft Office, Microsoft Teams, розуміння сутності хмарних технологій, баз даних. Друга складова стосується кібергігієни, тобто правил використання цифрових технологій на робочих місцях. Особливо це стосується працівників, які мають доступ до конфіденційної інформації. Основними заходами запобігання таким ризикам є формування та безумовне дотримання політики кібербезпеки, використання персоналом двофакторної аутентифікації при доступі до програмного забезпечення, виключно корпоративної електронної пошти, неможливість користувачам використовувати USB-накопичувачі тощо. Політика зберігання конфіденційної інформації страхових компаній має передбачати резервне копіювання даних та зведення до мінімуму можливості свідомого знищення або копіювання даних персоналом. Особливу увагу керівництву страхових компаній слід приділяти дотриманню корпоративних правил використання цифрових технологій у випадках віддаленої роботи, що стало особливо актуальним в умовах розвитку онлайн-страхування та військових дій.

В умовах цифрової трансформації страхового ринку збільшується вірогідність кібератак, які провокують появу кіберризиків. Останні в разі їх настання можуть завдати значних збитків страховим компаніям від кібервимагання, витоку конфіденційної інформації, збоїв у роботі ІТ-інфраструктури. Здебільшого цілями кібератак на страхові компанії є спроба отримати доступ до персональних даних клієнтів або повне чи часткове руйнування інформаційної системи страховиків. Якщо від втрати даних можна захиститись використанням блокчейну, пошкоджену інформаційну систему – відновити, то повернути викрадені персональні дані клієнтів та іншу конфіденційну інформацію практично неможливо, що завдає непоправної шкоди діловій репутації страхових компаній. Це зумовлює тісну взаємозалежність між репутаційними ризиками та кіберризиками.

Ризик зниження конкурентоспроможності страхових компаній залежить від розглянутих вище ризиків. Безпосередній вплив в умовах цифрової економіки на конкурентоспроможність страхових компаній здійснює рівень використання ними цифрових технологій. Страхові компанії можна вважати конкурентоспроможними у тому разі, якщо вони використовують цифрові технології, що відповідають цифровим очікуванням переважній більшості їх клієнтів та коли цифрові технології, що використовуються, дозволяють оптимізувати витрати і їхній рівень вищий щодо найближчих конкурентів. Інакше відставання від процесів цифровізації найближчих конкурентів буде спричиняти появу зазначеного ризику.

Ризик технологічної залежності від постачальників ІТ-послуг найбільш значущим є для невеликих страхових компаній, які не можуть собі дозволити мати у своїй структурі ІТ-служби. Безперечно, чим більше страхові компанії залежать від послуг, що надають ІТ-компанії, тим вище ризик залежності від їхніх рішень. Для зменшення впливу таких ризиків доцільно для співпраці обирати ІТ-компанії з гарною репутацією та комплексними цифровими рішеннями.

Слід зауважити, що розвиток цифрових технологій все більше стає вибагливим до кваліфікації фахівців, що впроваджують та підтримують сучасні цифрові рішення. ІТ-компанії – партнери страхових компаній повинні, крім високого рівня професіоналізму, відповідати наступним вимогам:

- дотримуватись стандартів GDPR (General Data Protection Regulation) – спільного регламенту захисту персональних даних для країн ЄС та ЄЕЗ, який вимагає підвищений рівень захисту процесів обробки персональних даних фізичних осіб [184];
- виконувати рекомендації директиви з кібербезпеки NIS2 щодо інформаційної безпеки та звітності по відомим інцидентам [21];
- цифрові рішення мають відповідати Закону ЄС про кіберстійкість [164], який регламентує обов’язкові вимоги безпеки для цифрових продуктів;

– мати сертифікат на відповідність вимогам Закону ЄС про цифрову операційну стійкість Digital Operational Resilience Act (DORA) [165], який має за мету посилити цифрову стійкість фінансових установ, у тому числі і страхових компаній.

Необхідність залучення до співпраці висококваліфікованих ІТ-фахівців спричиняє появу ризиків зростання витрат на цифровізацію бізнес-процесів страхових компаній, для уникнення яких страховики перед її активним впровадженням повинні оцінити свої фінансові можливості і потенціал.

Останнім часом зростає ризик споживчого шахрайства, який характеризується інсценуванням страхових випадків, фальсифікацією документів, приховуванням інформації, яка є важливою при укладанні договорів страхування, купівлі однакових страхових полісів у різних страхових компаніях і отримання незаконних виплат по них. Зазвичай такий ризик не може завдати значної шкоди страховим компаніям, за винятком випадків за страховими договорами з юридичними особами на значні суми коштів. Для запобігання виникненню зазначених ризиків необхідно використовувати технології ІІІ, блокчейну та Інтернету речей.

Окремі види ризиків опосередкованого впливу були розглянуті в попередніх розділах роботи, а саме демографічні, ризики зниження життєвого рівня населення і обґрунтована необхідність посилення довіри населення до страхових компаній, що є необхідною умовою розвитку добровільного страхування життя, здоров'я, пенсійного страхування.

Серед ризиків опосередкованого впливу значний вплив на стан і перспективи розвитку страхового ринку здійснюють військові ризики, пов'язані з невизначеністю ситуації на майбутнє та зростанням попиту на страховий захист рухомого і нерухомого майна та життя від наслідків військових дій.

Глобальна геополітична нестабільність, з одного боку, негативно впливає на діяльність страхового ринку та його учасників, провокуючи появу геополітичних ризиків, з іншого сприяє підвищенню інтересу клієнтів до

страхування політичних ризиків, особливо з боку інвесторів, готових вкладати свої кошти у відновлення економіки України. Розвиток страхування політичних ризиків потребує внесення відповідних змін до чинного законодавства у сфері страхування та використання сучасних цифрових технологій у процесі оцінювання зазначених ризиків, визначенні вартості страхових полісів та резервів страхових компаній на їх покриття [2].

Регулятивні ризики виникають у випадку внесення змін до чинних нормативно-правових актів у сфері цифровізації страхових компаній та диверсифікації цифрових страхових продуктів, посилення регуляторних вимог НБУ, пов'язаних з необхідністю імплементації вимог і стандартів європейського законодавства та прискорення інтеграції вітчизняного страхового ринку в єдиний цифровий простір страхового ринку ЄС.

Інвестиційні ризики полягають у зниженні вартості інвестиційного портфеля страхових компаній під впливом волатильності фінансових активів, зміни процентних ставок, валютного курсу, інфляційних коливань, що знижує їхню платоспроможність і фінансову стійкість і потребує розробки ефективної інвестиційної стратегії, спрямованої на диверсифікацію портфеля.

Значний вплив на тенденції розвитку страхового ринку здійснюють екологічні ризики, що обумовлює необхідність розвитку екологічного страхування, яке набуває особливої актуальності в умовах руйнування екосистем і призводить до забруднення землі, повітря, водних ресурсів. Розвиток екологічного страхування відповідає напрямам стратегії сталого розвитку України до 2030 р. та тенденціям переходу до «зеленої економіки», «зелених фінансів» в ЄС. Для покращення екологічної ситуації на рівні держави необхідно випускати так звані «зелені облігації», а також облігації на розмінування територій, страхування ризиків по яких будуть здійснювати страхові компанії. До класів страхування, інших ніж страхування життя, зазначених у Законі України «Про страхування», треба внести обов'язкове екологічне страхування, оцінку ризиків і вартості відшкодування збитків по якому можна буде проводити з використанням сучасних цифрових технологій.

Знизити вищезазначені види ризиків на страховому ринку можливо завдяки проведенню їх ідентифікації, моніторингу та аналізу, здійснення управління ризиками, а у випадку неможливості їх виявлення і оцінки – завдяки розрахунку збитків. На всіх цих етапах використовуються цифрові технології, а саме ІІТ, блокчейн, BigData, хмарні технології, ERP системи.

Цифрова трансформація страхового ринку передбачає перехід від маркетингоорієнтованої моделі до клієнтоорієнтованої, основне місце у якій посідає задоволення потреб клієнтів страхових послуг, а не їх рекламування і збут. Саме завдяки широкому використанню цифрових технологій досягається покращення комунікації, відбувається моніторинг зворотного зв'язку, підвищується рівень обізнаності страхувальників про страхові продукти, зростає лояльність і бажання їх придбати. Тобто відбувається перехід до розвитку відносин співпраці страхових компаній та клієнтів, які спрямовані на утримання наявних або залучення нових страхувальників, надання персональних преференцій, підвищення ефективності управління досвідом взаємодії з клієнтами.

Повоєнне відновлення економіки України потребує переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку. Страховий ринок не може відставати від цих процесів, особливо в умовах розвитку цифрової економіки й також повинен передбачати впровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку. Зазначена модель базується на підвищенні інвестиційної активності страхових компаній завдяки диверсифікації фінансових інструментів у їхньому інвестиційному портфелі та зростанню рівня інноваційності, який передбачає не тільки впровадження сучасних цифрових технологій, але і нових принципів, підходів до підвищення ефективності їх використання.

Європейсько-орієнтована модель передбачає здійснення цифрової трансформації вітчизняного страхового ринку відповідно до вимог і стандартів ЄС. Сьогодні страховий ринок України відстає за рівнем впровадження цифрових технологій і потребує впровадження ключових Директив ЄС, а саме:

– Solvency II, яка регулює діяльність страхових і перестрахових компаній, вимоги до їх платоспроможності, стійкості, управління ризиками, а також захисту прав споживачів страхових послуг;

– IDD – у якій встановлено правила дистрибуції страхових продуктів для страхових компаній та посередників, вимоги до забезпечення інформаційної прозорості і відкритості їх діяльності, захисту від недобросовісної конкуренції, забезпечення рівних умов доступу споживачів до страхових продуктів в межах країн-учасниць ЄС та надання їм якісних консультацій.

Використання європейсько-орієнтованої моделі передбачає врахування при здійсненні цифрової трансформації страхового ринку принципів сталого розвитку, гендерних підходів при диверсифікації цифрових страхових послуг, особливо в сфері страхування життя, пенсій, медичного страхування та автострахування; гендерних стереотипів у сприйнятті ризиків чоловіками і жінками. Зазначена модель спрямована на підвищення показників проникнення страхування, впровадження страхових продуктів з накопичувальною інвестиційною складовою, розвиток міжтериторіальної, транскордонної і міжнародної співпраці страхових компаній і страхових брокерів в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів. Вищезазначені напрями є актуальними для підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в умовах необхідності проведення його цифрової трансформації.

Цифрова трансформація страхового ринку спрямована на отримання взаємопов'язаних ефектів, що виникають у процесі взаємодії страхових компаній як основних учасників зазначеного ринку з клієнтами та партнерами.

Широке використання страховими компаніями цифрових технологій приводить до виникнення ефекту масштабу, коли диверсифікація цифрових страхових продуктів і зростання обсягів їх дистрибуції сприяє зниженню вартості договорів онлайн-страхування та їх масштабуванню.

Ефект охоплення безпосередньо залежить від використання цифрових технологій страховими компаніями з метою реклами страхових продуктів, через власні мобільні застосунки, цифрові платформи, а також маркетплейси,

соціальні мережі, що дає змогу охопити широку аудиторію реальних і потенційних клієнтів і залучити нових партнерів.

Ефект розподілу ризиків проявляється в процесі здійснення співстрахування, перестрахування, диверсифікації та лімітування ризиків і передбачає перенесення наслідків можливих збитків від клієнтів до страхових і перестраховувальних компаній.

Соціально-економічний ефект характеризується збільшенням частки добровільного страхування, страхування від військових ризиків майна, життя, інвестицій, кіберстрахування і проявляється в нагромадженні інвестиційних ресурсів, необхідних для повоєнного відновлення економіки, удосконаленні системи державного соціального страхування, зокрема, пенсійного страхування, захисту майнових інтересів і стабілізації функціонування бізнес-структур.

Ефект надійності проявляється у підвищенні довіри до страхового ринку з боку клієнтів і партнерів, обумовлюється надійною репутацією страхових компаній на ринку, їх платоспроможністю і фінансовою стійкістю, виплатою в повному обсязі сум страхового відшкодування, рівнем якості страхових послуг та їх персоналізації. Зазвичай клієнти обирають страхові компанії не за показниками їх надійності, а на основі принципу ощадливості, обираючи дешевший варіант оформлення страхового поліса, що в умовах виникнення страхового випадку призводить до зменшення сум відшкодування збитків і переважно до зростання недовіри до страхового ринку.

Комерційний ефект отримують страхові компанії, що впровадили цифрові технології транспортних послуг у вигляді зниження транспортної складової в собівартості продукції (послуг), збільшення обсягів зовнішньоекономічної діяльності, скорочення термінів перевезення вантажів та контролем за їх переміщенням у дорозі, часу проїзду пасажирів тощо.

Ефект від спільного використання об'єктів цифрової інфраструктури, який полягає в забезпеченні постійного обміну даними між страховими компаніями та партнерами, дозволяє адаптувати цифрові страхові та пов'язані з ними послуги до потреб клієнтів, підвищуючи якість їх обслуговування.

Ефект трансферу цифрових технологій передбачає підвищення інноваційності та конкурентоспроможності страхових компаній, заміну їхніх традиційних бізнес-моделей на цифрові завдяки розвитку співробітництва між страховиками й виробниками сучасних іноземних і вітчизняних цифрових технологій та широкому впровадженню процесів обміну знаннями, навичками користування ними.

Провести більш точні розрахунки вищезазначених ефектів можна, оцінюючи ефективність діяльності страхових компаній, які провели цифрову трансформацію своєї діяльності.

Практична реалізація механізму цифрової трансформації страхового ринку України буде сприяти підвищенню рівня довіри клієнтів до страхових компаній, розвитку співпраці з мережевими партнерами, активізації інвестиційної діяльності та підвищенню платоспроможності страхових компаній, прискорення інтеграції до страхового ринку ЄС, що загалом буде сприяти стабілізації фінансової системи та забезпеченню фінансової безпеки України.

3.2. Оцінка ефективності цифрового потенціалу страхового ринку України

Функціонування і розвиток страхового ринку в умовах цифрової економіки потребує розширення спектра використання цифрових технологій. Впровадження зазначених технологій обумовлює необхідність переходу від традиційних моделей взаємодії усіх учасників страхового ринку на цифрову, яка передусім передбачає розвиток цифрового потенціалу страхових компаній.

Зазначений потенціал безпосередньо вказує на ступінь готовності та спроможності страхових компаній до цифрової трансформації, ефективність і раціональність використання ними цифрових технологій для досягнення стратегічних цілей, вдосконалення процесів взаємодії з клієнтами,

партнерами, пошуку нових джерел доходу та підвищення конкурентоспроможності і прибутковості діяльності. Оцінювання цифрового потенціалу страхових компаній України потребує обґрунтування теоретико-методичних підходів до її проведення. У сучасних умовах є велика кількість наукових праць, присвячених дослідженню впровадження цифрових технологій на страховому ринку, проблем і ризиків їх використання та перспектив розширення їх застосування в умовах цифрової економіки. На жаль, кількість наукових праць, присвячених розгляду питань стосовно сутності цифрового потенціалу страхових компаній та методів і підходів до його оцінки, є обмеженою [90; 92].

Поняття потенціалу є ключовим для усвідомлення ефективного розвитку страхових компаній. Більшість науковців трактують поняття потенціалу підприємств як наявність різноманітних ресурсів для досягнення його мети, і розглядають потенціал підприємства як сукупність окремих потенціалів – ресурсного, технологічного, економічного, інвестиційного тощо залежно від специфіки його діяльності [4; 106].

Згідно до системного підходу цифровий потенціал страхової компанії є підсистемою її ресурсного потенціалу. І. І. Мельничук, В. В. Чаплінська зазначають, що ресурсний потенціал страхових компаній створює можливості для формування їх стратегічного та ринкового потенціалів [61].

О. В. Катерняк підкреслює, що електронне страхування розвивається завдяки цифровим платформам та є складовою цифрового потенціалу страховика, при цьому важливим є збереження балансу між впровадженням нових і традиційних технологій обслуговування, щоб забезпечити найкращі результати для клієнтів і страхових компаній [44].

Саймон Фрицш, Филипп Шарнер та Грегор Вайс, досліджуючи вплив цифровізації на ринкову вартість страхових компаній у США, для створення текстового показника, який відображає ступінь диджиталізації страховиків, застосували до їхніх річних звітів некерований алгоритм машинного навчання – латентний розподіл Діріхле, на основі якого автори пропонують визначати рівень цифровізації страхових компаній [183].

Цифровий потенціал набуває особливої актуальності в умовах цифровізації економіки, фінансового сектору, суспільства в цілому. Розвиток цифрового потенціалу для страхових компаній визначає перспективи застосування ними цифрових технологій з метою підвищення конкурентоспроможності, покращення фінансових результатів діяльності, залучення нових споживачів страхових послуг, диверсифікації видів онлайн-страхування в умовах зростаючих ризиків [90; 92].

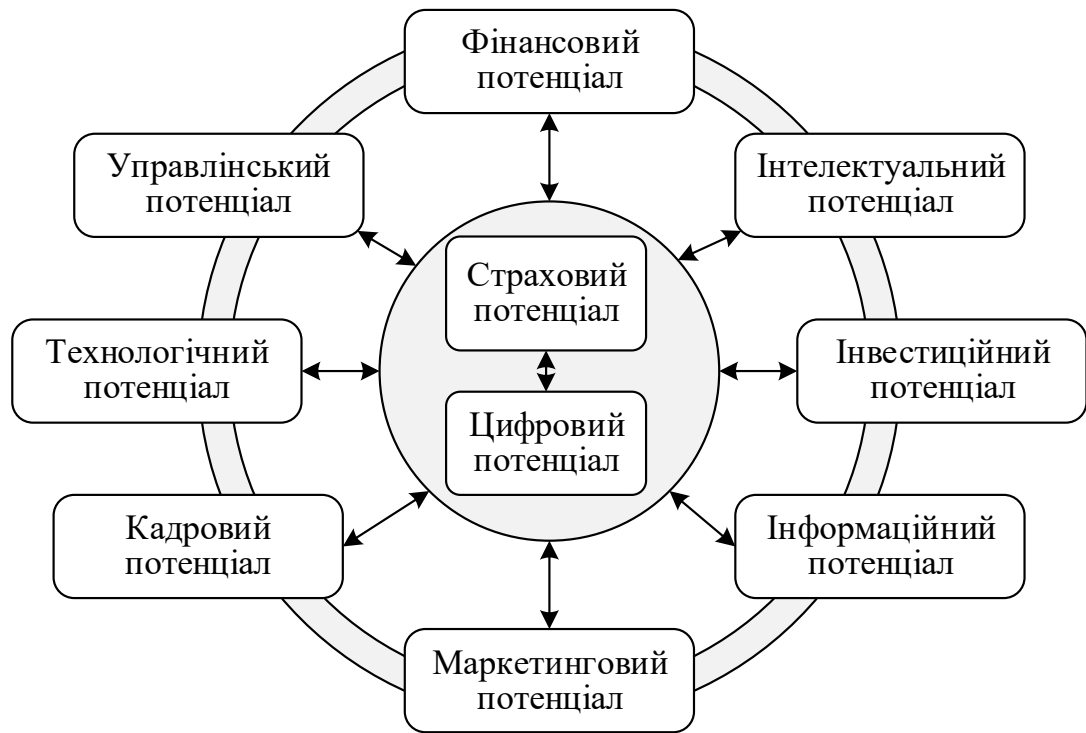
В умовах розвитку цифрової економіки особливої актуальності набуває саме оцінка цифрового потенціалу страхових компаній, яка повинна враховувати специфічні особливості їхньої діяльності й рівень впровадження сучасних цифрових технологій. При цьому необхідно чітко розрізняти поняття страховий потенціал і цифровий потенціал страхових компаній. Страховий потенціал – це здатність страхової компанії виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками, забезпечуючи фінансову стійкість і надійність. Зазначений потенціал охоплює загальну спроможність страхових компаній забезпечувати страхову діяльність, підвищуючи якість страхового портфеля, розширюючи клієнтську базу на основі вивчення зміни попиту на страхові продукти [92].

Страховий ринок підлягає державному регулюванню. У зв'язку з цим в процесі формування і розвитку цифрового потенціалу страхових компаній необхідно врахувати вимоги чинних нормативно-законодавчих актів, а саме Законів України «Про страхування», «Про електронну комерцію» та «Про електронні довірчі послуги», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг», «Про захист персональних даних», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» тощо. Розвиток цифрового потенціалу страхових компаній починається з планування, яке передбачає поступовий перехід до використання цифрових технологій на основі оптимізації використання ресурсів та мінімізації витрат і ризиків. На етапі планування необхідна взаємодія і тісна співпраця зі

спеціалістами ІТ-сфери для врахування можливостей цифровізації страхового бізнесу та потреб клієнтів у цифрових страхових послугах. При цьому, враховуючи рівень фінансової і цифрової грамотності населення, цифрові страхові продукти повинні бути простими та зрозумілими у використанні. Якщо страхова компанія вже використовує цифрові продукти й технології та планує розширити сферу їх застосування, або впроваджувати нові, необхідно проводити дослідження попереднього досвіду цифрової взаємодії з клієнтами [92].

Цифровий потенціал страхових компаній являє собою їх здатність до раціонального й ефективного використання цифрових технологій та інструментів для підвищення рівня конкурентоспроможності, показників прибутковості, диверсифікації цифрових страхових продуктів і послуг, залучення більшої кількості клієнтів. Формування і використання цифрового потенціалу на пряму залежить від розробленої стратегії цифрової трансформації діяльності страхових компаній, їх безпосередньої готовності до впровадження цифрових інновацій [92]. Розмір цифрового потенціалу зумовлений наявністю у страхових компаній інших потенціалів, наведених на рис. 3.5.

Зв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з їхнім страховим потенціалом є стратегічно формуючим. У сучасному страховому бізнесі цифрові можливості компаній безпосередньо впливають на здатність до ефективного надання страхових послуг, формування страхових продуктів, обслуговування клієнтів і управління ризиками. Страховий потенціал – це сукупність ресурсів, інструментів, технологій, процедур і персоналу, які забезпечують спроможність страхових компаній приймати на страхування ризики, забезпечувати виплату страхових сум, формувати стійке страхове портфоліо, підтримувати довіру клієнтів і платоспроможність. Цифровий потенціал – це інструмент розширення і реалізації страхового потенціалу [92].

**Рис. 3.5. Взаємозв'язок цифрового потенціалу
з іншими видами потенціалів страхових компаній**

Джерело: розроблено автором на основі [61; 91; 92].

Завдяки цифровим інноваціям страхові компанії знижують витрати на обслуговування, підвищують швидкість та якість надання страхових послуг, розширюють доступність продуктів, зменшують ризики та збитковість портфеля, підвищують клієнтську лояльність. Водночас страховий потенціал задає ціль і напрям використання цифрових технологій [92].

Прослідковується чітка взаємозалежність цифрового потенціалу страхових компаній та їхнього фінансового потенціалу. Останній забезпечує розвиток цифрового потенціалу, оскільки цифровізація потребує інвестицій у IT-інфраструктуру, навчання персоналу, впровадження InsurTech-рішень, захисту даних, тобто значного обсягу фінансових ресурсів. З іншого боку, цифровий потенціал є драйвером підвищення фінансового потенціалу – зростають фінансові показники, фінансові моделі страховиків адаптуються до нової структури активів і доходів, зокрема з онлайн-продажів або платформ-агрегаторів [92].

Взаємно підсилювальним є зв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з їхнім інвестиційним потенціалом, особливо в умовах цифрової трансформації страхового ринку. Цифровий і інвестиційний потенціали страхових компаній є взаємопов'язаними системами, які підтримують одна одну: інвестиції забезпечують розвиток цифрових інструментів, а цифровізація формує нові інвестиційні можливості та знижує бар'єри для зовнішніх вкладень. У сучасному середовищі страхові компанії з розвиненим цифровим потенціалом мають вищу інвестиційну привабливість, кращі перспективи капіталізації та стійкість до криз [92].

Функціонально-структурним і синергічним є зв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з їх інноваційним потенціалом. Ці два види потенціалів підсилюють один одного і формують основу для конкурентоспроможності та стратегічного зростання страхового бізнесу. Цифровий і інноваційний потенціали в страхуванні це не просто взаємопов'язані ресурси, а стратегічна єдність. Цифровий потенціал забезпечує технічну реалізацію інновацій, а інноваційний стимулює їх появу та впровадження. Страхові компанії, які розвивають обидва ці потенціали синхронно, здатні швидко адаптуватися до змін ринку, створювати цінність для клієнтів [92]. Без належного цифрового потенціалу інновації залишаються недосяжними або неефективними.

У цифровій економіці саме поєднання цифрових інструментів та інтелектуального капіталу забезпечує стійкість і конкурентоспроможність страхових компаній. Їх ефективна інтеграція створює умови для інноваційної діяльності, забезпечує цифрову адаптивність, формує основу довгострокової конкурентоспроможності. Розвинений інтелектуальний потенціал є джерелом цифрових проривів, а цифровий – каналом реалізації знань і творчого капіталу та перетворення їх у ринкову цінність [92].

Інформаційний і цифровий потенціали страхових компаній – це об'єднана інтелектуально-ресурсна система. Цифрові інструменти забезпечують доступ, оброблення та використання інформації, а якісна, структурована інформація забезпечує ефективність цифрових процесів. У сучасному InsurTech-середовищі інформація – це стратегічний актив, а цифрові технології – засіб його капіталізації. Інформаційний потенціал включає бази клієнтських, ринкових, актуарних та аналітичних даних, політику їх обробки, стандарти інформаційної взаємодії. Якісний інформаційний потенціал забезпечує точність, швидкість та ефективність цифрових рішень від онлайн-продажів до ризик-аналізу [92].

У сучасному цифровому середовищі зв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з їхнім маркетинговим потенціалом сприяє формуванню єдиного механізму створення ринкової цінності, забезпечує персоналізацію комунікацій з клієнтами, доступ до мультиканальних кампаній, швидку адаптацію до змін попиту споживачів страхових продуктів. Страхові компанії з високим рівнем маркетингової гнучкості швидше впроваджують цифрові платформи, активніше використовують Big Data, штучний інтелект, чатботи, мобільні застосунки тощо [92].

Критично важливим для страхових компаній є зв'язок їхнього цифрового потенціалу з кадровим. У страхуванні, як у сфері, що базується на аналітиці, довірі та клієнтоорієнтованості, саме людський фактор є рушієм реалізації цифрових можливостей. З іншого боку, цифровий потенціал створює умови для навчання, автоматизації та персоналізації роботи. Успішна цифровізація у страхуванні можлива лише за наявності кваліфікованого персоналу, здатного розробляти й реалізовувати цифрові стратегії [92].

У контексті цифрової трансформації страхування цифровий і технологічний потенціал фактично формують єдину техноцифрову основу, на якій базується інноваційність, ефективність і конкурентоспроможність

страхових компаній. Цифровий потенціал – це функціональне використання технологій у ключових сферах: андерайтингу, продажу, обслуговування, аналітики [92].

Системно-координуючим є зв'язок цифрового потенціалу страхових компаній з їх управлінським потенціалом, що формує основу для ефективного керування і оптимізації процесами цифрової трансформації, управління ризиками та досягнення конкурентних переваг на ринку страхових послуг. Ефективне управління забезпечує стратегічне формування цифрового бачення, координацію дій між підрозділами, прийняття рішень на основі цифрових даних. Натомість цифрові інструменти дають управлінцям гнучкість, прозорість процесів, аналітичну основу для стратегічних дій [92].

Нині на страховому ринку використовуються технології блокчейну, онлайн-продажу страхових полісів, страхова телематика, інтернет речей; для цифрової взаємодії з клієнтами застосовуються мобільні та вебдодатки, а також штучний інтелект, платформи хмарного сховища. Використання цифрових технологій страховими компаніями залежить від розвитку цифрової інфраструктури, використання цифрових технологій конкурентами, рівня фінансової, страхової і цифрової грамотності споживачів страхових послуг.

Достатньо цікавою для оцінювання цифрового потенціалу страхових компаній є модель цифрової зрілості (Digital Maturity Model), яка дозволяє класифікувати компанії за рівнем цифрового розвитку по шкалі розвитку [188]:

- початковий – відсутність системного впровадження цифрових технологій;
- технічний – використання окремих цифрових інструментів (e-mail, сайти, CRM);
- інтегрований – цифровізація основних бізнес-процесів;
- оптимізований – цифрова стратегія, автоматизація, клієнтоорієнтованість;

– інноваційний – активне застосування штучного інтелекту, інтернету речей, блокчейну тощо.

На оцінку цифрового потенціалу страхових компаній і можливості його збільшення суттєвий вплив здійснюють наступні фактори [92]:

– територіальні – близькість кордонів з країною агресором, стан безпекової ситуації, можливості розвитку міжрегіонального і транскордонного співробітництва вітчизняних і європейських страхових компаній в напрямку цифровізації;

– інфраструктурні – наявність і ступінь розвитку інфраструктури фінансового, страхового ринку, цифрової інфраструктури;

– технологічні – відставання в розвитку цифрових технологій від страхових компаній-конкурентів, банківських установ, потреб споживачів страхових послуг;

– економічні – рівень доходів населення, розвиток бізнесу та показники його прибутковості, рівень безробіття, вікова структура та мобільність споживачів страхових послуг;

– фінансові – зміна розміру власного капіталу страхових компаній під впливом змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі, стратегічні та тактичні напрями інвестиційної та тарифної політики, обсяг страхових резервів, здатність страхових компаній забезпечувати свою фінансову стабільність в сучасних умовах.

Вищезазначені фактори можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на формування та оцінку цифрового потенціалу страхових компаній. Також при оцінюванні зазначеного потенціалу страхових компаній необхідно враховувати вплив нормативно-правових та етико-поведінкових аспектів [92].

Для кількісної оцінки цифрового потенціалу страхових компаній пропонується використовувати індикатори, які наведені у таблиці 3.1 і за допомогою яких можна робити висновки про досягнення цілей і завдань цифрової трансформації.

Індикатори оцінки цифрового потенціалу страхових компаній

Індикатори	Оцінювання результатів
Відсоток бізнес-процесів страхових компаній, що автоматизовані	Частка бізнес-процесів страхових компаній, що виконуються з використанням цифрових технологій
Індекс довіри клієнтів до цифрових технологій страхових компаній	Зростання кількості клієнтів та рівня їхньої довіри до страхових компаній
Середній час оформлення страхового поліса онлайн	Економія часу на оформлення страхового полісу, зручність і швидкість надання страхових послуг онлайн
Використання андеррайтингу на базі машинного навчання	Ефективне управління ризиками цифровізації, забезпечення збалансованості страхового портфеля та фінансової стабільності страхових компаній, встановлення обґрунтованих умов страхування для кожного клієнта
Кількість цифрових каналів обслуговування клієнтів страхових компаній	Використання мобільних застосунків, онлайн-платформ, веб-сайтів, чат-ботів, тощо
Надійність та безперервність роботи онлайн-сервісів	Економія часу на оформлення страхових полісів, відшкодування збитків від страхових подій
Кількість кібератак на страхові компанії	Надійність захисту ІТ-систем, персональних даних клієнтів
Відсоток персоналу, що пройшли курси підвищення кваліфікації з цифрової грамотності та кібербезпеки	Рівень цифрових навичок персоналу страхових компаній та ступінь їх готовності до зниження кіберризиків

Джерело: складено автором на основі [92].

Показники оцінки цифрового потенціалу страхових компаній та методика їх розрахунку наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники оцінки цифрового потенціалу страхових компаній та методика їх розрахунку

Показники	Методика розрахунку
1	2
Питома вага страхових полісів, проданих онлайн у страховому портфелі $P_{Всп}$	$P_{Всп} = \frac{K_{он}}{K_{заг}}$ <p>де $K_{он}$ – кількість договорів страхування укладених онлайн; $K_{заг}$ – загальна кількість укладених договорів страхування</p>

1	2
Частка користувачів цифрових технологій страхових компаній $Ч_{кцт}$	$Ч_{кцт} = \frac{К_{кцт}}{К_{клск}}$ <p>де $К_{кцт}$ – кількість активних користувачів мобільних додатків, онлайн-платформ, веб-ресурсів страхових компаній; $К_{клск}$ – загальна кількість клієнтів страхових компаній</p>
Частка ІТ-бюджету страхових компаній, спрямована на впровадження цифрових страхових продуктів $Ч_{ІТ}$	$Ч_{ІТ} = \frac{Ч_{ІТЦП}}{Б_{ІТ}}$ <p>де $Ч_{ІТЦП}$ – частка ІТ-бюджету на впровадження цифрових страхових продуктів; $Б_{ІТ}$ – загальний обсяг ІТ-бюджету страхових компаній</p>
Рентабельність впровадження цифрових технологій страховими компаніями $Р_{цт}$	$Р_{цт} = \frac{П_{цт}}{В_{цт}}$ <p>де $П_{цт}$ – прибуток від використання цифрових технологій страховими компаніями; $В_{цт}$ – витрати на впровадження цифрових технологій</p>
Ефективність роботи персоналу страхових компаній, що впроваджують цифрові технології $Е_{пцт}$	$Е_{пцт} = \frac{П_{ппцт}}{П_{пск}}$ <p>де $П_{ппцт}$ – продуктивність праці персоналу страхових компаній після впровадження цифрових технологій; $П_{пск}$ – продуктивність праці персоналу страхових компаній до впровадження цифрових технологій</p>
Ефективність цифрової взаємодії страхових компаній і банків $Е_{цв}$	$Е_{цв} = \frac{П_{прцт}}{В_{цв}}$ <p>де $П_{прцт}$ – прибуток від реалізації цифрових фінансових і страхових продуктів; $В_{цв}$ – витрати на розвиток цифрової взаємодії страхових компаній і банків</p>

Джерело: складено автором на основі [92].

Наведена система індикаторів і показників оцінки цифрового потенціалу страхових компаній дає змогу [92]:

– визначити проблеми і перспективи цифрової трансформації їх діяльності;

- зрозуміти, наскільки впроваджені цифрові технології і страхові продукти відповідають стратегіям розвитку страховиків;
- обґрунтувати відповідність результатів цифровізації законодавчо встановленим регулятивним нормам;
- розширити сферу використання клієнтоорієнтованого підходу;
- порівнювати цифрові інновації з фінансовими результатами страхових компаній;
- прогнозувати ризики, ймовірність шахрайських дій;
- забезпечити масштабованість, розвиток інтегрованих партнерських мереж.

При використанні більшості з показників необхідно розуміти, що досягти одночасно їх високих рівнів неможливо, тому їх значення мають відповідати запланованим у цифровій стратегії страхових компаній результатам. У процесі реалізації проєктів цифровізації страхові компанії повинні оцінювати стан впровадження цифрових технологій конкурентами, оскільки відставання у цьому напрямку неминуче призведе до втрати клієнтів, відтак, необхідно до вищенаведених рекомендацій додати використання бенчмаркінгу [92].

Розвиток цифрового потенціалу належить до стратегічних рішень, що приймають страхові компанії. При цьому помилки як у складанні й реалізації стратегічних планів можуть призвести до значних втрат, особливо при недостатній компетентності керівництва і персоналу страхових компаній щодо прийняття як стратегічних, так і тактичних рішень. Вирішенням цієї проблеми може бути застосування аутсорсингу, що дає змогу використання готових рішень цифровізації страхового бізнесу та швидкої адаптації страхових компаній до умов цифрового середовища [194]. Аутсорсинг – це не просто спосіб знизити витрати, але і стратегічний інструмент для підвищення цифрового потенціалу страхової компанії, особливо у сфері інновацій та гнучкої цифрової трансформації. Зовнішні фахівці з ІТ,

блокчейну, штучного інтелекту, big data тощо можуть швидше реалізувати проєкти, ніж внутрішні команди з обмеженим досвідом.

При розробленні стратегії розвитку цифрового потенціалу страхових компаній обов'язковим є врахування їх наявних і потенційних ресурсних можливостей стосовно впровадження цифрових технологій, а також визначення потреб споживачів страхових послуг та захисту їх від ризиків витоку персональних даних [95].

Визначним чинником утримання наявних та залучення нових клієнтів є їхня довіра до страхових компаній. Оскільки пошук інформації, що формує таку довіру, в умовах цифрової трансформації суспільства поступово переміщується у цифровий інформаційний простір, рекомендовано для оцінювання рівня такої довіри запровадити інтегральний коефіцієнт цифрової довіри клієнтів до страхової компанії $K_{ЦД}$. При розрахунку зазначеного коефіцієнта використовуються зважені оцінки публікацій в електронних медіа, новинах і т. ін, месенджері Телеграм, незалежних рейтингів страхових компаній, публікацій у соціальних мережах, відгуків маркетплейсів, наявності сайту, онлайн продаж, мобільного додатку, особистого кабінету, інформаційної наповненості сайту, гарантій безпеки зберігання особистих даних. Наведемо формулу для розрахунку $K_{ЦД}$:

$$K_{ЦД} = K_{ЕМ}^{БАГ} \cdot O_{ЕМ} + K_{НР}^{БАГ} \cdot O_{НР} + K_{СМ}^{БАГ} \cdot O_{СМ} + K_{МП}^{БАГ} \cdot O_{МП} + \\ + K_{НС}^{БАГ} \cdot O_{НС} + K_{ІС}^{БАГ} \cdot O_{ІС} + K_{ГБ}^{БАГ} \cdot O_{ГБ}; \quad (3.1)$$

де $K_{ЕМ}^{БАГ}$ – коефіцієнт вагомості публікацій у електронних медіа, новинах;
 $O_{ЕМ}$ – оцінка публікацій у електронних медіа, новинах;
 $K_{НР}^{БАГ}$ – коефіцієнт вагомості незалежних рейтингів страхових компаній;
 $O_{НР}$ – оцінка незалежних рейтингів страхових компаній;
 $K_{СМ}^{БАГ}$ – коефіцієнт вагомості публікацій у соціальних мережах;
 $O_{СМ}$ – оцінка публікацій у соціальних мережах;
 $K_{МП}^{БАГ}$ – коефіцієнт вагомості відгуків на маркетплейсах;

$O_{МП}$ – оцінка відгуків на маркетплейсах;

$K_{НС}^{BAГ}$ – коефіцієнт вагомості наявності сайту, онлайн продаж, мобільного додатку та/або особистого кабінету;

$O_{НС}$ – оцінка наявності сайту, онлайн продаж, мобільного додатку та/або особистого кабінету;

$K_{ІС}^{BAГ}$ – коефіцієнт вагомості інформаційної наповненості сайту;

$O_{ІС}$ – оцінка інформаційної наповненості сайту;

$K_{ГБ}^{BAГ}$ – коефіцієнт вагомості гарантій безпеки зберігання особистих даних;

$O_{ГБ}$ – оцінка гарантій безпеки зберігання особистих даних.

Вагові коефіцієнти у формулі 3.6 розраховані пропорційно до показників цифровізації, які зазначені у дослідженні Міністерства цифрової трансформації України [23]. Відповідність таких показників складовим інтегрального коефіцієнту цифрової довіри до страхових компаній наведена у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Відповідність показників цифрової грамотності населення України
складовим інтегрального коефіцієнту цифрової довіри до страхових
компаній**

Складові інтегрального коефіцієнту цифрової довіри	Варіант відповіді за дослідженням Мінцифри	Відсоток позитивних відповідей	Коефіцієнт вагомості
1	2	3	4
Публікації у електронних медіа, новинах, і т. ін, месенджері Телеграм	Читання онлайн новинних сайтів. журналів. газет	84,2	0,20
Незалежні рейтинги страхових компаній	Пошук інформації про товари та послуги	83,3	0,20
Публікації у соціальних мережах	Участь у соціальних мережах (створення профілю користувача. розміщення постів у Facebook. Twitter. Instagram. Tik-Tok тощо)	80,0	0,19

1	2	3	4
Відгуки маркетплейсів	Покупка / продаж товарів чи послуг через Інтернет	69,9	0,17
Наявність сайту, онлайн продажі, мобільного додатку та/або особистого кабінету	Встановлення програмного забезпечення або програм (додатків)	47,8	0,12
Інформаційна наповненість сайту	Отримання інформації з вебсайтів чи додатків	30,6	0,07
Гарантії безпеки зберігання особистих даних	Перенаправлення на підроблені вебсайти із запитом особистої інформації (фармінг)	18,2	0,04

Джерело: складено автором на основі [23].

Оцінювання складових інтегрального коефіцієнту цифрової довіри клієнтів до страхових компаній наведено в додатку К.

Для наочності оцінювання інтегрального коефіцієнту цифрової довіри клієнтів до страхових компаній побудуємо радар його складових, який показує відстань між їх максимально можливими та реальними значеннями та вказує на пріоритети дій щодо зменшення вказаної відстані (див. рис. 3.6).

Наочна ілюстрація вказаного коефіцієнту, особливо якщо її розмістити на дашборді, дозволить виявити недоліки у заходах щодо просування страхових продуктів у інформаційному просторі та визначити першочергові дії з підвищення рівня цифрової довіри клієнтів до страхових компаній.

Для створення просування позитивного іміджу страхових компаній рекомендовано створити відділ зв'язків з громадськістю, який має відстежувати активність конкурентів у інформаційному просторі та створювати відповідний рекламний контент, встановлювати зворотний зв'язок з страхувальниками, особливо такими, що потребували страхових виплат, поширювати розповіді про найпоширеніші страхові випадки. Останнім часом у соціальних мережах набувають популярності так звані «сторіс» – короткі фото та відеоматеріали, які використовуються для поширення рекламного

контенту у вигляді коротких історій, що мають багато переглядів і довели свою ефективність.

В умовах цифрової економіки конкурентоспроможність і прибутковість діяльності страхових компаній наряду залежить від рівня впроваджуваних ними цифрових технологій. Впровадження останніх залежить від правильної оцінки цифрового потенціалу страхових компаній, який в умовах цифровізації набуває стратегічного значення.

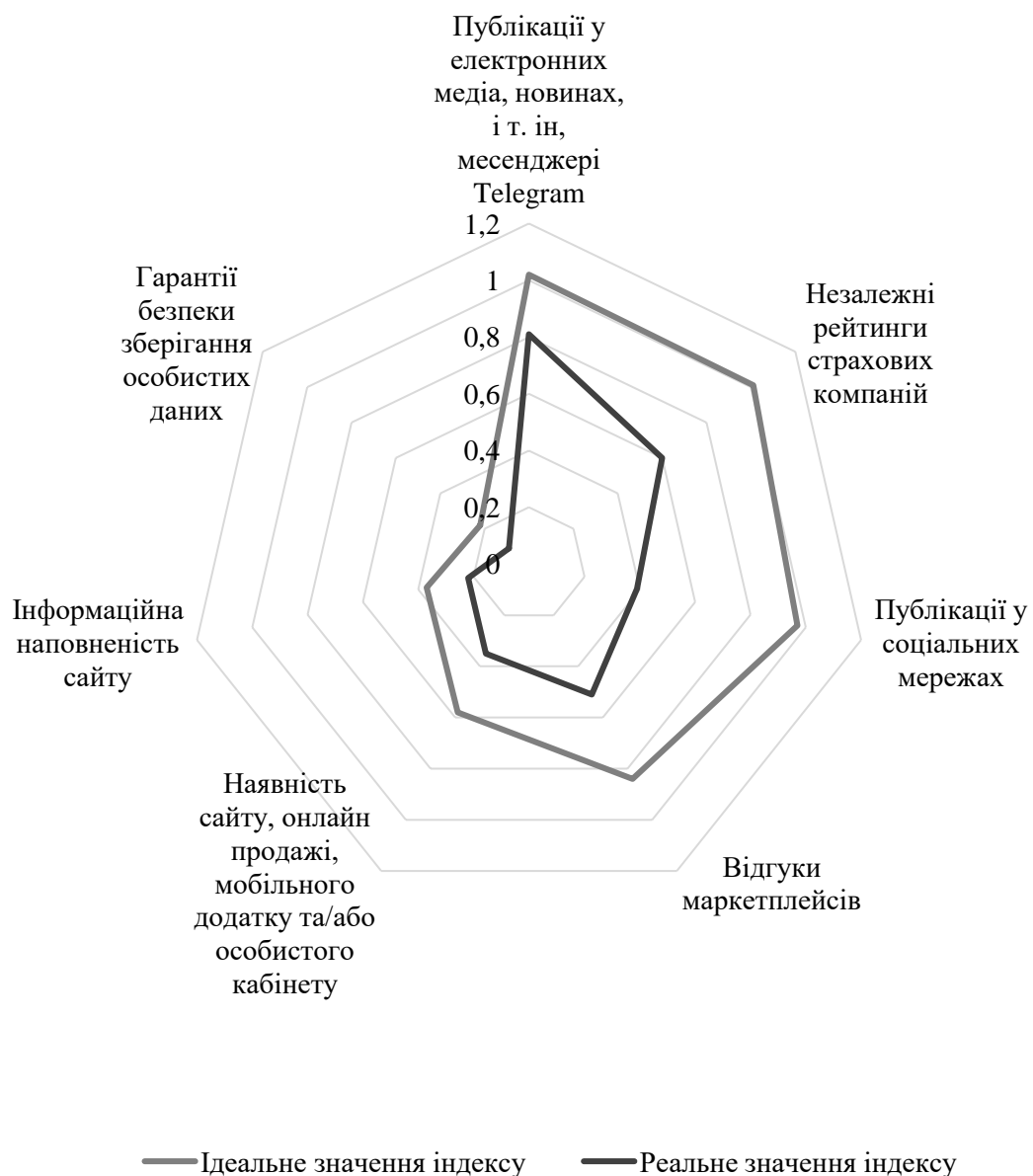

Рис. 3.6. Оцінювання інтегрального індексу цифрової довіри до страхової компанії.

Джерело: складено автором.

Від розміру цифрового потенціалу та ефективності його використання залежить прискорення цифровізації основних бізнес-процесів страхових компаній та задоволення зростаючого попиту споживачів на цифрові страхові продукти. При оцінюванні цифрового потенціалу обов'язково треба враховувати дію закону економії часу при оформленні полісів страхування онлайн, отриманні страхового відшкодування у разі настання страхового випадку, зменшенні рутинних завдань для співробітників страхових компаній.

Оцінка цифрового потенціалу дає змогу відслідкувати вплив цифровізації на структуру страхового портфеля, реакцію клієнтів та зміну моделей страхового бізнесу в контексті використання цифрових технологій таких як великі дані (Big Data), чат-боти, штучний інтелект, інтернет речей, телематика тощо. В умовах невизначеності і ризиків, спричинених війною, зростанням кількості і частоти кібератак, страхові компанії повинні збільшувати свій цифровий потенціал в напрямку протистояння кіберзагрозам і прискорення розвитку ринку кіберстрахування.

3.3. Концепція стратегічного розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки

Останнім часом страховий ринок України зазнав значних змін. Скорочується чисельність страхових компаній, змінюється нормативно-правове забезпечення страхової діяльності, з'являються нові вимоги страхувальників до страхових продуктів. Слід зауважити, що більшість таких змін відбувається під впливом факторів зовнішнього середовища, основним серед яких є цифровізація економіки та суспільства. Приведення у відповідність страхового ринку України до сучасних вимог потребує дієвої стратегії розвитку з урахуванням світових тенденцій.

Відповідно на даному етапі стратегія розвитку страхового ринку України має ґрунтуватись на реагуванні на такі зміни. Розглянемо концептуальну схему стратегії розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки (див. рис. 3.7).

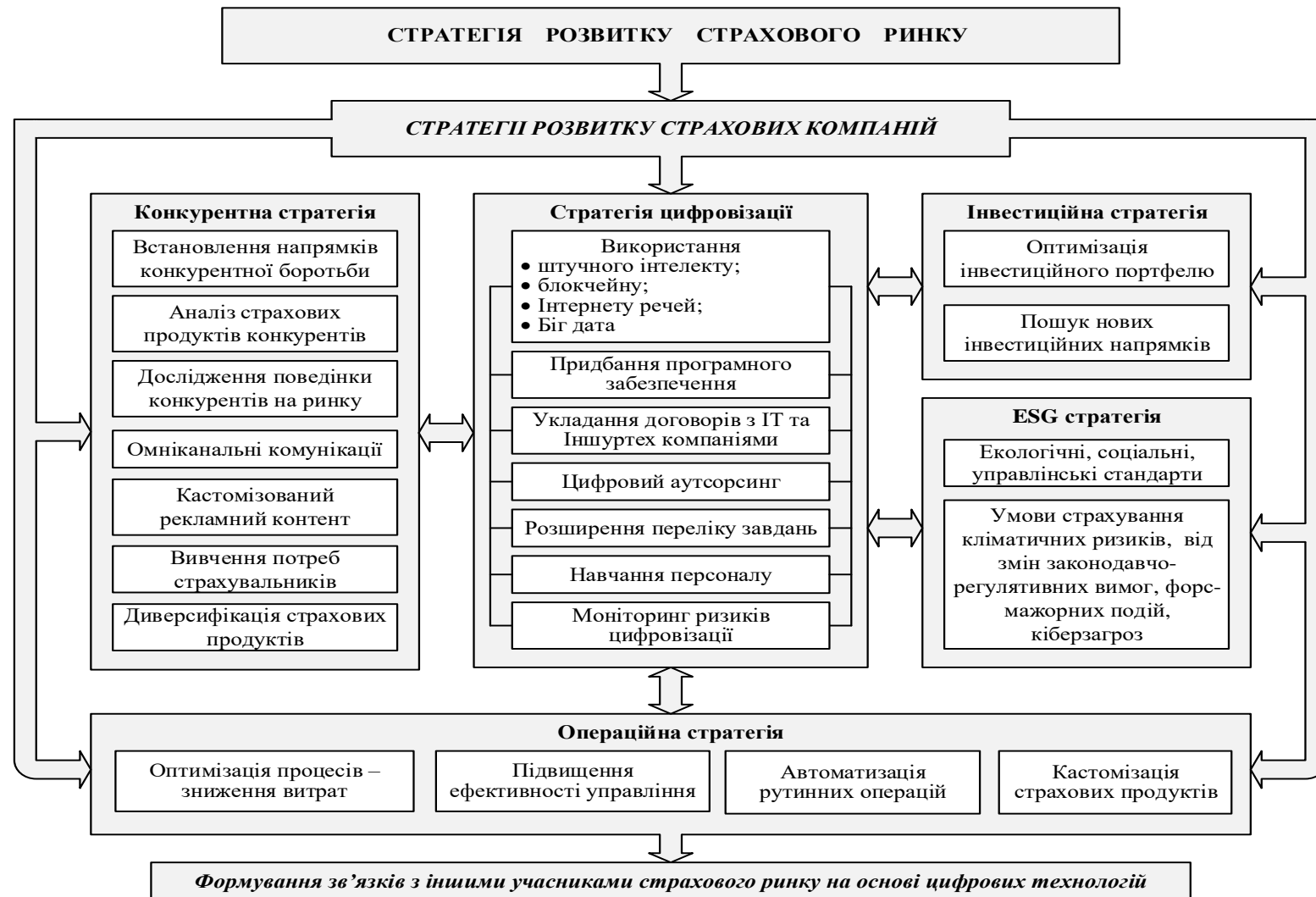

Рис. 3.7. Концептуальна схема стратегії розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки

Джерело: розроблено автором

Основними учасниками страхового ринку є страхові компанії, тому стратегії їхнього розвитку є головними у стратегічному розвитку страхового ринку. У свою чергу стратегії розвитку страхових компаній складаються з конкурентної, інвестиційної, операційної, стратегії цифровізації та ESG стратегії. Стратегія, яка максимально пов'язана з іншими стратегіями і впливає на їхній зміст є стратегія цифровізації. Сучасні цифрові технології та напрямки їхнього використання у страхуванні на сьогодні достатньо широко описані у науковій та прикладній літературі [9; 15; 19; 56; 186; 220].

Для більшості страхових компаній основною метою використання цифрових технологій є залучення нових клієнтів та налагодження з усіма страхувальниками довірчих партнерських відносин з використанням цифрових комунікацій. Підвищення операційної ефективності, у тому числі й за рахунок цифровізації, є частиною заходів, що сприяють підвищенню уваги клієнтів до страхових продуктів компаній.

Перехід до цифрових технологій у страхуванні є неминучим, оскільки страхові компанії вкрай зацікавлені в міцних відносинах з клієнтами, спілкування з якими значно полегшують сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Цифрова трансформація страхових компаній потребує використання штучного інтелекту, блокчейну, великих даних (Big Data), інтернету речей (IoT). Стратегія цифровізації має окреслити основні дії страхової компанії у цьому напрямку. Необхідно з'ясувати, яке програмне забезпечення та комп'ютерну техніку необхідно придбати. Особливу увагу при цьому слід звернути на ліцензійне програмне забезпечення, знайти постачальників. Значна частина програмного забезпечення потребує укладання договорів з ІТ та Insurtech-компаніями, оскільки використання програмних продуктів сторонніх компаній потребують професійної інсталяції, оновлення, усунення проблем та адаптації до умов діяльності конкретної страхової компанії. В окремих випадках ІТ-супровід доцільно передати на аутсорсинг, що може бути вигідніше як з організаційного, так і фінансового погляду.

Цифрова трансформація страхових компаній потребує відповідного розширення переліку завдань для персоналу. Цифрові технології вимагають додаткової аналітичної діяльності, роботи з програмним забезпеченням, пошуку необхідної інформації, складання електронних звітів. Працівники стають активними користувачами програмних продуктів. Для цього обов'язково необхідно створити підсистему безперервного навчання персоналу новим цифровим навичкам та використанню програмного забезпечення.

Як зазначалось вище, цифрова трансформація страхового бізнесу, окрім значних переваг, несе і певні цифрові загрози, основними з яких є кібератаки та, як їх наслідок, крадіжка та втрата персональних даних клієнтів. Крадіжка таких даних може переслідувати різні цілі. Так, поява у відкритому доступі персональних даних клієнтів певної страхової компанії та розповсюдження інформації про цей факт спроможні повністю зруйнувати довіру клієнтів до неї, що неминуче призведе до відтоку клієнтів до інших страхових компаній. Втрата персональних даних може повністю видалити клієнтську базу. Як зазначено в інформаційно-аналітичному дайджесті з кібербезпеки [46], з кожним роком кількість та потужність кібератак тільки зростає, розвиток технологій захисту відбувається поряд зі зростанням зусиль кіберзлочинців. При цьому моніторинг кіберризиків вимагає високої кваліфікації фахівців з кібербезпеки. Отже, страхові компанії не мають іншого виходу, ніж винаймати кваліфікований ІТ персонал або передавати кіберзахист на аутсорсинг до авторитетних ІТ-компаній. За вказаним дайджестом основні цифрові небезпеки такі:

- використання кіберзлочинцями генеративного ШІ та соціальної інженерії високого рівня складності;
- використання страховими компаніями хмарних сервісів для зберігання даних має підвищений рівень небезпеки у разі використання інтерфейсів без належного захисту через велику кількість точок входу – страхових посередників, партнерів;

– небезпека віддаленої роботи. Набуття поширення віддаленої роботи, що почало зростати в умовах пандемії COVID-19 і у разі збільшилось після початку повномасштабних військових дій через обмін даними з пристроїв та мереж з недостатнім рівнем захисту [46].

Стратегія цифровізації страхових компаній безпосередньо пов'язана з конкурентною стратегією, оскільки в умовах цифрової економіки конкурентна боротьба все більше переміщується в інформаційний простір. Підходи до розроблення конкурентної стратегії мають ґрунтуватись на стратегічних цілях страхових компаній (див. рис. 3.8). Останнім часом набуло поширення для формулювання цілей використовувати технологію SMART, за якою цілі мають бути конкретні (Specific), вимірювані (Measurable), досяжні (Achievable), актуальні (Relevant) та визначені у часі (Time-bound) [40].

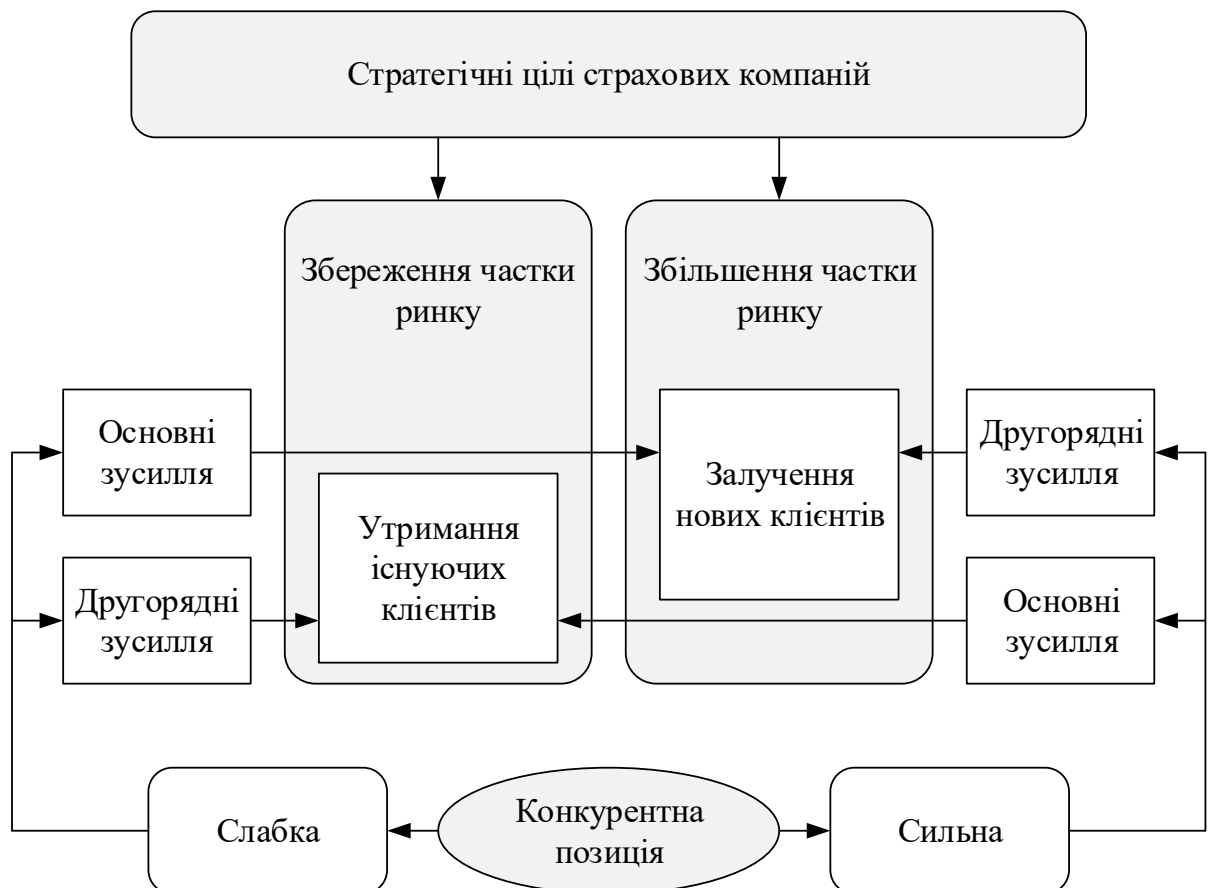

Рис. 3.8. Стратегічні цілі страхових компаній

Джерело: розроблено автором.

На нашу думку, найважливішими вимогами до стратегічних цілей страхових компаній є досяжність та актуальність. Щодо актуальності, то в умовах цифрової економіки цифрова складова конкурентної боротьби є чи не найважливішою. Досяжність цілей має враховувати реальну конкурентну позицію страхової компанії. Безперечним є факт, що на страховому ринку є як великі та потужні страхові компанії, так і компанії з відносно малою часткою ринку.

Різниця у показниках ефективності діяльності страхових компаній потребує розробки різних конкурентних стратегій. Для страхових компаній з високими показниками діяльності основною стратегічною метою буде утримання наявних позицій і клієнтів, а другорядною – залучення нових клієнтів. Для страхових компаній з низькими показниками стратегія утримання існуючих позицій буде хибною, оскільки існує великий ризик неплатоспроможності в майбутньому навіть при незначному погіршенні конкурентних позицій, і єдиним розумним рішенням є антикризове управління зі зростанням, що пропорційно залежить від кількості клієнтів. При цьому саме цифровізація економіки та онлайн-продажі можуть дозволити покращити показники невеликих страхових компаній за аналогією з торгівлею, коли онлайн-торгівля мала стрімкий розвиток завдяки зростанню цифрових можливостей клієнтів.

Іншою важливою складовою конкурентної стратегії страхових компаній, яка може бути трансформована за допомогою цифрових технологій, є аналіз страхових продуктів і поведінки конкурентів на ринку. Так, кожна страхова компанія має подавати щоквартально до регулятора – Національного банку України докладні дані про свою діяльність – кількість укладених договорів за видами страхування, обсяги страхових премій та виплат, активи, технічні резерви, прибутки, збитки тощо, які мають бути оприлюднені регулятором у відкритому доступі [112]. Страхові компанії вважаються небанківськими установами, які становлять суспільний інтерес, і тому згідно з вимогами чинного законодавства мають самотійно

оприлюднювати низку даних, які не є конфіденційними, а саме фінансову звітність, аудиторські звіти, звіти про управління та інші [107; 116].

Відповідно до цього вказані дані можуть бути використані для аналізу позиції на страховому ринку відносно конкурентів. Етапи ухвалення конкурентних рішень страховими компаніями наведено на рис. 3.9.

Основною метою аналізу поведінки конкурентів є виявлення як загроз з боку найближчих конкурентів, так і успішних рішень аутсайдерів страхового ринку. Неординарні рішення аутсайдерів, особливо в кризових умовах можуть створити цікаві пропозиції для споживачів страхових послуг.

Згідно з регулятивними вимогами дані страхових компаній є відкритими, що дає змогу відстежувати дії і показники діяльності конкурентів та на їх основі коригувати власні стратегії. Відповідно, перевагу отримають ті страхові компанії, які зможуть правильно інтерпретувати отриману інформацію та діяти якнайшвидше, оскільки в умовах цифрової економіки саме швидкість впровадження інновацій може стати вирішальною у конкурентній боротьбі.

Цифровізація каналів дистрибуції страхових продуктів вимагає нових підходів до стратегії взаємодії з реальними і потенційними клієнтами страхових компаній. Омніканальні комунікації в умовах стрімко зростаючих цифрових можливостей клієнтів набувають особливого значення. Статистика каналів дистрибуції показує зберігання значної частки реалізації полісів через агентські мережі поряд зі зростанням онлайн-продажів. Однак безперечним залишається факт, що обсяги продажів страхових полісів залежать від ефективності комунікацій страхових компаній з клієнтами. Результативними комунікації будуть за умови зростання довіри клієнтів до страхових компаній та страхових продуктів, формування якої у сучасних умовах зазнало значних змін під впливом поширення цифрових комунікацій. Наукові дослідження комунікацій зі споживачами виявили феномен «банерної сліпоты», який полягає в ігноруванні споживачем практично будь-яких рекламних повідомлень на сайтах.

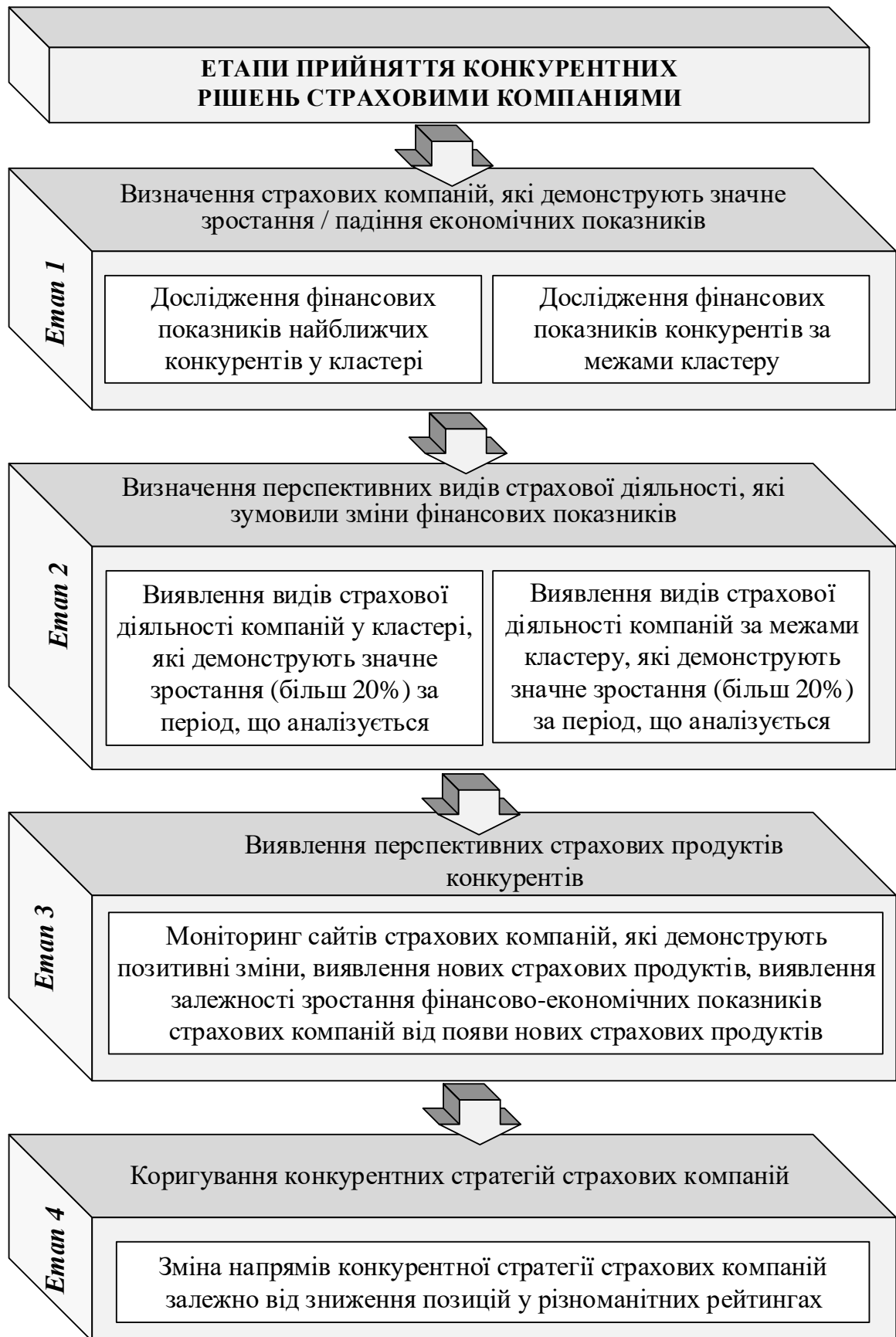

Рис. 3.9. Етапи прийняття конкурентних рішень страховими компаніями

Джерело: розроблено автором.

Більшість науковців вважають основною причиною появи такого феномена в рекламному перевантаженні інформаційного простору та низькій якості настирливого рекламного контенту [10].

Технічною особливістю формування настирливої реклами є збирання власниками сайтів файлів «кукі», які дозволяють збирати персональну інформацію відвідувачів сайтів. Відповідно споживачі, перевантажені численними рекламними повідомленнями або їх ігнорують, або блокують. Таким чином, рівень довіри до такої реклами у споживачів вкрай низький.

На протидію вказаному феномену страхові компанії повинні використовувати для комунікацій з цільовою аудиторією соціальні мережі. Особливої популярності в останній час набуває використання так званих інфлюєнсерів – «лідерів думок» – блогерів, які викликають довіру у своїх підписників. Розвиток комунікацій страхових компаній з клієнтами через інфлюєнсерів показує свою ефективність. Для прикладу, страхові компанії – лідери за показником кількості укладених за 2024 р. договорів ОСЦПВ з фізичними особами уклали таких договорів, од. – ТАС – 1208201, ПЕРША – 160602, ІНГО – 204224, АРКС – 124429, УСГ – 187369. Порівняємо кількість укладених таких договорів з аудиторією підписників українських блогерів. Так, за даними порталу «22nd Floor-Analytics» в Україні є 60 блогерів, кількість підписників на яких перевищує 1 млн осіб. Гендерна особливість українського блогерства свідчить про безумовну перевагу жінок – з вказаних 60 блогерів – мільйонників тільки 13 чоловіки [148]. За даними порталу MixPoster в Україні на кінець 2025 р. налічувалось більш ніж 200 тис. активних блогерів з кількістю підписників від 5 тис. осіб. При замовленні реклами у блогерів-мільйонників сума складає більше ніж 120 тис. грн, то у мікроблогерів – від 500 до 5000 грн. Тобто, замовивши рекламу у блогерів, страхові компанії можуть суттєво збільшити коло клієнтів і обсяг страхових премій [204].

Феномен впливу інфлюєнсерів на зростання потенційних клієнтів страхових компаній можна пояснити так:

– клієнти оцінюють поради інфлюєнсерів як експертів або друзів, і це сприймається як порада, а не реклама, особливо, коли блогер ділиться з підписниками власним досвідом співпраці зі страховою компанією;

– контент блогерів має значну емоційну складову й часто супроводжується коментарями, що значно ефективніше інших видів реклами;

– при комунікаціях через соціальні мережі для клієнтів страхових компаній важливим є живе спілкування.

Останнє підтверджується дослідженнями впливу на свою аудиторію віртуальних блогерів, створених за допомогою ШІ, які свідчать про зацікавленість певної цільової аудиторії таким контентом, однак реклама такими блогерами високої довіри не викликає.

В умовах цифровізації і залежності від соціальних мереж, страхові компанії мають скористатись феноменом впливу інфлюєнсерів для дистрибуції страхових послуг, і, безперечно, виграють від цього ті компанії, які роблять це раніше. Сам процес блогерства передбачає постійне висвітлення життя блогера, яким він ділиться не тільки з підписниками, а з усіма, хто бачить цей контент. Якщо блогер має автомобіль, він може рекламувати ОСЦПВ чи КАСКО, якщо хворіє – медичне страхування, їде за кордон власним автомобілем – зелену картку, або туристичне страхування тощо. Особливо актуальними можуть бути поради скористатись страхуванням воєнних ризиків. Серед блогерів також чимало підприємців, які можуть пропонувати страхування іншим представникам бізнесу.

Саме соціальні мережі у сучасних умовах все частіше стають простором для конкурентної боротьби, де цільові аудиторії створюють підґрунтя для створення кастомізованого рекламного контенту. Сучасні цифрові технології дозволяють виявляти групи користувачів у соціальних мережах і пропонувати їм страхові продукти згідно з уподобаннями. Як приклад, пропонувати придбати поліси КАСКО у групах автовласників недорогих автомобілів та тривалим терміном експлуатації ймовірніше викличе роздратування, ніж буде мати позитивний ефект. При цьому в групах користувачів нових або до 5 років

автомобілів преміум-класу реклама може спрацювати позитивно. Щодо медичного страхування, то в Україні достатньо стрімко розвивається приватна медицина, яка є достатньо представленою і в інтернеті, і у соціальних мережах. При цьому значна частина відвідувачів приватних медичних закладів мають достаток вище середнього й можуть зацікавитись придбанням страхових полісів медичного страхування.

З метою залучення нових та утримання існуючих клієнтів страховим компаніям необхідно формувати конкурентну стратегію з урахуванням потреб клієнтів, вивчати які дозволяють саме цифрові технології. Аналітичні інструменти дозволяють визначати ефективність сайтів страхових компаній і повинні активно використовуватись для виявлення потреб різних груп страхувальників. Такі інструменти дозволяють аналізувати ключові показники ефективності сайтів – KPI, серед яких основними є загальна відвідуваність, трафік на сайті, кількість унікальних відвідувачів, джерела трафіку, внутрішні та зовнішні посилання, взаємодія з елементами сайтів і, головне для формування конкурентної стратегії, поведінка користувачів та аналіз сесій. Аналітика SEO-показників дозволить виявити місце сайту в пошукових системах. Основні з таких показників, які мають використовувати страхові компанії для коригування конкурентної стратегії, це органічний трафік, показник відмов, конверсія. Оскільки показники KPI та SEO формуються клієнтами, то їх рекомендовано використовувати для оцінювання цифрової ефективності конкурентної стратегії страхових компаній.

Однією з найвідоміших конкурентних стратегій, яка ґрунтовно досліджена у науково-практичній літературі зі стратегічного управління та широко використовується в бізнесі є стратегія диверсифікації. Більшість страхових компаній використовують зазначену стратегію для визначення видів страхових продуктів, реалізація яких підвищує результати їхньої фінансової діяльності.

Стратегії диверсифікації страхових компаній у сучасних умовах повинні бути адаптовані до змін зовнішнього та внутрішнього середовища і враховувати тенденції розвитку цифровізації.

Класичний підхід до стратегічного управління передбачає у страхових компанії виокремлення основних складових чи напрямків – стратегічних одиниць бізнесу [1]. Пріоритети розвитку таких одиниць визначаються з урахуванням попиту на страхові продукти та окремі сегменти страхового ринку компанії (матриця BCG), привабливості стратегічних одиниць бізнесу та конкурентної позиції компанії (матриця GE/McKinsey). Основна відмінність матриць BCG та GE/McKinsey полягає у тому, що перша за основний критерій привабливості бізнесу має грошовий потік, що акцентує увагу на короткостроковій привабливості, а матриця GE/McKinsey спрямовує увагу на рентабельність інвестицій, тобто довгострокову привабливість. Поєднує ці показники матриця Shell/DPM, яка позиціонує бізнес за перспективами розвитку та конкурентоспроможністю компанії [1].

Для страхових компаній можна зробити висновок про те, що стратегічними одиницями бізнесу є види страхування, а основним критерієм – стратегічна привабливість того чи іншого виду страхування. Таку привабливість можна визначити за такими параметрами, як різниця чистих премій та виплат, відсоток страхових подій, середня ефективність договору страхування за різними видами страхування. Спираючись на спостереження за розвитком страхового ринку, що здійснює Національний банк України [77], для кращого співставлення даних нормалізуємо їх за формулою 3.2 та зведемо у таблицю 3.4.

$$y = \frac{x - \min(x)}{\max(x) - \min(x)} ; \quad 3.2$$

де y – нормалізоване значення показника;

$\min (x)$ – мінімальне значення показника у числовому ряді;

$\max (x)$ – максимальне значення показника у числовому ряді.

Таблиця 3.4

Розрахунок стратегічної привабливості різних видів страхування

Назва показника за статистичним спостереженням НБУ	Різниця чистих премій та виплат		Відсоток страхових подій		Середня ефективність договору страхування	
	тис. грн	нормалізоване значення	%	нормалізоване значення	тис. грн	нормалізоване значення
Здоров'я (крім медичного страхування)	1352562,1	0,25	3,21	0,15	0,38	0,01
Здоров'я (медичне страхування)	2094658,8	0,39	959,61	44,26	4,53	0,14
ОСЦПВ	3849803,6	0,72	2,04	0,09	0,52	0,01
Зелена картка	1912550,6	0,36	2,52	0,12	4,13	0,13
Інша моторна відповідальність	456342,3	0,08	0,26	0,01	0,33	0
КАСКО	5382129,2	1	21,68	1	10,64	0,34
МАТ майно, відповідальність	1056467,3	0,2	3,35	0,15	12,14	0,39
Майно	1470312,9	0,27	1,33	0,06	1,21	0,03
Відповідальність	710812,2	0,13	0,13	0,01	0,99	0,02
Кредит, порука	21411,0	0	0,71	0,03	30,46	1
Фінансові ризики	772985,1	0,14	1,73	0,08	0,33	0

Джерело: складено автором за даними [77].

Нормалізація показників дозволяє привести їх до однієї шкали виміру, де мінімальним значенням є 0, максимальним – 1.

У процесі здійснення нормалізації зазначених у табл. 3.4 показників специфіка окремих видів страхування потребувала виокремлення деяких даних з числових рядів, а саме показника кількості страхових подій за страховими полісами медичного страхування, оскільки кількість страхових подій за ними (4 438 666) у кілька разів перевищила кількість діючих за звітний період за ними договорів (462 551). Це свідчить про те, що на один договір страхування могло припадати кілька страхових випадків на відміну від інших видів страхування, де на один договір приходилась тільки одна страхова подія

Розрахунки, наведені у табл. 3.4, показали, що не тільки за обсягом страхових премій, а й за різницею між розміром страхових премій та виплатами за страховими випадками найбільш привабливими є страхування КАСКО з нормалізованим показником 1, ОСЦПВ з показником 0,72, медичне страхування з показником 0,39 та зелена картка з показником 0,36. Страхові поліси КАСКО завжди були привабливими для страхувальників, особливо у випадках придбання нових автомобілів та експлуатації їх у великих містах, де ризик пошкодження залишається доволі високим. Під час військових дій набувають популярності специфічні поліси страхування КАСКО від знищення автомобілів внаслідок ворожих обстрілів. Також страхування КАСКО є необхідною умовою придбання автомобілю в кредит. Страхування ОСЦПВ є обов'язковим в Україні і тому залишається вагомим у загальному обсязі страхових послуг. Медичне страхування поширене найбільш у корпоративному секторі, коли підприємства та організації укладають договори страхування своїх працівників. Страхування Зелена картка також є обов'язковим видом страхування при виїзді автомобіля за межі України і при стабільному трафіку таких поїздок, обсяг яких значно виріс під час військових дій, є значним за прибутковістю. Тобто наведені види страхових продуктів, незважаючи на значний обсяг виплат, через високі страхові премії мають найвищу привабливість.

З погляду страхових компаній найкращими мають бути такі види страхування, які мають найменший відсоток страхових подій щодо кількості укладених договорів страхування. Винятком є страхування КАСКО, яке має найбільший відсоток страхових подій, однак, як зазначалось вище, через високу різницю між страховими преміями та виплатами є пріоритетним. За кількістю укладених договорів лідирують договори ОСЦПВ з доволі низьким відсотком страхових подій – 2,04 %.

Середня ефективність договору страхування розраховувалась як співвідношення різниці чистих зароблених премій до кількості договорів прямого страхування та вхідного перестрахування, діючих на кінець звітного періоду. Такий розрахунок показує, скільки коштів у середньому заробляє страхова компанія на одному договорі страхування. Безперечним лідером є договори страхування кредиту та поруки – 30,46 тис. грн на один договір. Однак такий результат не можна вважати найкращим через те, що він став можливим через низьку статистичну значущість кількості таких договорів – на кінець 2024 року в Україні було укладено усього 703 таких договори з 5 страховими подіями, що настали за звітний період. З кращою статистичною значущістю та ефективністю одного договору страхування можна вважати страхування МАТ майна та відповідальності (нормалізоване значення 0,39), КАСКО (нормалізоване значення 0,34). Відносно низьку ефективність має договір ОСЦПВ (нормалізоване значення 0,01), однак, велика кількість таких договорів дозволяє отримувати страховим компаніям значні прибутки.

Наведені розрахунки дозволяють зробити такі висновки:

- попри значні виплати по полісам КАСКО та великий відсоток страхових подій, цей вид страхування залишається пріоритетним через високі страхові премії, що дає найбільшу прибутковість серед інших видів страхування;

- поліси ОСЦПВ знаходяться на другому місці по прибутковості через їхній обов'язковий характер і, відповідно, найбільше поширення та низький відсоток страхових подій;

– медичне страхування є привабливим для страховиків завдяки поширенню практики страхування свого персоналу підприємствами, організаціями, установами.

Таким чином, найбільш привабливими для страховика є поліси КАСКО, ОСЦПВ та медичного страхування. Інші страхові продукти страхова компанія повинна мати для забезпечення комплексного обслуговування клієнтів. Проте привабливість вищенаведених страхових продуктів для страхових компаній посилює конкурентну боротьбу, яка в умовах цифрової економіки все більше переміщується в інформаційне середовище, що потребує відображення у стратегії розвитку страхових компаній.

Використання цифрових інструментів для оптимізації інвестиційного портфеля страхових компаній дозволить максимально використовувати інвестиційний потенціал останніх. За аналітичними даними (див. табл. 2.10 підрозділу 2.2 дисертації) основними напрямками інвестицій страхових компаній України є придбання облігацій внутрішніх державних позик України та банківські депозити, які разом складала на кінець 2024 р. більше ніж 90 % усіх інвестицій. При цьому за загальною структурою таких інвестицій ОВДП та банківські депозити розподілені майже порівну. Однак у розрізі окремих страхових компаній ситуація є різною. Так, на кінець 2024 р. СК ОРАНТА має співвідношення ОВДП до банківських депозитів як 10,3, ІНГО – 0,9, УНІКА – 0,4, УНІВЕРСАЛЬНА – 0,3, АРКС – 2,3, ТАС – 1,1, ВУСО – 0,4. Страхові компанії ГРАВЕ Україна та Українська аграрно-страхова компанія взагалі не мали банківських депозитів, а, наприклад, страхові компанії Колоннейд Україна та УПСК у своєму інвестиційному портфелі мали банківські депозити, але не мали ОВДП.

Наведені приклади свідчать про різні інвестиційні стратегії в розрізі страхових компаній. При побудові таких стратегій страховим компаніям слід розуміти всі переваги та недоліки різних напрямків інвестування, а також етичні питання стосовно необхідності підтримки економіки країни в умовах війни. Слід розуміти, що інвестиційна стратегія не може обмежуватись

принциповими рішеннями щодо вибору напрямків інвестування, а також має враховувати інструменти оцінювання та вибору конкретних інвестиційних рішень щодо банків або видів ОВДП. Саме орієнтація на використання аналітики даних та ІІІ має стати важливою частиною інвестиційної стратегії. ІІІ може з великою швидкістю обробити великі масиви даних (Big Data) та підготувати рекомендації щодо інвестиційних рішень з урахуванням специфіки діяльності страхових компаній.

Також при розробленні стратегії розвитку страхових компаній необхідно враховувати загальносвітові та європейські тенденції розвитку страхового бізнесу, оскільки Україна продовжує тримати чіткий курс на європейську інтеграцію. Однією з важливих напрямів страхування у країнах ЄС є поширення впровадження ESG стратегій (Environmental, Social, Governance), які зобов'язують використовувати екологічну та соціальну відповідальність поряд із прозорим управлінням компанії як основу сталого розвитку [100].

Сталий розвиток страхового ринку України в умовах цифрової економіки набуває особливої актуальності і потребує широкого впровадження ESG стратегій. Прискорення імплементації діяльності вітчизняного страхового ринку до європейських вимог потребує відповідності екологічним, соціальним, управлінським стандартам, умовам страхування ризиків, пов'язаних зі зміною кліматичних умов, законодавчо-регулятивних вимог, настанням форс-мажорних подій та виникненням кіберзагроз. У сучасному світі все більше уваги приділяється відповідності результатів діяльності компаній ESG принципам. Страховий ринок, здійснюючи непрямий вплив на навколишнє середовище, повинен впроваджувати зазначені принципи в діяльність не тільки страхових компаній, а також сприяти їх використанню споживачами страхових послуг, особливо на рівні малих і середніх підприємств, що набуває особливої актуальності для забезпечення страхування ризиків в умовах війни та прискорення повоєнного відновлення національної економіки [100].

Проблеми і перспективи розробки і впровадження ESG стратегій та її складових на рівні суб'єктів страхового ринку стали предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Автори роботи [71] вказують на пріоритетність впровадження ESG-принципів у страховій сфері, що дасть змогу підвищити соціальну відповідальність, фінансову стійкість, прозорість і відкритість страхових компаній та буде сприяти сталому розвитку страхового бізнесу. На шляху інтеграції ESG-принципів у діяльність страхових компаній постають проблеми пов'язані з відсутністю державної підтримки, інструментів ймовірності настання і оцінки ризиків забезпечення сталого розвитку, а також політична та економічна нестабільність, небажання страхових компаній впроваджувати нові практики роботи [100].

Л. І. Ішук та В. Г. Поліщук зазначають, що в умовах впровадження воєнного стану при впровадженні ESG-стратегій страхові компанії повинні більше уваги приділяти не екологічним, а саме соціальним і управлінським аспектам, що приведе до підвищення ролі страхового ринку як двигуна трансформації економіки держави та забезпечить підвищення його конкурентоспроможності [39].

На думку Н. В. Приказюк при впровадженні підходів ESG в діяльність страхових компаній необхідно враховувати принципи сталого страхування (PSI). При цьому авторка наголошує, що не дивлячись на зростання потреби страхових компаній в інвестиціях і їх спрямування у сталий розвиток, зростання нормативного тягаря і ризиків, обґрунтоване впровадження принципів ESG відкриває нові можливості та конкурентні переваги на страховому ринку [106].

В роботі [34] автори серед основних напрямів впровадження ESG стратегії страховими компаніями наводять корпоративну культуру, управління ризиками, активами, персоналом та бізнес-цілями страховиків. При цьому наголошують, що швидке впровадження страховими компаніями зазначених стратегій дозволить останнім «не лише виконати регуляторні вимоги, але і стати учасниками страхового ринку на новому рівні довіри».

У звіті міжнародної мережі фірм з надання послуг фінансовим, банківським і страховим компаніям KPMG International зазначається, що для забезпечення лідерства на страховому ринку та впровадження інноваційних змін страхові компанії повинні впроваджувати ціннісно-орієнтовану ESG-стратегію. Найбільш активно страхові компанії використовують ESG стратегію для управління активами й ризиками, зменшення витрат та підвищення показників ефективності діяльності [175].

Науковці з Туреччини К. Суд та Е. Озен, досліджуючи ESG у страховій індустрії, зазначають, що використання ESG – це не тільки піклування про оточуюче середовище, а й можливість отримувати кращі результати не тільки для окремих страхових компаній, а і для усього страхового сектору в майбутньому. Такий підхід розширює сферу аналізу ризиків від традиційних фінансових міркувань до більш цілісних, а впровадження ESG буде корисним як страхувальникам, так і суспільству загалом. Особливу увагу страхові компанії мають звертати на страхування ризиків, пов'язаних з екологією та кліматичними змінами [217].

С. Брессан акцентує увагу на тому, що посилення екологічних стандартів в усіх секторах економіки створює значні проблеми для страхових компаній, і показники ESG суттєво впливають на показники їх ефективності, а останні є визначальними для інвесторів. Страхувальники з високим рівнем ESG хоч і мають більші андерайтингові ризики, мають кращі фінансові показники [153].

Е. Вільямс на прикладі Німеччини та Великої Британії показує, що принципи ESG позитивно впливають на фінансові показники страхових компаній. Ці принципи є одночасно як стратегічним імперативом, так і корисною практикою для підвищення фінансових показників, особливо рентабельності капіталу, операційної стійкості, прибутковості. Авторка наголошує на визначальній ролі нормативно-правової бази щодо стимулювання впровадження системи ESG, покращення практики управління ризиками та системними потрясіннями, такими, як, наприклад, пандемія COVID-19. Усе це сприяє створенню довірчих відносин між клієнтами, інвесторами та регулюючими органами [229].

На основі вищенаведеного можна зробити висновок, що в умовах цифрової економіки забезпечити сталий розвиток страхового ринку України можливо завдяки здійсненню його цифрової та ESG трансформації. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвяченим питанням впровадження ESG принципів на страховому ринку України, подальших досліджень потребує вдосконалення процесу розроблення і впровадження відповідної стратегії. У прийнятій у червні 2025 року Національним банком України Білій книзі з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі зазначається на необхідність розвитку фінансового сектору на принципах сталого розвитку, зниження екологічних, соціальних та управлінських ризиків з метою стабілізації фінансового сектору та національної економіки [6]. При цьому не має чітких рекомендацій і регламентів по впровадженню ESG стратегії сталого розвитку страхового ринку України.

Розроблення і впровадження ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку передбачає його адаптацію до змін навколишнього середовища, пов'язаних насамперед з війною, кліматом, регуляторними вимогами; проведення «зеленої» трансформації для прискорення інтеграції до міжнародного страхового ринку, забезпечуючи тим самим гнучкість, стійкість, конкурентоспроможність, спрямування на досягнення результатів довгострокового планування, а також ефективне управління ризиками. Відсутність прийнятої на законодавчому рівні стратегії розвитку страхового ринку України в умовах розвитку цифрової економіки та забезпечення сталого розвитку національної економіки, а також прискорення євроінтеграційних процесів обумовлює необхідність дослідження передумов розвитку та нормативно-правових засад регулювання процесів розробки і впровадження ESG-стратегії [100].

У 2015 році Україна приєдналася до резолюції ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», взявши на себе зобов'язання щодо виконання сімнадцяти цілей сталого розвитку.

Однією із цілей сталого розвитку України на період до 2030 року визначено активізацію розвитку глобального партнерства для досягнення інтересів сталого розвитку [100]. В Угоді про асоціацію між Україною і Європейським Союзом передбачено перехід вітчизняного страхового ринку на європейські правила регулювання та нагляду [110] зазначається, що «ринок страхування в Україні є недостатньо розвинутим як за рівнем споживання страхових послуг, так і за обсягом активів страхових компаній».

Із липня 2020 р. основним регулятором страхового ринку України є Національний банк України. Саме з цього періоду починається етап активного розроблення і прийняття низки нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку фінансового сектору. Однак, як було зазначено вище, проблемними залишаються питання відсутності єдиної стратегії розвитку страхового ринку, що спричиняє відмінність підходів у впровадженні ESG-принципів у діяльність його учасників [100].

Отримання у червні місяці 2022 р. Україною статусу кандидата на членство ЄС розширило можливості забезпечення сталого розвитку економіки, зокрема страхового ринку. Підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України, прискорення його інтеграції у єдиний європейський страховий простір, збільшення можливостей залучення інвестицій на впровадження цифрових страхових технологій потребує розробки дієвої і ефективної ESG стратегії [100].

Як зазначає Л. В. Нечипорук, «страхова галузь має величезний набір інструментів сприяння сталості суб'єктам економіки, а страхові компанії можуть виступати ініціаторами переходу до низьковуглецевої економіки» особливо для «впровадження кліматично-розумних страхових рішень для мікро-, малих і середніх підприємств. При цьому впровадження технологій штучного інтелекту страховими компаніями в процесах розгляду претензій, андеррайтингу, адміністрування полісів потребує трансформації підходів до управління соціальною сталістю [68].

Концептуальна схема розроблення і впровадження ESG стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки наведена на рис. 3.10.

Лідерами по впровадженню ESG-принципів і розробленню ESG-стратегій виступають страхові компанії, які входять до іноземних страхових груп, а саме [100]:

- MetLife (компанія MetLife Global Holding Company II LLC, США);
- УНІКА, Глобус, Українська страхова група, Княжа (австрійська Vienna Insurance Group);
- АРКС, UNIVERSALNA (канадська страхова група Fairfax Financial Holdings);
- Європейський страховий альянс (Група європейських інвесторів);
- ПЗУ Україна (польська PZU Group) та ін.

У більшості випадків зазначені страхові компанії не тільки ефективно реалізують розроблені ESG-стратегії, але й надають широкий спектр консультаційних послуг щодо сталого розвитку для малих, середніх і великих підприємств на базі використання сучасних цифрових платформ, мобільних додатків тощо. Цей досвід необхідно поширити і на страхові компанії зі 100 % вітчизняним капіталом для підвищення їхньої конкурентоспроможності і стійкості [100].

Впровадження ESG стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки потребує досягнення паритету загальнодержавних інтересів з інтересами учасників страхового ринку. Страховим компаніям, які не входять до іноземних страхових груп, не є учасниками Європейської бізнес Асоціації, не мають змоги впроваджувати сучасні цифрові технології необхідна підтримка з боку держави та основного регулятора НБУ в напрямку створення цифрових платформ для навчання персоналу основам ESG, встановлення чітких регуляторних вимог, обміну досвідом між міжнародними та вітчизняними страховими компаніями, які успішно реалізують на практиці розроблені ESG стратегії [100].

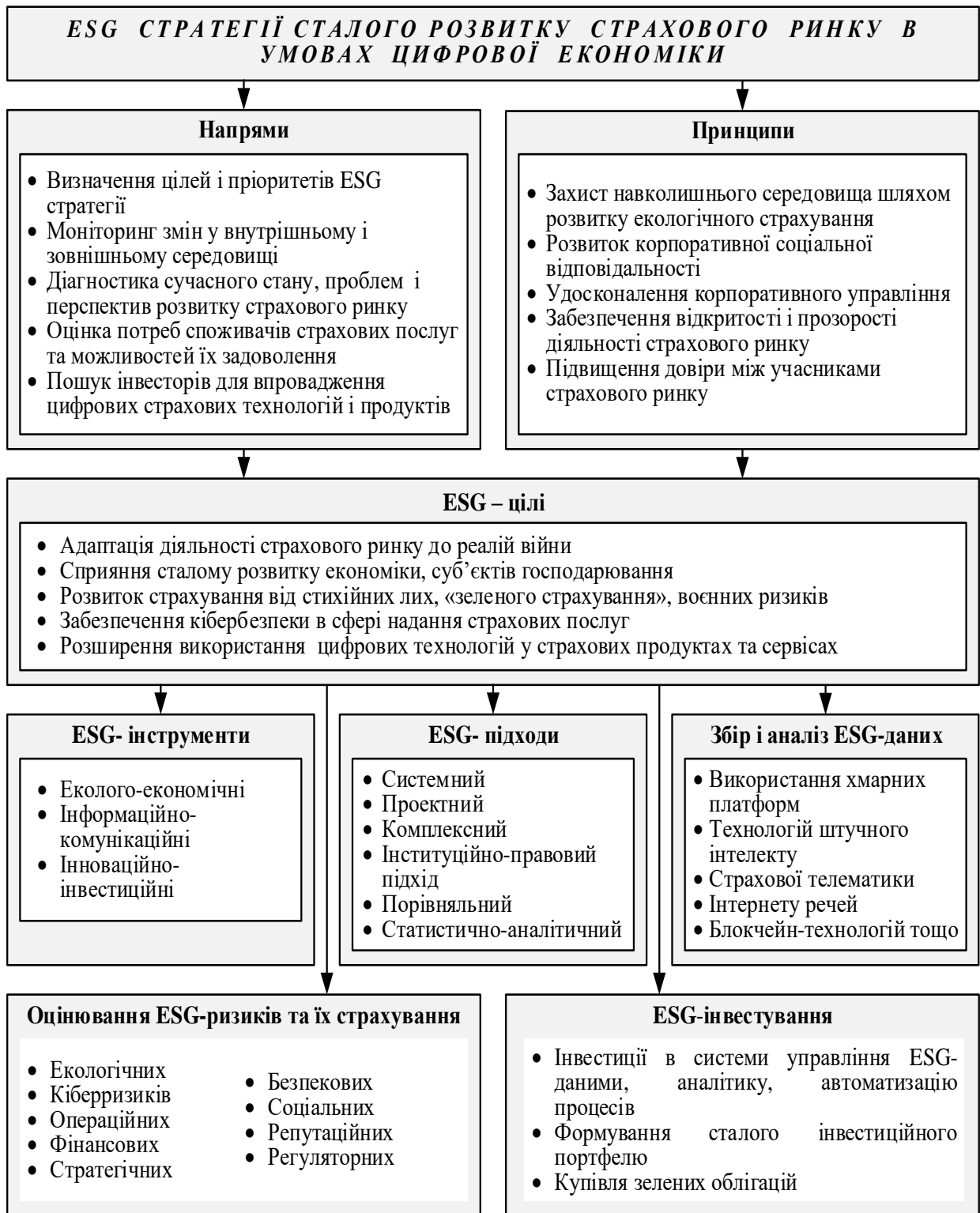

Рис. 3.10. Концептуальна схема розробки і впровадження ESG стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки

Джерело: розроблено автором

Розроблена ESG стратегія повинна стати основою механізму цифрової трансформації страхового ринку України в умовах цифрової економіки [95].

Ефективне функціонування страхового ринку потребує переходу до глобального тренду впровадження ESG-стандартів. Прийняття Стратегій розвитку фінансового сектору, Білої книги з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі розкриває загальні підходи до покращення показників діяльності фінансового сектору загалом і потребує розробки окремих стратегічних документів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку страхового ринку враховуючи його значення у підтримці економіки держави і суб'єктів страхування у воєнний час та у повоєнній відбудові [100].

Операційні стратегії страхових компаній також потребують цифрових рішень. Цифрові технології в операційній діяльності страхових компаній передусім спрямовані на зниження витрат за рахунок впровадження електронного документообігу, прискорення операцій, зменшення рівня помилок, скорочення часу на укладання страхових угод та ухвалення рішень. Особливо актуальною роль цифрових технологій є при опрацюванні страхових випадків, оцінюванні збитків страхувальників шляхом експертного оцінювання, зменшенні обсягу рутинних операцій, що виконувались персоналом страхових компаній, і саме завдяки використанню зазначених технологій відбувається переорієнтація працівників на опрацювання більш складних та творчих завдань розвитку страхових компаній. Останнє стає необхідним при збереженні тенденцій зростання кількості прямих онлайн-продажів страхових полісів. Така переорієнтація діяльності персоналу є цілком закономірною, оскільки зростання онлайн-продажів страхових продуктів супроводжується зменшенням потреби страхових компаній у послугах посередників. Особливості взаємодії клієнтів та страхових компаній при онлайн-продажах наведено на рис. 3.11.

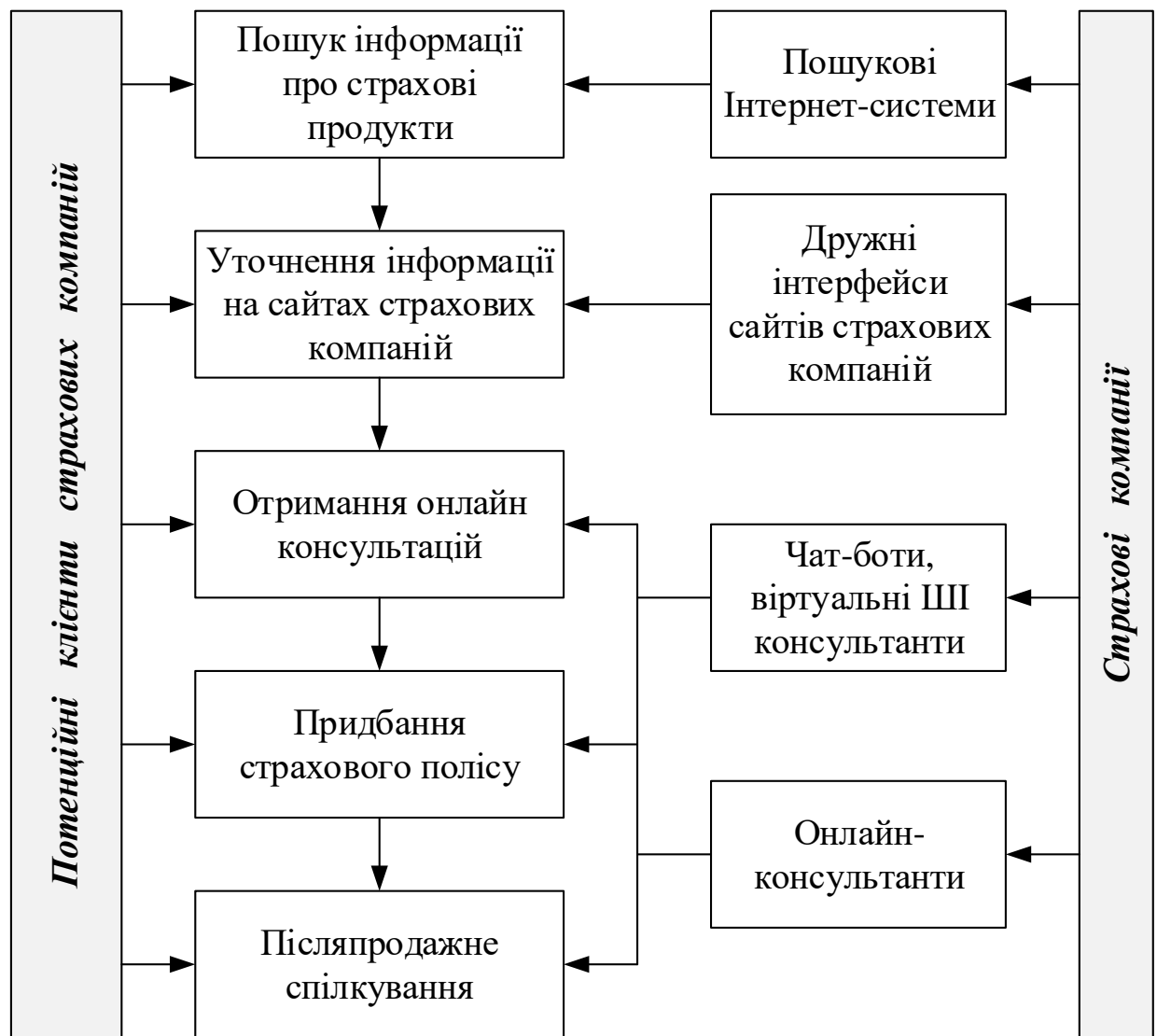

Рис. 3.11. Взаємодія страхових компаній та клієнтів при онлайн продажах страхових продуктів.

Джерело: розроблено автором.

Онлайн-спілкування з потенційними клієнтами має бути спрямоване на максимальну кастомізацію страхових продуктів. Справедлива ціна на страхові поліси має враховувати різницю в поведінці та особливостях стану споживача під час дії майбутнього договору страхування.

Безперечним у теорії та практиці управління є важливість швидкості та якості прийняття управлінських рішень. Цифрові технології та електронний документообіг дозволяє в рази підвищити управлінські комунікації, а моніторинг основних показників діяльності компаній у режимі реального часу,

сучасні способи подання інформації (дашборди, використання Power BI) здатні покращити загальний рівень управління страховою компанією та отримати конкурентні переваги.

Цифровізація економічних відносин також вимагає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у побудові мережових відносин та комунікації з іншими учасниками страхового ринку. Відповідно, цілком зрозумілою є вимога до компаній-партнерів мати близькі по рівню та сумісні системи цифрової комунікації. Як приклад, при укладанні договорів перестрахування сумісні інформаційно-комунікаційні системи дозволять значно прискорити та підвищити якість співпраці. Аналогічно цифрові комунікації з партнерськими СТО спроможні значно скоротити терміни відновлення автомобілів після ДТП, уникати шахрайства та оптимізувати вартість ремонту.

Загалом розглянуті стратегії страхових компаній повинні мати взаємоузгоджені складові, центром яких у сучасних умовах стає стратегія цифровізації. Це дає змогу зробити висновок, що забезпечити ефективний розвиток страхового ринку в умовах цифрової економіки можливо тільки на основі здійснення його цифрової трансформації, яка сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності, інтеграції в єдиний цифровий ринок ЄС та покращенню інвестиційного клімату в державі в умовах повоєнного відновлення національної економіки.

Висновки до 3 розділу

У результаті розробки механізму цифрової трансформації страхового ринку України та визначення напрямів стратегії розвитку зазначеного ринку в умовах цифрової економіки можна зробити такі висновки.

1. Встановлено, що відставання страхового ринку України за рівнем впровадження цифрових технологій від учасників вітчизняного й міжнародного фінансового і страхового ринків обумовлює необхідність розроблення механізму його цифрової трансформації. Визначено, що під механізмом цифрової трансформації страхового ринку України розуміється як цілісна система взаємопов'язаних принципів, підходів, форм, методів, моделей, важелів та стимулів, на основі яких забезпечується комплексний підхід до підвищення конкурентоспроможності й інноваційності страхових компаній і диверсифікації їхніх страхових продуктів на основі використання сучасних цифрових технологій.

2. Розглянуто складові механізму цифрової трансформації страхового ринку в умовах цифровізації економіки, визначено його суб'єктно-об'єктний склад. Встановлено, що основними стимулюючими детермінантами цифрової трансформації зазначеного ринку є зростання ролі та значення страхового ринку в умовах війни та повоєнного відновлення економіки, впровадження нових бізнес-моделей здійснення страхової діяльності, розвиток співпраці страхових компаній з Insurtech-компаніями, зростання конкурентної боротьби, збільшення попиту на кіберстрахування тощо. Зазначено негативний вплив стримуючих детермінантів на активізацію процесів цифровізації страхового ринку, серед яких виокремлено низький рівень проникнення і щільності страхування, недостатній обсяг фінансування впровадження цифрових технологій страховими компаніями, невідповідність рівнів їх цифровізації темпам впровадження цифрових технологій мережевими партнерами, низький рівень розвитку цифрової інфраструктури страхового ринку та ін.

3. Зазначено, що цифрова трансформація страхового ринку потребує здійснення стратегічного і тактичного планування. Наведено основні етапи реалізації планування цифрової трансформації страхового ринку України, що дало змогу визначити послідовність їх проведення від моніторингу тенденцій цифровізації на міжнародному і вітчизняному страховому ринку, оцінці цифрових технологій конкурентів, визначення цілей цифрової трансформації, дослідження потреби споживачів на цифрові страхові продукти та підвищення довіри клієнтів до страхових компаній.

4. Визначено, що функціонування механізму цифрової трансформації страхового ринку обумовлює появу взаємопов'язаних ефектів, що виникають в процесі взаємодії страхових компаній з клієнтами та партнерами, а саме ефекту масштабу, охоплення, розподілу ризиків, надійності, комерційного, соціально-економічного, ефектів від спільного використання об'єктів цифрової інфраструктури, трансферу цифрових технологій.

5. Обґрунтовано, що проведення цифрової трансформації страхового ринку потребує розроблення теоретико-методичних підходів до оцінювання цифрового потенціалу страхових компаній України. Наведено визначення сутності цифрового потенціалу страхових компаній, під яким у цьому дослідженні розуміється їх здатність до раціонального і ефективного використання цифрових технологій і інструментів для підвищення рівня конкурентоспроможності, показників прибутковості, диверсифікації цифрових страхових продуктів і послуг, залучення більшої кількості клієнтів. Досліджено взаємозв'язок цифрового потенціалу зі страховим, фінансовим, інтелектуальним, інвестиційним, інформаційним, маркетинговим, кадровим, технологічним та управлінським потенціалами страхових компаній. Визначено індикатори і показники оцінювання цифрового потенціалу страхових компаній. Зазначено, що при оцінюванні цифрового потенціалу обов'язково треба враховувати дію закону економії часу при оформленні полісів страхування онлайн, отриманні страхового відшкодування в разі

настання страхового випадку, зменшенні рутинних завдань для співробітників страхових компаній.

6. Доведено, що затягування з розробкою і практичним впровадженням стратегій цифровізації страхового ринку може призвести до втрати потенційних можливостей його розвитку, неоптимального використання ресурсів, зростання ризиків та зниження конкурентоспроможності. Розроблено концептуальну схему стратегічного розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, в складі якої визначено конкурентну, інвестиційну, операційну, стратегію цифровізації, ESG-стратегію.

7. Зазначено, що при розробленні стратегії розвитку страхового ринку необхідно враховувати загальносвітові та європейські тенденції розвитку страхового бізнесу, які передбачають впровадження ESG-стратегії, що передбачає відповідність екологічним, соціальним, управлінським стандартам. Обґрунтовано науково-практичні підходи до розроблення і впровадження ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку України для відповідності його діяльності законодавчим вимогам, покращення управління ризиками, пов'язаними зі зміною кліматичних умов, військових дій, виникненням кіберзагроз; диверсифікації страхових продуктів; забезпечення прозорості та відкритості зазначеного ринку в умовах цифрової економіки; активізації євроінтеграційних процесів. Розроблено концептуальну схему розроблення і впровадження ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації економіки, виокремлено в її складі напрями, принципи, ESG-цілі, інструменти, підходи, збір і аналіз ESG-даних, оцінювання ESG-ризиків та їх страхування, ESG-інвестування.

Основні результати дослідження наведено у опублікованих дисертантом наукових працях [91; 92; 95; 99; 100; 170].

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення актуального наукового завдання, що полягає в теоретико-методичному та науково-практичному обґрунтуванні напрямів розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. Основні висновки теоретичного, методичного та практичного змісту проведеного дослідження полягають у наступному:

1. Досліджено науково-теоретичні підходи до визначення сутності поняття «цифрова економіка», що дало змогу виокремити її специфічні особливості та відмінності від електронної, хмарної, віртуальної, мережевої, інформаційно-мережевої та інтернет-економіки. Визначено відставання страхового ринку України від темпів розвитку цифрової економіки, процесів впровадження цифрових технологій на світовому страховому ринку, зростаючих потреб і вимог споживачів страхових продуктів і послуг. Зазначено, що в умовах цифрової економіки відбувається трансформація традиційної моделі функціонування страхового ринку і перехід на клієнтоорієнтовану цифрову модель, яка передбачає використання персоналізованих підходів до надання страхових послуг на основі активного використання сучасних цифрових технологій.

2. Визначено роль страхового ринку в цифровій економіці, яка проявляється двоїсто. З однієї сторони, діяльність страхового ринку повинна бути спрямована на впровадження сучасних цифрових технологій, підвищення рівня довіри клієнтів до страхових продуктів і страхових компаній, що їх надають, зростання рівня конкурентоспроможності, платоспроможності, а також забезпечення відкритості і прозорості діяльності у відповідності до міжнародних та європейських вимог і стандартів. З іншої сторони, страховий ринок в умовах цифровізації економіки і суспільства, зростанні кіберризиків та загроз повинен забезпечити розвиток таких видів страхування, як страхування від військових ризиків, кіберстрахування, пенсійне страхування тощо, сприяючи притоку інвестицій у підтримку фінансової системи держави в умовах війни та повоєнного відновлення економіки.

3. Поглиблено науково-теоретичні підходи до систематизації розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки, визначено основні етапи його цифрової трансформації та зміни в нормативно-правовому та інституційному регулюванні. Розглянуто перспективи цифрової трансформації екосистеми страхового ринку під впливом впровадження і використання цифрових технологій, особливо штучного інтелекту, хмарних обчислень, телематики тощо у сфері андеррайтингу, прямого врегулювання збитків, виявлення страхового шахрайства, забезпечення кібербезпеки.

4. Проведено системний аналіз показників діяльності страхового ринку в умовах цифровізації економіки і суспільства, на основі якого визначено недостатню роль страхування у розвитку економіки держави, зменшення кількості страхових компаній під впливом посилення регуляторних вимог та необхідності переходу на європейські стандарти цифрової операційної стійкості, зниження попиту клієнтів на добровільні види страхування. Зазначено, що цифрова трансформація страхового ринку потребує створення єдиного цифрового простору, цифрових каналів збуту страхових продуктів, цифровізації процесу мережевої взаємодії зі страховим ринком ЄС, мережами партнерів і клієнтів.

5. Доведено, що перехід страхового бізнесу на цифрову модель потребує розроблення механізму цифрової трансформації страхового ринку. Вказано, що функціонування і розвиток зазначеного механізму в умовах цифрової економіки забезпечується завдяки розробці стратегії цифровізації, формуванню єдиного цифрового простору. Визначено сутність і структуру механізму цифрової трансформації страхового ринку, надано його суб'єктно-об'єктну характеристику, описано складові елементи, економічну доцільність і ефективність використання.

6. Обґрунтовано, що для прискорення цифрової трансформації страхового ринку потрібно оцінити цифровий потенціал страхових компаній, який показує ефективність використання ними цифрових технологій для досягнення цілей стратегічного розвитку, покращення взаємодії з клієнтами та

партнерами, диверсифікації видів страхування в умовах зростаючих ризиків і загроз. Розроблено методику визначення індикаторів і показників оцінки цифрового потенціалу страхових компаній, за допомогою яких можна зробити висновки про досягнення цілей і завдань цифрової трансформації страхового ринку. Визначено територіальні, інфраструктурні, технологічні, економічні, фінансові фактори, що здійснюють як позитивний, так і негативний вплив на проведення оцінки зазначеного потенціалу. Вказано, що визначним чинником утримання наявних та залучення нових клієнтів є рівень їх довіри до страхових компаній. Зазначено, що пошук інформації про діяльність страхових компаній і їх страхових продуктів переміщується у цифровий інформаційний простір, що обумовлює необхідність визначення інтегрального коефіцієнту цифрової довіри клієнтів до страхових компаній.

7. Розроблено науково-практичні рекомендації щодо побудови концептуальної схеми стратегії розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. Виокремлено і обґрунтовано її складові, а саме конкурентну, операційну, інвестиційну стратегії. Особливу увагу приділено дослідженню стратегії цифровізації та ESG стратегії розвитку страхового ринку в умовах цифрової економіки. Доведено, що в умовах цифрової економіки для прискорення імплементації вітчизняного страхового ринку до європейських вимог необхідно забезпечити його відповідність екологічним, соціальним, управлінським стандартам, умовам страхування ризиків на основі розробки і впровадження ESG стратегій, спрямованих на забезпечення сталого розвитку зазначеного ринку та враховуючи його значення у підтримці економіки держави у воєнний час та у повоєнній відбудові.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ансофф І. Стратегічне управління. К. : Наукова думка, 2009. 512 с.
2. Бабич. С. Страхування політичних ризиків в умовах глобальної геополітичної нестабільності. *Українська Асоціація ризик-менеджерів*. URL: <https://surl.lu/fkwenx>.
3. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. Київ : Знання, КОО, 2002. 203 с.
4. Базилевич В. Д., Приказюк Н. В., Лобова О. М. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С.15–20. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.2.15.
5. Балахонова О. В. Узагальнення складових економічного потенціалу підприємства і механізм його розвитку. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. Т. 20. № 2(48). С. 98–115. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.2\(48\).243683](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.2(48).243683).
6. Біла книга з управління екологічними, соціальними та управлінськими (ESG) ризиками у фінансовому секторі. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf?v=13.
7. Бобров Є. Цифрова економіка в Україні: стратегічні виклики, можливості зростання та трансформація. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 4(80). С. 21–30. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-80-21-30>.
8. Борисюк О., Дацюк-Томчук М. Позитиви та проблеми впровадження цифрових технологій в страховій діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-35>.
9. Бريدун Є. В. Іншуртех як система вдосконалення страхової діяльності. URL: https://prestigeic.com.ua/storage/other/dopovd_brydun202110_1.pdf.

10. Васьківський Ю. Тенденції розвитку Інтернет-реклами в сучасних українських медіях. *Теле- та радіожурналістика*. 2020. № 19. С. 139–148. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/trj.2020.19.2960>.

11. Вергелюк Ю. В. Інвестування на ринку FINTECH. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 1. С. 50–56. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-7>.

12. Вовк В., Жежерун Ю., Костогриз В. Страховий ринок України у період дії воєнного стану: фінансовий та маркетинговий аспекти. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023 № 3(35). С. 119–131. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3\(35\)-119-131](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-3(35)-119-131).

13. Войнаренко М. П., Скоробогата Л. В. Мережеві інструменти капіталізації інформаційно-інтелектуального потенціалу та інновацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 3(3). С. 18–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2015_3%283%29__5.

14. Волосович С., Гуминська М. Штучний інтелект на ринку страхових послуг. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5434>.

15. Гавадзин Н. О., Запухлий Р. І., Григорська Н. М., Гребенюк Н. В. Цифровізація страхування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 48. С. 14–17. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-48-2>

16. Глобальні інвестиції та фінансування InsurTech сектору в 2024 році досягнуть \$4,2 млрд / *Форінішурер*. URL: <https://surl.li/hcijum>

17. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2. С. 77–90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2018_2_8.

18. Губар О.Є. Вплив цифрової економіки на ринок страхових послуг України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінансові послуги. Науково-практичний збірник*. 2018. №1. С. 35-40. URL: [file:///C:/Users/Yser/Downloads/F_P_2018_2%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Yser/Downloads/F_P_2018_2%20(3).pdf).

19. Гудзь О. Є. Розвиток страхування: нові інструменти та методи управління ризиками в цифровій економіці. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 3. С. 4–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/естебі_2019_3_3.

20. Деякі питання надання часткової компенсації вартості майна суб'єктів господарювання, знищеного чи пошкодженого внаслідок збройної агресії Російської Федерації, а також часткової компенсації страхових премій за договорами страхування від воєнних ризиків. Постанова Кабінету Міністрів України № 1541 від 28 листопада 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1541-2025-%D0%BF#Text>.

21. Директива ЄС NIS2: що це таке, для яких потреб розроблена та для чого Україна її імплементує. <https://cip.gov.ua/ua/news/direktiva-yes-nis2-sho-ce-take-dlya-yakikh-potreb-rozroblena-ta-dlya-chogo-ukrayina-yiyi-implementuye>.

22. Дією можна користуватися в 11 страхових сервісах URL: <https://diia.gov.ua/news/diyeyu-mozhna-koristuvatisya-v-11-strahovih-servisah>.

23. Дослідження цифрової грамотності в Україні. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf.

24. Другова В. Інноваційні підходи до страхового менеджменту в умовах цифрової трансформації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-123>

25. Дубина М. Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 3(19). С. 21–32. DOI: 10.25140/2411-5215-2019-3(19)-21-32.18.

26. Дубина М., Попело О., Тарасенко О. Інституційні трансформації фінансової системи України в умовах розвитку цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. № 1(25). С. 91-110.

27. Дубина М., Сердюк Д. Забезпечення сталого розвитку України в умовах невизначеності та турбулентності зовнішнього середовища. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(36). С. 9–25. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-9-25](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-9-25).

28. Євтушенко Н., КривенкоЮ., Стеценко Д. Цифрові технології у страхуванні. *Grail of Science*. 2024. № 43. С. 105–114. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.06.09.2024.011>

29. Желізняк Р. Й., Бонецький О. О., Жулевич М.І. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 100-104. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-16).

30. Житар М. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-24>.

31. Забаштанський М., Рубан М. Управління розвитком ринку страхових послуг в умовах становлення цифрової економіки. *Науковий вісник Полісся*. 2025. № 2(31). С. 280–290. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2\(31\)-280-290](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2025-2(31)-280-290).

32. Забаштанський М., Сидоренко О., Рубан М. Фінансово-економічні та правові аспекти функціонування страхових посередників у системі надання страхових послуг. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 2(42). С. 286–301. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-286-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-286-301).

33. Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Малащенко Ю. А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 102–106. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.6.102](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.6.102)

34. Заячківська О., Котик О., Федорчук Ю. ESG-орієнтовані інвестиції у страховій сфері: виклики та перспективи для України. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. № 344(4). С. 450–455. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-63>.

35. Звіт про результати роботи Департаменту кіберполіції Національної поліції України у 2023 році. URL: <http://surl.li/ysvjxb>.

36. Зінкевич Т., Лісовська В., Мельник О. Логістичні моделі в задачах економічної динаміки. *Ринок цінних паперів України*. 2015. № 9-10. С. 127–134. <http://securities.usmdi.org/PDF/948.pdf>.

37. Ільчук В. П., Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6295>.

38. Інтеграція в рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною та ЄС. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Видання шосте, доповнене, 2025. 237 с. URL: <https://surl.li/jtmiqz>.

39. Іщук Л., Поліщук В. Інтеграція механізмів міжнародного екофінансування у систему страхового менеджменту у контексті ESG та сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №3(54). С. 381-388. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-58>.

40. Кадікова І.М., Хвостіченко В.В. Концептуальна модель стратегічного проектного управління. *Комунальне господарство міст*. 2020. Т. 3. Вип. 156. С.69–79. DOI 10.33042/2522-1809-2020-3-156-69-79

41. Карнаушенко А., Петренко В., Боровік Л. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. № 14, С. 85–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.11>.

42. Карцева В. В., Прасолова С. П. Інститути міжнародного страхового ринку: навчальний посібник+навчальний тренінг. Київ:, «SBA-Print», 2020. 568 с.

43. КАСКО. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2024 р. Форіншурер. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/24/9/42>.

44. Катерняк О. В. Сутність та етапи розвитку електронного страхування в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. Вип. 7. С. 47–54. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2024.7.9>.

45. Кизим М. О., Хаустова В. Є., Трушкіна Н. В. Мережева економіка: еволюція розвитку, передумови становлення концепції, концептуальні підходи до визначення. *БізнесІнформ*. 2022. № 11. С. 40–51. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-40-51>.

46. Кібербезпека в інформаційному суспільстві: Інформаційно-аналітичний дайджест / відп. ред. О. Довгань; упоряд. О. Довгань, Л. Литвинова, С. Дорогих; Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2024. № 2. 253 с. <https://ippi.org.ua/sites/default/files/2024-2.pdf>.

47. Кіберзлочинність обійдеться світу в 9,5 трильйонів доларів США в рік. Cybercrime. URL: <http://surl.li/vrxzkl>.

48. Кількість страховиків в Україні у жовтні скоротилась до 59. *Forinsurer*. URL: <https://forinsurer.com/news/25/10/14/45207>.

49. Кіт Л. З. Еволюція мережевої економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 3. Т. 2. С. 187–194.

50. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.

51. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.

52. Ключко А. М., Волченко Н. В. Біометричні технології для безпеки проведення банківських операцій в Україні та зарубіжних державах. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 299–304.

53. Кнейслер О. Спасів Н., Король С. Новелізаційні тенденції розвитку страхових компаній в Україні. *Світ фінансів*. 2021. № 2(67). С. 106–117. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1440/1446>.

54. Кнейслер О., Кулина Г., Федорович І. Трансформація світового страхового ринку в умовах запровадження нових бізнес-моделей та сучасних страхових технологій. *Світ фінансів*. 2024. № 2(79). С. 41–54. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1692>.

55. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 105–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_6_11.

56. Краус К. М., Краус Н. М., Поченчук Г. М. Цифрова інфраструктура в умовах віртуалізації та нової якості управління економічними відносинами. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-21052021.9.82>.

57. Кривенко Ю. Розвиток страхового ринку України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-142>.

58. Крихівська Н. О., Ромашко О. М. Трансформація страхового ринку України: цифровізація, інновації та європейська інтеграція. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. № 19. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18500024>.

59. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. Біла книга. Національний банк України. 2020. 27 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf

60. Масюк Ю. В. Ключові тенденції сучасного розвитку діджиталізації страхового ринку України. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2024. № 1 (50). С. 121-127. DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2024-50-14>

61. Мельничук І. І., Чаплінська В. В. Ресурсний потенціал страховика в сучасних умовах ведення діяльності. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 279–285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2023_11_35.

62. Метеленко Н., Сіліна І., Жовнір-Василенко К. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів та євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-50>.

63. Міхровська М. Цифрова термінологія в публічному управлінні: від оцифровування до цифрового урядування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021b. № 6. С. 142–144. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-6/38>.

64. Морозова Л. С., Микитюк І. С. Цифрова трансформація страхового ринку. *Інвестиції: Практика та досвід*. 2023. № 17. С. 49–53. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.17.49>

65. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <https://mtsbu.ua/about/statistics>.

66. Найкращі страхові компанії України: результати рейтингу «ТопФінанс-2026». URL: <https://delo.ua/insurance/t-458210/#nomination-10>.

67. Непочатенко О.О., Прокопчук О. Т., Мальований М. І. Розвиток страхового ринку України в контексті сучасних викликів. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2024. № 105. С.7–16.

68. Нечипорук Л. Страхова підтримка сталого розвитку економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2(49). С. 195–199. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-30>.

69. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / [Козьменко І. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін. ; кер. авт. проекту д.е.н., проф. О. В. Козьменко. Суми: Університетська книга, 2012. 315 с.

70. Онишко С. В., Богріновцева Л. М., Ключка О. В. Трансформація страхового ринку України в умовах сьогодення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки*. 2023. № 9(2). С. 127–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2023_9%282%29__18.

71. Опальчук Р., Чорновол А., Поплюйко Я. Інтеграція ESG-принципів у діяльність українських страхових компаній: глобальні тренди та місцеві особливості. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113>.

72. Офіційний сайт Асоціації «Страховий бізнес». URL: <https://insurancebiz.org/discuss/analysis/>.

73. Офіційний сайт Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. URL: <https://surl.lu/touujh>.

74. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. URL: <http://fspu.com.ua/>.

75. Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>.

76. Офіційний сайт Моторного (транспортного) страхового бюро України. URL: <https://mtsbu.ua/about>.

77. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

78. Офіційний сайт Національної асоціації страховиків України URL: <https://nasu.com.ua/>.

79. Офіційний сайт страхової компанії АРКС. URL: <https://surl.li/hrcqyd>.

80. Офіційний сайт страхової компанії АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ. URL: <https://surl.li/znsaoj>.

81. Офіційний сайт страхової компанії ВУСО. URL: <https://surl.li/hnpsue>.

82. Офіційний сайт страхової компанії Інго. URL: <https://ingo.ua/calculator/insurance/avtozivilka?product=services%2Favtostrahuvannya%2Favtozivilka-3-v-1>

83. Офіційний сайт страхової компанії ТАС СГ URL: <https://sgtas.ua/company/>.

84. Офіційний сайт страхової компанії УНІКА. URL: <https://surl.li/mbbypz>.

85. Офіційний сайт Федерації страхових посередників України. URL: http://fspu.com.ua/pro_federaciju_zagalni_vidomosti.

86. Панченко О. І., Парубець О. М., Базілінська О. Я. Теоретико-прикладні засади страхування фінансових ризиків в умовах нестаціонарної економіки / Стратегічні засади розвитку національного господарства в умовах нестаціонарної економіки : колективна монографія / за заг. ред. Ільчука В. П.; Міністерство освіти і науки України, Чернігівський національний технологічний університет. - Чернігів : ЧНТУ, 2019. Розд. 1.3. С. 29-40.

87. Панченко О., Базилінська О. Проблеми цифровізації страхового бізнесу в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2(27). С. 276–288. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2\(27\)-276-288](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-2(27)-276-288).

88. Панченко О., Садчикова І. Вплив цифрових технологій на розвиток страхового бізнесу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2023. № 4(36). С. 291–301. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-291-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301).

89. Панченко О.І., Базилінська О.Я. Тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні. Розвиток сфери фінансових послуг в умовах турбулентності національної економіки України : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка». 2024. С. 85-99

90. Парубець О. М., Подоляк О. Л. Напрями удосконалення цифрової інфраструктури страхового ринку України. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 27 лист. 2025 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2025. С. 109–111.

91. Парубець О. М., Подоляк О. Л. Розвиток цифрового потенціалу страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 грудня 2024 р., м. Запоріжжя). С. 185-187. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/25459>.

92. Парубець О. М., Подоляк О. Л. Теоретико-методичні підходи до оцінки цифрового потенціалу страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2025. № 7. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/7013/7121>.

93. Парубець О. М., Подоляк О. Л. Фінансові аспекти діджиталізації страхового ринку України. Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 70–71.

94. Парубець О. М., Сугоняко Д. О., Середюк І. О. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку штучного інтелекту у фінансовому секторі України. *Фінансові дослідження*. 2019. № 1(6). URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/183.pdf>.

95. Парубець О., Подоляк О. Трансформація механізму функціонування та розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 165–176. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-165-176](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-165-176).

96. План для Ukraine Facility. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>

97. Подоляк О. Еволюція розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 2(42). С. 432–443. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-432-443](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-432-443).

98. Подоляк О. Л. Зарубіжний і вітчизняний досвід функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки. Юність науки – 2025 : збірник тез доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 87–88.

99. Подоляк О. Л., Киселиця С. В. Філософія ризиків як основа розвитку страхового ринку. Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в XXI столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 25 червня 2024 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2024. С. 36–40.

100. Подоляк О. Розроблення ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 412–419. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-412-419](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-412-419).

101. Подоляк О. Цифрова взаємодія страхових компаній і банків в умовах трансформації фінансового сектору України. Соціальне підприємництво як інструмент відновлення України: Форум стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва (м. Чернігів, 16 вересня 2024 р.) : тези доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 141–142.

102. Подра О. П., Петришин Н. Я. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку та напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.76>.

103. Попело О. В., Холявко Н. І., Тарасенко А. В. Світові тенденції диджиталізації ринку фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2022. № 4. С. 58–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2022_4_9

104. Попова Л. В. Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 5. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-5-08-02>.

105. Портал Дія. URL: <https://diia.gov.ua/>.

106. Приказюк Н. Впровадження принципів ESG небанківськими фінансовими інститутами: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39>.

107. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16 липня 1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

108. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12 вересня 2019 року № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>

109. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

110. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

111. Про затвердження Положення про авторизацію осіб, які мають право здійснювати актуарну діяльність у сфері страхування, та осіб, які можуть виконувати обов'язки відповідального актуарія. Положення Правління Національного банку України від 25.12.2023 № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-23#n29>.

112. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>.

113. Про затвердження Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2021 р. № 1342. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2021-%D0%BF#Text>.

114. Про основні засади забезпечення кібербезпеки. Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

115. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.

116. Про страхування. Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.

117. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>.

118. Проект Закону про систему страхування воєнних ризиків № 12372. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-systemu-strakhuvannia-voyennykh-ryzykiv>.

119. Прокопчук О. Т. Особливості цифровізації страхового бізнесу в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. Вип. 103 Ч. 2. 2023. С. 6–16. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-6-16

120. Прокопчук О. Т., Улянич Ю. В., Мирошніченко М. М. Цифрова трансформація страхового ринку України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету*. 2022. Вип. 101. Ч. 2. С. 152–164. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/101.2/15.pdf>.

121. Пустовойт О. Цифрова економіка України: окремі підходи до вимірювання і аналізу. *Економіка України*. 2025 № 68.08(765). С. 03–25. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.08.003>.

122. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2020. Вип. 5-6. С. 131–43. URL: <https://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/305>.

123. Пшенична М. В. Технології штучного інтелекту в страховій індустрії України: аналіз тенденцій та перспективи розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 6(06). С. 92–96. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-17>

124. Рейтинг страхових компаній України 2025. Ukrainian Business Award. URL: <https://uba.top/insurance-companies-of-ukraine/>.

125. Ризики та загрози легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму в умовах військової агресії російської федерації. Державна служба фінансового моніторингу України, 2025. 291 С. URL: <https://surl.lu/ulsxpf>.

126. Ринок відкритих даних України : стан, динаміка та вплив. Аналітичний звіт. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій у співпраці з InfoSapiens на замовлення Texty.org для Міністерства цифрової трансформації України. Київ, грудень 2025 р. 108 с. URL: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2026/DATA/DATA_ua.pdf.

127. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634>.

128. Руденко В., Мирончук В., Смагло О. Insurtach як драйвер розвитку страхування. *Економіка та суспільство*. 2024. № 70. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-42>

129. Савченко Т. В. Основні підходи до визначення сутності потенціалу підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6(17). С. 325–330 URL: https://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/17_2018/59.pdf.

130. Самошкіна І. Розвиток діджиталізації страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-52>.

131. Середа О. Сучасні тенденції розвитку страхування та -методологія дослідження страхового ринку. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-47>.

132. Сніщенко Р. Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності управління страховими компаніями. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету: збірник наукових праць*. 2024. № 5-6 (318-319). С. 76-84. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/318-319/pdf/76-84.pdf>

133. Соболев Р. Г., Єфімов Ю. В., Бублій М. П., Серенок А. О., Соболев М. Р. Цифровізація страхового ринку як підхід антикризового публічного управління протидії гібридним загрозам. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 284–294. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-20>.

134. Сосновська О. О. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 62–69. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-62-69>.

135. Страхування : навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.

136. Татаринцева Ю.Л., Строков Є.М. Сучасні інформаційні технології у страхуванні: аналіз переваг і недоліків. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2023. № 5. С. 80–83. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2023.5.80>.

137. Трохимець О., Томарева-Патлахова В., Семенов А. Цифрова економіка та трансформація традиційних індустрій: виклики та можливості інституціоналізації цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-168>.

138. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

139. Україна приєдналася до Європейської ради зі штучного інтелекту. Урядовий Портал. URL: <https://surl.li/flhrtvt>.

140. Українська Л. О., Шифріна Л. І. Цифрова інфраструктура: формування в інформаційному суспільстві. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 84. С. 108–117. URL: <https://surl.lt/lplcvp>.

141. Ханін І. Г., Білозубенко В. С., Сопін Є. О. Цифрова економіка: сутність, особливості та глобальні тенденції розвитку. *Бізнес Інформ*. 2021. № 9. С. 65–72. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-9-65-72>.

142. Чвертко Л. А., Корнієнко Т. О., Вінницька О. А. Цифровізація страхового бізнесу як дієвий важіль управління ризиками. *Sciences of Europe*. 2022. № 89. С. 7–11. URL: <https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2022/03/Sciences-of-Europe-No-89-2022.pdf>.

143. Череп О.Г., Хмельковська А. В. Особливості розвитку вітчизняного страхового ринку як складової фінансового ринку. Напрями активізації страхової діяльності в умовах становлення цифрової економіки. *Herald of Khmelnytskyi national university. economic sciences*. 2021. № 300(6(2)). С. 240–244. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6/2-39>.

144. Шубенко І. А. Тенденції діджиталізації на страховому ринку України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 273–279. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-273-279>.

145. Яворська Т. В., Ревак І. О., Підхомний О. М. Ризик-орієнтований підхід у системі фінансового моніторингу страхових компаній України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2023. № 2. С. 82–93. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-2-10>.
146. Янковець Т. М. Цифрова економіка як драйвер соціально-економічного розвитку. *Бізнес Інформ*. 2025. № 8. С. 202–212.
147. ЯСтраховка. URL: <https://surl.lt/ekowtr>.
148. 22nd Floor-Analytics. URL: <https://22flr.com/bloggers>.
149. ACPR. URL: <https://acpr.banque-france.fr/fr>
150. Allianz Commercial. URL: <https://commercial.al-lianz.com>.
151. BAFIN. URL: https://www.bafin.de/EN/die-bafin/die-bafin_node_en.html
152. Braun A., Jia R. InsurTech: Digital technologies in insurance. Geneva Pap Risk Insur Issues Pract. 2025. Vol. 50. Pp. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41288-024-00344-x>.
153. Bressan S. Effects from ESG Scores on P&C Insurance Companies. *Sustainability*. 2023. No. 15(16):12644. DOI: <https://doi.org/10.3390/su151612644>.
154. Burnett S., Elad B. Digital Transformation in Insurance Industry Statistics 2026: Market Shift Now. *CoinLaw*. URL: <https://surl.li/lydclk>.
155. Burnett S., Elad B. US Insurance Industry Statistics 2026: What's Surging Now/ *CoinLaw*. URL: <https://coinlaw.io/us-insurance-industry-statistics/>.
156. Burnett S., Kinder K. AI in Insurance Claims Statistics 2026: How AI Wins Big *CoinLaw*. URL: <https://coinlaw.io/ai-in-insurance-claims-statistics/>.
157. Burnett S., Kinder K. Embedded Insurance Industry Statistics 2026: Hidden Opportunities. *CoinLaw*. URL: <https://coinlaw.io/embedded-insurance-industry-statistics/>.
158. Clarity-project.info. <https://clarity-project.info/>.

159. Clemente G., Della Corte F., Savelli N., Zappa D. Data Science in Insurance. *Special Issue. Risks*. 2023. No. 11(80). DOI: <https://doi.org/10.3390/risks11050080>.
160. Clemente G., Della Corte F., Savelli N., Zappa D. Data Science in Insurance. *Risks. Special Issue*. 2023. No. 11(80). DOI: <https://doi.org/10.3390/risks11050080>.
161. CoinLaw. URL: <https://coinlaw.io/us-insurance-industry-statistics/>.
162. Corradin S., Fontana A., Kubitz C., Maddaloni A. Insurance companies in the Euro area: asset allocation and impact on financial markets. *ECB Discussion Paper Series*. 2025. No 28. URL: <https://surl.li/ubquii>.
163. Cyber Insurance Market Outlook for 2024-2034: Coverage & Capital Managing. URL: <https://beinsure.com/cyber-insurance-market-outlook/>.
164. Cyber Resilience Act, CRA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj>.
165. Digital Operational Resilience Act (DORA). URL: https://www.eiopa.europa.eu/digital-operational-resilience-act-dora_en.
166. Digital Transformation in Insurance Market (2023-2032). Allied Market Research. URL: <https://surl.li/zlbtlw>.
167. Doss, D. S. (2020). Digital Disruption Through Data Science: Embracing Digital Innovation In Insurance Business. *Bimaquest*, 20(3). URL: <https://bimaquest.niapune.org.in/index.php/bimaquest/article/view/78>.
168. Duane A. Digital Disruption of the Insurance Industry in Europe: the Incumbents Perspective. *International Journal of Economics, Commerce & Management*. 2022. Vol. X, Iss. 6. Pp. 192–212. <https://surl.li/gkdmor>.
169. Dubyna M., Popelo O., Shvets M. The role of artificial intelligence in the development of the insurance market. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. No. 11(1). P. 329–341. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-1-329-341>.
170. Dubyna M., Tarasenko A., Bilyi M., Shpomer A., Podoliak O. The Role of Digital Technologies in Ensuring Stable Functioning of the Financial Services Market. *Pacific Business Review International*. 2024. Vol. 17 Iss. 5. P.42–53. URL: http://www.pbr.co.in/2024/2024_month/November/4.pdf.

171. ECA. <https://www.eca.gov.ua/produkty/pk/>.
172. Eckert C., Osterrieder K. How digitalization affects insurance companies: overview and use cases of digital technologies. *ZVersWiss.* 2020. No. 109. Pp. 333–360. URL: <https://doi.org/10.1007/s12297-020-00475-9>.
173. EIOPA Financial Stability Report June 2025. https://www.eiopa.europa.eu/publications/financial-stability-report-june-2025_en.
174. EIOPA. URL: https://www.eiopa.europa.eu/index_en.
175. ESG in insurance: Strategy and transformation. 2023. KPMG. 20 p. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/be/pdf/2023/BE-ESG-in-Insurance-Strategy-Transformation.pdf>.
176. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/index_en.
177. European Union. URL: <https://surl.li/izqfsx>.
178. Financial Conduct Authority. URL: <https://www.fca.org.uk/>
179. Financial Services Agency. URL: <https://www.fsa.go.jp/en/>
180. FinBest. URL: <https://surl.li/wekrxt>.
181. FINMA. URL: <https://www.finma.ch/en/finma/finma-an-overview/>
182. Forinsurer URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/24/12/11>.
183. Fritzsche S., Scharner P., Weiß G. Estimating the relation between digitalization and the market value of insurers. *J Risk Insur.* 2021. No. 88. Pp. 529–567. DOI: <https://doi.org/10.1111/jori.12346>.
184. GDPR Українською. URL: <https://www.gdpr.org.ua/>
185. Generative AI Market Survey: Outlook, Use Cases and Risk Management. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). 01 February 2025. 42 P. URL: <https://surl.lt/rnzomz>.
186. Global Insurance Market Trends 2025. https://www.oecd.org/en/publications/global-insurance-market-trends-2025_0d11ecf4-en/full-report/component-3.html.
187. Google Play. URL: <https://play.google.com/store/apps?hl=uk>.

188. Haryanti T, Rakhmawati N, Subriadi A. The Extended Digital Maturity Model. *Big Data and Cognitive Computing*. 2023. Vol. 7. No. 17. Pp. 10–33. DOI: <https://doi.org/10.3390/bdcc7010017>.

189. Holland C., Kavuri A. Artificial intelligence and digital transformation of insurance markets. Loughborough University. *Journal of Financial Transformation*. 2021. Vol. 54. P. 104 – 115. URL: <https://hdl.handle.net/2134/19130372.v1>.

190. Hotline Finance. URL: <https://surl.lu/rlmkni>.

191. Hotpolis. URL: <https://hotpolis-osago.eua.in.ua/>.

192. IBM SPSS Statistics. URL: <https://www.ibm.com/products/spss-statistics>.

193. IFC інвестує в страховий сектор України, щоб розширити страхове покриття та посилити стійкість бізнесу International Finance Corporation, World Bank Group, 2025. URL: <https://surl.li/xffppz>.

194. Insurance by Cardemini. <https://www.capgemini.com/gben/industries/insurance/>.

195. Insurance Europe/ URL: <https://www.insuranceeurope.eu/>.

196. Insurance industry in the U.S. - statistics & facts. <https://www.statista.com/topics/3140/insurance-industry-in-the-us/#topicOverview>

197. InsurTech. Global InsurTech Report for Q4 2025. Callagher Re. URL: <https://surl.li/kmabcg>.

198. Japan's FSA to Create New Bureau for Crypto, Digital Finance. URL: <https://beincrypto.com/fsa-will-reorganize-bureaus-crypto-digital-finance-insurance>.

199. Jentsch V. Die Rolle der FINMA bei Vergütungen in Banken und Versicherungen: Vergütungsroundschreiben und Aufsichtspraxis in harmonischer Dissonanz? (Schweizerische Zeitschrift für Wirtschafts- und Finanzmarktrecht. 2021. Vol. 93. No. 5. Pp. 556–574. URL: <https://www.alexandria.unisg.ch/handle/20.500.14171/111075>

200. Kingsland S. The Refractory Model: The Logistic Curve and the History of Population Ecology. *Quarterly Review of Biology*. 1982. Vol. 57. No. 1. Pp. 29–52.

201. Köhne T., Köhne M. Uncovering the Impact of Digitalization on the Performance of Insurance Distribution. *Risks*. 2024. No. 12(8). P. 129. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks12080129>.

202. La transformation numérique dans le secteur français de l'assurance. Analyses et synthèses. 2022. № 132. URL: <https://acpr.banque-france.fr/fr/publications-et-statistiques/publications/ndeg-132-la-transformation-numerique-dans-le-secteur-francais-de-l-assurance>

203. Microsoft Digital Defense Report 2025. URL: <https://surl.li/fusdqk>.

204. MixPoster. URL: <https://mixposter.com/blog/post/skilky-v-ukrayini-bloheriv-analitychnyi-ohliad-rynku-influenseriv-2025>.

205. Musaigwa M. From traditional to digital: Transforming business models in the insurance sector *International Journal of Development and Sustainability*. 2024. Vol. 13 No 1. P. 68–86.

206. NAIC. URL: <https://content.naic.org/>

207. Network Readiness Index 2025. Portulans Institute. URL: <https://download.networkreadinessindex.org/reports/data/2025/nri-2025.pdf>

208. NFRA issues the Implementation Plan for High Quality Development of Digital Finance in the Banking and Insurance Sectors and responds to media questions
<https://www.nfra.gov.cn/cn/view/pages/ItemDetail.html?docId=1239747&itemId=915&generaltype=0>

209. OECD (2020), The Impact of Big Data and Artificial Intelligence (AI) in the Insurance Sector. URL: www.oecd.org/finance/Impact-Big-Data-AI-in-the-Insurance-Sector.htm.

210. Official 2026 Cybersecurity Market Report: Predictions And Statistics Cybercrime Magazine. URL: <https://surl.li/idxdtd>.

211. Parasol.ua. URL: <https://parasol.ua/ua/osago>.

212. PESS. URL: <https://surl.li/vywtja>

213. Polisua. URL: <https://polis.ua/uk>.

214. Postolache V. Digital transformation of the insurance market: challenges and opportunities for sustainable development. *Financial Studies*. 2025. No 4. P. 47–65. DOI: <https://doi.org/10.65672/fs.2025.4.3>.
215. Serpstat. <https://serpstat.com/uk/>.
216. Singreddy S. A historical and technological overview of the insurance industry's evolution into the digital era. Deep Science Publishing. 2025. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5337453>
217. Sood K., Ozen E. A Systematic Review of ESG in the Insurance Industry: Navigating the Path to Sustainability. *International Journal of Sustainable Development and Planning*. 2024. No. 19(3). Pp. 807–821. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.190301>.
218. Strategie «Digitale Verwaltung Schweiz 2024 – 2027». URL: <https://www.digitale-verwaltung-schweiz.ch/strategie>
219. Swiss Re Institute. Accessed mode: <http://surl.li/bruyqb>.
220. Swiss Re Institute. Sigma 5/2024: Global economic and insurance market outlook 2025-26/ URL: <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/sigma-2024-05-global-economic-insurance-outlook-growth-geopolitics.html>.
221. Tapscott D. The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence. McGraw-Hill, 1995. 342 p.
222. Tarr J. A., Wilkinson D., Tarr A. Insurance in the Digital Age: Legal and Regulatory Challenges. *Journal of Business Law*. 2024. No.3. Pp. 205–236. URL: <https://eprints.qut.edu.au/246209/>
223. The global insurance industry calls for joint action to close worldwide protection gaps. GFIA. URL: <https://surl.li/rzsuzuq>.
224. The regulation of AI in UK insurance: an introductory guide. URL: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/the-regulation-of-ai-in-uk-insurance-an-introductory-guide>

225. Ukraine Fifth Rapid Damage and Needs Assessment – RDNA5. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>.

226. Vasconcelos J., Dener C., Nii-Aponsah H., Blanco C., Immonen A., Nordlund P., Siregar F., Song Yu. GovTech Maturity Index 2025: Tracking Public Sector Digital Transformation Worldwide (English). Prosperity Insight Series Washington, D.C.: World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099121725193511608>.

227. VKURSI дослідили non-life-страхування: у топі за прибутком у 2024 – UNIQA, ARX та ІНГО, за доходом – Арсенал Страхування, ТАС і ВУСО. URL: <https://surli.cc/rxzvmp>.

228. What is the Prudential Regulation Authority (PRA)? URL: <https://www.bankofengland.co.uk/explainers/what-is-the-prudential-regulation-authority-pra>

229. Williams E. The Role of ESG Principles in Enhancing Financial Performance in the Insurance Sector: A Comparative Study of the UK and Germany. JBMI Insight. 2024. No. 1(3). Pp. 13–24. URL: <https://jbmipublisher.org/system/index.php/home/article/view/22/20>.

230. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Валові страхові премії за 2020-2024 рр. в розрізі основних класів страхування.

Динаміка валових страхових премій основних класів страхування, млн. грн

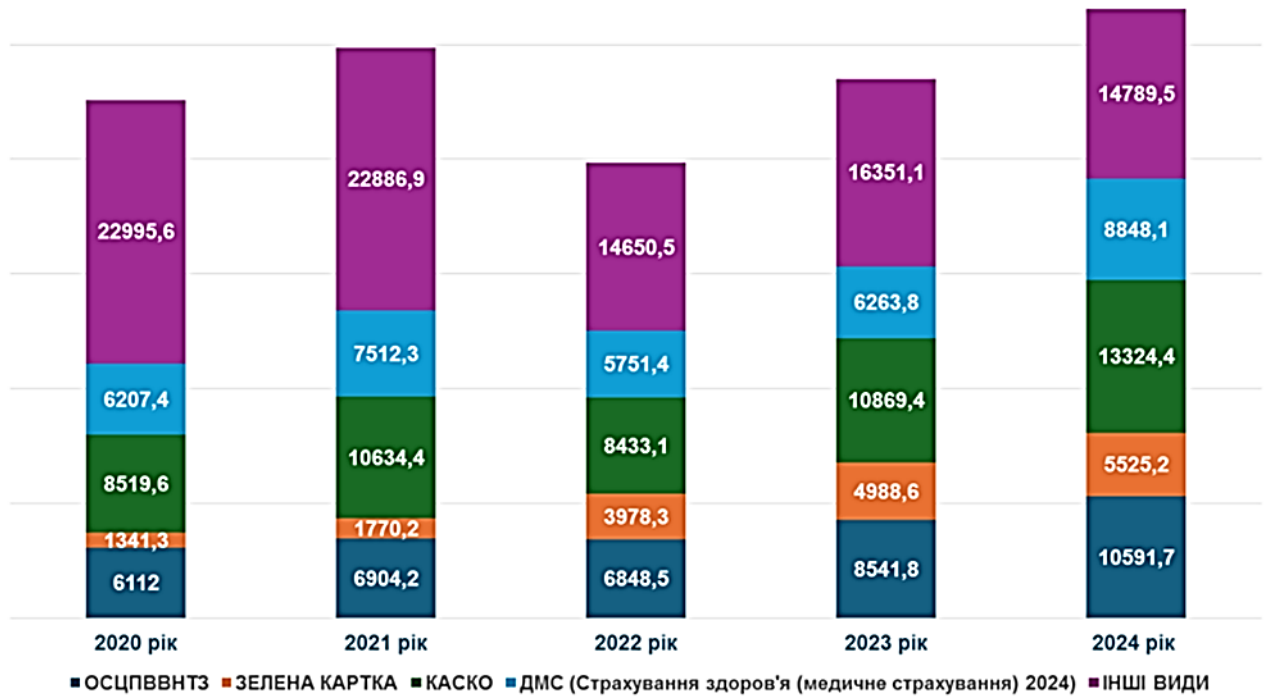

Рис. А.1. Динаміка валових страхових премій за 2020-2024 рр.

у розрізі основних класів страхування.

Джерело: виокремлено з ресурсу [74].

Додаток Б

Таблиця Б.1

Розрахунок питомої ваги страхових премій страховиків за видами страхування

Вид страхування	Значення	ТАС СГ	АРКС	УНІКА	ВУСО	ІНГО	АРСЕНАЛ СТРАХУ- ВАННЯ	УСГ	УНІВЕРСАЛЬНА	Княжа Вієнна Іншуранс Груп	ОРАНТА
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Усього	тис. грн	4881262	4280208	3786491	3461821	3411081	3156733	3009586	2534868	2517020	2355449
ДСЦПВ	тис. грн	127466	56707	41253	40976	59453	26444	46288	14311	30482	43475
	%	2,611333	1,324866	1,089478	1,183654	1,742937	0,837702	1,538019	0,564566	1,211035	1,84572
ОСЦПВ	тис. грн	1568275	352803	331951	487013	445107	366020	460891	149629	1129785	1517096
	%	32,12847	8,24266	8,766718	14,06812	13,04885	11,5949	15,3141	5,902832	44,88582	64,40793
КАСКО	тис. грн	869255	2382241	1133802	1016694	741604	1995517	910707	891503	338810	93177
	%	17,808	55,65713	29,94334	29,36876	21,74103	63,21463	30,26021	35,1696	13,46076	3,955806
Зелена картка	тис. грн	1395984	151159	0	152081	368006	0	759232	0	605763	471820
	%	28,59883	3,531581	0	4,393093	10,78854	0	25,22712	0	24,06667	20,031
ДМС	тис. грн	511776	441584	1262968	685865	714136	346385	443741	731101	182719	57249
	%	10,4845	10,31688	33,35458	19,81226	20,93577	10,9729	14,74425	28,84178	7,259338	2,430492

Закінчення таблиці Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Страхування здоров'я	тис. грн	112177	5183	409094	223880	108464	12698	11928	250508	76039	16099
	%	2,298115	0,121092	10,80404	6,467117	3,179754	0,402251	0,396334	9,882487	3,020993	0,683479
Страхування туристів	тис. грн	66049	65841	44066	183659	38493	10379	16489	51095	75449	30957
	%	1,353113	1,538266	1,163769	5,305271	1,128469	0,328789	0,547883	2,015687	2,997553	1,314272
Страхування фінансових ризиків	тис. грн	41460	195604	78647	254431	18675	92	31	191315	226	158
	%	0,849371	4,569965	2,077042	7,349629	0,54748	0,002914	0,00103	7,547336	0,008979	0,006708
Страхування майна	тис. грн	105558	532759	330333	339478	272134	172886	167794	126097	53525	103722
	%	2,162515	12,44704	8,723987	9,806342	7,97794	5,476738	5,575318	4,9745	2,126523	4,403492
Страхування від вогневих ризиків	тис. грн	20146	41319	45095	35462	463950	181030	143926	60824	9584	4906
	%	0,412721	0,96535	1,190944	1,024374	13,60126	5,734726	4,782252	2,399494	0,380768	0,208283
Інше	тис. грн	63116	55008	109282	42282	181059	45282	48559	68485	14638	16790
	%	1,293026	1,285171	2,886102	1,22138	5,307965	1,434458	1,613478	2,701719	0,581561	0,712815

Джерело: [77].

Додаток В

Кластеризація Топ-10 страхових компаній за страховими продуктами
за результатами 2024 р.

Таблиця В.1

Кроки агломерації за розрахунком кластеризації у програмі SPSS

Agglomeration Schedule						
Stage	Cluster Combined		Coefficients	Stage Cluster First Appears		Next Stage
	Cluster 1	Cluster 2		Cluster 1	Cluster 2	
1	3	8	51,604	0	0	4
2	2	6	139,228	0	0	8
3	1	9	248,724	0	0	6
4	3	4	414,976	1	0	7
5	5	7	630,045	0	0	7
6	1	10	1229,019	3	0	9
7	3	5	1904,039	4	5	8
8	2	3	3561,139	2	7	9
9	1	2	8901,678	6	8	0

Джерело: розраховано автором.

*Кнакреп 3.sav [DataSet2] - IBM SPSS Statistics Data Editor (Trial Mode)

File Edit View Data Transform Analyze Graphs Utilities Extensions Window Help

14 days left on Full Version Trial [Buy Now](#)

11 : VAR00001 Visible: 13 of 13 Variables

	VAR00001	VAR00002	VAR00003	VAR00004	VAR00005	VAR00006	VAR00007	VAR00008	VAR00009	VAR00010	VAR00011	VAR00012	CLU3_1	var
1	TAC CГ	2,61	32,13	17,81	28,60	10,48	2,30	1,35	,85	2,16	,41	1,29	1	
2	ARX	1,32	8,24	55,66	3,53	10,32	,12	1,54	4,57	12,45	,97	1,29	2	
3	УНІКА	1,09	8,77	29,94	,00	33,35	10,80	1,16	2,08	8,72	1,19	2,89	3	
4	ВУСО	1,18	14,07	29,37	4,39	19,81	6,47	5,31	7,35	9,81	1,02	1,22	3	
5	ІНГО	1,74	13,05	21,74	10,79	20,94	3,18	1,13	,55	7,98	13,60	5,31	3	
6	АРСЕНАЛ СТ	,84	11,59	63,21	,00	10,97	,40	,33	,00	5,48	5,73	1,43	2	
7	УСГ	1,54	15,31	30,26	25,23	14,74	,40	,55	,00	5,58	4,78	1,61	3	
8	UNIVERSALNA	,56	5,90	35,17	,00	28,84	9,88	2,02	7,55	4,97	2,40	2,70	3	
9	КНЯЖА	1,21	44,89	13,46	24,07	7,26	3,02	3,00	,01	2,13	,38	,58	1	
10	ОРАНТА	1,85	64,41	3,96	20,03	2,43	,68	1,31	,01	4,40	,21	,71	1	
11														
12														
13														

Overview **Data View** Variable View

IBM SPSS Statistics Processor is ready OMS Unicode:ON [Classic](#)

Рис. В.1. Знімок екрану комп'ютера при розрахунку кількості кластерів

Джерело: розраховано автором.

Додаток Г

Таблиця Г.1.

**Розрахунок кореляції активів, страхових премій та гарантійних фондів
страхових компаній**

Рейтинг	Страхові компанії	Активи					Кореляція активів та страхових премій за роки
		2020	2021	2022	2023	2024	
1	ТАС СГ	2457256	2608875	2955864	3908101	4093454	0,93143338
2	АРКС	3057783	3698433	4818633	5646559	5220123	0,625047732
3	УНІКА	2604653	3038619	3934769	3839799	4414366	0,667343024
4	ВУСО	787773	940544	1019915	1748129	1917145	0,973718826
5	ІНГО	2157159	2518108	3056293	3678012	3404418	0,745579556
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1780386	1953945	2249936	2455475	3015125	0,838854303
7	УСГ	4755891	2944328	3437765	2729473	2988733	-0,684937996
8	UNIVERSALNA	1130876	1324268	1861240	1471317	1941413	0,707053821
9	КНЯЖА	1310915	1485092	1939165	2688404	2179633	0,794608023
10	ОРАНТА	927658	1054870	1301938	1651171	2286757	0,978484832
Рейтинг	Страхові компанії	Гарантійні фонди					Кореляція гарантійних фондів та страхових премій
		2020	2021	2022	2023	2024	
1	ТАС СГ	555144	491841	651099	738074	896630	0,927896764
2	АРКС	695361	892797	1408268	1805379	2371360	0,814482829
3	УНІКА	639989	725253	1056772	1533618	2005641	0,856698671
4	ВУСО	301633	381593	257888	294438	481694	0,65438221
5	ІНГО	330242	388364	652676	885565	939185	0,850913644
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	197322	227608	299541	438585	579697	0,864832738
7	УСГ	305677	273981	365138	318917	344011	0,756882955
8	UNIVERSALNA	162668	206450	381516	562612	781538	0,987848898
9	КНЯЖА	161954	204404	268080	803061	314371	0,54478546
10	ОРАНТА	105214	138257	223697	333683	524535	0,973498583

Закінчення таблиці Г.1.

Рейтинг	Страхові компанії	Премії валові					Кореляція активів та гарантійних фондів
		2020	2021	2022	2023	2024	
1	ТАС СГ	2026920	2449545	2432614	3539924	4881262	0,932428371
2	АРКС	2680022	3405305	2763900	3691795	4280208	0,881671221
3	УНІКА	2495571	3020554	2547433	3213478	3786491	0,900500032
4	ВУСО	1162346	1719053	1769461	2677387	3461821	0,518049514
5	ІНГО	1645452	2000174	1779726	2674896	3411081	0,964555206
6	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1846062	2142529	1667017	2322404	3156733	0,985233074
7	УСГ	1913206	2347065	3167510	2936373	3009586	-0,049537419
8	UNIVERSALNA	953830	1242697	1403371	2005025	2534868	0,767951243
9	КНЯЖА	823700	1062824	1228701	1992149	2517020	0,898545958
10	ОРАНТА	958164	1182724	1183525	1525624	2355449	0,99971268

Джерело: розраховано автором.

Додаток Д

Рейтинг страхових компаній України

Таблиця Д.1

Страхові компанії, які увійшли до ТОП-12 за рейтингом**Аналітичної компанії Ukrainian Business Award 2025 р.**

Місце в рейтингу	Компанія	Бали	Бали, %
1	TAS	6,607948951	100,0
2	Оранта	6,243440888	94,5
3	ARX	6,022367396	91,1
4	VUSO	6,007731758	90,9
5	PZU Group	5,788904282	87,6
6	INGO	5,628675954	85,2
7	UNIQA	5,371720995	81,3
8	Арсенал Страхування	5,25325587	79,5
9	USG	4,366973355	66,1
10	Княжа	3,991382225	60,4
11	UNIVERSALNA	3,938174333	59,6
12	GRAWE	3,779423992	57,2

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [124].

Додаток Е

Канали продажу страхових продуктів

Таблиця Е.1

Розподіл основних страхових продуктів за каналами продажів, 2024 р.

Страхові (перестрахові) премії за класами іншими, ніж страхування життя, із них:	Здоров'я (крім медичного страхування)	Здоров'я (медичне страхування)	ОСЦПВ	Зелена картка	Інша моторна відповідальність	КАСКО
1	2	3	4	5	6	7
агентська мережа (фізичні, ФОП та юридичні особи)	423875	3874254	7687714	4063771	536989	7636716
Інший страховик	4620	19304	33128	74661	2784	21701
Прямі продажі страховика	124856	1643167	920934	366734	124914	1960055
Банк (у т. ч. банківський агрегатор)	1235875	36706	909347	228582	11280	2726820
Туристичний оператор (туроператор) та/або туристичне агенство	9160	5	2523	6496	242	2094
Торгова мережа	0	0	0	0	7	1371
автосалон	3886	155	74112	8374	7483	1314462
Онлайн агрегатори	14761	11113	1169720	864490	46322	32249
Заклад охорони здоров'я	1956	1188	0	0	0	0
страховий/перестраховий брокер	57055	1573110	39356	31023	10955	255146
Всього	1876134	7159002	10836833	5644130	741066	13951679

Закінчення таблиці Е.1

Страхові (перестрахові) премії за класами іншими, ніж страхування життя, із них:	МАТ майно, відповідальність	Майно	Відповідальність	Фінансові ризики	Класичне накопичувальне страхування життя	Класичне ризикове страхування життя	Інше ризикове страхування життя
1	8	9	10	11	12	13	14
агентська мережа (фізичні, ФОП та юридичні особи)	950472	1493351	588662	195921	586467	32869	157789
Інший страховик	2790	47163	17990	2376	0	0	0
Прямі продажі страховика	1051320	365301	252462	50020	1786	1729	50836
Банк (у т. ч. банківський агрегатор)	10273	674723	41821	746200	18100	50241	39573
Туристичний оператор (туроператор) та/або туристичне агенство	261	219	49	7165	0	0	0
Торгова мережа	0	192110	16	3	0	0	0
автосалон	348	854	136	2468	0	0	0
Онлайн агрегатори	1374	2891	9448	9705	0	0	4663
Заклад охорони здоров'я	0	0	0	0	0	0	0
страховий/перестраховий брокер	180182	352233	134794	40525	17430	0	25571
Всього	2197020	3128867	1045443	1054385	623783	84839	278433

Джерело: складено автором на основі [77].

Додаток Ж

Рейтинг страхових компаній України за полісом «Зелена картка»

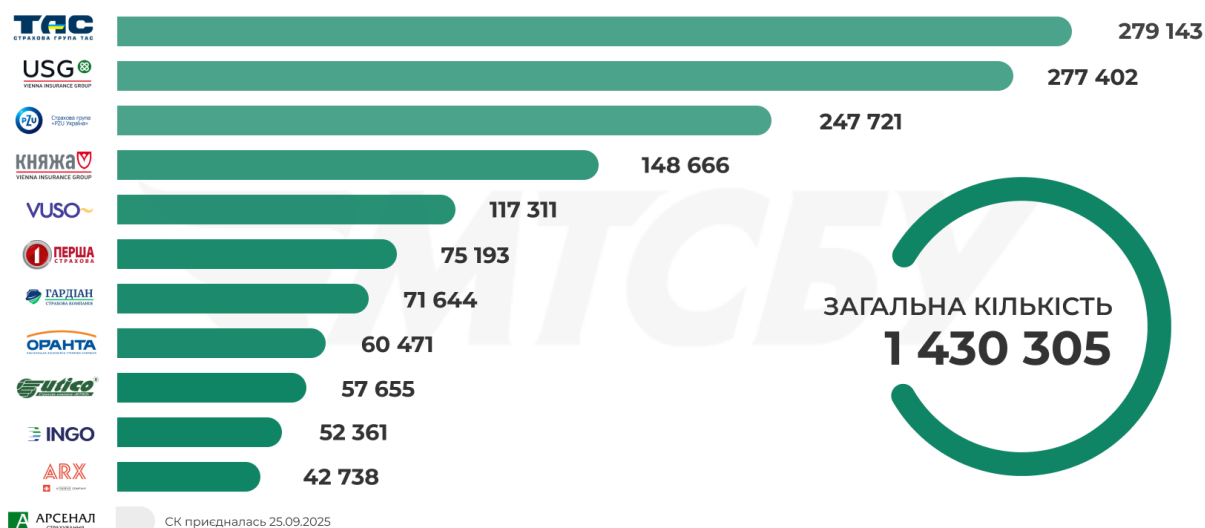

Рис. Ж.1. Кількість укладених договорів страхування «Зелена картка» за страховими компаніями – повними членами МТСБУ за січень-грудень 2025 р., од

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [124].

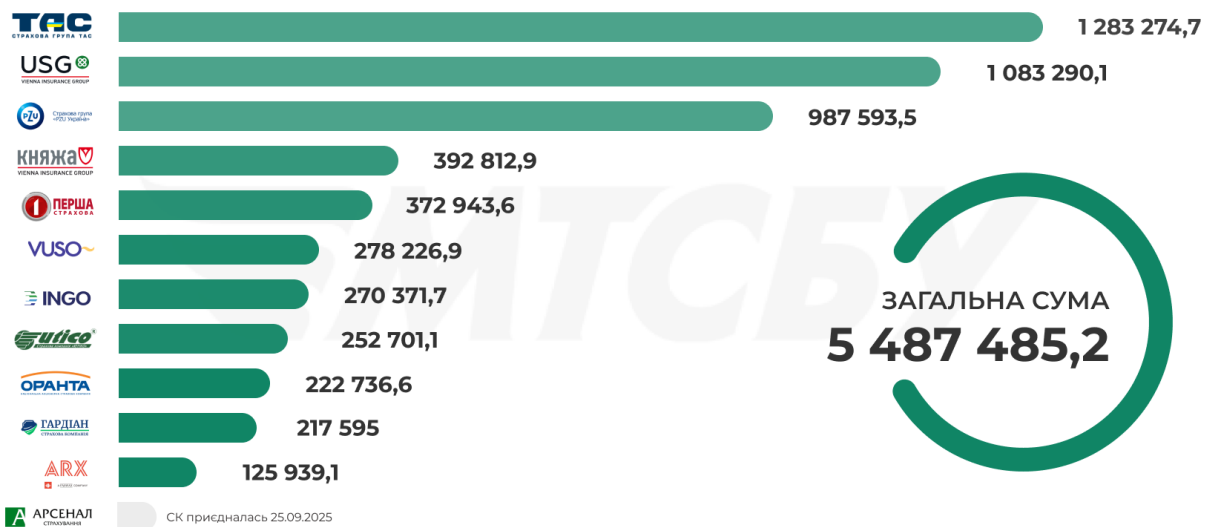

Рис. Ж.2. Сума нарахованої страхової премії за договорами страхування «Зелена картка» за страховими компаніями – повними членами МТСБУ за січень-грудень 2025 р., тис. грн

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [124].

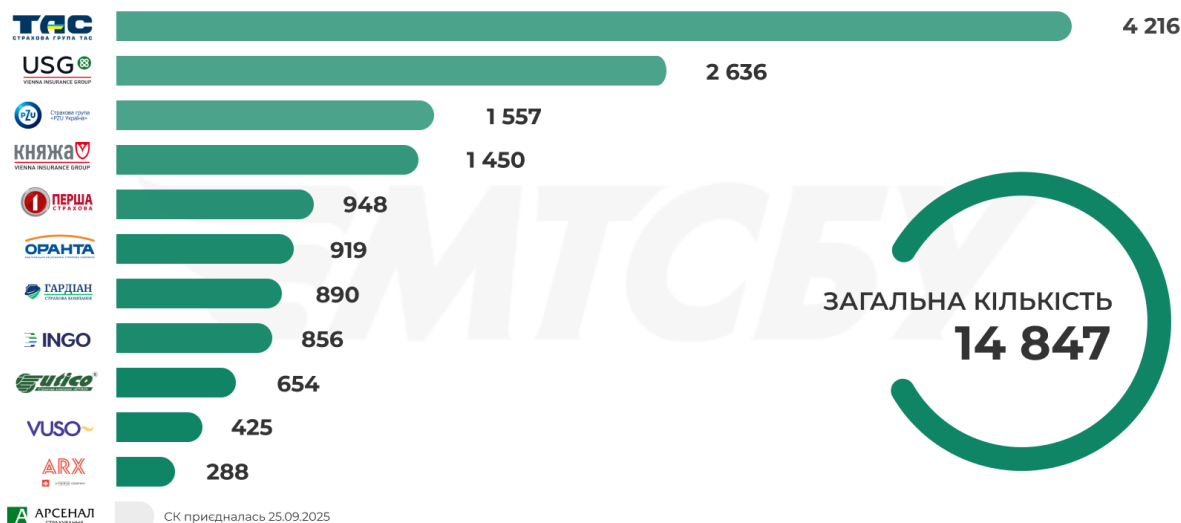

Рис. Ж.3. Кількість сплачених вимог за договорами страхування «Зелена картка» за страховими компаніями – повними членами МТСБУ за січень-грудень 2025 р., од

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [124].

Рис. Ж.4. Страхові випадки водіїв України за кордоном

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [124].

Додаток И

Відображення страхових компаній України на маркетплейсах

ТОП ПРОДАЖУ

ИНГО, АТ

2333 грн. 2456 грн.
Ціна зі знижкою **-5%**
+ Додаткове покриття

Вік водіїв:
від 49 років
Франшиза: 0
★★★★★

Підтримка 24/7 при ДТП
Ремонт без врахування зносу
Ремонт за рахунок вашої СК на авторизованому СТО
Покриття відповідальності по майну до 250 000 грн
Покриття відповідальності за здоров'ям до 500 000 грн

Купити онлайн

ИНГО

MTСБУ

Рис. И.1. Знімок з екрану маркетплейсу ЯСтраховка

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [147].

ИНГО

ИНГО 269 відгуків

Автоцивілка від ИНГО

5 опцій
У програмі

0 ₴
Франшиза

4 167 ₴
Ціна **+41₴ бонус**

Купити онлайн

1 389 ₴/міс.

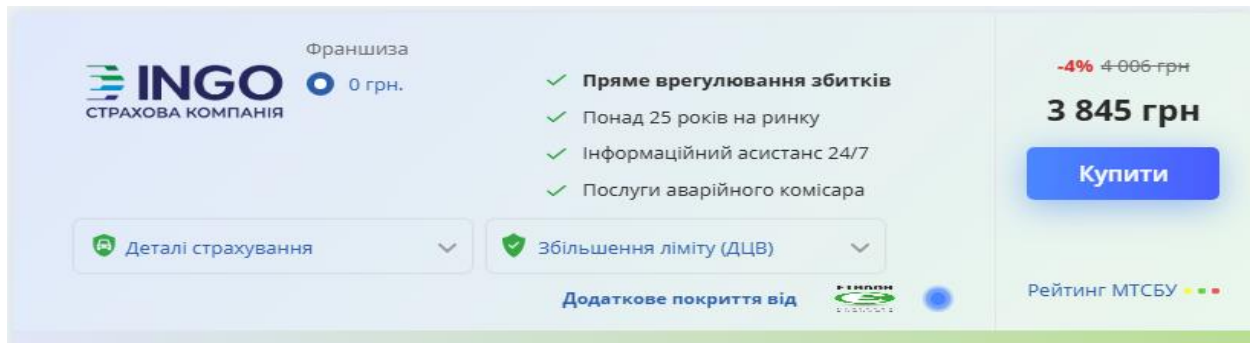
✓ Підтримка 24/7 при ДТП
✓ Пряме врегулювання
✓ **Ремонт без врахування зносу**
✓ **Ремонт за рахунок вашої СК на авторизованому СТО**

250к 500к

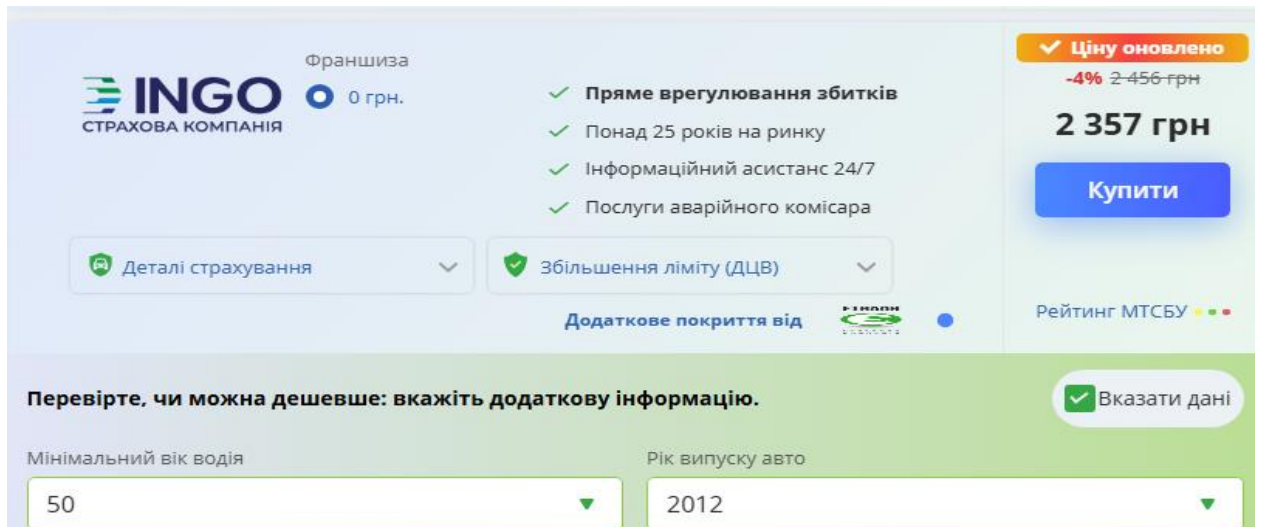
Всі страхові опції | Оплата та повернення

Рис. И.2. Знімок з екрану маркетплейсу Hotline Finance

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [190].

а

б

Рис. И.3. Знімки з екрану маркетплейсу Parasol.

а – без надання знижки; б – зі знижкою.

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [211].

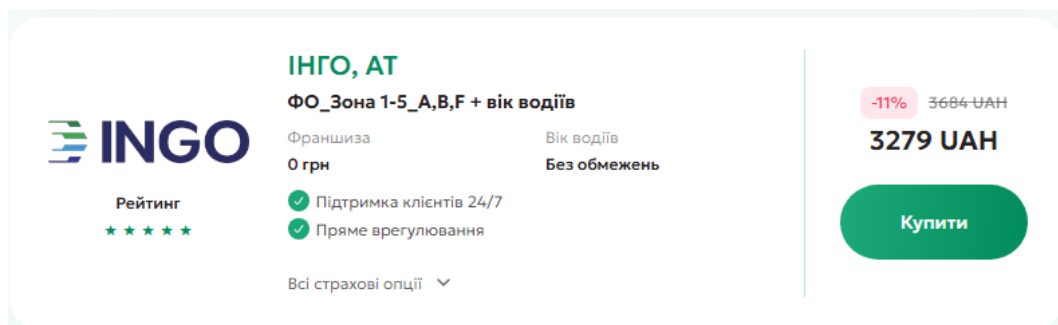

Рис. И.4. Знімок з екрану маркетплейсу PESS

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [212].

INGO
Прагнемо, щоб усе працювало швидко.
Якщо раптом трапився збій – повідомте
нас у зручний спосіб і ми все виправимо

Крок 2 із 10

Розрахунок страхового покриття

Обирайте додаткове покриття, щоб посилити свою Автоцивілку: для більшого відшкодування, для себе з пасажиром, для власного авто

☒ Е-Автоцивілка

Вартість
3684.00

☐ Автоцивілка+

Розширене покриття, коли ліміту ОСЦПВ не достатньо

Е-Автоцивілка 5 в 1 2025

Е-Автоцивілка	3 684 €
Загальна знижка	-
Загальна вартість	3 684 €

Рис. И.5. Знімок з екрану сайту СК Інго

Джерело: виокремлено автором з ресурсу [82].

Додаток К

Розрахунок коефіцієнту цифрової довіри до страхових компаній

Таблиця К.1.

Оцінювання складових Індексу цифрової довіри до страхових компаній

Показник	Критерії	Лінгвістична оцінка				
		незадовільно	погано	задовільно	добре	відмінно
		Кількість балів				
		0	1	2	3	4
Публікації у електронних медіа, новинах, і т. ін, месенжері Телеграм	Кількість публікацій на місяць	0	1-2	3-4	5-6	>6
Незалежні рейтинги страхових компаній	Позиції у рейтингу Forinsurer або інших	< 30	19-30	11-20	6-10	1-5
Публікації у соціальних мережах	Кількість публікацій на місяць у одній з соціальних мереж	0	1-2	3-4	5-6	>6
Відгуки маркетплейсів	Відношення кількості негативних до позитивних	>1/2	1/3-1/2	1/5-1/4	1/8-1/6	>1/8
Наявність сайту, онлайн продажі, мобільного додатку та/або особистого кабінету	Наявність складових показника	Тільки сайт	Сайт +онлайн продажі	Сайт + онлайн продажі +особистий кабінет	Сайт + онлайн продажі + мобільний додаток	Сайт +онлайн продажі + особистий кабінет + мобільний додаток
Інформаційна наповненість сайту	Коефіцієнт конверсії	<0,5%	0,5-1%	2-3%	4-5%	>5%
Гарантії безпеки зберігання особистих даних	Автентифікація	відсутня	Через соціальні мережі	Через електронну пошту	Через номер телефону	Через платформу «Дія» або банк ID

Джерело: розроблено автором.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Статті в іноземних наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus або Web of Science**

1. Dubyna M., Tarasenko A., Bilyi M., Shpomer A., **Podoliak O.** The Role of Digital Technologies in Ensuring Stable Functioning of the Financial Services Market. *Pacific Business Review International*. 2024. Vol. 17 Iss. 5. P.42–53. URL: http://www.pbr.co.in/2024/2024_month/November/4.pdf. P.42-53. (Web of Science). (1,3 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено особливості функціонування страхового ринку в умовах нестабільності макроекономічного середовища та використання цифрових технологій для забезпечення його стабільної роботи в умовах цифрової економіки. (0,3 друк. арк.).

Статті в наукових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Парубець О. М., **Подольак О. Л.** Теоретико-методичні підходи до оцінки цифрового потенціалу страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2025. № 7. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.34> (0,85 друк. арк.). Особистий внесок: розроблено індикатори і показники оцінки цифрового потенціалу страхових компаній (0,55 друк. арк.).

2. Парубець О., **Подольак О.** Трансформація механізму функціонування та розвитку страхового ринку в умовах цифровізації економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 165–176. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-165-176](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-165-176) (0,75 друк. арк.). Особистий внесок: побудовано структуру механізму функціонування і розвитку страхового ринку та обґрунтовано напрями його трансформації в умовах цифрової економіки (0,5 друк. арк.).

3. Подольак О. Еволюція розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025.

№ 2(42). С. 432–443. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-432-443](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-432-443). (0,75 друк. арк.).

4. Подоляк О. Розроблення ESG-стратегії сталого розвитку страхового ринку України в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. № 3(43). С. 412–419. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3\(43\)-412-419](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-3(43)-412-419). (0,65 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру

1. Парубець О. М., **Подоляк О. Л.** Фінансові аспекти діджиталізації страхового ринку України. Юність науки – 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства : збірник тез доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 70-71. (0,1 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено науково-теоретичні підходи до визначення сутності терміну «діджиталізація» в діяльності страхового ринку. (0,06 друк. арк.)

2. Парубець О.М., **Подоляк О. Л.** Розвиток цифрового потенціалу страхового ринку України в умовах цифрової економіки. Сучасні перспективи розвитку обліку, фінансів, економіки, управління, права та інженерії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (5-6 грудня 2024 р., м. Запоріжжя) / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2024. С. 185–187. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено напрямки розвитку цифрового потенціалу страхового ринку України в умовах цифрової економіки (0,1 друк. арк.).

3. **Подоляк О. Л.**, Киселиця С. В. Філософія ризиків як основа розвитку страхового ринку. Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства в ХХІ столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 25 червня 2024 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2024. С. 36–

40. (0,3 друк. арк.) Особистий внесок: досліджено ризики функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки (0,2 друк. арк.).

4. Подоляк О. Л. Зарубіжний і вітчизняний досвід функціонування страхового ринку в умовах цифрової економіки. Юність науки – 2025 : збірник тез доповідей XV Міжнародної науково практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.). – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С. 87–88. (0,1 друк. арк.).

5. Парубець О. М., **Подоляк О. Л.** Напрями удосконалення цифрової інфраструктури страхового ринку України Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 27 лист. 2025 р. / М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький : ЦНТУ, 2025. С. 109-111. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано сутність та складові цифрової інфраструктури страхового ринку України(0,1 друк. арк.).

6. Подоляк О. Цифрова взаємодія страхових компаній і банків в умовах трансформації фінансового сектору України. Соціальне підприємництво як інструмент відновлення України: Форум стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва (м. Чернігів, 16 вересня 2024 р.) : тези доповідей. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 141–142. (0,1 друк. арк.).

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «СТРАХОВА ГРУПА «ТАС»
03062, м. Київ, пр. Берестейський, 65
Контакт-центр: 093 / 095 / 097 / 654 77 77
E-mail: tas@sgtas.ua
sgtas.ua

ГО1800-1139
Від 12.02.2026 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Подолька Олександра Леонідовича на тему:

«Розвиток страхового ринку в умовах становлення цифрової економіки»

Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи Подолька Олександра Леонідовича виконаної на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» були впроваджені та апробовані в діяльності Приватного акціонерного товариства «Страхова група «ТАС».

Результати дисертаційної роботи використовуються в процесі:

- Оцінки цифрового потенціалу страхової компанії, при дослідженні можливостей і економічної доцільності впровадження цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту в бізнес-модель надання страхових послуг і продуктів;
- Визначенні обсягу і структури витрат пов'язаних з цифровим маркетингом, а саме підвищенні цифрової довіри клієнтів до онлайн-страхування, розширення співпраці з маркетплейсами, залучення до реклами страхових продуктів інфлюєнсерів;
- Впровадження в діяльності страхової компанії клієнтоорієнтованих та ризикоорієнтованих підходів для підвищення рівня її конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Голова Правління страхової компанії
АТ «СГ «ТАС» (приватне)

Павло ЦАРУК

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»

Адреса: 03056, Україна, м. Київ, вул. Борщагівська, б. 154
тел.: 0 (44) 500-37-60, 0 (44) 502-67-37, тел. гарячої лінії: 0 800 60 44 53
р/р UA143253650000002650001412254 в АТ «КРЕДОБАНК», м. Київ,
код ЄДРПОУ 33908322

№11-2026/443 від 10.03.2026 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи

Подолька Олександра Леонідовича на тему:

«Розвиток страхового ринку в умовах становлення цифрової економіки»

Теоретичні та методичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи Подолька Олександра Леонідовича виконаної на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» впроваджені і використовуються в діяльності страхової компанії ПрАТ «СК «Арсенал страхування» при:

- проведенні кластеризації з метою виявлення найближчих конкурентів серед страхових компаній за обсягами валових страхових премій та за основними страховими продуктами;
- вдосконаленні механізму функціонування та розвитку страхової компанії в умовах її переходу на цифрову модель та впровадження цифровізації основних бізнес-процесів;
- розробці напрямів стратегії цифровізації спрямованої на впровадження цифрових технологій і диверсифікації цифрових страхових продуктів та ESG стратегії для прискорення імплементації діяльності страхової компанії до європейських вимог в сфері відповідності екологічним, соціальним, управлінським стандартам, умовам страхування ризиків з метою розширення співпраці з мережевими партнерами та зростанні клієнтської мережі.

З повагою,

Директор департаменту по роботі з

ВІП клієнтами ПрАТ «СК «Арсенал страхування»

Елещкова Н.Ю.

Додаток П

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14035,
Україна

тел. +38(0462) 665-103;
факс +38(0462) 665-105
E-mail: estu@stu.cn.ua
www.stu.cn.ua
Код ЄДРПОУ 05460798

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

CHERNIHIV POLYTECHNIC NATIONAL
UNIVERSITY

95, Shevchenko str., Chernihiv, 14035,
Ukraine

405/2016 № 22/22-236
На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Подолька Олександра Леонідовича на тему: «Розвиток страхового ринку
в умовах становлення цифрової економіки»

Основні теоретико-методичні положення та висновки щодо розвитку страхового ринку в умовах становлення цифрової економіки, що розроблені в рамках підготовки дисертації Подолька Олександра Леонідовича з метою отримання ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», використані у навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування Національного університету «Чернігівська політехніка» при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з наступних навчальних дисциплін: «Страхові послуги», «Страхування», «Страхування фінансових ризиків».

Олег НОВОМЛИНЕЦЬ